

עזרי מעם השם עושה שמים וארץ

סֵפֶר הַזֶּהֶר

שִׁחְבֵר הַתְּנָא הָאֱלֹקִי רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי זִיע"א

וּבּו: "סֵפֶר הַזֶּהֶר", "זֶהֶר חֲדָשׁ", "תְּקוּנַי הַזֶּהֶר"

מְנַקֵּד

- כֶּרֶךְ סֵא -

זֶהֶר חֲדָשׁ בְּרֵאשִׁית - וַיֵּצֵא

דָּף כ"ג ע"ב - דָּף ל"ד ע"ב

מִבְּאֵר בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ עִם פֶּרוֹשׁ מִל וְנִחְמָד לְמַעַן יִרוּץ הַלּוֹמֵד בּוֹ

מְחַלֵּק לְשָׁנָה אַחַת וּלְשָׁלֹשׁ שָׁנִים

מוֹפֵץ לֹא מִשְׁרֹת רוּחַ כֻּלָּל וְעִיקָר
לְקִירוּב הַגְּאוּלָּה בְּרַחֲמִים

בְּדַקּוֹת סְפּוּרוֹת בְּלִבָּד תִּזְכָּה לְהִיּוֹת בֶּן עוֹלָם הַבָּא

נִסְדָּר, נְעֻרָה וְהוֹנָה מִחֶן שׁ, בְּנִקּוּד וּפְסוּק מְלֵא, עִם מְרָאָה מְקוּזָמוֹת,
בְּחִלּוּק קְטָעִים לְפִי הָעֵינִינִים, בְּאוֹתֵיזוֹת גְּדוּלוֹת וּמְאִירוֹת עֵינִים

יֹצֵא לְאוֹר עַל יְדֵי "מִפְעַל הַזֶּהֶר הָעוֹלָמִי"
בְּעִידָה"ק בֵּית שְׁמַשׁ תּוֹבֵב"א
כְּסִילוֹ תִשְׁעֵ"א לִפ"ק

הוצאת:

שע"י "חברה מזכי הרבים העולמי" מפעל עולמי להצלת הדת

מיסודו של הגה"צ רבי שלום יהודה גראס
כ"ק מרן אדמו"ר מהאלמין שליט"א
רחוב נחל לכיש 24/8 רמת בית שמש ארץ ישראל
טל: 054-843-6784 / פקס: 02-995-1300

MIFAL HAZOHAR HOILUMI
C/O CHEVREH MAZAKEI HARABIM HOILUMI
Under The Supervision Of Rabbi Sholom Yehuda Gross
The Head Of The Rabbinical Court Of Holmin
Cong. Of Holmin, Nachal Lachish 24/8
Ramat Beth Shemesh 99093, Israel
Tel: 054-843-6784 / fax: 02-995-1300
hazohar.com@gmail.com

מצוה גדולה לזכות את הרבים

ולפרסם ספרי הזוהר היומי

בבתי כנסיות, בבתי מדרשות, בשמחות, לכל החברים וידידים,
ולכל אחד ואחד מישראל, לקרב הגאולה שלימה בב"א
וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים
ולכל ההבטחות הרשב"י זיע"א

כל הזכויות שמורות

ואין למכור או לסחור או לקבל רווח עבור הטקסט או חלקו
מותר ומצוה ללמוד ולזכות את הרבים **בחינם בלבד**

ניתן ל"מפעל הזוהר העולמי"

על ידי הרב הצדיק המקובל **הרב בניהו שמואלי** שליט"א
ראש ישיבת "נהר שלום" (רח' שילה 6 ירושלים)
לעילוי נשמת מורינו ורבינו הצדיק הקדוש
רבי **מרדכי** בן מרים **שרעב"י** זיע"א

תפלה קודם למוד הזהר (קבלה מהאריז"ל)

רבון העולמים ואדוני האדונים, אב הרחמים והסליחות. מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, בקדה ובהשתחויה, שקרבתנו לתורתך ולעבודתך עבודת הקדש, ונתת לנו חלק בסודות תורתך הקדושה. מה אנו, מה חיינו, אשר עשית עמנו חסד גדול פנה. על פן אנחנו מפילים תחנונינו לפניך, שתמחול, ותסלח, לכל חטאתינו ועוונותינו, ואל יהיו עוונותינו מבדילים בינינו לביניך.

ובכן יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתכונן לבבינו ליראתך ואהבתך, ותקשיב אזניך לדברינו אלה, ותפתח לבבינו הערל בסודות תורתך, ויהיה למודנו זה נחת רוח לפני כסא כבודך כריח ניחוח. ותאציל עלינו אור מקור נשמתנו בכל בחינתינו, ושיתנוצצו ניצוצות עבדיך הקדושים אשר על ידם גלית דבריך אלה בעולם. וזכותם, וזכות אבותם, וזכות תורתם, ותמימותם, וקדשם, יעמוד לנו לבל נפשל בדברים אלו. ובזכותם תאיר עינינו במה שאנו לומדים. כמאמר נעים ומירות ישראל "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך". יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי. כי יי יתן חכמה מפיו דעת ותבונה:

תפלה לאחר למוד הזהר (יאמר בפנות הלב)

אלהינו ואלהי אבותינו מלך רחמן רחם עלינו טוב ומטיב הדרש לנו. שובה אלינו בהמון רחמיה בגלל אבות שעשו רצונך. בנה ביתך כבתחלה וכוונן מקדשך על מכונו. והראנו בבנינו ושמחנו בתקונו. והשב פהנים לעבודתם ולויים לדוכנם לשירם ולזמרם. והשב ישראל לנויהם. ומלאה הארץ דעה את ה' ליראה ולאהבה את שמך הגדול הגבור והנורא אמן פן יהי רצון.

רבי יוסי, אחר כן אמר לו רבי חייא, אשרי הם הצדיקים, אוי להם לרשעים! אשריהם הצדיקים שנקראים חיים לעולם הבא. וכי משום שהנשמה קימת בקיומה הם קיימים, והגוף נרקב בארץ, אף על גב שהיה שלם צדיק? והרי שנינו שתמיד

הנשמה עומדת בקיומה?

א"ל כן נגזר, שפאשר צדיק נפטר מן העולם הזה, מזמין לו הקדוש ברוך הוא גוף אחר פשר וטוב, שלא יהיה כמו הזהמה והלכלוך של הגוף הזה, ומכניס בו אותה נשמה קדושה, והוא משרה אותו בקיומו באותו הגוף בגן העדן הזה שלמטה, וההוא יהיה להם לעולם האחר, העולם הבא.

ובבב"ר ראש חדש וחדש יוצאים ורואים את הרשעים שטורדים אותם בגיהנום, זהו שכתוב (ישעיהו טו) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים בי. מאיזה מקום יצאו? שנה רבי בא, מגן עדן שלמטה, ולמה? לראות לרשעים. והקדוש ברוך הוא מעלה אותם לישיבת הרקיע בכל שבת ושבת ובכל ראש חדש וחדש. זהו שכתוב (שם) והיה מדי חדש בחדשו.

רבי שמעון אמר, בכל לילה ולילה, וכשבא הבקר, מחדש להם את נשמותיהם. זהו שכתוב (איכה א) חדשים לבקרים רבה אמונתך. רבי יצחק אמר, אפלו לכל אדם גם כן. בעולם הזה הוא גם בשנתו בכל לילה, ועולה הנשמה למעלה, ונמצאת בכמה חייבים לפני הקדוש ברוך הוא. ובאמונה הרבה, שהקדוש ברוך הוא מחזיר אותה לגוף, ומחדש אותה הקדוש ברוך הוא בו, ולמה רבה אמונתך? מפני שרבה אמונתך.

חייא, זכאין אינון צדיקיא, ווי להון לרשיעיא. זכאין אינון צדיקיא, דאתקרון חיים לעלמא דאתי. וכי בדיל דנשמתא קיימא בקיומהא, אינון קיימין, וגופא מתרקב בארעא, אף על גב דהוה שלים זכאין. והתנו, דתדיר נשמתא בקיומא קיימא.

א"ל הכי אתגזר, דכד אתפטר צדיקא מעלמא דין, זמין ליה קודשא בריהו גופא אחרא, זכאה וטב, דלא להוי פהאי זוהמא ולכלוכא דגופא דין, ומעיל ביה ההוא נשמתא קדישא, והוא אשרי ליה בקיומיה, פההוא גופא, פהאי גנתא דעדן דלתתא, וההוא להוי לון עלמא אחרא, עלמא דאתי. ובבב"ר ריש ירחא וירחא, נפקין, וחזן חייביא דטרדין לון בגיהנום, הדא הוא דכתיב, (ישעיהו טו כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי. מאיזה מקום יצאו. תאני רבי בא, מגן עדן של מטה. ולמה, לראות לרשעים. וקודשא בריהו הוא, סליק לון למתיבתא דרקיעא, בכל שבתא ושבתא, ובכל ריש ירחא וירחא, הדא הוא דכתיב, והיה מדי חדש בחדשו.

רבי שמעון אמר, בכל לילה ולילה, וכד אתי צפרא, מחדש לון נשמתיהו, הדא הוא דכתיב, (איכה ג כג) חדשים לבקרים רבה אמונתך. ר' יצחק אמר אפילו לכל אדם נמי. פהאי עלמא נאים בשינתיה, בכל לילה, וסלקא נשמתא לעילא, ואשתפחת בכמה חייבין קמי קודשא בריהו הוא. ובהימנותא רבה, דקודשא בריהו הוא אחזר לה לגופא, ומחדש לה קודשא בריהו הוא ביה. ולמה, רבה אמונתך. מפני שרבה אמונתך.

מכאן אמר רבי יצחק, המתחייב בממון לחבירו, וחבירו מוציא לו מה שיחזיק בידו, אסור לו להחזיק בו עד שיתנהו לו חבירו, ואפלו שיתנהו לו בית הדין. זהו שפתיב (שמות כב) אם חבל תחבל שלמת רעך.

רבי יהודה בן רבי סימון אמר, (בראשית ב) וישם שם את האדם אשר יצר - בכלל. אמר רבי שמעון, (שם) ויגנהו בגן עדן לעבדה ולשמרה, וכי מה העבודה כאן? אלא עבודת הנשמה, להשלים לה בתשלומיה מה שלא השלימה בזה העולם.

רבי שמעון (הושע) אמר, הניח הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון בגן עדן, ונתן לו תורתו לעבד בה ולשמר מצוותיה. זהו שפתיב (שם) ועץ החיים בתוך הגן, וכתיב (משלי א) עץ חיים היא למחזיקים בה. אמר הקדוש ברוך הוא, כשיהיה לו לאדם הנאה בגן זה, יעסק בה וישמר אותה. ומפני העדוניהם והנאות שהיו לו לאדם שם, לא שמר תורתו, עד שגרשוהו משם.

רבי אבא בשם רבי חייא אמר, עץ ממש היה, והיו שנים, והאחד הנותן חיים לאדם, והאחד שהאוכלו ידע הטוב והרע. לדעת הדרן הטוב והישר, שיוכשר האדם. והדרן הרע, שיתקלקל בה האדם. ולפיכך צוהו הקדוש ברוך הוא שלא יאכל ממנו, פן ידחה הטוב ויחזיק ברע.

ועל כן נאמר (בראשית ב) מפל עץ הגן אכל תאכל, זהו עץ החיים שהיה לו לאדם לאכל ממנו, והוא לא חטא אלא בעץ הדעת טוב ורע, שנצטווה שלא לאכל ממנו. זהו שפתיב (שם) ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו ביום אכלך ממנו מות תמות.

מכאן אמר רבי יצחק, המתחייב בממון לחבירו, וחבירו מוציא לו מה שיחזיק בידו, אסור לו להחזיק בו, עד שיתנהו לו חבירו, ואפילו שיתנהו לו בי דינא, הדין הוא דכתיב, (שמות כב כה) אם חבל תחבל שלמת רעך.

רבי יהודה ברבי סימון אמר, וישם שם את האדם אשר יצר, בכלל. אמר רבי שמעון, ויגנהו בגן עדן לעבדה ולשמרה. וכי מאי עבודה היא. אלא עבודת הנשמה, להשלים לה בתשלומיה, מה שלא השלימה בזה העולם.

רבי שמעון (נ"א ר' יהושע) אמר, הניח הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון בגן עדן, ונתן לו תורתו, לעבוד בה, ולשמור מצוותיה. הדין הוא דכתיב, (בראשית ב ט) ועץ החיים בתוך הגן. וכתיב (משלי ג יח) עץ חיים היא למחזיקים בה. אמר הקדוש ברוך הוא, כשיהיה לו לאדם הנאה בגן זה, יעסוק בה וישמר אותה. ומפני העדוניהם והנאות שהיו לו לאדם שם, לא שמר תורתו, עד שגרשוהו משם.

רבי אבא בשם ר' חייא אמר, עץ ממש היה, והיו שנים, האחד הנותן חיים לאדם. והאחד שהאוכלו ידע הטוב והרע. לדעת הדרן הטוב והישר, שיוכשר האדם. והדרן הרע, שיתקלקל בה האדם. ולפיכך צוהו הקדוש ברוך הוא שלא יאכל ממנו, פן ידחה הטוב, ויחזיק ברע.

ועל כן נאמר מפל עץ הגן אכל תאכל, זהו עץ החיים, שהיה לו לאדם לאכול ממנו. והוא לא חטא אלא בעץ הדעת טוב ורע, שנצטווה שלא יאכל ממנו. הדין הוא דכתיב, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו ביום אכלך ממנו מות תמות.

מכאן אמר רבי שמעון, גזירה נגזרה על אדם, קודם, למות, על שנלקח מן האדמה. משמע שכתוב ביום אכלך ממנו, מלמד שאלמלא לא חטא, היו לו חיים ארבים. פיון שחטא, הוא העונש - שיקצר ימיו וימות באותו היום. לאחר שעשה תשובה, נתן לו הקדוש ברוך הוא את יומו, שהוא אלה שנה.

וזו ראיה שהגזירה היתה קודם למות, שאלמלא כף, כשעשה תשובה היה לו לבטל הגזירה. אלא, אמר רבי שמעון, עשה תשובה ובטל הגזירה שנגזרה עליו - ביום אכלך ממנו, והאריך לו ימים, שנתן לו יומו.

רבי ברוקא אמר, הוא נצטווה על השם וחתא בשם. נצטווה על השם - זהו השם המיוחד, שכתוב ועץ החיים וגו'. והוא חטא בשם - זה שם המשפח, שכתוב ועץ הדעת טוב ורע.

אמר רבי אבהו, ומה המקריב קרבן לשם זה, אמרה תורה (שמות כב, יט) זבח לאלהים יחרם - המחליף שמו המיוחד בשבילו, על אחת כמה וכמה.

ושחטא בשם, מנין לנו? אמר רבי ברוקא, שכתוב (בראשית א) "ותקח "מפרי"ו "ותאכ"ל, שהוא השם היוצא ממנו, דגמת הפרי היוצא מן העץ. אמר רבי אבהו, לפיכך כנה כל הענין באלו אילני גן עדן.

אמר רבי יצחק, ראינו שהנה שלשה מן החברים על כף נענשו. אמר רבי יהודה, זה שאמר רבי ברוקא אין להרהר עוד בפרשה זו, שאני כמו זה שמעתי מאבי, וכעת נזפרתי, ומכאן צריך דרשה.

והנחש הי"ה ערו"ם מכל חית השדה (שם). שנה רבי יוסי, זהו

מכאן אמר רבי שמעון, גזירה נגזרה על אדם, קודם, למות, על שנלקח מן האדמה. משמע דכתיב, ביום אכלך ממנו. מלמד שאלמלי לא חטא, היו לו חיים ארופים, פיון שחטא, הוא העונש, שיקצר ימיו, וימות באותו היום. לאחר שעשה תשובה, נתן לו יומו דקודשא בריך הוא, שהוא אלה שנה.

וזו ראיה שהגזירה היתה קודם למות, שאלמלא כן, כשעשה תשובה היה לו לבטל הגזירה. אלא אמר רבי שמעון, עשה תשובה ובטל הגזירה שנגזרה עליו, ביום אכלך ממנו, והאריך לו ימים שנתן לו יומו.

רבי ברוקא אמר, הוא נצטווה על השם, וחתא בשם. נצטווה על השם, זהו השם המיוחד, דכתיב ועץ החיים וגו'. והוא חטא בשם, זהו שם המשפח, דכתיב ועץ הדעת טוב ורע.

אמר רבי אבהו, ומה המקריב קרבן לשם זה, אמרה תורה (שמות כב, יט) זובח לאלהים יחרם. המחליף שמו המיוחד בשבילו, על אחת כמה וכמה.

ושחטא בשם מנא לן. אמר רבי ברוקא דכתיב "ותקח "מפרי"ו "ותאכ"ל, שהוא השם היוצא ממנו, דוגמת הפרי היוצא מן העץ. אמר רבי אבהו, לפיכך כנה כל הענין באלו אילני גן עדן.

אמר רבי יצחק, חזינו דהא תלת מן חבריאי, על דא אתענשו. אמר רבי (דף נד ע"א) יהודה, הא דאמר רבי ברוקא אין להרהר עוד בפרשתא דא, דאנא כהאי גוונא שמענא מאבוי, וכען אדפרנא, ומכאן צריך דרשה.

והנחש הי"ה ערו"ם מכל חית השדה. תאני ר' יוסי, זהו יצר הרע, שהוא הנחש

יצר הרע, שהוא הנחש המסית את בני אדם. ולמה נקרא נחש? מה הנחש הולך עקלתון ואינו הולך בדרך ישרה, כף יצר הרע משטין לאדם בדרך רע, ולא בדרך ישר.

שנה רבי יוסי, מה זה ערום מכל חית השדה? ערום הוא פקח מאותו נפש החיה אשר בגוף, והוא היה המסית לאדם, עד שנגרש מהנאת גן עדן.

שנינו שם, אמר ר"י בן רבי סימון, השגחתי בדרך הזה שאמר רבי ברוקא, ושאלתי אותו, ומצאתי שעקר הקבלה היה בידו, וכף נגזר בספר הראשון של המשנה של רבי אליעזר בן ערך.

אמר רבי שמעון, הנחש, כפשהשיא לאשה, מה פתוב? (שם) ותרא האשה כי טוב. מה זה פי טוב? אמר רבי אלעזר בר שלום, הספימה בדעתה פי טוב הוא, שנאמר (תהלים קלח) כי טוב ה', (שם) הודו לה' כי טוב. וכי תאנה הוא לעינים - שהיא התאנה שמתאנים עליונים ותחתונים לדעת ולהשיג, מיד ותקח מפריו ותאכל.

אמר רבי שמעון, התחלף שלטון בעבודה. אמר רבי אלעזר, כמו שנאמר (שמות כג) אל תמר בו, אל תמירני בו. אמר רבי יהודה, ולא אמרתי שאין להרהר עוד בפרשה די בזה שאמר רבי ברוקא בראש הפרשה, ולא הצטרף יותר אלא דרשה. אמר רבי יצחק, מה זה (בראשית א) ויתפרו עלה תאנה? מתרגם רב נחמן בר אבא וחברו, עלילות דברים.

וישמעו את קול ה' אלהים וגו' (שם). אמר רבי פנחס, ומה המושל הגדול צריך רוח היום? שנינו אמר רבי אלעזר, הערפל בבחירות, לזה שאמרנו, למה

המסית לבני אדם. ולמה נקרא נחש. מה הנחש הולך עקלתון, ואינו הולך בדרך ישרה. כף יצר הרע, משטין לאדם בדרך רע, ולא בדרך ישר.

תאני ר' יוסי, מאי היה ערום מכל חית השדה, ערום הוא פקח מאותו נפש החיה אשר בגוף, והוא היה המסית לאדם, עד שנגרש מהנאת גן עדן.

תנן התם, אמר רבי יהודה ברבי סימון, אשגחנא בהאי מלה דאמר רבי ברוקא, ושאל ליה, ואשפחנא דעיקר קבלה הוה בידוי. והכי אתגזר בספרא קדמאה, דמתניתא דרבי אלעזר בן ערך.

אמר רבי שמעון, הנחש כפשהשיא לאשה, מה פתיב. ותרא האשה כי טוב. מאי פי טוב. אמר רבי אלעזר בר שלום, הספימה בדעתה פי הוא טוב, שנאמר (תהלים קה) פי טוב ה'. (תהלים קז א) הודו לה' כי טוב. וכי תאנה הוא לעינים, שהיא התאנה שמתאנים עליונים ותחתונים, לדעת ולהשיג, מיד ותקח מפריו ותאכל.

אמר רבי שמעון, אחלפא שולטנא בפולחנא. אמר רבי אלעזר, כמה דאת אמר (שמות כד כא) אל תמר בו, אל תמירני בו. אמר רבי יהודה, ולא אמינא דלית להרהר עוד בפרשה די בהא דאמר רבי ברוקא בריש פרשתא, ולא אצטרף ויתיר אלא דרשא. אמר רבי יצחק, מאי ויתפרו עלה תאנה, מתרגם רב נחמן בר אבא, וחברו, תסקופי מלין.

וישמעו את קול ה' אלהים וגו'. אמר רבי פנחס, ומה קוודיטא דאהירנא בעיית רוח היום. תנן אמר רבי אלעזר, אמיתון בבחירותא, לדא דאמרן, למה הוא דומה אדם

הוא דומה האדם בעולם הזה?
לצפור שהולכת, בפשיצות מקנה
ולא מוצאת מי שיכניס אותה -
כך הוא האדם, כיון שהנשמה
יוצאה, שוב אינו יודע ומבין את
הגוף, פרט לאותו הגוף, מהאור
הרב שהזדמן לו להשתעשע בגן
עדן.

אמר רבי אבא, מתהלך? ! מהלך?
היה לו לומר! מה זה מתהלך?
אמר רבי בא, וכי חושבים בני
אדם שהקדוש ברוך הוא היה?
בא תשמע, שכתוב את קול, הוא
שכתוב בו (שמות ט) והאלהים יענונו
בקול, וכן (יחזקאל א) ויהי קול מעל
לרקיע אשר על ראשם. אמר רב
חסדא אמר רבי יוחנן, קול פתוב,
מתהלך לרוח, זהו שכתוב (שם לו)
ויהי קול כהנבאי והנה רעש.

אמר רבי יוחאי, והרי רבי יהודה
חברנו אמר שפאן צריך דרשה,
ואתם אומרים מעשה מרפכה?
אמר רבי אלפסנדר, יותר
מעשה מרפכה הוא, שהרי
סודות עליונים אנו ראינו
שהתגלו כאן.

שנו רבותינו, כשחלה רבי שמעון
בן יוחאי, נכנסו לפניו רבי פנחס
ורבי חייא ורבי אבהו. אמרו לו,
מי שהוא עמוד העולם - ימות?
אמר להם, אין בית הדין
שלמעלה מעינים בדיני, שהרי
אני ראיתי שאיני נתן למלאך
ולדין שלמעלה, שאיני פשאר בני
אדם.

א"ר הדין הזה שלי, הקדוש
ברוך הוא דן אותו, ולא בית דינו.
והינו מה שאמר דוד בבקשתו
לפניו (תהלים מג) שפטיני אלהים
וריבה ריבי. וכן שלמה אמר,
לעשות משפט עבדו, הוא לבדו,
ולא אחרים.

שהרי שנינו, כשהאדם הוא
שוכב, בית דין שלמעלה מסתכלים בדינו. יש מהם שנוטים לכף זכות, שמראים זכותו של

בעולם הזה, לצפורה דאזלת, כד נפקת
מקינה, ולא אשפחת מאן דאכניש לה. כך
הוא האדם, כיון שהנשמה יוצאה, שוב אינו
יודע, ומבין. בר ההוא גופא, מנהירו טובא
דאיזדמן ליה לאשתעשעא בגנתא דעדן.

אמר רבי אבא, מתהלך, מהלך הוה ליה
למימר, מהו מתהלך. אמר רבי בא, וכי
חושבין בני אדם שהקדוש ברוך הוא היה.
תא שמע, דכתיב את קול, הוא דכתיב ביה
(שם יט ט), והאלהים יענונו בקול. וכן (יחזקאל א כו)
ויהי קול מעל לרקיע אשר על ראשם. אמר
רב חסדא אמר רבי יוחנן, קול פתיב, מתהלך
לרוח, הדא הוא דכתיב, (שם לו ט) ויהי קול
כהנבאי והנה רעש.

אמר רבי יוחאי, והא ר' יהודה חברינו אמר,
דכאן צריך דרשא, ואתם אומרים מעשה
מרפכה. אמר רבי אלפסנדר, יתיר מעובדא
דרכיבא הוא, דהא רזין עילאין אנו חזינן
דאתגליין הכא.

הנו רבנן, כשחלה רבי שמעון בן יוחאי. עאלו
קמיה ר' פנחס, ור' חייא, ור' אבא. אמרו
ליה, מאן דהוא קיימא דעלמא, שכיב. אמר
לון, לא בי דינא דלעילא מעיינין בדינאי,
דהא אנא חזאי דלית אנא מתייהב למלאכא
ולדיינא דלעילא. דאנא לאו פשאר בני נשא.
א"ר האי דינא דילי, קודשא בריך הוא דיינייה,
ולא בי דינייה. והיינו דאמר דוד,
בבעותיה קמיה (תהלים מג א) שפטיני אלהים וריבה
ריבי. וכן שלמה אמר, (מ"א ח ט) לעשות משפט
עבדו, הוא בלחודוי, ולא אחרא.

דהא תנינן, כשהאדם הוא שוכב, בי דינא
דלעילא מסתכלין בדינו, אית מנהון
שוכב, בית דין שלמעלה מסתכלים בדינו. יש מהם שנוטים לכף זכות, שמראים זכותו של

אדם, ויש מהם שנוטים לכף חובה, שמראים חובה של אדם, ולא יוצא האיש מן הדין כמו שהיא רוצה.

אבר מי שדן אותו המלך העליון, ששולט על הכל, הוא טוב, ולא יכול איש להיות באותו דין, פרט לטוב. מה הטעם? שהרי שנינו, מדת המלך העליון נוטה לזכות תמיד, והוא כלו צד של רחמנות, ובגידו לעזב החטאים והעוונות. זהו שכתוב (שם קל) כי עמך הסליחה וגו', ולא עם אחר.

ומשום כך בקשתי לפניו שהוא ידין דיני, ואני אפגס לשלשה עשר שערים לעולם הבא, שלא עברו אותם רק האבות, ולא יהיה מי שימחה בגדי, ועוד - שלא אתפגע מהם רשות.

אמר רבי שמעון דבר, וראו את בית חליו שלא היה שם. תמהו, ולא יכל אחד מהם לדבר בפיו מהיראה הגדולה שהיתה עליהם. בעודם שהיו יושבים, עלו להם ריחות של בשמים רבים, וכל אחד ואחד מהם התחזק פחו, עד שראו את רבי שמעון, והיה מדבר דברים, ולא היו רואים אחרים חוץ ממנו.

אחר זמן אמר להם רבי שמעון, הראיתם דבר? אמר לו רבי פנחס, לא, אלא כלנו תמהים על שלא ראינו אותך בבית חליו זמן רב, וכשראינו אותך, עלו אליך ריחות של הבשמים של גן עדן, ושמענו קולך מדבר, ולא ידענו מי מדבר עמך.

אמר להם, ולא שמעתם דבר אחר פרט לשלי? אמרו, לא. אמר להם, אינכם ראוים לראות את סבר פניו של עתיק הימים.

אמר להם, אמר לכם דבר, תמה אני על רבי פנחס שלא ראה, שאני ראיתי אותו כעת בעולם

דנטאן לכף זכות, דאחזיין זכותא דבר נש, ואית מנהון דנטאן לכף חובה, דאחזיין חובה דבר נש. ולא נפיק איניש מן דינא, כמה דהוא בעי.

אבר מאן דדאין ליה מלפא עילאה, דשליט על פולא, הוא טב, ולא יכיל איניש למהוי בההוא דינא, בר טב. מאי טעמא, דהא תנינן, מכילוי דמלפא עילאה, נטי לזכותא תדיר, והוא פוליה צד רחמנותא, ובגידו לשבקא לחטאין וחובין, הדא הוא דכתיב, (תהלים קל ד) כי עמך הסליחה וגו', ולא עם אחר.

ובגין כך בעינא קמיה דהוא ידין דינאי, ואנא איעול תליסר אבבי לעלמא דאתי, דלא אעברו לון בר אבהתא, ולא יהא מאן דימחי בגדי, ועוד דלא אתבע רשותא מנהון.

אמר רבי שמעון מלה, וקמוזן בי מרעיה, דלא הוה הוא תמן. תוהו, ולא הוה יכיל חד מנהון למללא בפומיה, מדחילו רבה דהות עליהון. עד דהוו יתבי, סליק לון ריחין דבוסמין סגיאין, וכל חד וחד מנהון אתיישר חיליה, עד דחמו לרבי שמעון, והוה ממלל מלין, ולא הוה חמאן אחרן בר מיניה.

רבתר עידן, אמר לון רבי שמעון, חמיתון מידי. אמר ליה ר' פנחס, לא, אלא פולנא תוהין על דלא חמינא לך בבי מרעך, זמן רב, וכד חמינא לך סליק לך ריחין דבוסמין דגנתא דעדן, ושמענא קלך ממלל, ולא ידענא מאן ממלל עמך.

אמר להו, ולא שמעתון מלה אחרא בר מדידי. אמרו לאו. אמר לון, לית אתון חזיין למחמי סבר אפין עתיק יומין.

אמר לון, אימא לכו מלה, תוהנא על ר' פנחס, דלא חמא. דאנא חמית ליה כען

ההוא למטה מרבי אלעזר בני. ובעת שלחו בשבילי מלמעלה והראו לי את מקום הצדיקים לעולם הבא, ולא התישר בלבי מקומי, רק עם אחיה השילוני. ובחרתי מקומי, ובאתי, ובאו עמי שלש מאות נשמות של צדיקים, ולמעלה מהם אדם הראשון, שהיה יושב אצלי, והוא היה מדבר עמי, ובקש שלא יתגלה חטאו לכל העולם, רק ההוא שאמרה התורה עליו, והתכסה בעץ ההוא של גן עדן.

ואמרתיו לו אני, שהרי החברים גלו. אמר, אותו שגלו החברים ביניהם - טוב ויפה, אבל לשאר בני העולם - לא. מה הטעם? שחס הקדוש ברוך הוא על כבודו ולא רצה לפרסם חטאו, אלא רק באותו עץ שאמר שאכל ממנו.

והקדוש ברוך הוא גלה לי ברוח הקדש, ולחברים, שהם ידברו ביניהם, ולא לקטנים שבחברים ולאותם שיבאו לעולם. שהדבר ההוא שלא יודעים כל האנשים וטועים בו, לא משום החטא שחטא, אלא משום כבוד השם העליון, שבני אדם אין זהירים בו, וכתוב זה שמי לעלם, ויבאו לשאל מה שלא צריכים להם.

והינו שכתוב (שמות יט) פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב. מהו ונפל ממנו רב? כך גורנו, החבר הזה שמורה את השם הקדוש לפל, הוא נופל ונתפס באותו חטא יותר מהם, שכתוב ונפל ממנו רב. הרב נופל ונתפס באותו העון.

קרוב אליו רבי אלעזר בנו. אמר לו, אבא, מה אני שם? אמר לו, אשרי חלקך, בני. זמן רב שלא תקבר אצלי, אבל באותו העולם את מקומי ואת שלך בחרתי. אשריהם הצדיקים שהם עתידים

בהוא עלמא, לתתא מרבי אלעזר ברי. ובען שדרו בדילי מלעילא, ואחזין לי אתרא דצדיקאי לעלמא דאתי, ולא אתיישר בלבאי דוכתאי, בר עם אחיה השילוני. וברירנא דוכתאי, ואתינא, ואתו עמי תלת מאה נשמתין דצדיקאי, ועילא מנהון אדם הראשון, דהוה יתיב גבאי, והוא הוה ממלל עמי. ובקעא, דלא יתגלי חוביה לכל עלמא. בר ההוא דאמרה אורייתא בגיניה, ואתפסי בהוא אילנא דגנתא דעדן.

ואנא אמיןא ליה דהא חבריאי גלו. אמר ההוא דגליין חבריאי בינייהו שפיר, אבל לשאר בני עלמא לא. מאי טעמא, דחס קודשא בריך הוא על יקריה, ולא בעא לפרסומי חוביה, אלא בהוא אילנא דאמר דאכל מגיה.

וקודשא בריך הוא גלי לי ברוח הקדש, ולחברייא, דלישתעו אינון בינייהו, ולא לדרדקי דחברייא, ולאינון דייתון לעלמא. דהוא (דף כד ע"ב) מלה דלא ידעי כל אינשי, וטעיין ביה, לאו משום חובתא דחב, אלא משום יקרא דשמא עילאה, דבני נשא לא זהירין ביה, וכתוב (שמות ג טו) זה שמי לעולם. וייתון למשאל מה דלא צריכין לון.

והיינו דכתיב, (שם יט כא) פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב, מאי ונפל ממנו רב. הכי גזרנא, האי חברא דאורי שמא קדישא לכולא, הוא נפיל ונתפס ואיתא בההוא חובא, יתיר מגייהו, דכתיב ונפל ממנו רב, הרב נופל ונתפס באותו עון.

קרוב לגביה רבי אלעזר בריה, אמר ליה אבא, מה אנא התם. אמר ליה זכאה חולקך ברי, זמן סגי יהא דלא תתקבר גבאי, אבל

בַּהֲהוּא עֲלָמָא, דּוּכְתָא דִּידי וְדִידָךְ בְּרִירָנָא. זָכָאין אִינוּן צְדִיקָא, דְּזַמִּינִין אִינוּן לְשִׁבְחָא לְמֵאֲרִי עֲלָמָא, דְּאִינוּן מְלָאכִין דְּמִשְׁתַּמְשִׁין קַמִּיהּ, הֲדָא הוּא דְכְתִיב, (תהלים קמ יג) אַךְ צְדִיקִים יוּדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

רַבִּי בָא בְּשֵׁם רַב הוּנָא אָמַר, פִּיּוֹן שְׁחָטָא אָדָם, וְנִגְזָרוּ עָלָיו אוֹתָן הַגְּזֵרוֹת, גְּרָשָׁהּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָן הַהֲנָאוֹת וְהַעֲדִיּוּנִין שְׁהִיוּ לוֹ בְּעֵדָן, וּמִינָהּ שׁוֹמְרִים לְשַׁעְרֵי גֵן עֵדֶן. וּמִי הֵם, הֵם הַפְּרוּבִים. הֲדָא הוּא דְכְתִיב וַיִּשְׁפֵן מִקְדָם לְגֵן עֵדֶן אֶת הַפְּרוּבִים וְאֶת לֵהט הַחֶרֶב הַמַּתֵּהֶפֶכֶת. פְּדִי לְשִׁמּוֹר אוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ וְהַפְּתַח. שְׂאֵז נִגְזָר, שְׂלֵא יְהֵא רְשׁוּת לְכָל אָדָם מִפְּאֵן וְאֵילָךְ, לְהַפְּנִס שָׁם, הַצְּרוּפוֹת עַל יְדֵי הַפְּרוּבִים תְּחִלָּה. שְׂאֵם רוּאִים שְׁהִיא רְאוּיָה לִפְנִס, תְּפַנֵּס. וְאֵם לָאו, דְּוַחֲסִים רְאוּיָה לַחוּץ, וְתִשְׂרַף בְּאוֹתוֹ הַלְהַב או תְּקַבֵּל עֲנִשָּׁה. וְלִמְדָנוּ, כְּנִגְדָם הָיוּ בְּמִקְדָשׁ, כְּשִׁנְכַנְסוּ הַפְּהֵן לְפָנֵי וּלְפָנִים. שְׁלִמְדָנוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּשֵׁם רַב הוּנָא, לְפָנֵי וּלְפָנִים הוּא דְגָמְתוּ שָׁל גֵן עֵדֶן. וְכִשְׁנַכְנַסוּ הַפְּהֵן לְשָׁם, נַכְנַס בְּנִשְׁמָה, וְלֵא בְּגוּף. בְּאִימָה, בְּיִרְאָה, בְּרִתָּה, בְּזִיעַ, בְּנִקְיוֹת, בְּטְהֵרָה. וְהַפְּרוּבִים עוֹמְדִים שָׁם שׁוֹמְרִים, כְּדִגְמַת אוֹתָם הַפְּרוּבִים הַעוֹמְדִים בְּשַׁעְרֵי גֵן עֵדֶן.

לְשִׁבְחָ אֶת רַבּוֹן הָעוֹלָם כְּאוֹתָם מְלָאכִים הַמְשַׁמְשִׁים לְפָנָיו. זְהוּ שְׁפָתוֹב (תהלים קמ) אַךְ צְדִיקִים יוּדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

רַבִּי בָא בְּשֵׁם רַב הוּנָא אָמַר, פִּיּוֹן שְׁחָטָא אָדָם וְנִגְזָרוּ עָלָיו אוֹתָן הַגְּזֵרוֹת, גְּרָשָׁהּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָן הַהֲנָאוֹת וְהַעֲדִיּוּנִים שְׁהִיוּ לוֹ בְּעֵדָן, וּמִינָהּ שׁוֹמְרִים לְשַׁעְרֵי גֵן עֵדֶן. וּמִי הֵם? הֵם הַפְּרוּבִים. זְהוּ שְׁפָתוֹב (בראשית א) וַיִּשְׁפֵן מִקְדָם לְגֵן עֵדֶן אֶת הַפְּרוּבִים וְאֶת לֵהט הַחֶרֶב הַמַּתֵּהֶפֶכֶת, פְּדִי לְשִׁמּוֹר אוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ וְהַפְּתַח.

שְׂאֵז נִגְזָר שְׂלֵא יְהֵא רְשׁוּת לְכָל אָדָם מִפְּאֵן וְאֵילָךְ, לְהַפְּנִס שָׁם, זוֹלָתִי הַנְּשָׁמוֹת הַצְּרוּפוֹת עַל יְדֵי הַפְּרוּבִים תְּחִלָּה. אֵם רוּאִים שְׁהִיא רְאוּיָה לְפְנִס - תְּפַנֵּס, וְאֵם לָאו - דְּוַחֲסִים אוֹתָהּ לַחוּץ, וְתִשְׂרַף בְּאוֹתוֹ הַלְהַב או תְּקַבֵּל עֲנִשָּׁה. וְלִמְדָנוּ, כְּנִגְדָם הָיוּ בְּמִקְדָשׁ, כְּשִׁנְכַנְסוּ הַפְּהֵן לְפָנֵי וּלְפָנִים. שְׁלִמְדָנוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּשֵׁם רַב הוּנָא, לְפָנֵי וּלְפָנִים הוּא דְגָמְתוּ שָׁל גֵן עֵדֶן. וְכִשְׁנַכְנַסוּ הַפְּהֵן לְשָׁם, נַכְנַס בְּנִשְׁמָה, וְלֵא בְּגוּף. בְּאִימָה, בְּיִרְאָה, בְּרִתָּה, בְּזִיעַ, בְּנִקְיוֹת, בְּטְהֵרָה. וְהַפְּרוּבִים עוֹמְדִים שָׁם שׁוֹמְרִים, כְּדִגְמַת אוֹתָם הַפְּרוּבִים הַעוֹמְדִים בְּשַׁעְרֵי גֵן עֵדֶן.

זְכָה הַפְּהֵן - נַכְנַס שָׁם בְּשָׁלוֹם וְיוֹצֵא בְּשָׁלוֹם. לֵא זְכָה - מִבֵּין שְׁנֵי הַפְּרוּבִים יוֹצֵא לְהַב, וְיִשְׂרַף וְיָמוֹת בְּפָנִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֲשֶׁרִי הַזּוֹכָה לְעֵבֹר מֵהֶם בְּשָׁלוֹם. אָמַר רַבִּי פְּרַחְיָה, אִין לָךְ בְּעוֹלָם דְּבַר שְׂאִין בּוּ מַעְלָה כְּדִגְמַתוּ.

הַנְּחָשׁ שְׁהַעֲרִים לְחַוָּה, הוּא דְּבַר נּוֹפֵל עַל הַלְשׁוֹן. אָמַר רַב יוֹסֵף, הֵיאָךְ? אָמַר לוֹ, כְּתַרְגוּמוֹ, נְחָשׁ

וְהָאֲנָא, כְּנִגְדָם הָיוּ בְּמִקְדָשׁ, כְּשִׁנְכַנְסוּ הַפְּהֵן לְפָנֵי וּלְפָנִים. דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּשֵׁם רַב הוּנָא, לְפָנֵי וּלְפָנִים הוּא דְּוַחֲסִים רְאוּיָה לְפְנִס, וְכִשְׁנַכְנַסוּ הַפְּהֵן לְשָׁם, נַכְנַס בְּנִשְׁמָה, וְלֵא בְּגוּף. בְּאִימָה, בְּיִרְאָה, בְּרִתָּה, בְּזִיעַ, בְּנִקְיוֹת, בְּטְהֵרָה. וְהַפְּרוּבִים עוֹמְדִים שָׁם שׁוֹמְרִים, כְּדִגְמַת אוֹתָם הַפְּרוּבִים הַעוֹמְדִים בְּשַׁעְרֵי גֵן עֵדֶן.

זְכָה הַפְּהֵן, נַכְנַס שָׁם בְּשָׁלוֹם, וְיוֹצֵא בְּשָׁלוֹם. לֵא זְכָה, מִבֵּין שְׁנֵי הַפְּרוּבִים יוֹצֵא לְהַב, וְיִשְׂרַף וְיָמוֹת בְּפָנִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֲשֶׁרִי הַזּוֹכָה לְעֵבֹר מֵהֶם בְּשָׁלוֹם. אָמַר רַבִּי פְּרַחְיָה, אִין לָךְ בְּעוֹלָם דְּבַר שְׂאִין בּוּ מַעְלָה כְּדִגְמַתוּ. הַנְּחָשׁ שְׁהַעֲרִים לְחַוָּה, הוּא דְּבַר נּוֹפֵל עַל

הַלְשׁוֹן. אָמַר רַב יוֹסֵף, הֵיאָךְ, אָמַר לִיהּ, כְּתַרְגוּמוֹ, נְחָשׁ חִיּוּיָא

חַוּיָא הוּא. חוּיָא - זָכַר, וְהִיא חוּיָא
- נִקְבָּה. דְּבַר נּוּפֵל עַל הַלְשׁוֹן.
פְּדוּגְמָתוֹ (במדבר כא) נָחַשׁ נִחְשָׁת,
דְּבַר נּוּפֵל עַל הַלְשׁוֹן.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְהָרִי פְּתוּב (בראשית
א) וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חוּיָא
כִּי הִיא הִיטָה אִם כָּל חַי. אָמַר לוֹ
רַבִּי פְּרַחְיָה, קָרָא לָהּ עַל שֵׁם
הָעֵתִיד, הִיָּה לוֹ לְקָרָא אוֹתָהּ חַיָּה,
עַל שֵׁם שְׂמִיחָה אֶת וְלִדּוּתֶיהָ,
וְנִקְרָאָה עַל שֵׁם הָעֵתִיד - חוּיָה,
שְׁעֵתִיד חוּיָה לְהִסִּיט אֶת חוּיָה.

הוּא יְשׁוּפָף רֹאשׁ (סו). אָמַר רַבִּי
יְהוּדָה, כִּף דְּרַכּוֹ שֶׁל נִחְשׁ - אֵין
הַקְּשָׁה שֶׁלּוֹ מֵאָדָם, אֲלֵא
וְאֵין הַנְּשִׁיכָה מֵהַנְּחֹשׁ אֲלֵא
בְּעֵקֶב. אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר רַבִּי
יוֹסִי, לְמִי שְׂאֵמַר שִׁיעָר הָרַע הִיָּה,
מַה נֹּאמַר בְּפִסּוּק הַזֶּה?

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, מְלַמֵּד שְׂאֵין
הַרְיָגָה לְנִחְשׁ אֲלֵא בְּרֹאשׁ, וּמִי
הוּא הָרֹאשׁ? זֶה רֹאשׁ הַיְשִׁיכָה.
וְאֵין הַנְּחֹשׁ הַזֶּה הוֹרֵג לְאָדָם אֲלֵא
בְּעֵקֶב, כְּשֶׁעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עֲבֻרוֹת
וְדֹשׁ בְּהֵם בְּעֵקֶב, זֶהוּ שְׂכָתוּב
(תהלים מט, ו) עוֹן עֲקֵבִי יִסּוּבְנִי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק מִפְּאֵן, (ישעיה ה, יח)
הוּי מוֹשְׁכִי הָעוֹן בְּחֻבְלֵי הַשְּׂוֹא
וְכַעבוֹת הָעֲגָלָה חֲטָאָה - כְּלוּמַר,
עוֹשֶׂה עֲבֻרוֹת וְדֹשׁ בְּהֵם בְּעֵקֶב,
שְׂחוֹשֵׁב שְׂאֵינָם כְּלוּם, כְּמוֹ חֻבְלֵי
הַשְּׂוֹא, שְׂאוּרֵג הָעֶפְכָּיִשׁ. וְלֵאחֲרֵי
כֵּן הֵם כְּעַבוֹת הָעֲגָלָה חֲטָאָה,
חֲזָקִים וְקָשִׁים, עַד שְׂנֵאָסְפִים כְּלָם
וְהוֹרְגִים לְאָדָם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר
וְאִתָּה תְּשׁוּפְנּוּ עֵקֶב, בְּאוֹת עוֹן
הָעֵקֶב הוֹרֵג יֵצֵר הָרַע לְאָדָם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֵּא וּרְאֵה, כְּמוֹ
שְׂנֵתְקִלְקֵלוֹ - כִּף נְדוּנּוֹ. הַנְּחֹשׁ
בְּתַחֲלָה, אַחֲרָיו הָאִשָּׁה, וְאַחֲרָיו
הָאָדָם. הֵינּוּ שְׂכָתוּב (בראשית א)
וְלֵאדָם אָמַר כִּי שְׂמַעְתָּ לְקוֹל
אִשְׁתְּךָ.

הוּא, חוּיָא זָכַר, וְהִיא חוּיָה, נִקְבָּה. דְּבַר נּוּפֵל
עַל הַלְשׁוֹן. פְּדוּגְמָתוֹ (במדבר כא ט) נָחַשׁ נִחְשָׁת,
דְּבַר נּוּפֵל עַל הַלְשׁוֹן.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְהִיא כְּתִיב וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם
אִשְׁתּוֹ חוּיָה כִּי הִיא הִיטָה אִם כָּל חַי.
אָמַר לִיָּה ר' פְּרַחְיָה, קָרָא לָהּ עַל שֵׁם הָעֵתִיד,
הִיָּה לוֹ לְקָרָא אוֹתָהּ חַיָּה, עַל שֵׁם שְׂמִיחָה
אֶת וְלִדּוּתֶיהָ, וְנִקְרָאָת עַל שֵׁם הָעֵתִיד חוּיָה,
דְּעֵתִיד חוּיָה לְמַסְטִי לְחוּיָה.

הוּא יְשׁוּפָף רֹאשׁ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כִּף דְּרַכּוֹ
שֶׁל נִחְשׁ, אֵין הַקְּשָׁה שֶׁלּוֹ מֵאָדָם, אֲלֵא
בְּרֹאשׁ. וְאֵין הַנְּשִׁיכָה מֵהַנְּחֹשׁ לְאָדָם, אֲלֵא
בְּעֵקֶב. אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר רַבִּי יוֹסִי לְמֵאן
דְּאָמַר דִּיעָר הָרַע הַזֶּה, מֵאִי יִימָא בְּהֵאִי פְּסוּקָא.

אָמַר לוֹ ר' יוֹסִי, מְלַמֵּד שְׂאֵין הַרְיָגָה לְנִחְשׁ
אֲלֵא בְּרֹאשׁ. וּמִי הוּא הָרֹאשׁ. זֶה רֹאשׁ
הַיְשִׁיכָה. וְאֵין הַנְּחֹשׁ הַזֶּה הוֹרֵג לְאָדָם, אֲלֵא
בְּעֵקֶב, כְּשֶׁעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עֲבֻרוֹת, וְדֹשׁ בְּהֵם
בְּעֵקֶב, הֵדָא הוּא דְכְּתִיב, (תהלים מט ו) עוֹן עֲקֵבִי
יִסּוּבְנִי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק מִהֶכָּא, (ישעיה ה יח) הוּי מוֹשְׁכִי
הָעוֹן בְּחֻבְלֵי הַשְּׂוֹא וְכַעבוֹת הָעֲגָלָה
חֲטָאָה. כְּלוּמַר, עוֹשֶׂה עֲבֻרוֹת וְדֹשׁ בְּהֵם
בְּעֵקֶב, שְׂחוֹשֵׁב שְׂאֵינָם כְּלוּם, כְּמוֹ חֻבְלֵי
הַשְּׂוֹא, שְׂאוּרֵג הָעֶפְכָּיִשׁ. וְלֵאחֲרֵי כֵּן הֵם כְּעַבוֹת
הָעֲגָלָה חֲטָאָה, חֲזָקִים וְקָשִׁים, עַד שְׂנֵאָסְפִים
כְּלָם וְהוֹרְגִים לְאָדָם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר וְאִתָּה
תְּשׁוּפְנּוּ עֵקֶב, בְּאוֹתוֹ עוֹן הָעֵקֶב הוֹרֵג יֵצֵר הָרַע
לְאָדָם.

אָמַר ר' יִצְחָק, בֵּא וּרְאֵה, כְּמוֹ שְׂנֵתְקִלְקֵלוֹ כִּף
נְדוּנּוֹ. הַנְּחֹשׁ בְּתַחֲלָה, אַחֲרָיו הָאִשָּׁה,
וְאַחֲרָיו הָאָדָם. הֵינּוּ דְכְּתִיב וְלֵאדָם אָמַר כִּי
שְׂמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִיִּדִי, אִם אָדָם חָטָא - אָדְמָה מַה חָטְאָהּ? אֲלֵא, אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִיִּדִי, כְּשֶׁנִּבְרָא הָאָדָם, הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ הָיוּ עֲדִים. מִלְּמַד שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתָם עֲדִים עַל מַה שִּׁיעֲשֶׂה הָאָדָם, שְׁלֵא יֵאמַר מִי רוֹאֵנִי, וְאוֹתָם הָעֲדִים מִפְּרִסְמִין חָטְאִיו, הֲדָא הוּא דְכִתְיָב, (איוב כ כז) יִגְלוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאָרֶץ מִתְקוּמָהּ לוֹ.

וְלִמְדֵנוּ, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁעָבַר אָדָם, הַשָּׁמַיִם הִחְשִׁיכוּ אוֹרָם, וְהָאָרֶץ לֹא יָדְעָה מַה לַעֲשׂוֹת, עַד שֶׁבָּא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְקָלַל אוֹתָהּ עַד שֶׁהִתְעַכְבָּה בְּעֲדוּתָהּ, שְׁלֵא תוֹסִיף תַּת כַּתָּה לְזִרְעַ וְלִקְצוֹר כְּבָרָא שׁוֹנָה, וְעַמְדָה בְּקַלְלוֹתֶיהָ, עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם אָבִינוּ וְנִתְבַּסַּם הָעוֹלָם.

רַב נַחֲמָן אָמַר, עַד שֶׁבָּא נַח, שִׁפְתוֹב (בראשית ה, כט) זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשֵׁנוּ וּמִעֲצָבוֹן יְדִינוּ. וְלִפְיֶכָּה נִקְרָאָה עַל שְׁמוֹ, שִׁפְתוֹב (שם ט) אִישׁ הָאָדָמָה, עַל שֶׁיִּצְאָהּ מִקְלָלָתָהּ בְּשִׁבְלִיו.

אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, אָדָם הֲרֵא שׁוֹן, כִּיּוֹן שֶׁנִּטְרַד מִגֵּן עֵדֶן, חָשַׁב שְׁיִמּוֹת מִיָּד, וְהָיָה בּוֹכָה וּמִתְחַנֵּן, וְשָׁב בְּתִשׁוּבָה, עַד שֶׁקָּבְלוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּתִשׁוּבָה וְהֶאֱרִיף יָמָיו וְקָיָם בּוֹ דְבָרוֹ, שִׁפְתוֹב כִּיּוֹם אֶכְלֶךָ מִמֶּנּוּ, וְנִתַּן לוֹ יוֹמוֹ, שֶׁהוּא אֶלֶף שָׁנָה, לְהוֹרוֹת לְכָל הָעוֹלָם שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲנוּן וְרַחוּם הוּא, וּמִקְבֵּל בְּתִשׁוּבָה לְשָׁבִים, וְאִינוּ חֲפִץ מֵהֶם, זוֹלָתִי שְׁיַחֲיוּ, וְלָמָּה תָּמוּתוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל, (יחזקאל יח לא) וְלָמָּה תָּמוּתוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל, (שם לב) וְהָשִׁיבוּ וְחֲיוּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲשֶׁרִיֵּהֶם הַבָּנִים שֶׁהָאָב אוֹמֵר לָהֶם כֶּף! וַיִּלְהֶם לַבָּנִים שְׁאִינִם שׁוֹמְעִים מִמֶּנּוּ! אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לֹא רָאִינוּ רַחֲמָנָה פְּרַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִיִּדִי, אִם אָדָם חָטָא, אָדְמָה מַה חָטְאָהּ. אֲלֵא אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִיִּדִי, כְּשֶׁנִּבְרָא הָאָדָם, הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ הָיוּ עֲדִים. מִלְּמַד שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתָם עֲדִים, עַל מַה שִּׁיעֲשֶׂה הָאָדָם, שְׁלֵא יֵאמַר מִי רוֹאֵנִי, וְאוֹתָם הָעֲדִים מִפְּרִסְמִין חָטְאִיו, הֲדָא הוּא דְכִתְיָב, (איוב כ כז) יִגְלוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאָרֶץ מִתְקוּמָהּ לוֹ.

וְתָנָא, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁעָבַר אָדָם, הַשָּׁמַיִם הִחְשִׁיכוּ אוֹרָם, וְהָאָרֶץ לֹא יָדְעָה מַה לַעֲשׂוֹת, עַד שֶׁבָּא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְקָלַל אוֹתָהּ, עַל שֶׁהִתְעַכְבָּה בְּעֲדוּתָהּ, שְׁלֵא תוֹסִיף תַּת כַּתָּה לְזִרְעַ וְלִקְצוֹר כְּבָרָא שׁוֹנָה, וְעַמְדָה בְּקַלְלוֹתֶיהָ, עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְנִתְבַּסַּם הָעוֹלָם.

רַב נַחֲמָן אָמַר, עַד שֶׁבָּא נַח, דְכִתְיָב, זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשֵׁנוּ וּמִעֲצָבוֹן יְדִינוּ. וְלִפְיֶכָּה נִקְרָאָה עַל שְׁמוֹ, דְכִתְיָב אִישׁ הָאָדָמָה, עַל שֶׁיִּצְאָהּ מִקְלָלָתָהּ בְּשִׁבְלִיו.

אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, אָדָם הֲרֵא שׁוֹן, כִּיּוֹן שֶׁנִּטְרַד מִגֵּן עֵדֶן, חָשַׁב שְׁיִמּוֹת מִיָּד, וְהָיָה בּוֹכָה וּמִתְחַנֵּן, וְשָׁב בְּתִשׁוּבָה, עַד שֶׁקָּבְלוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּתִשׁוּבָה, וְהֶאֱרִיף יָמָיו, וְקָיָם בּוֹ דְבָרוֹ, דְכִתְיָב כִּיּוֹם אֶכְלֶךָ מִמֶּנּוּ, וְנִתַּן לוֹ יוֹמוֹ, שֶׁהוּא אֶלֶף שָׁנָה. לְהוֹרוֹת לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲנוּן וְרַחוּם הוּא, וּמִקְבֵּל בְּתִשׁוּבָה לְשָׁבִים, וְאִינוּ חֲפִץ מֵהֶם, זוֹלָתִי שְׁיַחֲיוּ, דְכִתְיָב (יחזקאל יח לא) וְלָמָּה תָּמוּתוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהָשִׁיבוּ וְחֲיוּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲשֶׁרִיֵּהֶם הַבָּנִים שֶׁהָאָב אוֹמֵר לָהֶם כֶּף. וַיִּלְהֶם לַבָּנִים, שְׁאִינִם שׁוֹמְעִים מִמֶּנּוּ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לֹא חֲזִינָן רַחֲמָנוּתָא פְּרַחֲמָנוּתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ

ברוך הוא. בכל מקום אתה מוצא, כשחטאו ישראל ושבו למולו, פשט ידו וקבלם, ומחל להם מיד, הַדָּא הוּא דְכְּתִיב, (מיכה ז יח) מִי אֵל כְּמוֹךָ נוֹשֵׂא עוֹן וְעוֹבֵר עַל פִּשְׁעוֹ.

פְּרָשָׁה ח. (בראשית ד) וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, יֵשׁ לָנוּ לְהַרְהֵר בְּהָאֵי פְּרָשָׁה הַזֶּה, וְכָל שָׁפָן בְּפִסּוּק הַזֶּה, שְׂאֵמְרָה חַוָּה (שם) קָנִיתִי אִישׁ אֶת ה'.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲנִי יָדַעְתִּי אוֹתוֹ כְּפִשְׁטוֹתוֹ, שְׁהָרִי שִׁנְיָנוּ, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, זֶה מִי שְׁנוּלָד לוֹ בֶּן, כְּשֶׁמֶתְחִיל לְדַבֵּר, חוֹבָה עָלָיו לְלַמְדוֹ פְּסוּקֵי תוֹרָה, שֶׁהֵם יִרְאֶה מִלְפָּנָי ה', שְׁכַשְׁיָגְדֵל, יִזְכֹּר אֶת אוֹתָם הַכְּתוּבִים לִירְאֶה מִרְבוּנוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא הִיָּה יוֹשֵׁב לְפָנָי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אָמַר לוֹ, מַה הַפְּרָשָׁה הַזֶּה וְהַפְּסוּק הַזֶּה שְׂאֵמַר וְתִלְדִּי אֶת קִיָּן, וְתֵאמַר קָנִיתִי אִישׁ אֶת ה' אָמַר לוֹ, עֲקִיבָא, אָמַר לָךְ. הַיּוֹם שְׂרַבִּי בְרוּקָא וְשָׂאֵר הַחֲבָרִים גָּלוּ אֶת אוֹתוֹ הַחֲטָא שְׁעָשָׂה אָדָם, לֹא הִיָּה צְרִיף לְאוֹתָם שְׁלֹא יוֹדְעִים עֲמָקוֹת וְנִסְתָּרוֹת, וְהַיּוֹם הַהוּא שְׁהַתְגַּלָּה, נִשְׁמַע הַכֹּל מִן הַפְּסוּק הַזֶּה.

אָדָם נִצְטוּהַ עַל הַשֵּׁם וְחֲטָא בְּשֵׁם. נִצְטוּהַ עַל הַשֵּׁם, הוּא הַשֵּׁם הַמְּיֻחָד, שְׁכְּתוּב (שם א) וְעֵץ הַחַיִּים וְגו'. וְחֲטָא בְּשֵׁם, זֶהוּ שֵׁם הַמְּשֻׁמָּה, שְׁכְּתוּב וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע.

וְחַוָּה הִיָּתָה תְּחִלָּה בְּעִבְרָה עַל זֶה, שְׁכְּתוּב (שם א) וַתִּקַּח מִפְּרִיֹ. וְלֹאֲחֵר שְׁחֲטָאוּ וַיִּדְעוּ עֲוֹנָם עַל מַה שְּׁעָבְרוּ, הַתְּמַרְמְרוּ עַל מַה שְּׁחֲטָאוּ, וְהִיא בְּיֹתֵר, מִפְּנֵי שֶׁהִיא הִיָּתָה תְּחִלָּה לְעִבְרָה לְעִבְרָה עַל שְׁמוֹ הַגָּדוֹל. כִּיִּן שְׁנוּלָד לָהּ בֶּן, הַרְגִּישָׁה בְּדַבֵּר, וְאֵמְרָה קָנִיתִי

הוּא, בְּכָל מְקוֹם אֶת מוֹצֵא כְּשֶׁחֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל, וְשָׁבוּ לְמוֹלוֹ, פִּשְׁט יָדוֹ וְקָבְלָם, וּמֶחֱל לָהֶם מִיָּד, הַדָּא הוּא דְכְּתִיב, (מיכה ז יח) מִי אֵל כְּמוֹךָ נוֹשֵׂא עוֹן וְעוֹבֵר עַל פִּשְׁעוֹ.

פְּרָשָׁתָא ח וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, יֵשׁ לָנוּ לְהַרְהֵר בְּהָאֵי פְּרָשָׁתָא, וְכָל שָׁפָן בְּהָאֵי פְּסוּקָא, דְּאֵמְרָה חַוָּה, קָנִיתִי אִישׁ אֶת ה'.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲנָא יָדַעְנָא לִיָּה כְּפִשְׁטוֹתִיָּה. דְּהָא תַּנּוּן, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, הָאֵי מֵאֵן דְּאֵתִּילִיד לִיָּה בֵּר, כַּד שְׂרִי לְמַלְלָא, חוֹבָה עָלֵיָּה לְאֶלְפָּא לִיָּה פְּסוּקֵי דְאוּרִיָּתָא, (דף כה ע"א) דְּאֵינּוֹן דְּחִילוֹ מִן קָדָם ה', דְּכַד יִרְבִּי יָדְכֵר לוֹן לְאֵינּוֹן כְּתוּבִין, לְדַחֲלָא מִן מֵאֵרִיָּה.

רַבִּי עֲקִיבָא, הָוּה יָתִיב קָמִיָּה דְר' אֱלִיעֶזֶר, אָמַר לִיָּה מֵאֵי הָאֵי פְּרָשָׁתָא דְפְּסוּקָא דָּא, דְּאֵמַר וְתִלְדִּי אֶת קִיָּן, וְתֵאמַר קָנִיתִי אִישׁ אֶת ה'. אָמַר לִיָּה, עֲקִיבָא, אֵימָא לָךְ, יוֹמָא דְר' בְּרוּקָא וְשָׂאֵר חֲבַרְיָא גָּלוּ הַהוּא חוֹבָה דְעִבְדִּי אָדָם, לֹא הוּוּ אֲצִטְרִיף לְאֵינּוֹן דְּלֹא יָדְעֵי עֲמִיקְתָּא וּמִסְתָּרְתָּא. וְהַהוּא יוֹמָא דְאֵתְגַלִּי, אֲשֶׁתְּמַע כְּלָא מֵהָאֵי פְּסוּקָא.

אָדָם נִצְטוּהַ עַל הַשֵּׁם, וְחֲטָא בְּשֵׁם. נִצְטוּהַ עַל הַשֵּׁם, הוּא הַשֵּׁם הַמְּיֻחָד, דְּכְּתִיב וְעֵץ הַחַיִּים וְגו'. וְחֲטָא בְּשֵׁם, זֶהוּ שֵׁם הַמְּשֻׁמָּה, דְּכְּתִיב וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע.

וְחַוָּה הִיָּתָה תְּחִלָּה בְּעִבְרָה עַל זֶה. דְּכְּתִיב וַתִּקַּח מִפְּרִיֹ. וְלֹאֲחֵר שְׁחֲטָאוּ, וַיִּדְעוּ עֲוֹנָם עַל מַה שְּׁעָבְרוּ, הַתְּמַרְמְרוּ עַל מַה שְּׁחֲטָאוּ, וְהִיא בְּיֹתֵר, מִפְּנֵי שֶׁהִיא הִיָּתָה תְּחִלָּה לְעִבְרָה, לְעִבְרָה עַל שְׁמוֹ הַגָּדוֹל. כִּיִּן שְׁנוּלָד לָהּ בֶּן, הַרְגִּישָׁה בְּדַבֵּר, וְאֵמְרָה קָנִיתִי אִישׁ אֶת

איש את ה', שהוא השם המיוחד, ועל פן לא אמרה השם המשותף. אמר רבי עקיבא, הטעם הזה חוזר על מה שאמר רבי אבהו, (שמות כב) זבח לאלהים יחרם. אמר רבי אליעזר, חזרה חנה להודות על אותו העון שעברה, ואמרה, לא יהיה זה פמונו, לתת פבוד לאחר זולתו, אבל זה יהיה את השם ממש, ולא לאחר.

אמר רבי יצחק, ויפה אמר רבי עקיבא שחזר הענין על מה שאמר רבי אבהו. וכן חנה אמרה את ה', ולא לשם אחר. וכן חנה אמרה ונתתיו לה' כל ימי חייו, ולא לשם אחר. ועל זה אמרה תורה (שם לד) כי לא תשתחוה לאל אחר, כי ה' קנא שמו, אל קנא הוא.

אמר רבי יהודה, עד אימתי יטילו החכמים בסודות העליונים של המלך? אמר רבי אלכסנדראי, שנינו, מוסרים סתרי תורה לחכמים הראויים לכך, כמו שאנחנו והחכמים שקמונו.

ותוסף ללדת את אחיו את הבל (בראשית ה, ב). אמר רבי אליעזר לרבי עקיבא, מה נשמע לך בזה? אמר לו, על כך אני יושב לפניך. אמר לו, סתם פיד, ופתח עיניך ואזניך, והקשב.

שרמו הוא רומז על אותו שם זעיר שנאצל מן השם הקדוש, שאני ואתה יודעים. בשם הזה חוטאים בני אדם רבים, והוא רמז האמונה למי שמתבונן בחכמה.

עוד אמר רבי אליעזר, עקיבא, הרמז שנהרג הבל מורה על האמונה של השם הנכבד העליון של המלך, שפתוב (ישעיה ב) ונשגב

ה' שהוא השם המיוחד, ועל פן לא אמרה השם המשותף.

אמר רבי עקיבא, האי טעמא, חוזר על מה דאמר רבי אבהו, (שמות כב יט) זובח לאלהים יחרם. אמר רבי אליעזר, חזרה חנה להודות על אותו עון שעברה, ואמרה, לא יהיה זה פמונו, לתת פבוד לאחר זולתו. אבל זה יהיה את השם ממש, ולא לאחר.

אמר רבי יצחק, ושפיר קאמר ר' עקיבא, דאתחזר עניינא על מה דאמר רבי אבהו. וכן חנה אמרה את ה', ולא לשם אחר. וכן חנה אמרה ונתתיו לה' כל ימי חייו, ולא לשם אחר. ועל זה אמרה תורה, (שמות לד יד) כי לא תשתחוה לאל אחר, כי ה' קנא שמו, אל קנא הוא.

אמר רבי יהודה, עד אימתי יטיילון חבריאי ברזין עילאין דמלכא. אמר רבי אלכסנדראי, תנינן, מוסרין סתרי תורה לחכמים הראויים לכך, כגון אנן וחבריאי כגוונן.

ותוסף ללדת את אחיו את הבל, אמר רבי אליעזר לרבי עקיבא, מה שמיע לך בזהאי. אמר ליה על כך אנא יתיב קמך. אמר ליה, אסתים פומך, ופתח עינך ואודנך, ואצית.

הרמוז הוא דקא רמז, על ההוא שמא זעירא, דאתאצל משמא קדישא, דאנא ואת ידענא. ובהאי שמא חביין סגיאין בני נשא, והוא רמז מהימנותא, למאן דאסתפל בחכמתא.

עוד אמר רבי אליעזר, עקיבא, רמז דאתקטל הבל, אורי על מהימנותא דשמא יקירא עילאה דמלכא, דכתיב (ישעיה

ה' לכהו. אָמר רבי עקיבא, אוי לעולם כשמצא ממנו, פֿעט אני מסתפל בחכמה רבה. אָמר לו, הרי אָמרת לך סתם פיה, שהרי ראיתי שדי לי ולך בעולם.

אָמר רבי יהודה, חזר קין להיות עובד אָדמה והכל רועה צאן. זה הביא קרבן, וזה הביא קרבן. אָמר רבי יהודה, קין בא בגסות הרוח, והכל בגמיכות הרוח, שפֿתוב זבחי אלהים רוח נשפֿרה. מה פֿתוב? (בראשית ד) וישע ה' אל הכל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שעה. אָמר רבי יהודה, למה נפלו פֿניו? על שלא נתקבלה מנחתו.

וְכִמְדָנוּ, אותו היום ראש השנה הִיָה, יום שדין כל הנשמות עוברים לפניו. אָמר לו, למה חרה לך? הלא אם תיטיב שאת. אָמר רבי יהודה, פֿלומר, אם תיטיב, יהיה לך שאת.

לִפְתַח חטאת רבץ (בראשית ה, ז) - פֿלומר, לאותם פֿתחי גן עדן שהנשמות עוברות בו - חטאת רבץ. החטאת שפֿעשה יהיה מזמן שם, ושם תקבל ענשך. ואלוֹךְ תשוּקתוֹ - פֿלומר, אם תיטיב מעשִׂיךְ, והחטאת ההוא יכסֶף לך שפֿעשה עברות. אתה תמשל בו - שלא יוכל לקטרג עמך.

לִמְדָנוּ, אָמר רבי יוסי, אני ראיתי את רבי עקיבא ששאל את רבי אליעזר הדבֿר הזה. אָמר לו, עקיבא, הרם עיניך למעלה, ואתה שב אצלי, שהרי הכל מפרש במה שאָמרת. הרים עיניו, אחר כך הרפין ראשו. אָמר, הרי עשיתי כמעשה הנחש ולא ידעתי. קרב אליו רבי אליעזר ולחש לו. בא רבי עקיבא, ונשק ידו ובכה, ואָמר, הכל הוא כמו שאָמרת בראשונה - מגביהים את

ב יא) וְנִשְׁגָב ה' לכהו. אָמר רבי עקיבא, ווי לעלמא פד תיפוק מניה, פֿען אָנא מסתפל בחכמתא סגיאָה. אָמר ליה, הָא אָמרת לך אסתים פומך, דְהָא חזינא דדי לי ולך בעלמא.

אָמר ר' יהודה, נתחזר קין להיות עובד אָדמה, והכל רועה צאן, זה הביא קרבן, וזה הביא קרבן. אָמר רבי יהודה, קין בא בגסות הרוח, והכל בגמיכות הרוח, דְכְתִיב (תהלים נא ט) זבחי אלהים רוח נשפֿרה. מה פֿתיב וישע ה' אל הכל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שעה. אָמר רבי יהודה, למה נפלו פֿניו, על שלא נתקבלה מנחתו.

וְתֵאנָא, אָמר רבי יהודה, אותו היום ראש השנה הִיָה, יום שדין כל הנשמות עוברים לפניו. אָמר לו, למה חרה לך, הלא אם תיטיב שאת, אָמר רבי יהודה, פֿלומר אם תיטיב, יהיה לך שאת.

לִפְתַח חטאת רובץ, פֿלומר, לאותם פֿתחי גן עדן, שהנשמות עוברות בו, חטאת רובץ. החטאת שפֿעשה יהיה מזמן שם, ושם תקבל עונשך. ואלוֹךְ תשוּקתוֹ, פֿלומר אם תטיב מעשִׂיךְ, והחטאת ההוא יכסֶף לך שפֿעשה עבירות. אתה תמשל בו, שלא יוכל לקטרג עמך.

תֵאנָא, אָמר רבי יוסי, אָנא חמינא לרבי עקיבא, ששאל לרבי אליעזר דבֿר זה. אָמר ליה, עקיבא, סק עינך לעילא, ואת תיב גבאי, דְהָא מפרש פולא במה דאָמרנא. זקף עינוי, לכתר ארכין רישיה, אָמר, הָא עבדנא פֿעובדא דחיויא, ולא ידענא. קריב גבוי ר' אליעזר, ולחיש ליה, אָתא ר' עקיבא, ונשיק ידוי, ובכה, ואָמר, פולא הוא פֿמה דאָמרת בקדמיתא. זקפאן זקיפון, תפאן תפאין, דְלֵא

הגבוהים, ומורידים את התחתונים, שאין הקדוש ברוך הוא יכול עם שתפים.

אמר רבי שמעון, חנה אמרה שקנתה איש את ה', שהוא ה' המיוחד, והוא קלקל מעשיו ולא רצה לעמד בדרך הישר. זהו שכתוב (שם) ויצא קין מלפני ה', יצא מאתו הכלל שאמרה אמו. ובשבי"ב פך מה פתיב? וישב בארץ נוד, שהיה נד בארץ. והוא כמו כן עשה תשובה, כשהודה על חטאתו וקבל עליו ענשו. ששנינו, כל המתודה חטאתו ומתבייש מהן, מוחלין לו מיד על כל עונותיו, זהו שכתוב (משלי כח) ומודה ועוזב ירחם.

רבי חייא אמר מכאן, (ויקרא ה) והתודה אשר חטא, ונאמר (שם) ונסלח לו. רבי ייסא אמר, אין דבר בעולם עומד בפני התשובה. קין נגזר עליו נע ונד תהיה בארץ, וכשעשה תשובה, פקע החצי, שכתוב (בראשית) וישב בארץ נוד, אבל נע לא נאמר.

שנו רבותינו, על הכל הקדוש ברוך הוא מוחל, ואינו מוחל על פבוד שמו. והאם אינו מוחל, והרי מנשה מלך יהודה המיר פבודו של מקום בהבלים? שונה מנשה, שהוא בעצמו ידע שהכל הוא, ולא שם אותו עקר בלבו - דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, אין לך דבר בעולם שעומד בפני התשובה כלל.

אמר רבי יצחק, מה זה שכתוב (שם) ואחות תוכל קין נעמה? אלא, אמר רבי יצחק, צדקת היתה ונעימה במעשיה. רבי אבהו אמר, פשוטו של מקרא מורה על שהיתה חכמה במלאכת הפרזל כמו אחיה תוכל קין, ממשמע דכתיב, הוא היה אבי כל חרש נחשת וברזל, ואחות תוכל קין נעמה, הוא הוציא

יכיל קודשא בריך הוא בהדי שותפין. (דף כה ע"א)

אמר ר' שמעון, חנה אמרה, שקנתה איש את ה', שהוא ה' המיוחד. והוא קלקל מעשיו, ולא רצה לעמוד בדרך הישר, הדא הוא דכתיב, ויצא קין מלפני ה', יצא מאתו הכלל שאמרה אמו.

ובשבי"ב פך מה פתיב. וישב בארץ נוד, שהיה נד בארץ. והוא כמו כן עשה תשובה, כשהודה על חטאתו, וקבל עליו עונשו. דתנינן, כל המתודה חטאתו ומתבייש מהן מוחלין לו מיד על כל עונותיו. הדא הוא דכתיב, (משלי כח יג) ומודה ועוזב ירחם.

ר' חייא אמר מהכא, והתודה על חטאתו אשר חטא, ונאמר ונסלח לו. ר' ייסא אמר, אין דבר בעולם עומד בפני התשובה. קין נגזר עליו נע ונד תהיה בארץ, וכשעשה תשובה, פקע החצי. דכתיב, וישב בארץ נוד, אבל נע לא נאמר.

הנו רבנן, על הכל הקדוש ברוך הוא מוחל, ואינו מוחל על פבוד שמו. ומי אינו מוחל, והרי מנשה מלך יהודה המיר פבודו של מקום בהבלים. שאני מנשה, דהוא בגרמיה ידע דהבל הוא, ולא שוי ליה עיקר בלביה, דברי ר' יהודה. ר' שמעון אומר, אין לך דבר שבעולם שעומד בפני התשובה כלל. אמר רבי יצחק, מאי דכתיב, ואחות תוכל קין נעמה. אלא אמר רבי יצחק, צדקת היתה, ונעימה במעשיה. ר' אבהו אמר, פשוטו של מקרא מורה, על (דף כה ע"ב) שהיתה חכמה במלאכת הפרזל, כמו אחיה תוכל קין. משמע דכתיב, הוא היה אבי כל חרש נחשת וברזל, ואחות תוכל קין נעמה, הוא הוציא

תוכל קיין נעמה. הוא הוציא
אמנות זו, ואחותו עמו. זהו
שפתוב ואחות תוכל קיין נעמה,
שהיתה בקיאה כמותו. וא"ו של
ואחות מוסיף על הענין של
מעלה.

רבי בא אמר, אמם של שדים
היתה, והולידה אותם. שהרי אמו
של אשמדאי, מלך השדים, שמה
נעמה. רבי יצחק בשם ר' יוחנן
אמר, על שם יפיה נקראת כף, וּמְמַנָּה יצאו
וממנה יצאו אותן שפתוב (שם ה)

א כי טבת הנה, במראה וביפי.
אמר רבי יוסי, למה נאמר בשת
(שם ה א) ויולד בדמותו כצלמו,
ובקיין ובהבל לא נאמר? אמר לו
רבי חייא, קיין ובהבל לא היו, אלא
להראות רמז עליון וסוד נכבד,
ולא באו לישוב את העולם מהם,
אבל שת לא בא לעולם אלא
שישתלשל העולם ממנו, ומשום
כך אמר בדמותו כצלמו.

שנינו, חנוף בן ירד צדיק הנה,
וקבל על עצמו להרשיע, ולקחו
הקדוש ברוך הוא קדם זמנו
לעשות חסד עמו, ושיתן לו שכר
טוב לעולם הבא.

רבי אבהו אמר, אנו שנינו (שם
כא) כי שמע אלהים את קול הנער
באשר הוא שם. יש אומרים
באשר הוא שם, שהיה צדיק
באותה שעה, ולפיכך שמע
הקדוש ברוך הוא את קולו.

ואנו לא גזרינו כף במשנה, שהרי
אמר רבי יהודה אמר רבי יצחק,
למה גרש ישמעאל מביתו של
אברהם, ומה ראתה שרה
שאמרה (בראשית כא) גרש את
האמה הזאת ואת בנה? אלא כאן
כתוב (שם) ותרא שרה את בן הגר
המצרית אשר ילדה לאברהם
מצחק. אמר רבי יצחק, אין
מצחק אלא בעבודה זרה. כתוב
כאן מצחק, וכתוב שם (שמות לב)

אומנות זו, ואחותו עמו. הָדָא הוּא דְכְתִיב,
וְאָחוֹת תּוּבֵל קִיִּין נְעֻמָּה, שְׁהִיְתָה בְקִיָּאָה
כְּמוֹתוֹ, וְאָמְרוּ וַאֲוֹ דְוְאָחוֹת מוֹסִיף עַל הָעֲנִיָּן
שֶׁל מַעְלָה.

רבי בא אמר, אמן של שדים היתה, והולידה
אותם. דהא אימא דאשמדאי, מלכא
דשידי, נעמה שמה. ר' יצחק בשם ר' יוחנן
אמר, על שם יופיה נקראת כף, וממנה יצאו
אותן דכתיב פי טובות הנה, במראה וביופי.

אמר רבי יוסי, למה נאמר בשת ויולד בדמותו
כצלמו, ובקיין ובהבל לא נאמר. אמר
ליה ר' חייא, קיין ובהבל לא היו, אלא לאחזאה
רמיזא עילאה, ורזא יקירא, ולא אתו
לאתישבא עלמא מנהון. אבל שת, לא אתא
לעלמא, אלא לאשתלשל עלמא מיניה,
ובגיין כף אמר בדמותו כצלמו.

תניא חנוף בן ירד צדיק היה, וקבל על עצמו
להרשיע. ולקחו הקדוש ברוך הוא
קודם זמנו, לעשות חסד עמו ושיתן לו שכר
טוב לעולם הבא.

ר' אבהו אמר, אנו תנו, (בראשית כא יז) כי שמע
אלהים את קול הנער באשר הוא שם.
איפא דאמרי באשר הוא שם, שהיה צדיק
באותה שעה. ולפיכך שמע הקדוש ברוך הוא
את קולו.

ואנו לא גזרינו הכי במתניתין, דהא אמר רבי
יהודה אמר רבי יצחק, למה נתגרש
ישמעאל מביתו של אברהם, ומה ראתה שרה
שאמרה גרש את האמה הזאת ואת בנה, אלא
הכא כתיב, (שם כא ט) ותרא שרה את בן הגר
המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק. אמר
רבי יצחק, אין מצחק אלא בעבודה זרה. כתיב
הכא מצחק, וכתוב התם (שמות לב ו) ויקומו לצחק,

מה להלן עבודת זרה, אף פאן עבודת זרה. ובההיא שעתא רשע הוה, אם פן במאי נוקים באשר הוא שם.

אמא מההוא דגזרנא במתניתין דילן, דאמר רבי יהודה, אין בית דין של מעלה דנין את האדם, עד שיהיה בן עשרים שנה. ובית דין של מטה, מתליסר שנים ולמעלה. וישמעאל בההיא שעתא, לא הוה בר עשרים שנה, ולפיכך לא דנוהו, דהא ראוי היה לעונשא, אלא דיומוהי הוא דלא חייבוהו, והיינו דכתיב, באשר הוא שם, פיומין דהוא שם.

אמר רבי ישמעאל, והא חזינן רביא דליתיה בר עשרים, והוא טב וקורא ושונה ומת, מאן סליק ליה מעלמא. אי תימא בחוביה דאבוה. לא. דהא איהו מתליסר ולעילא. ואי תימא בחובין דידיה, הא ליתיה בר עשרים שנה.

אמר רבי יהודה, משל למה הדבר דומה, למלך שהיה לו פרדס, ויום אחד נכנס לטייל באותו פרדס, וראה שושנים קטנים צומחים בתוכו, והיה עולה ריחם לפניו שאין כמותם בעולם, אמר המלך, אי עכשיו פשהם קטנים פן, כשיגדלו על אחת כמה וכמה.

לאחר ימים נכנס באותו פרדס, והיה חושב שימצא אותם השושנים שנתנו ריח בתחלה, כשהיו קטנים ומעלים ריח, גדולים וטובים עתה, ויהנה מהם. פיון שהשגיח בהם, ראה שהם יבשים בלא ריח, וקצט, אמר, אלו בתחלה כשהיו לחים וטובים ומעלים ריח, לקטתים, הייתי נהנה בהם, עכשיו כמה אהנה, הא יבשים הם.

לשנה האחרת, נכנס המלך בפרדס, וראה

ויקמו לצחק. מה להלן עבודת זרה - אף פאן עבודת זרה. ובאותה השעה היה רשע, אם פן, כמה נבאר (שם) באשר הוא שם? אמא מאותו שפסקנו במשנה שלנו, שאמר רבי יהודה, אין בית דין של מעלה דנין את האדם עד שיהיה בן עשרים שנה, ובית דין של מטה - משלש עשרה שנים ומעלה. וישמעאל באותה השעה לא היה בן עשרים שנה, ולפיכך לא דנוהו, שהרי היה ראוי לענש, אלא שימיו הם שלא חיבוהו והינו מה שכתוב באשר הוא שם, בימים שהוא שם.

אמר רבי ישמעאל, והרי ראינו עלם שאינו בן עשרים, והוא טוב וקורא ושונה ומת. מי סלק אותו מן העולם? אם תאמר בחטאי אכיו - לא, שהנה הוא מי"ג ומעלה. ואם תאמר בחטאי - הרי אינו בן עשרים שנה!

אמר רבי יהודה, משל למה הדבר דומה? למלך שהיה לו פרדס, ויום אחד נכנס לטייל באותו פרדס, וראה שושנים קטנים צומחים בתוכו, והיה עולה ריחם לפניו שאין כמותם בעולם. אמר המלך, אם עכשיו כשהם קטנים פן, כשיגדלו על אחת כמה וכמה.

לאחר ימים נכנס באותו פרדס, והיה חושב שימצא אותם השושנים שנתנו ריח בתחלה, כשהיו קטנים ומעלים ריח, גדולים וטובים עתה ויהנה מהם. פיון שהשגיח בהם, ראה שהם יבשים בלא ריח, וכעס. אמר, אלו בתחלה, כשהיו לחים וטובים ומעלים ריח, לקטתים, הייתי נהנה בהם. עכשיו כמה אהנה? הרי יבשים הם.

לשנה האחרת נכנס המלך לפרדס, וראה שושנים קטנים

נותנים ריח. אָמַר הַמֶּלֶךְ, לְקַטּוּ אוֹתָן עִכְשָׁיו, וְאַהֲנֶה בְּהֵן קֹדֶם שְׂיִיבְשׁוּ, כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ קֹדֶם לְכֵן.

בְּךָ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רוֹאֶה בְּנֵי אָדָם קִטְנִים וְנוֹתְנִים רִיחַ, וְהַפֵּל גְּלוּי לְפָנָיו, וְרוֹאֶה שְׁעִתִּידִים לְהַרְשִׁיעַ וְיִהְיוּ חֲשׁוּבִים כְּקֶשׁ יָבֵשׁ, וּמְקַדִּים לָהֶם חֶסֶד, כְּדִי לְהַנּוֹת בָּהֶם בְּגֵן עֵדֶן, כְּשֶׁהֵם טוֹבִים, מְסַלְקִים מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, לִיתֵן לָהֶם שְׂכָר טוֹב בְּעוֹלָם הַבָּא. הִדָּא הוּא דְכִתְיָב, (ש"ש ו' א) אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי הָרוּעָה בְּשׁוֹשְׁנִים, הַמְנַהֵיג עוֹלָמוֹ כְּעִנְיָן שׁוֹשְׁנִים.

אָמַר רַבִּי אַבְהוֹ, אֲנִי מְסִיעַ לָזֶה שְׂאֵמַר רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁהָרִי רְאִינוּ כְּמוֹ זֶה שֶׁעָשָׂה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם יִרְבְּעָם בֶּן נֶבֶט, שֶׁכְּשֶׁהָיָה עֲלֵם הָיָה צַדִּיק וְטוֹב, שֶׁשָּׂנִינוּ, מֵהַ שְׁפָתוֹב וּשְׁנִיָּהֶם לְבָדָם בְּשָׂדֵה, מְלַמֵּד שֶׁשְׁקוּלִים הֵם בְּצַדְקוֹתֵם, וּבְזִכּוֹתֵם מִכָּל יִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְפַמְלִיאָ שֶׁל מַעְלָה: רִיחוּ שֶׁל יִרְבְּעָם עוֹלָה לְפָנָיו, וְאֲנִי רוּעָה לְסַלְקוֹ מִן הָעוֹלָם עִכְשָׁיו, כְּשִׁישׁ בּוֹ רִיחַ. אָמְרוּ לְפָנָיו: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה דִּינָן אֲמַת, אִם עִכְשָׁו הוּא כֵן - כָּל שֶׁכֵּן כְּשִׁיגְדֵל. אָמַר לָהֶם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנָיו שֶׁיַּעֲשֶׂה הָרַע בְּעֵינָיו. אָמְרוּ לְפָנָיו: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אִם לְפָנָיו גְּלוּי - לָנוּ וְלְפָנָיו כָּל הָעוֹלָם מִי גְלוּי? ! הַנִּיחוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

מֵה כְּתוּב? וַיּוֹעֵץ הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ שְׁנֵי עֲגָלִי זָהָב, חֲטָא וְהַחֲטִיא. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אָמַר לָהֶם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: לֹא אֲמַרְתִּי לָכֶם שְׂאֲנִי רוּעָה לְסַלְקוֹ מִן הָעוֹלָם קֹדֶם זֶה? ! חֲבַל שֶׁעָשִׂיתִי כֵן.

שׁוֹשְׁנִים קִטְנִים וְנוֹתְנִים רִיחַ, אָמַר הַמֶּלֶךְ, לְקַטּוּ אוֹתָן עִכְשָׁיו, וְאַהֲנֶה בְּהֵן, קֹדֶם שְׂיִיבְשׁוּ, כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ קֹדֶם לְכֵן.

בְּךָ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רוֹאֶה בְּנֵי אָדָם קִטְנִים, וְנוֹתְנִין רִיחַ, וְהַפֵּל גְּלוּי לְפָנָיו, וְרוֹאֶה שְׁעִתִּידִין לְהַרְשִׁיעַ, וְיִהְיוּ חֲשׁוּבִים כְּקֶשׁ יָבֵשׁ, וּמְקַדִּים לָהֶם חֶסֶד, כְּדִי לְיַהֲנוֹת בָּהֶם בְּגֵן עֵדֶן, וְעִכְשָׁיו כְּשֶׁהֵם טוֹבִים, מְסַלְקִין מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, לִיתֵן לָהֶם שְׂכָר טוֹב בְּעוֹלָם הַבָּא. הִדָּא הוּא דְכִתְיָב, (ש"ש ו' א) אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי הָרוּעָה בְּשׁוֹשְׁנִים, הַמְנַהֵיג עוֹלָמוֹ כְּעִנְיָן שׁוֹשְׁנִים.

אָמַר רַבִּי אַבְהוֹ, אֲנִי מְסִיעַ לָהֵא דְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, דְּהָא חֲזִינָן כְּהָאֵי גְּוֹנָא דְעַבִּיד הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם יִרְבְּעָם בֶּן נֶבֶט, דְּכַד הָיָה רַבִּיא הָיָה זְכַאי וְטַב. דִּתְנֵן, מֵאֵי דְכִתְיָב, (מ"א י"א כט) וּשְׁנִיָּהֶם לְבָדָם בְּשָׂדֵה, מְלַמֵּד שֶׁשְׁקוּלִים הֵם בְּצַדְקוֹתֵם, וּבְזִכּוֹתֵם מִכָּל יִשְׂרָאֵל.

אָמַר ר' בְּרַכְיָה, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְפַמְלִיאָ שֶׁל מַעְלָה, רִיחוּ שֶׁל יִרְבְּעָם עוֹלָה לְפָנָיו, וְאֲנִי רוּעָה לְסַלְקוֹ מִן הָעוֹלָם עִכְשָׁיו, כְּשִׁישׁ בּוֹ רִיחַ. אָמְרוּ לְפָנָיו, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה דִּינָן אֲמַת, אִם עִכְשָׁיו הוּא כֵן, כָּל שֶׁכֵּן כְּשִׁיגְדֵל. אָמַר לָהֶם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנָיו שֶׁיַּעֲשֶׂה הָרַע בְּעֵינָיו. אָמְרוּ לְפָנָיו, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אִם לְפָנָיו גְּלוּי, לָנוּ וְלְפָנָיו כָּל הָעוֹלָם מִי גְלוּי. הַנִּיחוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

מֵה כְּתִיב (מ"א יב כח) וַיּוֹעֵץ הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ שְׁנֵי עֲגָלִי זָהָב, חֲטָא וְהַחֲטִיא. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אָמַר לָהֶם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא אֲמַרְתִּי לָכֶם שְׂאֲנִי רוּעָה לְסַלְקוֹ מִן הָעוֹלָם קֹדֶם זֶה, חֲבַל דְעַבִּידַת כֵּן.

בא אבִיָּה בְּנוֹ, וְהָיָה עוֹשֶׂה טוֹב כְּשֶׁהָיָה קָטָן. וּמָה טוֹב הָיָה עוֹשֶׂה? אָמַר רַבִּי יוֹסִי אָמַר רַבִּי חֲנִינְיָא: עוֹלֵי הַרְגָל הָיוּ עוֹלִים עַל יָדוֹ שְׁלֹא מִדַּעַת אָבִיו. רָאָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁהוּא טוֹב, וְסָלְקוּ מִהָעוֹלָם קֳדָם יָמָיו, כְּדִי לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ וּלְהַנְחִילוֹ לְעוֹלָם הַבָּא קֳדָם שְׂיִבְאִישׁ רִיחוֹ, וְזֶהוּ הַחֶסֶד שֶׁעָשָׂה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם בְּרִיּוֹתָיו.

כִּךְ חֲנוּךְ, בְּעוֹד שֶׁהָיָה צָדִיק וְהַדוֹר כְּלוּ חַיִּבִּים לְשָׁעִים, רָאָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁאֵם יִנְיָחָהוּ, לְלַמַּד מִמַּעֲשֵׂיהֶם, וְסָלְקוּ קֳדָם זְמַנּוֹ מִן הָעוֹלָם, קֳדָם שְׂיִבְאִישׁ רִיחוֹ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (בראשית ה) וְאֵינְנוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים. כְּלוּמַר, וְאֵינְנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה לְמַלְאֵת יָמָיו, כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים קֳדָם זְמַנּוֹ לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ חֶסֶד לְהַנְחִילוֹ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֵת בְּנוֹת הָאָדָם (שם ו). מִי הֵם בְּנֵי הָאֱלֹהִים? רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר, גְּדוּלֵי הַדוֹר. שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵיהֶם גְּדוּלֵי הַדוֹר וְלֹא הָיוּ מוֹחִין בְּיָדָם.

לְמַדְנֵנוּ, זְקֵן בְּבֵית - סִימָן טוֹב בְּבֵית, צָדִיק בְּדוֹר - סִימָן טוֹב יֵשׁ בְּעוֹלָם. שְׁשִׁנְיָנוּ, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְטִיל אֵימַת הַדָּבָר וְהַמְנַהֵג עַל בְּנֵי אָדָם, שְׂכָל זְמַן שְׂאֵימַת הַדָּבָר עַל הַדוֹר, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא צָדִיק וְהֵם צָדִיקִים. נִטְלָה אֵימַתוֹ מִבְּנֵי אָדָם - הוּא רִשָּׁע, וְהֵם יוֹתֵר מִמֶּנּוּ.

וְכֹא הַפְתּוֹב לְהוֹרוֹת, (בראשית ו) הַנְּפִלִים הָיוּ בְּאָרְץ - אֵלּוּ אָדָם וְאֲשֵׁתוֹ, שֶׁהֵם הָיוּ שֶׁנִּפְּלוּ בְּאָרְץ בְּלֹא אָב וָאֵם. וְלָמָּה נִקְרְאוּ נְפִילִים? שֶׁנִּפְּלוּ מִמַּעַלְתָּם שֶׁהָיָה לָהֶם. כְּלוּמַר, נְפִלִים הֵם מִכְּמוֹת שֶׁהָיוּ כְּכֹר. נְפִלִים הֵם עַל שֶׁנִּטְרְדוּ מִגֵּן עֵדֶן וְלֹא חֲזְרוּ לְשָׁם.

בא אבִיָּה בְּנוֹ, וְהָיָה עוֹשֶׂה טוֹב כְּשֶׁהָיָה קָטָן, וּמָה טוֹב הָיָה עוֹשֶׂה, אָמַר רַבִּי יוֹסִי אָמַר רַבִּי חֲנִינְיָא, עוֹלֵי הַרְגָל הָיוּ עוֹלִים עַל יָדוֹ, שְׁלֹא מִדַּעַת אָבִיו. רָאָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁהוּא טוֹב, וְסָלְקוּ מִהָעוֹלָם קֳדָם יָמָיו, כְּדִי לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, וּלְהַנְחִילוֹ לְעוֹלָם הַבָּא, קֳדָם שְׂיִבְאִישׁ רִיחוֹ, וְזֶהוּ הַחֶסֶד שֶׁעָשָׂה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם בְּרִיּוֹתָיו.

כִּךְ חֲנוּךְ, בְּעוֹד שֶׁהָיָה צָדִיק, וְהַדוֹר כְּלָם חַיִּיבִין, רָאָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁאֵם יִנְיָחָהוּ וְלַמּוֹד מִמַּעֲשֵׂיהֶם, וְסָלְקוּ קֳדָם זְמַנּוֹ מִן הָעוֹלָם, קֳדָם שְׂיִבְאִישׁ רִיחוֹ. הַדָּא הוּא דְכַתִּיב, וְאֵינְנוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים, כְּלוּמַר, וְאֵינְנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה, לְמַלְאֵת יָמָיו, כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים קֳדָם זְמַנּוֹ, לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ חֶסֶד לְהַנְחִילוֹ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֵת בְּנוֹת הָאָדָם. מֵאֵן אֵינּוֹן בְּנֵי הָאֱלֹהִים. ר' יִרְמְיָה אָמַר, גְּדוּלֵי הַדוֹר, שֶׁהָיוּ (דף כו ע"א) אֲבוֹתֵיהֶם גְּדוּלֵי הַדוֹר, וְלֹא הָיוּ מוֹחִין בְּיָדָם.

הַתְּנַיָּא, סְבָא בְּבֵיתָא, סְמָנָא טְבָא בְּבֵיתָא. צָדִיקָא בְּדָרָא, סִימָנָא טְבָא הוּי בְּעֵלְמָא. דְתַנֵּן, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְטִיל אֵימַת הַדָּבָר וְהַמְנַהֵג עַל בְּנֵי אָדָם. דְּכָל זְמַן שְׂאֵימַת הַדָּבָר עַל הַדוֹר, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא צָדִיק, וְהֵם צָדִיקִים. נִטְלָה אֵימַתוֹ מִבְּנֵי אָדָם, הוּא חַיִּב, וְהֵם יוֹתֵר מִמֶּנּוּ.

וְכֹא הַפְתּוֹב לְהוֹרוֹת, הַנְּפִילִים הָיוּ בְּאָרְץ, אֵלּוּ אָדָם וְאֲשֵׁתוֹ, שֶׁהֵם הָיוּ שֶׁנִּפְּלוּ בְּאָרְץ, בְּלֹא אָב וָאֵם. וְלָמָּה נִקְרְאוּ נְפִילִים. שֶׁנִּפְּלוּ מִמַּעַלְתָּם שֶׁהָיָה לָהֶם. כְּלוּמַר, נְפִלִים הֵם מִכְּמוֹת שֶׁהָיוּ כְּכֹר. נְפִלִים הֵם, עַל נְפִילִים שֶׁנִּטְרְדוּ מִגֵּן עֵדֶן, וְלֹא חֲזְרוּ לְשָׁם.

על פן חזרה תורה ואמרה, אלו היו בארץ, שהיתה אימתם על כל הבריות, ועדין היו קמים, ולא מנעו בני הדור מלעשות עבירות. ומי הם אותם העוברים העבירות? גדולי הדור, אנשי השם, שהיו גדולים בדור.

אמר רבי פנחס, מפאן משמעות הפסוק, שכתוב (שם) הנפלים היו בארץ בימים ההם, להם המניעה למנע עצמם מהעבירות בשבילם ולא מנעו, ולעיניהם ממש באים אל בנות האדם בנות וילדו להם. ומי היו אותם הנפלים שהיו בדור? אותם הגבורים שלא נראה בדור כמותם. אנשי השם - שם הידוע שקרא להם הקדוש ברוך הוא, שכתוב (שם ה) ויקרא את שמם אדם.

אמר רבי חנינא לרב הונא, מה שאמר בני האלהים, על שם שנבראו משם זה, שכתוב (שם א) ויברא אלהים את האדם.

ויהי היום ויבאו בני האלהים כו' (אזכ"א). אמר רבי שמעון בן לקיש, הוא שטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המות. אמר רבי יהודה, אותו היום, יום של ראש השנה היה, יום שיש לכל אדם לחזור למוטב. וכך תראה, אין דרכו של יצר הרע לקטרג, אלא בשעה שהאדם רוצה לחזור למוטב. ברוך ה' לעולם אמן ואמן. מלוך ה' לעולם אמן ואמן.

פרשת נח

ורבי חזקיהו אמר, אשרי חלקם של ישראל, שהקדוש ברוך הוא רצה בהם, ונתן להם תורה קדושה, וזהיר אותם ונתן להם עצה להשמר ממעלה ומטה כדי שלא ישלט בהם - רק הקדוש ברוך הוא לבדו, והם יודעים לדחות מהם את כל המקטרגים

על פן חזרה תורה ואמרה, אלו היו בארץ, שהיתה אימתם על כל הבריות, ועדיין היו קמים, ולא מנעו בני הדור מלעשות עבירות. ומי הם אותם העוברים העבירות? גדולי הדור, אנשי השם, שהיו גדולים בדור. אמר רבי פנחס, מפאן משמעות דכתיב הנפילים היו בארץ בימים ההם, להם המניעה למנוע עצמן מהעבירות בשבילם, ולא מנעו, ולעיניהם ממש באים אל בנות האדם בנות, וילדו להם. ומי היו אותם הנפילים שהיו בדור. אותם הגבורים שלא נראה בדור כמותם. אנשי השם: שם הידוע שקרא להם הקדוש ברוך הוא, דכתיב ויקרא את שמם אדם.

אמר רבי חנינא לרב הונא מה דאמר בני האלהים. על שם שנבראו משם זה, דכתיב ויברא אלהים את האדם.

ויהי היום ויבאו בני האלהים וכו'. אמר רבי שמעון בן לקיש, הוא שטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המות. אמר רבי יהודה, אותו היום, יום של ראש השנה היה. יום שיש לכל אדם לחזור למוטב, וכך תראה, אין דרכו של יצר הרע לקטרג, אלא בשעה שהאדם רוצה לחזור למוטב. ברוך ה' לעולם אמן ואמן. מלוך ה' לעולם אמן ואמן. (דף כו ע"א).

פרשת נח

ר' חזקיה אמר, זכאה חולקיהון דישראל, דקודשא בריה הוא אתרעי בהו, ויהב לון אורייתא קדישא, ואזהר לון, ויהב לון עיטא, לאסתמרא מעילא ותתא, בגין דלא ישלוט בהו בר קודשא בריה הוא בלחודוי. ואינון ידעין לדחייא מנייהו כל מקטרגין, וכל

וְכָל הַמַּחְבְּלִים כְּדֵי שֶׁיְהִי חֵלֶק
גֹּרְלוֹ וִירְשָׁתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים
לב) כִּי חֵלֶק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל
נִחְלָתוֹ.

בא וראה, ביום של ראש השנה
הקדוש ברוך הוא יושב בדין על
העולם, וכל בני העולם נכנסים
בחשבון, ואין מי שלא נכנס
בחשבון, וספרי חיים ומתים
נפתחים ביום ההוא.

והקדוש ברוך הוא, משום שרצה
בהם, נתן להם עצה להנצל מפל
המקטרגים שלמעלה שמתמנים
בכל זמן שהדין שורה בעולם.
ביום הזה מזדמנים ישראל
לעורר עליהם רחמים, ובמה?
בשופר.

שהקול הזה שיוצא עולה למעלה
ומעורר את השופר שלמעלה. אז
מתעוררים רחמים ממקומם,
והקדוש ברוך הוא קם מכסא
הדין ויושב בכסא רחמים, וחס
על ישראל, ולא נתנת רשות
למקטרג עליהם.

וישראל שבים בתשובה לפני
הקדוש ברוך הוא, ותוקעים
שופר ומעוררים רחמים, שהרי
הקול ההוא שיוצא הוא
התעוררות של רחמים, ואז
המלשין לא יכול לצמד לפני כסא
הרחמים, שהרי לא בא מן אותו
הצד, ולא נמצא קטגור.

ביום הכפורים, שהוא חתימת
הדין, ועומדים ישראל בקדשת
רבונם ביום ההוא כדי שלא יקרב
המלשין למקדש, נותנים לו
שעיר שפא מצד של רוח
הטמאה, והוא טמא, ורוח
הטמאה נהנית ממנו, והוא
מתעסק בו, ולא קרב למקדש
לטמא. ואז הפנים מאירות,
וישראל נצולים ממנו.

בזמן אחר, כשרבים חטאי בני
האדם, המלשין הזה בשעה

קסטרין, בגין דיהון חולקא דעדביה
ואחסנתיה, כמה דאת אמר (דברים לב ט) כִּי חֵלֶק
ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נִחְלָתוֹ.

הוא חזי, ביומא דראש השנה, קודשא בריך
הוא יתיב בדינא על עלמא, וכל בני עלמא
עאלין לחושבנא, ולא אית מאן דלא עאל
בחושבנא. וספרי דחייז ומתיז פתיחז בההוא
יומא.

והקדוש ברוך הוא בגין דאתרעי בהו, יהב לון
עיטא לאשתזבא מפל מקטרגין
דלעילא, דאינון אתמנן בכל זמנא דדינא
שריא על עלמא. בהאי יומא אזדמנן ישראל
לאתערא רחמי עליהו. ובמה. בשופר.

דהא קלא דנפיק, סליק לעילא, ואתער שופר
דלעילא. כדין מתערי רחמי מאתריהו.
וקודשא בריך הוא קם מכורסייא דדינא ויתיב
בכורסיא דרחמי, וחיס עליהו דישראל, ולא
אתייהב רשו למקטרגא עליהון.

וישראל תייבי בתיובתא קמי קודשא בריך
הוא, ותקעי שופר, ואתערו רחמי.
דהא ההוא קלא דנפק, אתערוותא דרחמי
איהו. וכדין, דלטורא לא יכיל לקיימא קמי
פורסייא דרחמי. דהא לא אתי מההוא סטרא,
ולא אשתכח קטיגורא.

ביומא דכפורי, דאיהו חתימא דדינא, וקיימי
ישראל בקדושתא דמאריהון. בההוא
יומא, בגין דלא יקרב דלטורא למקדשא,
יהבין ליה שעיר, דאתי מסטרא דרוחא
מסאבא, והוא מסאבא, ורוחא מסאבא אתהני
מיניה, והוא אתעסק ביה, ולא קריב למקדשא
לסאבא. וכדין אנפין נהירין, וישראל
אשתזיבו מניה.

בזמנא אחרא פד סגיא חובי בני נשא, האי

שֶׁהַדִּין מִתְעוֹרָר עַל חֻטְאֵי הָעוֹלָם, אִזְּהוּ בָּא וְנִמְצָא כְּמִקְטָרֵג לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְנִטְמָא הַמְּקַדֵּשׁ, וְכָל הַפְּנִימִים עֲצוּבוֹת, וְהַדִּין נִמְצָא. וְעַל זֶה (בְּרֵאשִׁית טו) קָץ כָּל בִּשְׂרׁ בָּא לְפָנָי. לְפָנָי וְדָא, לְבַקֵּשׁ עַל חֻטְאֵי בְּנֵי הָעוֹלָם, שְׁהֵם גְּרָמוּ.

בָּא וְרָאָה, כָּל אָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה וְיִשְׁמַר אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, הַנְּשִׂמָה שְׁמוּרָה בְּגוֹפּוֹ, שֶׁהוּא תְּכָה, וְלֹא נַעֲנֵשׁ, וְלֹא יִשְׁלַט עָלָיו מִלְאַף הַמָּוֶת. וְכָל אָדָם שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר וְלֹא מְקִים מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְעוֹבֵר עָלֶיהָ, אִזְּ מִלְאַף הַמָּוֶת יִשְׁלַט עָלָיו.

בָּא וְרָאָה, הַתְּכָה הִיא הַגּוּף. נַח וְאַשְׁתּוֹ - י"ה. שֵׁם וְאַשְׁתּוֹ - ו"ה. וְנַעֲשֶׂה הַשֵּׁם מְלֵא. יְהו"ה אֶחָד - יְפֹת וְאַשְׁתּוֹ. י"ה - חָם וְאַשְׁתּוֹ, וְהֵם כְּדוֹגְמָא זו.

זוּהָ (שם) וְיֵאמֵר אֱלֹהִים לְנַח, אֱלֹהִים זוֹ שְׂכִינָה, קָץ כָּל בִּשְׂרׁ וְגו'. (שם) צַהַר תַּעֲשֶׂה לַתְּכָה - זְהוּ הַסּוּד שֶׁל הַגּוּף. אֶתְהָ וּבְנִיךָ וְגו' - גְּבָרִים לְחוּד וְנִשְׁיִם לְחוּד. (שם) וַיַּעַשׂ נַח - זוֹ בְּרִית קְדֹשׁ. כֹּכֵל אֲשֶׁר צִוָּה אֱתוֹ אֱלֹהִים - זוֹ שְׂכִינָה. (שם ג, ט) וְיֵאמֵר ה' לְנַח - כְּאֵן מִדַּת הַרְחָמִים.

וּכְמֵן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִיא שְׁנַיִם אִישׁ וְאַשְׁתּוֹ, שְׁהָרִי הִיא מִצַּד הַטְּמָאָה, וְעַל זֶה אָמַר (מִיכָה ט) וְהֵאֲבֹדְתִי. וְאַסְתַּפֵּל שְׂאִין בּוֹ אֵלָא שְׁנַיִם, וְאִין בְּהֵם שְׂבָעָה שְׂבָעָה, כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב בְּעוֹף הַשָּׁמַיִם, אַרְבַּע עֶשְׂרֵה זָכָר וְנִקְבָּה, לְחַיִּוֹת זָרַע עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ. (שם ט) שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ וְגו'. הַסְתַּפֵּל וְרָאָה, עַל מַה שֶׁאָמַר בְּרֵאשׁוֹנָה וּכְמֵן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִיא, וְאַחַר כֵּף שְׁנַיִם שְׁנַיִם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בָּא וְרָאָה, אִין לָךְ בְּכָל לֵילָה וְלֵילָה שְׁלֹא תִצָּא

דְּלִטּוֹרָא, בְּשַׁעֲתָא דְּדִינָא אִיתְעַר עַל חוֹבֵי עֲלָמָא, כְּדִין אִיהוּ אֶתִּי וְאַשְׁתַּכַּח מְקַטְרָגָא קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאַסְתַּאֲב מִקְדְּשָׁא, וְכָל אַנְפִּין עֲצִיבִין, וְדִינָא אֲשַׁתְּכַח. וְעַל דָּא קָץ כָּל בִּשְׂרׁ בָּא לְפָנָי. לְפָנָי וְדָא, לְמַתְבַּע עַל חוֹבֵי בְּנֵי עֲלָמָא, דְּאֵינוֹן גְּרָמוּ.

(עוּד לְפָרְשַׁת נַח)

הָא חֲזִי, כָּל בַּר נֶשׁ דִּיעֵבֵד וַיִּנְטֵר פִּיקוּדֵי אוּרִייתָא, נִשְׁמַתָּא אֲסַתְמָרָא בְּגוּפִיהָ, דְּאִיהוּ תִיבָה, וְלֹא אֲתַעֲנֵשׁ, וְלֹא יִשְׁלוּט עָלֶיהָ מִלְאַף הַמָּוֶת. וְכָל בַּר נֶשׁ דְּלֹא נִטִּיר וְלֹא קִיִּים פִּיקוּדֵי אוּרִייתָא, וְאַעֲבַר עָלֶיהָ, מִלְאַף הַמָּוֶת כְּדִין יִשְׁלוּט עָלֶיהָ.

הָא חֲזִי, תִיבָה, אִיהוּ גוּפָא. נַח וְאַשְׁתּוֹ, י"ה. שֵׁם וְאַשְׁתּוֹ, ו"ה. וְאַתְעֵבֵד הַשֵּׁם מְלֵא, יְהו"ה אֶחָד. יְפֹת וְאַשְׁתּוֹ, י"ה. חָם וְאַשְׁתּוֹ, וְאֵינוֹן כְּדוֹגְמָא דָּא.

וְדָא וְיֵאמֵר אֱלֹהִים לְנַח. אֱלֹהִים, דָּא שְׂכִינָתָא, קָץ כָּל בִּשְׂרׁ וְגו'. צַהַר תַּעֲשֶׂה לַתִּיבָה, דָּא אִיהוּ רְזָא דְּגוּפָא. אֶתְהָ וּבְנִיךָ וְגו', גוּבְרִין לְחוּד, וְנִשְׁיִין לְחוּד. וַיַּעַשׂ נַח, דָּא בְּרִית קְדִישָׁא. כֹּכֵל אֲשֶׁר צִוָּה אֱתוֹ אֱלֹהִים, דָּא שְׂכִינָתָא. וְיֵאמֵר ה' לְנַח, הֵכָא מִדַּת רְחָמִים.

וּכְמֵן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִיא שְׁנַיִם אִישׁ וְאַשְׁתּוֹ, דְּהָא הִיא מִסְטָרָא דְּמִסְאָבָא, וְעַל דָּא אָמַר, (מִיכָה ה ט) וְהֵאֲבֹדְתִי. וְאַסְתַּפֵּל דְּלִית בֵּיהּ, אֵלָא תַרְיִן, וְלֹא אִית בְּהוֹן שְׂבָעָה שְׂבָעָה, כְּמָה דְּכְתִיב, בְּעוֹף הַשָּׁמַיִם, אַרְבַּע סָרִי דְּכַר וְנוֹקְבָא, לְחַיִּוֹת זָרַע עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ. שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ וְגו' אֲסַתַּפֵּל וְחָמָא, עַל מַה דְּאָמַר בְּקַדְמִיתָא וּכְמֵן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִיא, וּלְבַתֵּר שְׁנַיִם שְׁנַיִם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תָּא חֲזִי לִית לָךְ בְּכָל לֵילָא

וְלִילִיָּא, דְּלֵא תִּיפּוּק נִשְׁמַתָּא מִגּוּפָא דְּבַר נֶשׁ,
דְּאִיקְרֵי יוֹנָה. דְּכְתִיב, וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה. הִקְלוּ
הַמַּיִם, אֵלַיִן מַיִם זְדוֹנִים, כְּמָה דְּאֵת אָמֵר (דף
נו ע"ב) (תהלים קכד ה) הַמַּיִם הַזְּדוֹנִים. דְּאִינוּן מִסְטָרָא
דְּמִסְאָבוּ. מַעַל הָאָרְץ, דְּאִינוּן לְעִיל מִן אַרְעָא,
אֵלַיִן מִלְּאָכִי חֲבָלָה.

מָה פְּתִיב. וְלֵא מְצָאָה הַיּוֹנָה מְנוּחָ, דְּאֵתִמְנַעֵי
מַעַלְמָא עֵילְאָה, וּמִן צְדִיקִים דְּלְעִילָא,
וּמְכַל בְּרַכְאָן. הֲדָא הוּא דְּכְתִיב, וַתָּשֶׁב אֵלָיו
אֶל הַתֵּיבָה כִּי מַיִם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ.

אֲפִיק לָהּ תַּנְיִינוּת, וַיּוֹסֶף שְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה
מֵאֲתוֹ, וּמִגּוּ דוּחְקָא וְצַעְרָא, וַתִּבֹּא אֵלָיו
הַיּוֹנָה לְעֵת עָרֵב, דְּלֵא הוּת נִהָרָא לֹון שְׁעֵתָא
דְּרוּוּחָא, כְּמָה דְּהוּת בְּקִדְמִיתָא, וְאֵתחֲשֵׁן לָהּ
יוֹמָא, וְאֵתְעָרֵב לָהּ שְׁמַשָּׁא.

וְמָה אָמַרְת לְנַח וּלְכַנּוּי. (שה"ש ה ז) מְצִאוּנֵי
הַשּׁוֹמְרִים הַסּוֹכְבִים בְּעִיר. אֵלַיִן נְטָרֵי
תְרַעֵי יְרוּשָׁלַיִם. וְעַם כָּל דָּא, וְהִנֵּה עָלָה זֵית
טָרְף בְּפִיָּה, וְעַל דָּא וַיִּדַע נַח כִּי קָלוּ הַמַּיִם,
וְאֵתתְקַפוּ מִלְּאָכִי דְקִדְשָׁה עַל מִלְּאָכִי חֲבָלָה.
וַיִּיחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵים וְכוּ', וְלֵא יִסְפָּה
וְכוּ', חֲרָבוּ הַמַּיִם מַעַל הָאָרֶץ.

בְּתַר דְּאִסְתַּמַּר וְאֵעֵבֵר הַהוּא זִימְנָא דְשְׁלִיט
מִלְּאָף הַמּוֹת, וְאֵתְעָבְרוּ חֲיִיבִין מַעַלְמָא,
מָה פְּתִיב, וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נַח.

סְפִינְתָא אֲמַתִּילַת לְתִיבּוּתָא דְנַח, וְאִית בֵּיה
גּוֹבְרִין יְהוּדָאִין וַיִּשְׁמַעְאֲלִים וּבְנֵי
עֶשׂוֹ, כְּדוּגְמָא דָּא אִית בְּגוּפָא, כְּלִיל מְכוּלְהוּן,
דְּגוּפָא דָּא, לָאו אִיהוּ מִן נִשְׁמַתָּא קְדִישָׁא, וְדָא
הוּא דְאָמַר לְנַח, דְּאִיהוּ נִשְׁמַתָּא לְנִשְׁמַתָּא,
כְּמָה דְאֵת אָמַר עֶשָׂה לָךְ תִּבְת עֲצִי גִפְר.

וְדָא הוּא דְאָמַר לְאַבְרָם, לָךְ לָךְ מֵאַרְצְךָ, לְמָה
וְזָהוּ שְׁאֵמַר לְאַבְרָם (שם יב) לָךְ לָךְ מֵאַרְצְךָ. לְמָה פְּעַמִּים? אֵלָא, צָא מִדִּירְתְךָ וּמִגּוּפְךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ,

הַנִּשְׁמָה מִגּוּפֵי אָדָם, שְׁנִקְרַת
יוֹנָה, שְׁכַתּוּב (שם ח. ח) וַיִּשְׁלַח אֶת
הַיּוֹנָה. הִקְלוּ הַמַּיִם - אֵלוּ מַיִם
הַזְּדוֹנִים, כְּמוֹ שְׁנִאָמַר (תהלים קכד)
הַמַּיִם הַזְּדוֹנִים, שְׁהֵם מִצַּד
הַטְּמָאָה. מַעַל הָאָרֶץ, שְׁהֵם
לְמַעַלָּה מִן הָאָרֶץ, אֵלוּ מִלְּאָכִי
חֲבָלָה.

מָה פְּתוּב? וְלֵא מְצָאָה הַיּוֹנָה
מְנוּחָ, שְׁנִמְנָעָה מִן הַעוֹלָם הַעֲלִיּוֹן
וּמִן הַצְּדִיקִים שְׁלִמְעָלָה וּמְכַל
הַבְּרָכוֹת. זָהוּ שְׁכַתּוּב (בראשית ח. ט)
וַתָּשֶׁב אֵלָיו אֶל הַתֵּיבָה כִּי מַיִם עַל
פְּנֵי כָל הָאָרֶץ.

הוּצִיא אוֹתָהּ שְׁנִית, (שם ח. ט) וַיּוֹסֶף
שְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֲתוֹ. וּמִתּוֹךְ
הַדַּחֲק וְהַצַּעַר - וַתִּבֹּא אֵלָיו הַיּוֹנָה
לְעֵת עָרֵב, שְׁלֵא הִיָּתָה מֵאִירָה
לָהֶם שְׁעַת הַרוּחָה כְּמוֹ שְׁהִיָּתָה
בְּרֵאוּשׁוֹנָה, וְנַחֲשֵׁן לָהּ הַיּוֹם,
וְהַעֲרִיב לָהּ הַשֶּׁמֶשׁ.

וְמָה אָמַרְתָּ לְנַח וּלְכַנּוּי? (שיר ה)
מְצִאוּנֵי הַשּׁוֹמְרִים הַסּוֹכְבִים בְּעִיר,
אֵלוּ שׁוֹמְרֵי שְׁעָרֵי יְרוּשָׁלַיִם, וְעַם
כָּל זֶה (בראשית ח. יא) וְהִנֵּה עָלָה זֵית
טָרְף בְּפִיָּה. וְעַל זֶה (שם) וַיִּדַע נַח
כִּי קָלוּ הַמַּיִם, וְהִתְחַזְּקוּ מִלְּאָכִי
הַקְּדוּשָׁה עַל מִלְּאָכִי חֲבָלָה. (שם)
וַיִּיחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵים
וְכוּ', וְלֵא יִסְפָּה וְכוּ', חֲרָבוּ הַמַּיִם
מַעַל הָאָרֶץ.

אַחַר שֶׁסְּתַתֵּר וְעֵבֵר אוֹתוֹ הַזְּמַן
שְׁשִׁילַט מִלְּאָף הַמּוֹת וְעֵבְרוּ
הַרְשָׁעִים מִן הַעוֹלָם, מָה פְּתוּב?
(שם) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נַח.

הַסְּפִינָה נִמְשָׁלָה לְתִבְת נַח, וַיִּשׁ
בֵּיה אֲנָשִׁים יְהוּדִים וַיִּשְׁמַעְאֲלִים
וּבְנֵי עֶשׂוֹ. כְּדוּגְמָא זוּ יֵשׁ בְּגוּפֵי
כְּלוּל מְכֻלִּים, שְׁהַגּוּף הַזֶּה אִינוּ מִן
הַנִּשְׁמָה הַקְּדוּשָׁה, וְזָהוּ שְׁאָמַר
לְנַח שְׁהוּא נִשְׁמָה לְנִשְׁמָה, כְּמוֹ
שְׁנִאָמַר (שם י) עֶשָׂה לָךְ תִּבְת עֲצִי
גִפְר.

צָא מִדִּירְתְךָ וּמִגּוּפְךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ,

שֵׁשׁ שְׁלֹמוֹת לְמַעְלָה. אֶל הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אֲרָאָךְ - זֶה הַגּוֹף, שֶׁהוּא
תַּבַּת נח.

וּבְהִנְמָא הוּוּ הִיָּה נח. זֶהוּ שְׁכַתּוּב
(שם ח) וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה. וְהוֹצִיאֹו
אֶת הַיּוֹנָה מִן הַתֵּבָה וַנִּתְּנוּ אוֹתָהּ
בְּמַיִם. בְּדִגְמָא זוּ יֵצֵאָה לָהּ הַיּוֹנָה
מִתַּבַּת נח, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְלֹא
יִסְפָּה שׁוֹב אֵלָיו עוֹד.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּשֶׁנֶּחַ הִיָּה
בַּתֵּבָה, הִיָּה פּוֹחַד שְׁלֹא יִזְכּוּ אוֹתוֹ
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָמִים.
וּכְיוֹן שֶׁעָבְרוּ חֲטָאֵי הָעוֹלָם, אֲזִי
מַה כְּתוּב? וַיִּזְכּוּ אֱלֹהִים אֶת נח.

מִדְרַשׁ הַנֶּעְלָם

רַבִּי פֶּתַח בְּפִסְוִק הַזֶּה, (שם ה)
מְצֹאנִי הַשְּׁמֵרִים הַסֹּבְבִים בְּעִיר
הַכּוֹנֵי פְּצַעוֹנֵי נִשְׂאוּ אֶת רִדְדֵי
מַעְלֵי שְׁמֵרֵי הַחַמּוֹת. כְּמָה חֲבִיבָה
הִיא הַנְּשֻׁמָּה הַנִּתְּוֹנָה מִתַּחַת כֶּסֶא
הַכְּבוֹד, מִמְּקוֹם הַקְּדוֹשׁ, מֵאַרְצוֹת
הַחַיִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קטז)
אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים.
וְלָמָּה קָרָאוּ דוֹד אַרְצוֹת הַחַיִּים,
וְכִי לְמַעְלָה יֵשׁ אַרְצוֹת? אָמַר רַבִּי
יִצְחָק, לֹא אַרְצוֹת מִמֶּשׁ, וְלֹא עַל
דַּעַת שֶׁל אַרְצוֹת אָמַר אוֹתוֹ דוֹד,
אֶלָּא לְשׁוֹן רִצּוֹי הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(יחזקאל ב) אַרְצָה אֲתָכֶם. כְּלוֹמַר,
אָמַר דוֹד, אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּמִקְוֹם
אֲשֶׁר יִרְצוּ תָמִיד הַצַּדִּיקִים,
הַנִּקְרָאִים חַיִּים, אֲשֶׁר רִצּוֹנָם לְלַכֵּת
וְחַפְצָם לְלַכֵּת שְׁמָה. וּמִמְּקוֹם
הַקְּדוֹשׁ בָּאָה הַנְּשֻׁמָּה לְהֵאִיר עַל
הַגּוֹף הָאֶפֶל, כְּדֵי לְהוֹלִיכּוֹ בְּדֶרֶךְ
יְשֵׁרָה וְלַעֲבֹד עֲבוֹדָתוֹ וּרְצוֹן
בוֹרְאוֹ, לְבֹא לְמַחֵר וְלִטֹּל שְׂכָרוֹ.
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵלְמָלָא לֹא
הֵינְנוּ בְּעוֹלָם - נֶאֱמָה לָנוּ, וְלֹא נִתֵּן
חֲשׁבוֹן לְבַעַל הַפִּתְקָה. אַחַר כֵּן
אָמַר, חֲזַרְתִּי בֵּי.

יְאוֹת לָן, וְלֹא נִיְהָב חוֹשְׁבְּנָא לְמֵאֲרִיָּה דְּפִיתְקָא, לְכַתֵּר אָמַר, הַדְרִי בֵּי.

תְּרֵי זִמְנֵי. אֶלָּא, פּוֹק מִן דִּירְתָךְ וּמִן גּוֹפְךָ,
וּמִן בֵּית אָבִיךָ, דְּאִית שְׁלָם דְּלַעֲיָלָא. אֶל הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אֲרָאָךְ, דָּא גּוֹפָא, דְּאִיְהִי תִיבַת נח.

וּבְהִנְמָא דָּא הוּוּ נח, הִדָּא הוּא דְכַתִּיב, וַיִּשְׁלַח
אֶת הַיּוֹנָה. וְאֶפִּיקוּ לָהּ לַיּוֹנָה מִן
תִּיבּוֹתָא, וַיִּהְיֶה לָהּ בְּמַיָּא. בְּדוּגְמָא דָּא נִפְקָא
לָהּ יוֹנָה מִן תִּיבּוֹתָא דְנח, כְּמָה דְאִתְּ אָמַר וְלֹא
יִסְפָּה שׁוֹב אֵלָיו עוֹד.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, נח פֶּד הוּוּ בְּתִיבּוֹתָא, הוּוּ
דְחִיל דְּלֹא יִדְכַר לִיָּה קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא
לְעוֹלָמִין, וּכְיוֹן דְּאִתְּעָבְרוּ חוֹבֵי עֲלָמָא, כְּדִין
מַה פְּתִיב וַיִּזְכּוּ אֱלֹהִים אֶת נח.

מִדְרַשׁ הַנֶּעְלָם

רַבִּי פֶּתַח בְּהַאי קָרָא, מְצֹאנִי הַשְּׁמֵרִים הַסֹּבְבִים
בְּעִיר הַכּוֹנֵי פְּצַעוֹנֵי נִשְׂאוּ אֶת רִדְדֵי מַעְלֵי
שְׁמֵרֵי הַחַמּוֹת. כְּמָה חֲבִיבָה הִיא הַנְּשֻׁמָּה,
הַנִּתְּוֹנָה מִתַּחַת כֶּסֶא הַכְּבוֹד, מִמְּקוֹם הַקְּדוֹשׁ,
מֵאַרְצוֹת הַחַיִּים, כְּמָה דְאִתְּ אָמַר (תהלים קטז ט)
אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים.

וְלָמָּה קָרָאוּ דוֹד אַרְצוֹת הַחַיִּים, וְכִי לְמַעְלָה
יֵשׁ אַרְצוֹת. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא אַרְצוֹת
מִמֶּשׁ, וְלֹא אֲדַעְתָּא דְאַרְצוֹת אָמַר דוֹד, אֶלָּא
לְשׁוֹן רִצּוֹי הוּא, כְּמָה דְאִתְּ אָמַר (יחזקאל כ מא)
אַרְצָה אֲתָכֶם. כְּלוֹמַר, אָמַר דוֹד, אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי
ה', בְּמִקְוֹם אֲשֶׁר יִרְצוּ תָמִיד הַצַּדִּיקִים,
הַנִּקְרָאִים חַיִּים, אֲשֶׁר רִצּוֹנָם וְחַפְצָם לְלַכֵּת
שְׁמָה. וּמִמְּקוֹם הַקְּדוֹשׁ, בָּאָה הַנְּשֻׁמָּה לְהֵאִיר
עַל הַגּוֹף הָאֶפֶל, כְּדֵי לְהוֹלִיכּוֹ בְּדֶרֶךְ יְשֵׁרָה,
וְלַעֲבֹד עֲבוֹדָתוֹ וּרְצוֹן בוֹרְאוֹ, לְבֹא לְמַחֵר
וְלִיטוֹל שְׂכָרוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵלְמָלִי לָא הוּינָא בְּעֲלָמָא
יְאוֹת לָן, וְלֹא נִיְהָב חוֹשְׁבְּנָא לְמֵאֲרִיָּה דְּפִיתְקָא, לְכַתֵּר אָמַר, הַדְרִי בֵּי.

הָא חֲזוּ, מַה פְּתִיב בְּאָדָם, (בראשית ב יח) לֹא טוֹב
הָיִית הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵצֵר כְּנַגְדּוֹ.
אָמַר רַבִּי, זֶה הִיא הַנְּשֻׁמָּה שְׁהִיא אָצֵלוֹ עֵצֵר,
לְהוֹלִיכּוֹ בְּדַרְכֵי קוֹנוֹ. וְהֵינּוּ דִתְנַן בְּא לִיטְהַר
מְסִייעִין אוֹתוֹ. תָּנוּ רַבָּנָן, פְּשֵׁהָאָדָם הוֹלֵךְ
בְּדַרְכֵי קוֹנוֹ, הִרְבֵּה מְסִייעִין אוֹתוֹ. נִשְׁמַתּוּ
מְסִייעֵת אוֹתוֹ. מְלָאכֵי הַשָּׁרֵת מְסִייעִין אוֹתוֹ.
שְׂכִינְתּוֹ שֶׁל מָקוֹם מְסִייעֵת אוֹתוֹ. וְכָלָם
מְכַרְיִזִין לְפָנָיו וְאוֹמְרִים, (משלי ד יב) בְּלִכְתָּךְ לֹא
יֵצֵר צַעֲדֶךָ וְאִם תְּרוּץ לֹא תִפְשֵׁל. רַבִּי נִתָּן
אוֹמַר, נִשְׁמַתָּן שֶׁל צְדִיקִים מְסִייעִין אוֹתוֹ.
רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסִי חֲמוּי, הוּוּ אָזֵלוֹ מְאוּשָׁא
לְלוּד. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְר' אֶלְעָזָר, אֶפְשָׁר
דְּשִׁמְעַתּ מְאֹבִיד, מְאִי דְכִתִּיב, (בראשית לב ב) וַיַּעֲקֹב
הֵלֶךְ לְדִרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מְלָאכֵי אֱלֹהִים. אָמַר
לִיה הֵכִי שְׁמִיעַ לִי מְאֹבָא, אֵינּוֹן הוּוּ מְלָאכִים
דְּאוּזְפוּהוּ בְּקַדְמִין מְאֹרְעָא דִישְׂרָאֵל. אָמַר
לִיה, מָאן אֵינּוֹן. אָמַר לִיה לֹא יִדְעֵנָא. אָמַר
לִיה, יָאוּת לְכוּן צְדִיקָנָא, מְלָה דְפוּמְכוּן
כְּכִתְרָא דְמְלִכוּתָא, בְּרִישָׁא דְמְלָכָא.
עַד דְּהוּוּ אָזֵלִי מְטוּ לְמַעְרְתָא דְלוּד, שְׁמַעוּ
הֵהוּא קְלָא דְאָמַר, תְּרִין עוּזְלִין דְאֵיילָתָא,
עֲבָדוּ קְדָמִי רַעוּתָא דְנִיחָא לִי, וְאֵינּוֹן הוּוּ
מְשֻׁרְיִיתָא קְדִישָׁא, דְעַרְעַ יַעֲקֹב קָמִיה. אֲתֵרְגִישׁ
רַבִּי אֶלְעָזָר, וְאֶצְטַעַר בְּנַפְשִׁיה, וְאָמַר, מְאִרִיה
דְעַלְמָא, כְּף אֹרְחוּי, טַב לָן דְלֹא נִשְׁמַע,
שְׁמַעְנָא וְלֹא יִדְעֵנָא.
אֲתֵרְחִישׁ לִיה נִיסָא, וְשְׁמַע הֵהוּא קְלָא דְאָמַר,
אֲבָרְהָם וַיִּצְחָק הוּוּ. נָפַל עַל אֲנַפּוּי,
וְחָמָא דִּיּוֹקְנָא דְאָבִיו, אָמַר לִיה, אָנָּא שְׂאִילָנָא,
וְאֲתִיבּוּנָא, דְאֲבָרְהָם וַיִּצְחָק הוּוּ, דְעַרְעוּ
לַיַּעֲקֹב, כִּד אֲשִׁתִּיזִיב מְלָכָן.

בֹּא וְרֵאָה מַה פְּתוּב בְּאָדָם,
(בראשית ב) לֹא טוֹב הָיִית הָאָדָם
לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵצֵר כְּנַגְדּוֹ. אָמַר
רַבִּי, זֶה הִיא הַנְּשֻׁמָּה שְׁהִיא אָצֵלוֹ
עֵצֵר לְהוֹלִיכּוֹ בְּדַרְכֵי קוֹנוֹ. וְהֵינּוּ
מַה שְׁשִׁנּוּ, הִבָּא לְטְהַר מְסִייעִין
אוֹתוֹ. שְׁנוּ רַבּוּתֵינוּ, פְּשֵׁהָאָדָם
הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי קוֹנוֹ, הִרְבֵּה
שְׁמִיעֵים לוֹ. נִשְׁמַתּוּ מְסִיעֵת
אוֹתוֹ, מְלָאכֵי הַשָּׁרֵת מְסִיעֵים
אוֹתוֹ, שְׂכִינְתּוֹ שֶׁל מָקוֹם מְסִיעֵת
אוֹתוֹ, וְכָלָם מְכַרְיִזִים לְפָנָיו
וְאוֹמְרִים (משלי ד יב) בְּלִכְתָּךְ לֹא יֵצֵר
צַעֲדֶךָ וְאִם תְּרוּץ לֹא תִפְשֵׁל. רַבִּי
נִתָּן אוֹמַר, נִשְׁמַתָּם שֶׁל צְדִיקִים
מְסִיעֵת אוֹתוֹ.
רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסִי חֲמוּי הִיוּ
הוֹלְכִים מְאוּשָׁא לְלוּד. אָמַר רַבִּי
יוֹסִי לְרַבִּי אֶלְעָזָר: אֶפְשָׁר
שְׁשִׁמְעַתּ מְאֹבִיד מַה זֶה שְׂפִתּוּב
(בראשית לב ב) וַיַּעֲקֹב הֵלֶךְ לְדִרְכּוֹ
וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מְלָאכֵי אֱלֹהִים? אָמַר
לוֹ: כְּף נִשְׁמַע לִי מְאֹבָא, אוֹתָם
שְׁהִיוּ הַמְּלָאכִים שְׁלוּוּ אוֹתוֹ
בְּרֵאשׁוּנָה מְאָרְץ יִשְׂרָאֵל. אָמַר
לוֹ: מִי הֵם? אָמַר לוֹ: לֹא יִדְעֵתִי.
אָמַר לוֹ: נֵאָה לָכֶם הַצְדִיקִים,
שְׂדָבֵר פִּיכֶם כְּכִתְרַת הַמְּלָכוֹת,
בְּרֵאשׁ הַמְּלָךְ.
בְּעוּד שְׁהִיוּ הוֹלְכִים, הִגִּיעוּ
לְמַעְרַת לוּד. שְׁמַעוּ אוֹתוֹ הַקּוֹל
שְׂאוּמַר: שְׁנֵי גוּזְלֵי הַאֵילָת עֲשׂוּ
לְפָנָי אֵת הַרְצוֹן שְׁנוּחַ לִי, וְהֵם
הִיוּ הַמְּרַכְבֵּה הַקְּדוּשָׁה שְׁפָגַשׁ
יַעֲקֹב לְפָנָיו. הֲתֵרְגַּשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר
וְהֶצְטַעַר בְּנַפְשׁוֹ וְאָמַר: רַבּוֹן
הָעוֹלָם - כְּף דִּרְכּוֹ, טוֹב לָנוּ שְׁלֹא
נִשְׁמַע, שְׁמַעְתִּי וְלֹא יִדְעֵתִי.
הֲתֵרְחַשׁ לוֹ נִס וְשְׁמַע אוֹתוֹ הַקּוֹל
שְׂאוּמַר: אֲבָרְהָם וַיִּצְחָק הִיוּ. נָפַל
עַל פָּנָיו, וְרֵאָה אֵת דִּיּוֹקְנָא אָבִיו.
אָמַר לוֹ: אָנִי שְׂאֵלְתִי, וְהִשִּׁיבּוּנִי
שְׂאֲבָרְהָם וַיִּצְחָק הִיוּ שְׁפָגְעוּ
בַיַּעֲקֹב כַּאֲשֶׁר נִצּוּל מְלָכָן.

אָמַר לוֹ, בְּנִי, תּוֹצִיאַ הַפֶּתַח
שְׁלֶךְ, וְקַח דְּבָרֵי אָבִיךָ הַזֶּקֶן, שְׁפֹה
מְדַבֵּר גְּדוּלוֹת הוּא. וְלֹא זֶה
בְּלִבְדּוֹ, אֲלֵא לְכֹל צְדִיק נִשְׁמוֹת
הַצְדִּיקִים נִפְגָּשִׁים לְפָנָיו לְהַצִּילוֹ,
וְהֵם הַמְּלֹאכִים הַקְּדוּשִׁים
הַעֲלִיּוֹנִים.

וְכֵן רָאָה, יִצְחָק הִיָּה קִים בְּאוֹתָהּ
שְׁעָה, אֲבָל הַנִּשְׁמָה הַקְּדוּשָׁה
נִלְקָחָה בְּכֹסֶא כְבוֹד שֶׁל אֲדוֹנוֹ,
כְּשֶׁנֶּעְקַד עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ, וּמֵאֵז
נִסְתָּמוּ עֵינָיו מִלְרְאוֹת, וְהִינּוּ מֵה
שְׁכָתוֹב (שם לא) וּפְחַד יִצְחָק הִיָּה
לִי.

אָמַר לוֹ: מַה אָנוּ שָׁם? אָמַר לוֹ:
אֲנִי וְאִתָּה מְלֹאכֵי עֲלִיּוֹן
לְהַשְׁתַּעֲשֵׂעַ עִם הַמְּלָךְ הַמְּשִׁיחַ
שֶׁל דָּוִד. קָם. בְּעוֹד שָׁקָם, רָאָה
חֲמִיו שֶׁפָּנָיו מְאִירִים כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ.
אָמַר לוֹ חֲמִיו: דְּבַר חֲדָשׁ שְׁמַעְתָּ,
אוּ שְׂבָאוֹר כְּבוֹד הַדָּוִד שֶׁל מֶשֶׁה
הִסְתַּכְּלָתָּ? אָמַר לוֹ: לֹא, אֲלֵא
אֲשֶׁרִי הֵם הַצְדִּיקִים שְׁשׂוּמְרִים
אוֹתָם מִחַנוּת קְדוּשִׁים עֲלִיּוֹנִים,
שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צא) כִּי מְלֹאכֵינוּ
יִצְוֶה לִי לְשִׁמְרָךְ בְּכָל דְּרָכֶיךָ.
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עֲשֵׂה הַקְּדוּשָׁה
בְּרוּךְ הוּא יְרוּשָׁלַיִם לְמַעַלָּה כְּנֶגֶד
יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מִטָּה, וְנִשְׁבַּע שֶׁלֹּא
יָבֵא שָׁם עַד שְׂיָבֵאוּ יִשְׂרָאֵל
בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מִטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר
(הושע יא) בְּקִרְבָּךְ קְדוּשָׁה וְלֹא אָבוֹא
בְּעִיר.

וְשִׁבַּע פְּתוֹת שֶׁל מְלֹאכֵי הַשָּׁרַת
שׂוּמְרִים אוֹתָם סְבִיב, וְעַל כָּל
פְּתַח וּפְתַח פְּתוֹת שֶׁל מְלֹאכֵי
הַשָּׁרַת, וְהֵם הַפְּתָחִים הַנִּקְרָאִים
שְׁעָרֵי צְדָק, וְאֵלּוּ הֵם הַפְּתָחִים
הַמְּכֻוֹנִים לְהַכְנִס שָׁם נַפְשוֹת
הַצְדִּיקִים. וְדוֹד הַמְּלָךְ, עֲלִיו
הַשְּׁלוֹם, נִכְסַף לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר
(תהלים קיח) פְּתַחוּ לִי שְׁעָרֵי צְדָק
אָבֵא בָם אוֹדָה יְהוָה, זֶה הַשֶּׁעַר לְהוֹ
צְדִיקִים יָבוֹאוּ בוֹ.

אָמַר לִיָּה, בְּרִי, פּוּק פִּיקְתָּךְ, וְסַב סִיבְתָּךְ, דְּפּוּם
מְמַלְל רְבִרְבָן הוּא. וְלֹא דָא הוּא
בְּלַחֲדוּהִי, אֲלֵא לְכֹל צְדִיקָא, נִשְׁמַתְהוֹן
דְּצְדִיקָא מְעָרְעָן קְדַמּוּהִי לְשִׁזְבוּתִיהּ. וְאִינוּן
מְלֹאכֵי קְדִישֵׁי עִילָאי.

וְתֵא חֲזִי, יִצְחָק קִיִּים הוּהוּ בְּהֵיִא שְׁעָתָא, אֲבָל
נִשְׁמַתִּיהּ קְדִישָׁא אֲתַנְסִיבַת בְּכוּרְסֵי יְקָרָא
דְּמֵאֲרִיָּה, פִּד אֲתַעְקַד עַל גְּבֵי מְדַבְּחָא, וּמְכַדִּין
אֲסַתִּימוּ עֵינּוּי מְלִמְחֲזִי. וְהִינּוּ דְכַתִּיב, (שם לא
מב) וּפְחַד יִצְחָק הִיָּה לִי.

אָמַר לִיָּה מַה אָנִּן תַּפְּזוּ. אָמַר לִיָּה, אָנָּא וְאִתָּה
מְלֹאכֵי עִילָאָה, לְאַשְׁתַּעֲשֵׂעָא בְּמִשְׁיַחָא
מְלֹכָא דְדָוִד. קָם, עַד דְּהוּהוּ קָם, חֲמָא חֲמוּהִי
דְּאַנְפוּי נְהִירִין כְּשִׁמְשָׁא.

אָמַר לִיָּה חֲמוּי, מְלָה חֲדַתָּא שְׁמַעְתָּ, אוּ בְּנְהִירוּ
יְקָרָא זִיוָא דְּמִשָּׁה אֲסַתַּכְּלָתָּ. אָמַר לִיָּה
לֹא. אֲלֵא זַפְּאִין אִינוּן צְדִיקָא, דְּנִטְרִין לְהוֹן
מְשִׁרְיִתִי קְדִישֵׁי עִילָאי, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צא יא) כִּי
מְלֹאכֵינוּ יִצְוֶה לִי לְשִׁמְרָךְ בְּכָל דְּרָכֶיךָ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עֲשֵׂה הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא
יְרוּשָׁלַיִם לְמַעַלָּה, כְּנֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל
מִטָּה. וְנִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יָבֵא שָׁם, עַד (דף כו ע"א)
שְׂיָבֵאוּ יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מִטָּה. שֶׁנֶּאֱמַר,
(הושע יא ט) בְּקִרְבָּךְ קְדוּשָׁה וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר.

וְשִׁבַּע פְּתוֹת שֶׁל מְלֹאכֵי הַשָּׁרַת שׂוּמְרִים אוֹתָם
סְבִיב, וְעַל כָּל פְּתַח וּפְתַח פְּתוֹת שֶׁל
מְלֹאכֵי הַשָּׁרַת. וְהֵם הַפְּתָחִים הַנִּקְרָאִים שְׁעָרֵי
צְדָק. וְאֵלּוּ הֵם הַפְּתָחִים, הַמְּכֻוֹנִים לְהַכְנִס
שָׁם נַפְשוֹת הַצְדִּיקִים. וְדוֹד הַמְּלָךְ עֲלִיו
הַשְּׁלוֹם נִכְסַף לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיח יט כ) פְּתַחוּ
לִי שְׁעָרֵי צְדָק אָבֵא בָם אוֹדָה יְהוָה, זֶה הַשֶּׁעַר
לְהוֹ צְדִיקִים יָבוֹאוּ בוֹ.

וּלְמַעַלָּה מֵהֶם שׁוֹמְרִים מִלְּאֲכִי הַשָּׂרָת, בַּחֲזוֹמוֹת הָעִיר. שְׁנֹאֲמַר (ישעיה סב ו) עַל חֲזוֹמוֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַיִם, עַל חֲזוֹמוֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַיִם - זו יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעֲלָה, הַפְּקֻדָּתִי שׁוֹמְרִים - אֵלּוּ מִלְּאֲכִי הַשָּׂרָת. וְלַמְדֻנוּ, שְׂבַע פְּתָחִים יֵשׁ לְנַפְשׁוֹת הַצְּדִיקִים לְהַכְּנִס עַד מְקוֹם מַעֲלָתָם, וְעַל כֵּן פֶּתַח וּפְתַח שׁוֹמְרִים.

הַפְּתַח הָרֵאשׁוֹן - נִכְנָסֶת הַנְּשָׁמָה בַּמַּעֲרָת הַמְּכַפֶּלָה, שֶׁהִיא סְמוּכָה לְגֵן עֵדֵן, וְאָדָם הָרֵאשׁוֹן שׁוֹמֵר עָלָיו. זְכָתָה - הוּא מְכַרְזוֹ וְאוֹמֵר: פָּנּוּ מְקוֹם, שְׁלוֹם בּוֹאֵךְ. וַיִּצְאָה מִפְּתַח הָרֵאשׁוֹן.

הַפְּתַח הַשֵּׁנִי - בְּשַׁעְרֵי גֵן עֵדֵן, וּמוֹצְאָה אֶת הַפְּרוּבִים וְאֶת לֵהֵט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת. זְכָתָה - נִכְנָסֶת בְּשְׁלוֹם. וְאִם לֹא - שָׁם תִּקְבַּל עֲנֹשָׁה, וְתִשְׁרַף בְּלֵהֵט הַפְּרוּבִים. וּכְנֻגָדָם הָיוּ הַפְּרוּבִים בַּמְקַדָּשׁ, בְּשַׁעַר שֶׁהִכְהִין נִכְנָס בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. זָכָה - נִכְנָס בְּשְׁלוֹם. לֹא זָכָה - מִבֵּין שְׁנֵי הַפְּרוּבִים יוֹצֵא לֵהֵב, וְנִשְׂרַף מִכַּפְּנִים וּמֵת. וְהָיוּ מְכוּוֹנִים כְּנֻגַד אֵלּוּ אֲשֶׁר בְּשַׁעַר גֵּן עֵדֵן, לְצַרְף הַנְּשָׁמוֹת. זְכָתָה הַנְּשָׁמָה - נוֹתֵנִים לָהּ פִּינְקָס סִימָן לְכַנֵּס, וְנִכְנָסֶת לְגֵן עֵדֵן אֲשֶׁר בְּאַרְץ. וְעַמּוּד אֶחָד שֶׁל עֲנָן וְנִגְהָ מְעַרְב זֶה בְּזֶה, וְעֵשָׂן וְנִגְהָ סְבִיבָיו, שְׁנֹאֲמַר (ישעיה ד ה) וּבִרְאָה ה' עַל כָּל מְכוּוֹן הַר צִיּוֹן וְעַל מְקַרְאֵיהָ עֲנָן יוֹמָם וְעֵשָׂן וְנִגְהָ. וְהוּא נְעוּץ מִלְּמִטָּה לְמַעַלָּה לְשַׁעְרֵי שָׁמַיִם. זְכָתָה לְעֵלוֹת לְמַעַלָּה - עוֹלָה בְּאוֹתוֹ עַמּוּד. לֹא זְכָתָה יוֹתֵר - נִשְׁאַרְתָּ שָׁם, וּמִתְעַדְנָת מֵהַטּוֹב אֲשֶׁר לְמַעַלָּה. שְׁאֲמַר רַבִּי יוֹסִי, רְאִיתִי גֵן עֵדֵן וְהוּא מְכוּוֹן כְּנֻגַד פְּרוּכָת קֶרֶח הַנּוֹרָא אֲשֶׁר לְמַעַלָּה, וְהִיא נִהְיֶית מִזִּיּוֹ הַנְּשָׁמָה, אֲבָל מִזִּיּוֹ הַשְּׂכִינָה, אֲבָל מִמְּנָה.

וּלְמַעַלָּה מֵהֶם שׁוֹמְרִים מִלְּאֲכִי הַשָּׂרָת, בַּחֲזוֹמוֹת הָעִיר. שְׁנֹאֲמַר (ישעיה סב ו) עַל חֲזוֹמוֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַיִם, זוּ הִיא יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעֲלָה, הַפְּקֻדָּתִי שׁוֹמְרִים, אֵלּוּ מִלְּאֲכִי הַשָּׂרָת. וְתֵאנָא, שְׂבַע פְּתָחִים יֵשׁ לְנַפְשׁוֹת הַצְּדִיקִים, לְהַכְּנִס עַד מְקוֹם מַעֲלָתָם. וְעַל כֵּן פֶּתַח וּפְתַח שׁוֹמְרִים.

הַפְּתַח הָרֵאשׁוֹן, נִכְנָסֶת הַנְּשָׁמָה בַּמַּעֲרָת הַמְּכַפֶּלָה. שֶׁהִיא סְמוּכָה לְגֵן עֵדֵן. וְאָדָם הָרֵאשׁוֹן, שׁוֹמֵר עָלָיו. זְכָתָה, הוּא מְכַרְזוֹ וְאוֹמֵר, פָּנּוּ מְקוֹם, שְׁלוֹם בּוֹאֵךְ. וַיִּצְאָה מִפְּתַח הָרֵאשׁוֹן.

הַפְּתַח הַשֵּׁנִי בְּשַׁעְרֵי גֵן עֵדֵן, וּמוֹצְאָה אֶת הַפְּרוּבִים, וְאֶת לֵהֵט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת. זְכָתָה, נִכְנָסֶת בְּשְׁלוֹם. וְאִם לֹא, שָׁם תִּקְבַּל עֲנֹשָׁה, וְתִשְׁפֹּט בְּלֵהֵב הַפְּרוּבִים. וּכְנֻגָדָם הָיוּ הַפְּרוּבִים בַּמְקַדָּשׁ, בְּשַׁעַר שֶׁהִכְהִין נִכְנָס בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, זָכָה נִכְנָס בְּשְׁלוֹם. לֹא זָכָה, מִבֵּין שְׁנֵי הַפְּרוּבִים יוֹצֵא לֵהֵב, וְנִשְׂרַף מִכַּפְּנִים, וּמֵת. וְהָיוּ מְכוּוֹנִים כְּנֻגַד אֵלּוּ אֲשֶׁר בְּשַׁעַר גֵּן עֵדֵן, לְצַרְף הַנְּשָׁמוֹת.

זְכָתָה הַנְּשָׁמָה, נוֹתֵנִין לָהּ פִּינְקָס סִימָן לְכַנֵּס, וְנִכְנָסֶת לְגֵן עֵדֵן אֲשֶׁר בְּאַרְץ. וְעַמּוּד אֶחָד שֶׁל עֲנָן וְנִגְהָ מְעוֹרֵב זֶה בְּזֶה, וְעֵשָׂן וְנִגְהָ סְבִיבָיו. שְׁנֹאֲמַר, (ישעיה ד ה) וּבִרְאָה ה' עַל כָּל מְכוּוֹן הַר צִיּוֹן וְעַל מְקַרְאֵיהָ עֲנָן יוֹמָם וְעֵשָׂן וְנִגְהָ. וְהוּא נְעוּץ מִלְּמִטָּה לְמַעַלָּה לְשַׁעְרֵי שָׁמַיִם. זְכָתָה לְעֵלוֹת לְמַעַלָּה, עוֹלָה בְּאוֹתוֹ עַמּוּד. לֹא זְכָתָה יוֹתֵר, נִשְׁאַרְתָּ שָׁם, וּמִתְעַדְנָת מֵהַטּוֹב אֲשֶׁר לְמַעַלָּה. רְאִיתִי גֵן עֵדֵן, וְהוּא מְכוּוֹן כְּנֻגַד פְּרוּכָת קֶרֶח הַנּוֹרָא אֲשֶׁר לְמַעַלָּה. וְהִיא נִהְיֶית מִזִּיּוֹ הַשְּׂכִינָה, אֲבָל מִמְּנָה.

זְכָתָה לְעֵלוֹת, עוֹלָה בְּאוֹתוֹ
עֲמוּד, עַד שְׂמֻנְעַת עַד הַפְּתַח
הַשְּׁלִישִׁי, וְהוּא נֶגֶד הַרְקִיעַ הַנִּקְרָא
זְבוּל. וּמִנְעַת עַד יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר
שָׁם. וְשֵׁם הַשּׁוֹמְרִים. זְכָתָה -
פּוֹתְחִין לָהּ הַפְּתָחִים וּנְכַנְסֹת.

לֹא זְכָתָה, נוֹעְלִים הַשְּׁעָרִים,
וְדוּחִים אוֹתָהּ לַחוּץ, וְנוֹטְלִים
פִּינְקֶסָה מִמֶּנָּה, וְהַנְּשָׂמָה אוֹמְרַת,
(ש"ה ה' ז') מִצְּאוֹנֵי הַשּׁוֹמְרִים הַסּוֹבְבִים
בְּעִיר. אֱלוֹ מְלֹאכֵי הַשָּׂרַת,
הַשּׁוֹמְרִים בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וִירוּשָׁלַיִם
אֲשֶׁר לְמַעְלָה. נִשְׂאוּ אֶת רִדְיֵי
מַעְלֵי - זֶהוּ פִּינְקֶס, סִימָן שְׁלֵה.
שְׁמֵרֵי הַחֲמוֹת - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(ישעיה סב) עַל חוֹמוֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַיִם
הַפְּקִדְתִּי שְׁמֵרִים.

זְכָתָה לְעֵלוֹת - נְכַנְסֹת שָׁם בְּאוֹתָם
הַשְּׁעָרִים, וּמִשְׁבַּחַת לְהַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר
לְמַעְלָה. וּמִיכָאֵל הַשֵּׁר הַגָּדוֹל
מִקְרִיב אוֹתָהּ לְקַרְבָּן. אָמַר רַבִּי
יִצְחָק לְרַבִּי חֲיִיא: מַה קְרָבָן הוּא
זֶה, יְכוּל לֹמַר פֶּשֶׁאֵר הַקְרָבָן?
אָמַר רַבִּי חֲיִיא: הַקְרָבָה זוֹ הִיא
כְּאֵדָם הַמִּקְרִיב דוֹרוֹן לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ.
וּמִיכָאֵל הוֹלֵךְ עִמָּה, עַד הַפְּתַח
הַרְבִּיעִי וְהַחֲמִישִׁי וְהַשְּׁשִׁי, וְאוֹמֵר
לְפָנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: רַבּוֹנוּ
שֶׁל עוֹלָם, אֲשֶׁרֵי בְנִיךָ, בְּנֵי
אוֹהֲבֶיךָ אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב,
אֲשֶׁרֵיהֶם הַצְּדִיקִים הַטּוֹבִים הַשְּׂמִיעִים לְזֶה.
עַד שְׂמִיעִים לְזֶה. עַד שְׂמִיעִים לְזֶה.
הַשְּׂבִיעִי, שֶׁהוּא עֲרֹבוֹת, וּגְנוּזֵי
חַיִּים טוֹבִים מְצוּיִין שָׁם, וְכָל
נִשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל צְדִיקִים כָּלָם שָׁם,
וְנֹעְשִׂים מְלֹאכֵי הַשָּׂרַת, וּמְקַלְסִים
לְפָנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְנוֹנֵזִין
מִזֵּי הַשְּׂכִינָה, אֶסְפֶּקְלָרְיָה
הַמְּאִירָה, וְשֵׁם הַמְּנוּחָה וְהַנְּחֻלָּה,
וְנוֹחַ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, (ש"ס) אֲשֶׁר
עֵין לֹא רָאתָה אֱלֹהִים וּזְלַתְךָ.

וְזֶהוּ, (בראשית ו) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נֹחַ נֹחַ
אִישׁ צְדִיק תָּמִים. מִי רְאוּי לְהִיּוֹת

זְכָתָה לְעֵלוֹת, עוֹלָה בְּאוֹתוֹ עֲמוּד, עַד שְׂמֻנְעַת
עַד הַפְּתַח הַשְּׁלִישִׁי. וְהוּא נֶגֶד הַרְקִיעַ
הַנִּקְרָא זְבוּל. וּמִנְעַת עַד יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר שָׁם.
וְשֵׁם הַשּׁוֹמְרִים. זְכָתָה, פּוֹתְחִין לָהּ הַפְּתָחִים
וּנְכַנְסֹת.

לֹא זְכָתָה, נוֹעְלִים הַשְּׁעָרִים, וְדוּחִים אוֹתָהּ
לַחוּץ, וְנוֹטְלִים פִּינְקֶסָה מִמֶּנָּה, וְהַנְּשָׂמָה
אוֹמְרַת, (ש"ה ה' ז') מִצְּאוֹנֵי הַשּׁוֹמְרִים הַסּוֹבְבִים
בְּעִיר, אֱלוֹ מְלֹאכֵי הַשָּׂרַת, הַשּׁוֹמְרִים בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ וִירוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר לְמַעְלָה. נִשְׂאוּ אֶת
רִדְיֵי מַעְלֵי. זֶהוּ פִּינְקֶס סִימָן שְׁלֵה. שְׁמֵרֵי
הַחֲמוֹת, כְּמָה דָּאֵת אֲמַר (ישעיה סב ו) עַל חוֹמוֹתֶיךָ
יְרוּשָׁלַיִם הַפְּקִדְתִּי שְׁמֵרִים.

זְכָתָה לְעֵלוֹת, נְכַנְסֹת שָׁם בְּאוֹתָן הַשְּׁעָרִים,
וּמִשְׁבַּחַת לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּבֵית
הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר לְמַעְלָה. וּמִיכָאֵל הַשֵּׁר הַגָּדוֹל
מִקְרִיב אוֹתָהּ לְקַרְבָּן. אָמַר רַבִּי יִצְחָק לְרַבִּי
חֲיִיא, מַה קְרָבָן הוּא זֶה, יְכוּל לֹמַר כְּשֶׁאֵר
הַקְרָבָן. אָמַר רַבִּי חֲיִיא, הַקְרָבָה זוֹ הִיא כְּאֵדָם
הַמִּקְרִיב דוֹרוֹן לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ.

וּמִיכָאֵל הוֹלֵךְ עִמָּה, עַד הַפְּתַח הַרְבִּיעִי
וְהַחֲמִישִׁי וְהַשְּׁשִׁי, אוֹמֵר לְפָנֵי
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֲשֶׁרֵי
בְנֵיךָ, בְּנֵי אוֹהֲבֶיךָ אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב,
אֲשֶׁרֵיהֶם הַצְּדִיקִים הַטּוֹבִים הַשְּׂמִיעִים לְזֶה. עַד
שְׂמִיעִים לְזֶה. עַד שְׂמִיעִים לְזֶה. עַד שְׂמִיעִים לְזֶה.
הַשְּׂבִיעִי, שֶׁהוּא עֲרֹבוֹת, וּגְנוּזֵי
חַיִּים טוֹבִים מְצוּיִין שָׁם, וְכָל נִשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל
צְדִיקִים כָּלָם שָׁם, וְנֹעְשִׂים מְלֹאכֵי הַשָּׂרַת,
וּמְקַלְסִין לְפָנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְנוֹנֵזִין מִזֵּי
הַשְּׂכִינָה, אֶסְפֶּקְלָרְיָה הַמְּאִירָה, וְשֵׁם הַמְּנוּחָה
וְהַנְּחֻלָּה, וְנוֹחַ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, אֲשֶׁר (ישעיה סד
ג) עֵין לֹא רָאתָה אֱלֹהִים וּזְלַתְךָ.

וְזֶהוּ, אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צְדִיק תָּמִים.

בזו ההנאה והמנוחה והמרגוע?
מי שהוא איש צדיק תמים. אמר
רב פפי, זאת המנוחה למעלה,
היא את האלהים התהלך נח,
למעלה, ולא למטה.

אלה תולדות נח, רבי אלכסנדראי
פּתח, (תהלים פא) לא יהיה בך אל
זר ולא תשתחוה לאל נכר. לא
יהיה בך אל זר - זה יצר הרע.
ולא תשתחוה לאל נכר - שלא
תבעל ארמית.

רבי אלעזר אומר, לא יהיה בך
אל זר - שלא תהא נוח לכעס.
שפּל הפועס, פּאלו עובד עבודת
אלילים. שאמר רבי עקיבא, כּף
הוא דרכו של יצר הרע: היום
אומר לך עשה כּף, ולמחר אומר
לך עבד עבודה זרה, והולך
ועובד.

הוא היה אומר, פעס תלמיד חכם
גדול מפּלן. בּמה דברים
אמורים? בדברים שהם פּנגד
הקדוש ברוך הוא, שאמרה תורה
(משלי כא) אין חכמה ואין תבונה
ואין עצה לנגד ה'. אכל בדברים
אחרים אסור לו לכעס. והרב אצל
תלמיד, כּדי שיהא מצוי בכבודו
ובמוראו - מתר. ואצל שאר העם,
למען יהיה מוראו עליהם לשם
שמים - מתר. ושאר אנשים
אסור, שאין פעסנותם ליראת
שמים.

אמר רבי שמעון, מדת הצדיק -
קשה לכעס, ונוח לרצות. וזו
המדה גדולה מפּלן. ובא הפתוב
להורות, אלה תולדות נח - נוח
בדעתו, נוח בדבורו, נוח
במהלכו. ומי עושה זה? איש
צדיק, וכשמת, אמרים עליו: אי
ענו, אי חסיד. תמים היה בדרתיו,
ילמה יזכה? את האלהים התהלך
נח, למעלה על כל המעלות.

ויורד נח שלשה בנים. שנה רבי

מי ראוי להיות בזו ההנאה והמנוחה
והמרגוע, מי שהוא איש צדיק תמים. אמר
רב פפי, זאת המנוחה למעלה, היא את
האלהים התהלך נח, למעלה, ולא למטה.

אלה תולדות נח, ר' אלכסנדראי פּתח (תהלים פא)
לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל
נכר. לא יהיה בך אל זר, זה יצר הרע. ולא
תשתחוה לאל נכר, שלא תבעול ארמית.

רבי אלעזר אומר, לא יהיה בך אל זר, שלא
תהא נח לכעס. שפּל הפועס, פּאלו עובד
עבודה זרה. דאמר רבי עקיבא, כּף הוא דרכו
של יצר הרע, היום אומר לך עשה כּף, ולמחר
אומר לך עבד עבודה זרה, והולך ועובד.
הוא היה אומר, פעס תלמיד חכם גדול מפּלן.

במה דברים אמורים, בדברים שהם פּנגד
הקדוש ברוך הוא, דאמרה תורה (משלי כא ל) אין
חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'. אבל
בדברים אחרים אסור לו לכעוס. והרב אצל
תלמיד, כּדי שיהא מצוי בכבודו ובמוראו
מתר. ואצל שאר העם למען יהיה מוראו
עליהם לשם שמים, מתר. ושאר אנשים אסור,
שאין פעסנותם ליראת שמים.

אמר רבי שמעון, מדת הצדיק, קשה לכעוס,
ונח לרצות. וזו המדה גדולה מפּולם,
ובא הפתוב להורות, אלה תולדות נח, נח
בדעתו, נח בדיבורו, נח במהלכו. ומי עושה
זה. איש צדיק. וכשמת, אמרים עליו, אי
עניו, אי חסיד. תמים היה בדורותיו, ולמאי
יזכה, את האלהים התהלך נח, למעלה על
כל המעלות.

ויורד נח שלשה בנים. תאני רבי פרוספדאי,
אלו שלשה הנהגות אשר באדם. הנהגת
פרוספדאי, אלו שלש הנהגות אשר באדם: הנהגת הנשמה, להיות לו עזר בעבודת בוראו, והיא

הנְקראת שֵׁם. וְהַנְהִיגַת הַתְּאֵוָה וְהַיִּצָּר הָרַע, הַמְּנַהֵיג וְהַמְּחַמֵּם אֶת הַגּוּף בְּדָבָר עֲבֹרוֹת, וְהַיִּצָּר הַנְּקֹרָאֵת חֵם. וְהַנְהִיגַת הַיִּצָּר הַטּוֹב, הַמְּנַהֵיג אֶת הָאָדָם בְּכָל טוֹב, וְלִפְּוֹת מַעֲשָׂיו בַּתּוֹרָה וּבִיְרֵאת הַשֵּׁם, וְהַיִּצָּר הַנְּקֹרָאֵת יָפֵת. וְהַנְהִיגַת הַזֶּה יְנַהֵיג הָאָדָם לְהוֹלִיכֵוּ בְּדֶרֶךְ חַיִּים.

וְכִי מַעֲבָב וּמְפָסִידוֹ? (בְּרַאשִׁית ו) וְתַשְׁחַת הָאָרֶץ לְפָנֵי הָאֱלֹהִים. זֶהוּ הַגֶּלֶם, הַמְּפָסִיד וְהַמְּשַׁחֵת אֶת הַכֹּל. וְעָלָיו אָמַר שְׁלֹמֹה בְּחֻכְמָתוֹ, (מְשָׁלִי ו) מִשְׁחֵת נַפְשׁוֹ הוּא יַעֲשֶׂנָה. מַה זֶה הוּא יַעֲשֶׂנָה? אָמַר רַבִּי פְּרוֹסְפָדָאִי, הַגֶּלֶם יַעֲשֶׂנָה נִשְׁחַתֵּת.

דְּבַר אַחַר, אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נַח, מֵהַ כְּתוּב לְמַעַלָּה מִהַעֲנִיךְ? (בְּרַאשִׁית ו) וַיִּנְחֵם ה' כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בְּאָרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֵל לְבוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, בֵּא וּרְאֵה שְׂאִין כְּמִדַּת בֶּשֶׂר וְדָם מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. מִדַּת בֶּשֶׂר וְדָם - עוֹשֶׂה מֵהַ שְׁעוֹשָׂה, וְלֹאֲחֵר כֵּן מִתְחַרֵּט וּמִתְעַצֵּב מִמֶּנּוּ. יְכוּל אִף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כֵּן?

בֵּא תִשְׁמַע, שְׁכָתוּב (דְּבָרִים ל) רְאֵה נִתְמִי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַמָּוֹת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֹת וְאֶת הָרַע. וְהַזְהִיר לְאָדָם וְאָמַר (שֵׁם ל יט) וּבַחֲרַף בְּחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיֶה. וְאִם הוּא הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ רָע, הוּא בְּעוֹנוֹ יָמוּת. (מְשָׁלִי ה כב) עוֹנוֹתָיו יִלְפְּדֵנוּ וְיִלְפְּדֵנוּ אֶת הָרָשָׁע. כִּף כְּתוּב (בְּרַאשִׁית ו) וַיִּרְא ה' כִּי רַבָּה רַעַת הָאָדָם. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֲנִי רוֹאֶה כִּי כָל מַחֲבִיבִים, וְאִם יָכֹלוּ בְּרַעְתָּם, הָרִי יֵאָבֵד עוֹלָמִי. כִּיֵּן שְׂרָאָה לְנַח וּבְנָיו שֶׁהֵיוּ צַדִּיקִים וַיִּשְׁאָר פְּלִיטָה בְּעוֹלָם, הַתְּנַחֵם וְשִׁמַּח.

וְאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, מֵהוּ וַיִּנְחֵם, לְשׁוֹן נַחְמָה הוּא. וְכֵן כָּל וַיִּנְחֵם שְׁבַתּוֹרָה לְשׁוֹן נַחְמָה הוּא. רוֹאֶה

הַנְּשָׂמָה, לְהִיּוֹת לוֹ עֶזֶר בְּעֲבוּדַת בּוֹרְאוֹ, וְהַיִּצָּר הַנְּקֹרָאֵת שֵׁם. וְהַנְהִיגַת הַתְּאֵוָה, וְהַיִּצָּר הָרַע, הַמְּנַהֵיג וְהַמְּחַמֵּם אֶת הַגּוּף בְּדָבָר עֲבֹרוֹת, וְהַיִּצָּר הַנְּקֹרָאֵת חֵם. וְהַנְהִיגַת הַיִּצָּר טוֹב, הַמְּנַהֵיג אֶת הָאָדָם בְּכָל טוֹב, וְלִפְּוֹת מַעֲשָׂיו בַּתּוֹרָה וּבִיְרֵאת הַשֵּׁם, וְהַיִּצָּר הַנְּקֹרָאֵת יָפֵת. וְהַנְהִיגַת הַזֶּה יְנַהֵיג הָאָדָם לְהוֹלִיכֵוּ בְּדֶרֶךְ חַיִּים.

וְכִי מַעֲבָב וּמְפָסִידוֹ. וְתַשְׁחַת הָאָרֶץ לְפָנֵי הָאֱלֹהִים, זֶהוּ הַגֶּלֶם, הַמְּפָסִיד וְהַמְּשַׁחֵת אֶת הַכֹּל. וְעָלָיו אָמַר שְׁלֹמֹה בְּחֻכְמָתוֹ, (מְשָׁלִי ו לב) מִשְׁחֵת נַפְשׁוֹ (דף כו ע"ב) הוּא יַעֲשֶׂנָה. מֵאִי הוּא יַעֲשֶׂנָה, אָמַר רַבִּי פְּרוֹסְפָדָאִי הַגֶּלֶם יַעֲשֶׂנָה נִשְׁחַתֵּת.

דְּבַר אַחַר אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נַח, מֵהַ כְּתוּב לְמַעַלָּה מִהַעֲנִיךְ, וַיִּנְחֵם ה' כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בְּאָרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֵל לְבוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, בֵּא וּרְאֵה שְׂאִין כְּמִדַּת בֶּשֶׂר וְדָם, מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. מִדַּת בֶּשֶׂר וְדָם, עוֹשֶׂה מֵהַ שְׁעוֹשָׂה, וְלֹאֲחֵר כֵּן מִתְחַרֵּט וּמִתְעַצֵּב מִמֶּנּוּ, יְכוּל אִף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כֵּן.

הֵא שְׁמַע, דְּכָתִיב (דְּבָרִים ל טו) רְאֵה נִתְמִי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַמָּוֹת וְאֶת הָרַע. וְהַזְהִיר לְאָדָם וְאָמַר, (שֵׁם ל יט) וּבַחֲרַף בְּחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיֶה. וְאִם הוּא הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ רָע, הוּא בְּעוֹנוֹ יָמוּת. (מְשָׁלִי ה כב) עוֹנוֹתָיו יִלְפְּדֵנוּ וְיִלְפְּדֵנוּ אֶת הָרָשָׁע. כִּף כְּתִיב, (בְּרַאשִׁית ו ה) וַיִּרְא ה' כִּי רַבָּה רַעַת הָאָדָם. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲנִי רוֹאֶה כִּי כָל מַחֲבִיבִים, וְאִם יָכֹלוּ בְּרַעְתָּם, הָרִי יֵאָבֵד עוֹלָמִי. כִּיֵּן שְׂרָאָה לְנַח וּבְנָיו שֶׁהֵיוּ צַדִּיקִים וַיִּשְׁאָר פְּלִיטָה בְּעוֹלָם, הַתְּנַחֵם וְשִׁמַּח.

וְאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הֵאֵי וַיִּנְחֵם, לְשׁוֹן נַחְמָה הוּא. וְכֵן כָּל וַיִּנְחֵם שְׁבַתּוֹרָה, לְשׁוֹן

נחמה הוא. רואה את הרע, ורואה את הטוב, ומתנחם עם הטוב. אמר ליה ר' עקיבא, לדבריה, מאי ויתעצב אל לבו. אמר ליה, בא וראה מדת רחמנותו של הקדוש ברוך הוא, פי אף על פי שהתנחם לקח עצבון על אבדת הרשעים, שאף על פי שהיו רשעים, אינו חפץ במיתתן, ולא היתה שמחה לפניו.

אמר רבי יהודה, מאי דכתיב, ונח מצא חן בעיני ה'. שמו גרים, נח בהפוך חן. ולמה פתח קרא בתולדותיו תחלה, פדי להראות לעולם כמו שהוא היה צדיק, אף הם היו צדיקים, וראויין להתישב העולם מהם.

ומנא לן תא חזי, כיון שנכנסו לתיבה, ראו בצערו של עולם, ונצטערו, ומנעו עצמם מפריה ורביה. ואף על פי שיצאו, יצאו כמו כן. עד שראה הקדוש ברוך הוא מעשיהם, ואמר, לא תהו בראתי עולמי, ואתם פרו ורבו, הזדווגו לנשותיכם, ועשו פריה ורביה. באותה שעה, ברכם, שנאמר, ויברך אלהים את נח ואת בניו וגו'.

אלה תולדות נח. רבי פנחס פתח, (בראשית ו ב) ויראו בני האלהים את בנות האדם פי טבת הנה. מאן אינון בני האלהים, בני גדולי הדור. מלמד שהיו טובות מראה, פתיב הכא פי טובות הנה, וכתיב הן (שם כד טז) טובת מראה מאד. היו הולכות ערומות, ואנשים הולכים ערומים, ואלו ואלו רואים את ערוותם, ונואפים אלו את אלו. ולמה נקראו בני האלהים, שהיו גבורים גדולים ענקים.

אמר רבי יהושע בן לוי, זימנא חדא ערעית בטורא דטינרא דעיטם. ואשפחית בתרי סטרי טינרא, תרין גוברין, ודמין בתרין

את הרע, ורואה את הטוב, ומתנחם עם הטוב. אמר לו רבי עקיבא: לדבריה, מהו ויתעצב אל לבו? אמר לו: בא וראה מדת רחמנותו של הקדוש ברוך הוא, פי אף על פי שהתנחם, לקח עצבון על אבדת הרשעים. שאף על פי שהיו רשעים, אינו חפץ במיתתן, ולא היתה שמחה לפניו.

אמר רבי יהודה, מהו שכתוב (שם) ונח מצא חן בעיני ה'? שמו גרם, נח בהפוך חן. ולמה פתח הפסוק בתולדותיו תחלה? פדי להראות לעולם, כמו שהוא היה צדיק, אף הם היו צדיקים, וראויין להתישב העולם מהם. וכיון לנו? בא וראה, כיון שנכנסו לתיבה, ראו בצערו של עולם, ונצטערו, ומנעו עצמם מפריה ורביה. ואף על פי שיצאו, יצאו כמו כן. עד שראה הקדוש ברוך הוא מעשיהם, ואמר: לא תהו בראתי עולמי, ואתם פרו ורבו, הזדווגו לנשותיכם, ועשו פריה ורביה. באותה שעה ברכם, שנאמר (שם ט) ויברך אלהים את נח ואת בניו וגו'.

אלה תולדות נח. רבי פנחס פתח, (שם) ויראו בני האלהים את בנות האדם פי טבת הנה. מי הם אותם בני האלהים? בני גדולי הדור. מלמד שהיו טובות מראה, פתיב הכא פי טבת הנה, וכתיב שם טובות מראה מאד. היו הולכות ערומות, ואנשים הולכים ערומים, ואלו ואלו רואים את ערוותם, ונואפים אלו את אלו. ולמה נקראו בני האלהים? שהיו גבורים גדולים ענקים.

אמר רבי יהושע בן לוי, פעם אחת נקלעתי להר של הסלע של עיטם, ומצאתי בשני צדי הסלע שני גברים, ודומים בשתי פיות

זֶה לְמַעַלָּה מִזֶּה, וְהָיוּ מְדַבְּרִים זֶה עִם זֶה: בֹּא וְנַעֲבִיר אֹתוֹ מִן הָעוֹלָם. הַזְדַּמֵּן לָהֶם אוֹתוֹ אִישׁ גְּדוֹל שֶׁל אֲגֻרַת בַּת מַחְלַת, וְשִׁמוֹ יוֹסֵף הַשָּׂד. אָמַר לָהֶם: זֶהוּ הַרֵב הַגְּדוֹל, הַעֲלִינָן שֶׁל הַדּוֹר, שֶׁבְגֻזְרַת פִּיּוֹ הֵעֲבִירָנִי מֵהַיְשׁוּב שֶׁל הָאָרֶץ, וְזֶהוּ שְׂמֻכְרִיזִים עָלָיו בְּרַקִּיעַ.

בְּעוֹד שְׁהִייתִי הוֹלֵךְ, מִצְּאִיתִי אֶת אִמָּם שֶׁל הַגְּבָרִים הַלְלוּ. אָמְרָה לְבַתָּה הַקְּטָנָה: אֵלּוּ הֵם חַגְבִּים קְטַנִּים שֶׁפָּחַם בְּפִיָּהֶם, תְּבִיאִי אוֹתָם אֵלַי וְאֶעֱשֶׂה מֵהֶם תְּבַשִּׁיל טְעִים לְאֲחִים שְׁלֹף. עַד שֶׁבָּאָה, הִתְרַחַשׁ לָנוּ נֶס, וְנַעֲשֶׂה מִלְּפָנֶיהָ נֶהַר שֶׁל מִים גְּדוֹל. שְׁמַעְתִּי שֶׁהִיְתָה אוֹמֶרֶת: אָמָא אָמָא! הַפְּרַפְרַת הַגְּדוֹלָה שֶׁסִּבְרָנוּ עִבְרָה. וּבְרַחֲמֵי מַהֵן וְנַצְלַתִּי.

וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי, בִּימֵי דוֹר הַמְּבוּל עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קְנָה הַחַטִּים פְּקָנָה אֶרֶץ הַלְּבָנוֹן, וְלֹא הָיוּ זוֹרְעִים וְקוֹצְרִים, אֲלֹא הָרוּחַ מִנְּשַׁבַּת, וּמִנְּשֵׁר הַחַטִּים לְמַטָּה וְאוֹסְפִים אוֹתָם, וְכָל בְּכַל שָׁנָה וְשָׁנָה. לְאַחַר שְׁחָטָאוּ, אָמַר (בְּרַאשִׁית ח, כב) עַד כָּל יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקִצִּיר וְקָר וְחֹם וְקִיץ וְחַרֵף וַיּוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁבְּתוּ. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, לֹא נִחַתָּם גְּזֹר דִּינָם שֶׁל דוֹר הַמְּבוּל עַד שֶׁפִּשְׁטוּ יְדֵיהֶם בַּגְּזֹל, הָאָרֶץ חֲמָס.

וּבִימֵי דוֹר הַמְּבוּל הָיוּ פְּרִיָּה וּרְבִיָּה הַרְבֵּה, וּמִשְׁעָה שֶׁהִיְתָה הָאִשָּׁה יוֹלְדָת, הָיוּ הוֹלְכִים וְשׁוֹלְחִים אוֹתָם כְּצֹאֲנָם, שְׁנֵאֲמַר (אִיוב כא) יִשְׁלְחוּ כְּצֹאֲן עֻוְלֵיהֶם וַיִּלְדִּיהֶם יִרְקְדוּן. וְלֹאֲחֵר כָּל זֶה מֵאֵי כְּתִיב בְּהוּ, (שֵׁם כא יד) וַיֵּאמְרוּ לְאֵל סוֹר מִמֶּנּוּ וְדַעַת דְּרַכִּיף לֹא חִפְצָנוּ. עַד שֶׁגְּזֹר דִּינָם וְהֵעֲבִירָם מִן הָעוֹלָם.

פּוֹמִין, דָּא עֵילָאָה דְדָא. וְהוּוּ מְמַלְלוּ דָּא עִם דָּא, תָּא וְנַעֲבִירִיה מִן עֲלְמָא. אֲזִדְמֵן לְהוּ הַהוּא גּוֹבְרָא רַבְרָבָא, דְּאֲגֻרַת בַּת מַחְלַת, וְשְׁמִיָּה יוֹסֵף שִׂידָא, אָמַר לְהוּן, הֲלֹא דָּא הוּא רַבָּה סְגִיָּאָה עֵילָאָה דְדָרָא, דִּי בְּגֻזְרַת פּוֹמִיָּה אֶעֱבִירָנָא מִן יִשׁוּבָא דְאַרְעָא, וְדָא הוּא דְמַכְרִזִי עָלֶיהָ בְּרַקִּיעָא.

עַד דִּהְוִינָא אֲזִלִּי, אֲשַׁפְּחָנָא אִמְהוּן דְּגּוֹבְרִיָּא הָאִינוּן, אָמְרָה לְבַרְתָּא זְעִירְתָּא, אֵלִין אִינוּן חַגְבִּיָּא זְעִירִיָּא, דְּחִילְהוּן בְּפוֹמִהוּן, אִיְתִי לְהוּן גְּבָאִי, וְנַעֲבִיד מְנַהוּן טַעְמָא דְתְּבַשִּׁילָא לְאַחוּף. עַד דְּאַתָּת, אִיתְרַחִישׁ לָן נִיפָא, וְאִיתְעַבִּיד מִקְדָּמָהָא נְהָרָא דְמֵיא רַבְרָבָא, שְׂמַעְנָא דִּהְוֹת אָמְרַת, אִימָא אִימָא, פְּרַפְרָא רַבָּאֵת סִבְרָנָא עִבְרַת, וְעַרְקָנָא מְנַהוּן, וְאֲשַׁתְּוִיבְנָא.

וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי, בִּימֵי דוֹר הַמְּבוּל עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קְנָה הַחַטִּים, פְּקָנָה אֶרֶץ הַלְּבָנוֹן. וְלֹא הָיוּ זוֹרְעִים וְקוֹצְרִים, אֲלֹא הָרוּחַ מִנְּשַׁבַּת, וּמִנְּשֵׁר הַחַטִּים לְמַטָּה, וְאוֹסְפִים אוֹתָן. וְכֵן בְּכַל שָׁנָה וְשָׁנָה. לְאַחַר שְׁחָטָאוּ, אָמַר עַד כָּל יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקִצִּיר וְקָר וְחֹם וְקִיץ וְחַרֵף וַיּוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁבְּתוּ. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, לֹא נִחַתָּם גְּזֹר דִּינָם שֶׁל דוֹר הַמְּבוּל, עַד שֶׁפִּשְׁטוּ יְדֵיהֶם בַּגְּזֹל, שְׁנֵאֲמַר וְתַמְלָא הָאָרֶץ חֲמָס.

וּבִימֵי דוֹר הַמְּבוּל הָיָה פְּרִיָּה וּרְבִיָּה הַרְבֵּה, וּמִשְׁעָה שֶׁהִיְתָה הָאִשָּׁה יוֹלְדָת, הָיוּ הוֹלְכִים וְשׁוֹלְחִים אוֹתָם כְּצֹאֲנָם, שְׁנֵאֲמַר (אִיוב כא יא) יִשְׁלְחוּ כְּצֹאֲן עֻוְלֵיהֶם וַיִּלְדִּיהֶם יִרְקְדוּן. וְלֹאֲחֵר כָּל זֶה מֵאֵי כְּתִיב בְּהוּ, (שֵׁם כא יד) וַיֵּאמְרוּ לְאֵל סוֹר מִמֶּנּוּ וְדַעַת דְּרַכִּיף לֹא חִפְצָנוּ. עַד שֶׁגְּזֹר דִּינָם וְהֵעֲבִירָם מִן הָעוֹלָם.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, נַח הָיָה מִתְּרָה בָּהֶם קוֹדֵם, וְלֹא שָׁמְעוּ מִמֶּנּוּ. שָׁהָה בַּעֲשִׂיַת הַתְּבָה לְמַעַן יֵרָאוּ וַיִּשׁוּבוּ, וְהָיוּ מְלַעֲיבִין בּוֹ, עַד שֶׁגָּבַר עֲלֵיהֶם הַתְּהוֹם, שֶׁהָיוּ הַמַּיִם יוֹצְאִין רוֹתְחִין כְּאֵשׁ, וְהַמַּיִם מְלַעְלָה, וְנִמְחוּ מִן הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מָהוּ שְׁפָתוֹב (תהלים כט) ה' לְמַבּוּל יִשָּׁב, וְכִי לְדוֹד הָיָה לוֹמַר דְּבַר זֶה. וְכָל הָעוֹלָם יוֹדְעִים שֶׁהוּא רֹאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן וְאִזִּי וְקוֹדֵם?

אָלֵּא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֵּא וּרְאֵה, בְּכָל מְקוֹם אֲתָה מוֹצֵא אֱלֹהִים מִדַּת הַדִּין, ה' מִדַּת הַרְחָמִים. וְאַף עַל פִּי שְׁמַדַּת הַדִּין הִיא - מִדַּת רְחֻמִּים הִיטָה בּוֹ, שֶׁאֵלְמָלָא כָּף, גִּחְרַב הָעוֹלָם, אֲבָל לְמַעַן אוֹתוֹ מִדַּת הַרְחָמִים הִתִּישַׁב הָעוֹלָם. וְכֵן אֲתָה מוֹצֵא רְפוּאָה זֹו בְּכָל דִּין שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. וְכֵן (בראשית יט) וְה' הִמְטִיר עַל סְדוֹם, נִשְׂאָר מִמֶּנּוּ פְּלִיטָה. (שמות לב) וַיִּגַּף ה' אֶת הָעָם, נִשְׂאָר פְּלִיטָה. וְכֵן כָּלֵם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, חֲכָמִים הָיוּ דוֹר הַמַּבּוּל יוֹתֵר, שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים מָה שְׁעָתִיד לְהִיּוֹת, אֲבָל לְקַחוּ עֵיצָה בְּלִבָּם וְאָמְרוּ: אִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יָבִיא מַבּוּל, אֲנַחְנוּ גְּבָרִים רַמִּי קוֹמָה, וְנִשְׁוֹט עַל פְּנֵי הַמַּיִם וְנִנְצֵל. וְאִם מִן הַתְּהוֹם יָבֹאוּ הַמַּיִם, נָשִׂים רַגְלֵינוּ עַל בָּאָר הַמַּיִם, וְלֹא יֵצְאוּ הַמַּיִם, וְנִנְצֵל. כְּשָׂבָא הַמַּבּוּל, הִרְתִּיחַ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת מִי הַתְּהוֹם, וְהָיוּ שָׁמַיִם רַגְלֵיהֶם עַל עֵינֵי הַמַּיִם, וְנִמְשָׁף עוֹרָם מֵהֶם וְנִפְלוּ. וְהַמַּיִם שָׁל מַעְלָה הָיוּ מִתְּגַבְּרִים עִם מִי הַתְּהוֹם, וְהָיוּ מִתְּגַלְּגָלִים וַיּוֹרְדִים, נִמְוָקִים בְּהִרְתַּחַה שֶׁל הַתְּהוֹם לְכַבֵּל.

וַיָּבֹאוּ אֵל נַח אֶל הַתְּבָה (בראשית ז). רַבִּי יוֹחָנָן פִּתַּח, (תהלים סד) אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתְקַרֵב יִשְׁכַּן חֲצַרֶיךָ

תָּנוּ רַבָּנָן, נַח הָיָה מִתְּרָה בָּהֶם קוֹדֵם, וְלֹא שָׁמְעוּ מִמֶּנּוּ. שָׁהָה בַּעֲשִׂיַת הַתְּיָבָה, לְמַעַן יֵרָאוּ וַיִּשׁוּבוּ, וְהָיוּ מְלַעֲיבִין בּוֹ, עַד שֶׁגָּבַר עֲלֵיהֶם הַתְּהוֹם שֶׁהָיוּ הַמַּיִם יוֹצְאִין רוֹתְחִין כְּאֵשׁ, וְהַמַּיִם מְלַמְעָלָה, וְנִמְחוּ מִן הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מָהִי דְכַתִּיב, (תהלים כט) ה' לְמַבּוּל יִשָּׁב, וְכִי לְדוֹד הָיָה לוֹמַר דְּבַר זֶה. וְכָל הָעוֹלָם יוֹדְעִין, שֶׁהוּא רֹאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן וְאִזִּי וְקוֹדֵם.

אָלֵּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֵּא וּרְאֵה בְּכָל מְקוֹם אֲתָה מוֹצֵא אֱלֹהִים מִדַּת הַדִּין, ה' מִדַּת הַרְחָמִים. וְאַף עַל פִּי שְׁמַדַּת הַדִּין הִיא, מִדַּת רְחֻמִּים הִיטָה בּוֹ, שֶׁאֵלְמָלָא כָּף אֲתַחְרַב עֲלֵמָא. אֲבָל לְמַעַן אוֹתוֹ מִדַּת רְחֻמִּים, אֲתִישַׁב עֲלֵמָא. וְכֵן אֲתָה מוֹצֵא רְפוּאָה זֹו, בְּכָל דִּין שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. וְכֵן (בראשית יט) וְה' הִמְטִיר עַל סְדוֹם, נִשְׂאָר מִמֶּנּוּ פְּלִיטָה. (שמות לב) וַיִּגַּף ה' אֶת הָעָם, נִשְׂאָר פְּלִיטָה. וְכֵן כָּלֵם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, חֲכָמִין הָיוּ דְרָא דְטוֹפְנָא טְפִי, דְּהָיוּ יוֹדְעִי מָה דְעָתִיד לְמַהְוִי. אֲבָל נִסְבּוּ סוּכְלָתְנוּ בְּלִבְהוֹן. וְאָמְרוּ, אִי קוֹדֶשָׁא בְרִיךְ הוּא מֵיִתִּי טוֹפְנָא, אֲנַחְנָא גּוֹבְרִין רֵאמִי קוֹמְתָא, וְנִשְׁוֹט עַל אִפֵּי מַיָּא, וְנִשְׁתִּיזִיב. וְאִי מִן תְּהוֹמָא יִתִּי מַיָּא, רַגְלָנָא נִשְׁוִי עַל בִּירָא דְמַיָּא, וְלֹא יִפְקוֹן מַיָּא וְנִשְׁתִּיזִיב.

כִּד אֲתָא טוֹפְנָא, אֲרַתַּח קוֹדֶשָׁא בְרִיךְ הוּא מַיָּא דְתְהוֹמָא, וְהָיוּ מִשְׁוִי רַגְלֵיהוֹן עַל עֵינָא דְמַיָּא, וְאֲתַמְשָׁף מְשַׁכִּיָּה מִנִּיהּ, וְנִפְלוּ. וּמַיָּא מְלַעֲיָלָא הָיוּ מִתְּגַבְּרִי עִם מַיָּא דְתְהוֹמָא, וְהָיוּ מִתְּגַלְּגָלִין וְנִחְתִּין, נִמְוָקִין בְּרִתִּיחוּתָא דְתְהוֹמָא לְכַבֵּל.

וַיָּבֹאוּ אֵל נַח אֶל הַתְּבָה. ר' יוֹחָנָן פִּתַּח, (תהלים סה) אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתְקַרֵב יִשְׁכַּן חֲצַרֶיךָ

נשבעה בטוב ביתך קדש היכלך. בא וראה פמה יש לאדם לזהר ולבדק עצמו ומעשיו בכל יום ויום.

היאך קם בצפרא, יימר, יהי רצון מלפניך ה' אלהי, שיהא לפני נכון ומסור בידי שלא אשכחך. מושיט רגליו למיזל, יעיין בצעדי רגלוהי, דלא ישוטון לאבאשא. אזל לדבר מצוה, ירהט. שנאמר (הושע יא א) אחרי ה' ילכו פאריה ישאג. ואפילו בשבת מצוה לרוץ. עבר כל היום - צריך לבדק את גופו מה שעשה ביום ההוא, ואם צריך, יעשה מיד תשובה עליו קדם שיישן.

שנו רבותינו, מה זה שכתוב (שיר ח) פָּרַם הָיָה לְשִׁלְמָה בְּבַעַל הַמּוֹן נָתַן אֶת הַפָּרִים לְנֹטְרִים אִישׁ יָבֵא בְּפָרְיוֹ אֵלָי אֵלֶיךָ פָּסֶף? אמר רבי יהודה, פָּרַם הָיָה לְשִׁלְמָה - לְמַלְךָ שֶׁהַשְּׁלוֹם שְׁלוֹ. בְּבַעַל הַמּוֹן - אֵלֹו מְלָאכֵי שְׁלוֹם. נָתַן אֶת הַפָּרִים לְנֹטְרִים - אֵלֹו שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת בְּאֶרֶץ. אִישׁ יָבֵא בְּפָרְיוֹ אֵלֶיךָ פָּסֶף - אֵלֶיךָ הַנְּאוֹת שֶׁהַנְּשֵׁמָה כּוֹסֶפֶת בָּהֶם.

דבר אחר, פָּרַם הָיָה לְשִׁלְמָה - זוהי התורה. בְּבַעַל הַמּוֹן - מִן הַשָּׁמַיִם. נָתַן אֶת הַפָּסֶף לְנֹטְרִים - אֵלֹו יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת. אִישׁ יָבֵא בְּפָרְיוֹ אֵלֶיךָ פָּסֶף - שֶׁל שְׂכָרָה.

רבי יוסי ורבי חייא היו הולכים בדרך. אמר רבי חייא, אמר לנו מהדברים המעלים שהיה אומר אביך מתענוגי הנשמה. אמר לו: נצא מכאן, שהקפוטקאים הללו פחותים ממעשים פְּשָׁרִים. אמר לו, כך נאה לנו לעסוק בתורה, וננצל מהם. אמר לו, במקום סכנה לא אמרו אותה רבותינו. דאחר שיצאו והלכו בדרך, אמר רבי יוסי, אמר לך דבר שהוא

נשבעה בטוב ביתך קדש היכלך. בא וראה, פמה יש לאדם לזהר, ולבדוק עצמו ומעשיו בכל יום ויום.

היאך קם בצפרא, יימר, יהי רצון מלפניך ה' אלהי, שיהא לפני נכון ומסור בידי, שלא אשכחך. אושיט רגלוהי למיזל, יעיין בצעדי רגלוהי, דלא ישוטון לאבאשא. אזל לדבר מצוה, ירהט. שנאמר (הושע יא א) אחרי ה' ילכו פאריה ישאג. ואפילו בשבת מצוה למירהט. עבר כל יומא, צריך למבדק גופיה, מה דעבד בההוא יומא, ואי צריך יעשה מיד תשובה עליו קודם שיישן.

תנו רבנן, מאי דכתיב, (שה"ש ח יא) פָּרַם הָיָה לְשִׁלְמָה בְּבַעַל הַמּוֹן נָתַן אֶת הַפָּרִים לְנֹטְרִים אִישׁ יָבֵא בְּפָרְיוֹ אֵלֶיךָ פָּסֶף. אמר רבי יהודה, פָּרַם הָיָה לְשִׁלְמָה, לְמַלְךָ שֶׁהַשְּׁלוֹם שְׁלוֹ. בְּבַעַל הַמּוֹן, אֵלֹו מְלָאכֵי שְׁלוֹם. נָתַן אֶת הַפָּרִים לְנֹטְרִים אֵלֹו שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת בְּאֶרֶץ. אִישׁ יָבֵא בְּפָרְיוֹ אֵלֶיךָ פָּסֶף, אֵלֶיךָ הַנְּאוֹת שֶׁהַנְּשֵׁמָה כּוֹסֶפֶת בָּהֶם.

דבר אחר פָּרַם הָיָה לְשִׁלְמָה, זו היא התורה. בְּבַעַל הַמּוֹן, מִן הַשָּׁמַיִם. נָתַן אֶת הַפָּרִים לְנֹטְרִים, אֵלֹו יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת. אִישׁ יָבֵא בְּפָרְיוֹ אֵלֶיךָ פָּסֶף, שֶׁל שְׂכָרָה.

רבי יוסי ורבי חייא הוו אזלי באורחא, אמר רבי חייא, אימא לן ממילי מעלייתא דהוה אמר אבוך מתענוגי הנשמה. אמר ליה ניפוק מכאן, דקפוטקיא אלין בצירי מעובדי דכשרן. אמר ליה כך יאות לן למלעי באורייתא, ונשתיזיב מנהון. אמר ליה, באַתְר דסכנה, לא אמרוה רבנן.

רבתר דנפקו ואזלו באורחא, אמר רבי יוסי, אימא לך מילתא, והיא טמירתא ביני

מטמונייא דאבא, בבי גנזוהי. ודא היא, דכתיב, פּרם הָיָה לְשִׁלְמָה וּגְוִי, הַאִי פָּרֶם, דָּא הִיא נִשְׁמַתָּא קַדִּישָׁא, דְּאִתְנַטְעַת לְעִילָא, תְּחִילת פּוֹרְסֵי יְקָרִיָּה. לְשִׁלְמָה, מְלַפָּא דְשִׁלְמָא כּוּלָּא דִילִיָּה. בְּבַעַל הַמוֹן, הוּא פּוֹרְסֵי יְקָרִיָּה דְשִׁלְיֻטָּא עַל כָּל חֵילֵי שְׁמַיָּא וְאַרְעָא, וְהוּא מְאַרְיָה דְכָל חֵילָא. יְהִיב נִשְׁמַתָּא דָּא, לְמִי, לְנוֹטְרִים, אֵלִין נְטָרִי פְקוּדוּי.

ואית ליה לקודשא ברין הוא עלמין סגיאין לעילא, על כל חילי שמיא, ואלף ומאתן עלמין אחרנין, דעייל בהון לאשתעשעא עם צדיקייא בגנתא דעדן. איש יבא בפריו אלף פסף, אלף עלמין דכסיף בהון קודשא ברין הוא.

אמר רבי יצחק, מסיים אני להאי מילתא דר' יוסי, וכף היא, ממה דכתיב אחריו, (שה"ש ח יב) פרמי שלי לפני האלף לך שלמה ומאתים לנטרים את פרוי, שכסא הפכוד מכתרת ואומרת, רבוננו של עולם, זו הנשמה ניטלה ממנו, הרי היא לפני. האלף לך שלמה, ש'לף הם אותם האלף עולמות, ואינם ראויים לאחר. ומאתים לנטרים את פרוי, זה עדן, שיש בו מאתים עולמות הנאות וכסופין לנפשות הצדיקים.

דתנן, אמר רבי, בכל לילה ולילה הקדוש פרוף הוא נכנס בכל אותן העולמות, ובשעת חצי הלילה, נכנס במאתים עולמות של גן עדן, להשתעשע עם הצדיקים. שנאמר, (שם ז יד) חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. ודוד המלך עליו השלום, נכסף לפו, כשראה מעלות הצדיקים, ואמר רבוננו של עולם, אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך. אמר רבי אבהו, בא וראה כמה יש לו לאדם

טמון בין המטמוניות של אבא בבית גנזיו, וזהו שכתוב פרם היה לשלמה וכו'. הפרם הזה זוהי הנשמה הקדושה שנטעה למעלה תחת פסא כבודו. לשלמה - המלך שהשלום פלו שלו. בבעל המון - הוא פסא כבודו ששולט על כל צבאות השמים והארץ, והוא בעל כל הכת. נתן את הנשמה הזו למי? לנטרים, אלו ששומרים מצוותיו. ויש לו לקדוש פרוף הוא עולמים רבים למעלה על כל צבאות השמים, ואלף ומאתים עולמות אחרים שנכנס בהם להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן. איש יבא בפריו אלף פסף - אלף עולמות שהקדוש פרוף הוא כוסף בהם. אמר רבי יצחק, מסיים אני את הדבר הזה של רבי יוסי, וכף הוא: ממה שכתוב אחריו (שם) פרמי שלי לפני האלף לך שלמה ומאתים לנטרים את פרוי, שכסא הפכוד מכתרת ואומרת: רבוננו של עולם, זו הנשמה ניטלה ממנו, הרי היא לפני. האלף לך שלמה - שלף הם אותם האלף עולמות, ואינם ראויים לאחר. ומאתים לנטרים את פרוי - זה עדן, שיש בו מאתים עולמות הנאות וכסופים לנפשות הצדיקים. ששנינו, אמר רבי, בכל לילה ולילה הקדוש פרוף הוא נכנס בכל אותם העולמות, ובשעת חצי הלילה נכנס במאתים עולמות של גן עדן להשתעשע עם הצדיקים, שנאמר (שם ז) חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. ודוד המלך, עליו השלום, נכסף לפו, כשראה מעלות הצדיקים. אמר, רבוננו של עולם, (תהלים סח) אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך. אמר רבי אבהו, בא וראה כמה יש לו לאדם להזהר הואיל

וְנִשְׁמַת אֶל בְּאֶפְיוֹ, לְהִטָּהֵר
מֵעֲוֹנוֹתָיו, וְלַעֲיִין בְּמַעֲשָׂיו, וְלֹא
יִחְטָא לִפְנֵי קוֹנוֹ, לְמַעַן תִּהְיֶה
מַעֲלָתוֹ עִם שְׂאֵר הַצְּדִיקִים, וְלֹא
יִמָּצֵא מוֹחָה בְּיָדוֹ, בַּעֲלֹתוֹ לְרֹאוֹת אֶת
פְּנֵי ה'.

וּכְמִי אַתָּה לְמַד, מִן הַתִּיבָה. בֹּא
וּרְאֵה, מִהוּ שְׂכַתוֹב (בראשית ז)
וַיָּבֵאוּ אֶל נֹחַ אֶל הַתִּיבָה, בְּלֹא
רְשׁוֹת. שְׂאֵמֵר רַבִּי יִצְחָק, כָּל
אוֹתָם הַעוֹפוֹת וְהַחַיּוֹת וְהַבְּהֵמֹת
שֶׁלֹּא חָטְאוּ, הֵם בָּאִים וְהַתִּיבָה
קוֹלְטָתָן. וְאוֹתָם שְׂחָטָאוּ, הַתִּיבָה
דוֹחָה אוֹתָם לַחוּץ. וְמֵה הַתִּיבָה
שֶׁהוּא עֵץ יָבֵשׁ כֶּף - פִּתְחֵי הַשָּׁמַיִם
וְשׁוֹמְרֵיהֶם, וְשׁוֹמְרֵי הַמְּשֻׁמְרוֹת,
וְכֹסֵא הַכְּבוֹד, שֵׁישׁ בָּהֶם רְשׁוֹת,
עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה וְכַמָּה לְהִיּוֹת
קוֹלְטִים לְמִי שֶׁלֹּא חָטְאוּ, וְלְהִיּוֹת
דוֹחִים לְמִי שְׂחָטָאוּ.

רַבִּי חֲזִיא אָמַר, נֹחַ מְקַטְנֵי אֲמֹנָה
הָיָה, שֶׁלֹּא הָיָה מְאָמִין שְׂיָבֵא
הַמַּבּוּל, וְלֹא נִכְנַס לַתִּיבָה עַד
שֶׁהִמָּיִם דִּחְקוּהוּ, שְׁנֵאמַר (שם)
וַיָּבֵא נֹחַ מִכָּל מִי הַמַּבּוּל.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא וּרְאֵה,
כְּשֶׁהוֹרִיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
הַמַּיִם, הוֹרִידֵם תַּחֲלָה בְּרַחֲמִים,
כְּדִי לְהִרְאוֹת לְעוֹלָם, שְׂאֵם יִשׁוּבוּ
- יִקְבְּלֵם. מִשְׁמַע שְׂכַתוֹב בַּתַּחֲלָה
(שם) וַיְהִי הַגָּשֶׁם, וְלַחֲלֹן הוּא אוֹמֵר
(שם) וַיְהִי הַמַּבּוּל. שְׂאֵם יִחְזְרוּ יְהִיו
גְּשָׁמֵי בְּרָכָה. לֹא חֲזָרוּ - הָיָה
מַבּוּל.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, שְׁבוּעָה נִשְׁבַּע
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂאֵינוּ חֲפִץ
בְּמִיתָתָן שֶׁל רְשָׁעִים, שְׁנֵאמַר
(יחזקאל לג, יא) חִי אֲנִי נְאֻם ה' אֱלֹהִים
אִם אֶחְפֹּץ בְּמוֹת הַרְשָׁע כִּי אִם
בְּשׁוּב רְשָׁע מִדְּרָכּוֹ וְחָזָה וְכוּ'.
וְחָזָה - בְּשָׁנֵי עוֹלָמוֹת, הָעוֹלָם
הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲשֶׁרֵי הַבְּנִים
שְׂאוֹמְרִים לָהֶם כֶּף: וְהִשִּׁיבוּ וְחִיו,

לְהִזְהַר, הוֹאִיל וְנִשְׁמַת אֶל בְּאֶפְיוֹ, לְהִטָּהֵר
מֵעֲוֹנוֹתָיו, וְלַעֲיִין בְּמַעֲשָׂיו, וְלֹא יִחְטָא לִפְנֵי
קוֹנוֹ, לְמַעַן תִּהְיֶה מַעֲלָתוֹ עִם שְׂאֵר הַצְּדִיקִים,
וְלֹא יִמָּצֵא מוֹחָה בְּיָדוֹ, בַּעֲלֹתוֹ לְרֹאוֹת אֶת
פְּנֵי ה'.

וּכְמִי אַתָּה לְמַד, מִן הַתִּיבָה. בֹּא וּרְאֵה, מִאי
דְּכַתִּיב, וַיָּבֵאוּ אֶל נֹחַ אֶל הַתִּיבָה, בְּלֹא
רְשׁוֹת. דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּל אוֹתָן הַעוֹפוֹת
וְהַחַיּוֹת וְהַבְּהֵמֹת שֶׁלֹּא חָטְאוּ, הֵם בָּאִים,
וְהַתִּיבָה קוֹלְטָתָן, וְאוֹתָן שְׂחָטָאוּ, הַתִּיבָה
דוֹחָה אוֹתָן לַחוּץ. וְמֵה הַתִּיבָה, שֶׁהוּא עֵץ
יָבֵשׁ כֶּף. פִּתְחֵי הַשָּׁמַיִם וְשׁוֹמְרֵיהֶם, וְשׁוֹמְרֵי
הַמְּשֻׁמְרוֹת, וְכֹסֵא הַכְּבוֹד, שֵׁישׁ בָּהֶם הַרְשׁוֹת,
עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה לְהִיּוֹת קוֹלְטִין, לְמִי שֶׁלֹּא
חָטְאוּ, וְלְהִיּוֹת דוֹחִים לְמִי שְׂחָטָאוּ.

רַבִּי חֲזִיא אָמַר, נֹחַ מְקַטְנֵי אֲמֹנָה הָיָה, שֶׁלֹּא
הָיָה מְאָמִין שְׂיָבֵא הַמַּבּוּל, וְלֹא נִכְנַס
לַתִּיבָה עַד שֶׁהִמָּיִם דִּחְקוּהוּ, שְׁנֵאמַר וַיָּבֵא נֹחַ
מִכָּל מִי הַמַּבּוּל.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁהוֹרִיד הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא הַמַּיִם, הוֹרִידֵם בַּתַּחֲלָה
בְּרַחֲמִים, כְּדִי לְהִרְאוֹת לְעוֹלָם, שְׂאֵם יִשׁוּבוּ
יִקְבְּלֵם. מִשְׁמַע דְּכַתִּיב בַּתַּחֲלָה, וַיְהִי הַגָּשֶׁם,
וְלַחֲלֹן הוּא אוֹמֵר, וַיְהִי הַמַּבּוּל, שְׂאֵם יִחְזְרוּ
יְהִיו גְּשָׁמֵי בְּרָכָה, לֹא חֲזָרוּ, הָיָה מַבּוּל.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, שְׁבוּעָה נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא שְׂאֵינוּ חֲפִץ בְּמִיתָתָן שֶׁל רְשָׁעִים,
שְׁנֵאמַר, (יחזקאל לג יא) חִי אֲנִי נְאֻם ה' אֱלֹהִים אִם
אֶחְפֹּץ בְּמוֹת הַרְשָׁע כִּי אִם בְּשׁוּב רְשָׁע מִדְּרָכּוֹ
וְחָזָה וְכוּ'. וְחָזָה בְּשָׁנֵי עוֹלָמוֹת, הָעוֹלָם הַזֶּה
וְהָעוֹלָם הַבָּא.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲשֶׁרֵי הַבְּנִים שְׂאוֹמְרִים לָהֶם
כֶּף, וְהִשִּׁיבוּ וְחִיו. (שם) שׁוּבוּ שׁוּבוּ

שוכבו ושובו מדרךיהם הרעים (ס) שוכבו ושובו מדרךיהם הרעים ולמה תמותו בית ישראל. כי הוא אינו חפץ במיתתן של רשעים, אלא שיחזרו בתשובה למען יחיו.

רבי יוחנן פתח, (איוב יא ט) ועיני רשעים תכלינה ומנוס אבד מנהם ותקוותם מפח נפש. משל למה הדבר דומה? לכת לסטים שהיו שודדים בהרים. שמע המלך, ושלח עליהם גיסותיו, ותפסום והניחום במגדל גבוה. והיו בהם פקחים, אמרו, ידענא בנפשנא דעבדנא עובדין בישין, ולא יכילנא לאשתזבא. מה עשו, חפרו חפירה אחת במגדל, ויצאו וברחו להם. טיפש אחד היה ביניהם, וראה את החפירה, ולא רצה לנוס להמלט. למחר בא המלך לראות את המגדל ואת הלסטים. ראה את החפירה שעשו ונסו ונמלטו. אמר לזה: שוטה, חבריך ברחו בזו החפירה ונמלטו מדיני, מה אני יכול לעשות להם עוד, אבל אפה שראית את החפירה ולא רצית להמלט, ינקרו עיניך, ואחר כך יתלו אותך על עץ!

כך הלסטים, אלו הרשעים ההולכים במחשפים. הרשעים הפקחים מה הם עושים? אומרים: אנו חטאנו למלך, אנה נמלט מדינו? אבל נפתח דרך התשובה, ונבקש רחמים, ונברח ונמלט, וכך עשו. הטפשים מה הם עושים? רואים דרך התשובה פתוח לפניהם, שפתחו האחרים, ונמלטו מדין שמים, והם אינם רוצים להמלט.

אומר להם הקדוש ברוך הוא: שוטים, אחיכם ברחו ונמלטו באותו דרך של תשובה שפתחו, מה אני יכול לעשות עוד להם. אבל אתם, עיניכם שראו החפירה, דרך התשובה פתוח

מדרךיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל. פי הוא אינו חפץ במיתתן של רשעים אלא שיחזרו בתשובה למען יחיו.

ר' יוחנן פתח, (איוב יא ט) ועיני רשעים תכלינה ומנוס אבד מנהם ותקוותם מפח נפש. משל למה הדבר דומה, לכת לסטים שהיו שודדים בהרים, שמע המלך, ושלח עליהם גיסותיו, ותפסום והניחום במגדל גבוה. והיו בהם פקחים, אמרו ידענא בנפשנא דעבדנא עובדין בישין, ולא יכילנא לאשתזבא. מה עשו, חפרו חפירה אחת במגדל, ויצאו וברחו להם. טיפש אחד היה ביניהם, וראה את החפירה, ולא רצה לנוס להמלט.

למחר בא המלך לראות את המגדל, ואת הלסטים, ראה את החפירה שעשו ונסו ונמלטו. אמר לזה, שוטה, חבריך ברחו בזו החפירה ונמלטו מדיני, מה אני יכול לעשות עוד להם, אבל אתה שראית את החפירה בעיניך, ולא רצית להמלט ינקרו עיניך, ואחר כך יתלו אותך על עץ.

כך הלסטים, אלו הרשעים ההולכים במחשפים. הרשעים הפקחים, מה הם עושים. אומרים אנו חטאנו למלך, אנה נמלט מדינו. אבל נפתח דרך התשובה, ונבקש רחמים, ונברח ונמלט, וכך עשו. הטפשים מה הם עושים, רואים דרך התשובה פתוח לפניהם, שפתחו האחרים, ונמלטו מדין שמים, והם אינם רוצים להמלט.

אומר להם הקדוש ברוך הוא, שוטים, אחיכם ברחו ונמלטו, באותו דרך של תשובה שפתחו, מה אני יכול לעשות עוד להם, אבל אתם עיניכם שראו החפירה, דרך התשובה פתוח לפניהם, ולא רציתם להפגס בתוכו

וְלָנוּס וּלְהַמְלִיט, מַאי פְּתִיב בְּהוּ, וְעֵינִי (דף כח ע"ב) רְשָׁעִים תְּכַלִּינָה. שְׂרָאוּ הַדְרֵךְ פְּתוּחַ וּמְנוּס אָבֵד מִנְהֵם, שְׁלֵא רְצוּ לָנוּס וּלְהַמְלִיט. וְתִקְוֹתֵם מִפֶּח נִפֵּשׁ לְעוֹלָם הַבָּא.

בְּךָ דוֹר הַמְּבוּל, רָאוּ לָנַח עוֹשֶׂה הַתִּיבָה, וּמִתְרָה בָּהֶם בְּכָל יוֹם, וְרָאוּ אוֹתוֹ נִכְנָס לַתִּיבָה, וְלֹא רְצוּ לָשׁוּב. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְעֵינִי רְשָׁעִים תְּכַלִּינָה וּמְנוּס אָבֵד מִנְהֵם, שְׁלֵא רְצוּ לָשׁוּב וּלְנוּס מְדִינִי, וְתִקְוֹתֵם מִפֶּח נִפֵּשׁ, שְׁלֵא יִקּוּמוּ לְיוֹם הַדִּין, שְׁנֹאֲמַר (איוב כו ה) הַרְפָּאִים יַחֲלָלוּ מִתַּחַת מַיִם וְשִׁכְנִיָּהֶם.

וַיַּחֲלֵ נַח אִישׁ הָאֲדָמָה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לָמָּה נִקְרָא אִישׁ הָאֲדָמָה. שְׁנִתְיִישְׁבָה מִמְּנוּ הָאֲדָמָה. פְּלוֹמֵר אֲדוֹן הָאֲדָמָה. רַבֵּנן אֲמַרִי, אִישׁ הָאֲדָמָה, לְפִי שְׁבִשְׁבִילוֹ עֲמָדָה הָאֲדָמָה בְּכַחַה וְטַבְעָה. שְׁנֹאֲמַר זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשֵׁנוּ וּמִעֲצוֹן יְדִינוּ מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַרְרָה ה'. תַּדַע לָךְ, כִּיּוֹן שְׁחָטָא אָדָם נִתְאַרְרָה הָאֲדָמָה, שְׁנֹאֲמַר אַרְוֵרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרָךְ. וְעֲמָדָה בְּקַלְלוֹתֶיהָ, עַד שֶׁבָּא נַח וּבִטַל הַקְּלָלָה.

דִּתְנִיָא אָמַר רַבִּי חֵיִיא רַבָּה, בְּשַׁעָה שְׁאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לָנַח צָא מִן הַתִּיבָה, אָמַר לְפָנָיו רַבּוֹנוּ שְׁל עוֹלָם, לָאֵן אַצָּא, אַצָּא לְאֲדָמָה שְׁנִתְאַרְרָה. וּמִפְּנֵי שְׁנִתְאַרְרָה אָבְדוּ שׁוֹכְנֶיהָ, וְנִתְאַרְרוּ כּוֹלָם וְנִתְמַעְטוּ. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא כֶּךָ אַתֶּם, אֲלֵא שְׂרָצוּ בְּאַרְץ וּרְבוּ בָהּ. הָאֲחֵרִים אָבְדוּ בָהּ, אָבַל אַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ וְשָׂרְצוּ בָהּ.

וְעַם כָּל זֶה לֹא נִתְיִישַׁב לְבוֹ, וְהֵעֵלָה עוֹלוֹת, שְׁנֹאֲמַר וַיַּעַל עוֹלוֹת בַּמִּזְבֵּחַ. הוּא הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהַקְּרִיב עָלָיו אָדָם הָרָאשׁוֹן. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הֲרִי לָךְ מַה שְׁשֹׂאֲלָתָ, לֹא אוֹסִיף עֵלַת בַּמִּזְבֵּחַ. הוּא הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהַקְּרִיב עָלָיו אָדָם הָרָאשׁוֹן. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: הֲרִי לָךְ מַה

לְפָנֶיכֶם, וְלֹא רְצִיתֶם לְהַפְּנוֹס בְּתוֹכוֹ וּלְנוּס וּלְהַמְלִיט - מַה פְּתִיב בָּהֶם? וְעֵינִי רְשָׁעִים תְּכַלִּינָה. שְׂרָאוּ הַדְרֵךְ פְּתוּחַ, וּמְנוּס אָבֵד מִנְהֵם - שְׁלֵא רְצוּ לָנוּס וּלְהַמְלִיט. וְתִקְוֹתֵם מִפֶּח נִפֵּשׁ - לְעוֹלָם הַבָּא. בְּךָ דוֹר הַמְּבוּל, רָאוּ לָנַח עוֹשֶׂה הַתִּיבָה, וּמִתְרָה בָּהֶם בְּכָל יוֹם, וְרָאוּ אוֹתוֹ נִכְנָס לַתִּיבָה - וְלֹא רְצוּ לָשׁוּב. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: וְעֵינִי רְשָׁעִים תְּכַלִּינָה וּמְנוּס אָבֵד מִנְהֵם - שְׁלֵא רְצוּ לָשׁוּב וּלְנוּס מְדִינִי, וְתִקְוֹתֵם מִפֶּח נִפֵּשׁ - שְׁלֵא יִקּוּמוּ לְיוֹם הַדִּין, שְׁנֹאֲמַר (שם כו) הַרְפָּאִים יַחֲלָלוּ מִתַּחַת מַיִם וְשִׁכְנִיָּהֶם.

וַיַּחֲלֵ נַח אִישׁ הָאֲדָמָה (בראשית ט). אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לָמָּה נִקְרָא אִישׁ הָאֲדָמָה? שְׁנִתְיִישְׁבָה מִמְּנוּ הָאֲדָמָה, פְּלוֹמֵר אֲדוֹן הָאֲדָמָה. חֲכָמִים אוֹמְרִים, אִישׁ הָאֲדָמָה - לְפִי שְׁבִשְׁבִילוֹ עֲמָדָה הָאֲדָמָה בְּכַחַה וְטַבְעָה, שְׁנֹאֲמַר (שם ה, כט) זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשֵׁנוּ וּמִעֲצוֹן יְדִינוּ מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַרְרָה ה'. תַּדַע לָךְ, כִּיּוֹן שְׁחָטָא אָדָם, נִתְאַרְרָה הָאֲדָמָה, שְׁנֹאֲמַר (שם ה) אַרְוֵרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרָךְ. וְעֲמָדָה בְּקַלְלוֹתֶיהָ, עַד שֶׁבָּא נַח וּבִטַל הַקְּלָלָה.

שְׁשִׁנְנוּ, אָמַר רַבִּי חֵיִיא רַבָּה, בְּשַׁעָה שְׁאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לָנַח צָא מִן הַתִּיבָה, אָמַר לְפָנָיו: רַבּוֹנוּ שְׁל עוֹלָם, לָאֵן אַצָּא? אַצָּא לְאֲדָמָה שְׁנִתְאַרְרָה? וּמִפְּנֵי שְׁנִתְאַרְרָה, אָבְדוּ שׁוֹכְנֶיהָ, וְנִתְאַרְרוּ כּוֹלָם וְנִתְמַעְטוּ. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: לֹא כֶּךָ אַתֶּם, אֲלֵא שְׂרָצוּ בְּאַרְץ וּרְבוּ בָהּ. הָאֲחֵרִים אָבְדוּ בָהּ, אָבַל אַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ וְשָׂרְצוּ בָהּ.

וְעַם כָּל זֶה לֹא נִתְיִישַׁב לְבוֹ, וְהֵעֵלָה עוֹלוֹת, שְׁנֹאֲמַר (שם ח) וַיַּעַל עֵלַת בַּמִּזְבֵּחַ. הוּא הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהַקְּרִיב עָלָיו אָדָם הָרָאשׁוֹן. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: הֲרִי לָךְ מַה

ששאלת - לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם. אז נתישב בלבו. ולפיכך נקרא איש האדמה, שנתן נפשו ולבו עליה להוציאה מן הקללה. ויש שאומרים שנתעסק בעסקי האדמה.

ויטע פֿרם (שם ט, כ) - גפן גרושה מצא, שנתגרשה מגן עדן, וביומו נטעה ונשתגשה, שנאמר (ישעיה יז) ביום נטעה תשגשיג. רבי אומר, גפן היתה, שנתגרשה מגן עדן, וענביה עמה, וסחט אותם, ושתה מן היין, ונתגל.

רבי בון פתח, (ויקרא י ט) וידבר ה' אל אהרן לאמר זין ושכר אל תשת אתה ובניך אתה ובניך אל אהל מועד ולא תמתו חקת עולם לדורתיכם. שאמר רבי אבון, אין בכל העולם דבר שמתגאה לבו של אדם אלא ביין. וזה היה ענשם של נדב ואביהוא, שאכלו ושתו וגבה לבם, וזהו (ויקרא י א) אש זרה אשר לא צוה אתם.

וקדם זה היה נגזר עליהם, ובאה מידת הדין לשלח יד בהם, שנאמר (שמות כד) ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו, אף על פי שנגזר דינם לשלח יד בהם. ולמה היה ענשם? משום (שם) ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו. נכנסו, כשאכלו ושתו, ונגזר ענשם באותה שעה.

ולאחר כן ראו שלא שלח יד בהם בפעם הראשונה, עשו גם כן בשנייה, ומבין שני הכרובים יצא להב ונשרפו. פי לכה היו הכרובים מכונים, כנגד אותם הכרובים אשר כגן עדן.

ולאחר שמתו, צוה לאהרן ולכהנים הבאים אחריו להמנע עצמם מן היין, כבואם אל אהל מועד, כדי שלא יפנסו וימצא לבם בגאות ובגסות הרוח.

לקלל עוד את האדמה בעבור האדם, אז נתישב בלבו ולפיכך נקרא איש האדמה, שנתן נפשו ולבו עליה להוציאה מן הקללה. ואית דאמרי שנתעסק בעסקי האדמה.

ויטע פֿרם. גפן גרושה מצא, שנתגרשה מגן עדן וביומו נטעה ונשתגשה, שנאמר (ישעיה יז יא) ביום נטעה תשגשיג. רבי אומר, גפן היתה, שנתגרשה מגן עדן, וענביה עמה, וסחט אותם, ושתה מן היין, ונתגל.

רבי בון פתח, (ויקרא י ט) וידבר ה' אל אהרן לאמר זין ושכר אל תשת אתה ובניך אתה ובניך אל אהל מועד ולא תמתו חקת עולם לדורתיכם. דאמר רבי אבין, אין בכל העולם דבר שמתגאה לבו של אדם, אלא ביין. וזה היה ענשם של נדב ואביהוא, שאכלו ושתו וגבה לבם, וזהו (ויקרא י א) אש זרה אשר לא צוה אתם.

וקדם זה היה נגזר עליהם, ובאה מידת הדין לשלוח יד בהם, שנאמר (שמות כד יא) ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו. אף על פי שנגזר דינם לשלח יד בהם. ולמה היה ענשם, משום (שם) ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו. נכנסו, כשאכלו ושתו, ונגזר ענשם באותה שעה.

ולאחר כן ראו שלא שלח יד בהם בפעם ראשונה, עשו גם כן בשנייה, ומבין שני הכרובים יצא להב ונשרפו. פי לכה היו הכרובים מכונים, כנגד אותם הכרובים אשר כגן עדן.

ולאחר שמתו, צוה לאהרן ולכהנים הבאים אחריו, להמנע עצמם מן היין, כבואם אל אהל מועד, כדי שלא יפנסו וימצא לבם בגאות ובגסות הרוח.

מועד, כדי שלא יפנסו וימצא לבם בגאות ובגסות הרוח.

אָמַר רַבִּי, תִּירֵי עֲנִינֵי אֵינוֹן דְּלֹא מִתְּיַשְׁבֵּי
בְּחֻדָּא, יִינָא וּפּוֹלְחֵן שְׁמַיָּא. דְּתַנִּינָן תַּמָּן,
שְׁתוּי אַל יִתְפַּלֵּל. וְכֵן שְׁפוּר, אַל יִתְפַּלֵּל. וְאַם
הַתְּפַלֵּל, תְּפַלְתּוּ תוֹעֵבָה.

וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, שְׁפוּר הַמִּתְּפַלֵּל כְּאִלוּ עוֹבֵד
עֲבוּדָה זָרָה. וּמִנָּא לָן, מִחֲנָה. דְּכִתִּיב
(ש"א יג) וַיִּחַשְׁבֶּהָ עָלַי לְשִׁפּוֹרָה. וְהַשִּׁיבָה וְאָמְרָה
אַל תִּתֵּן אֶת אֲמַתְךָ לְפָנַי בַּת בְּלִיעֵל. וְאָמַר רַבִּי
יוֹסִי, כְּתִיב הֲכֵא בַת בְּלִיעֵל, וְכִתִּיב הֲתֵם, יִצְאוּ
אֲנָשִׁים (דברים יג יד) בְּנֵי בְלִיעֵל, מַה לְהֵלֵן עֲבוּדָה
זָרָה, אַף כָּאֵן עֲבוּדָה זָרָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לִית לָךְ גּוֹבְרִין דְּאַתְקִרוּן
קְדִישִׁין, בַּר אֵינוֹן פְּרִישֵׁי חֲמָרָא. דְּכִתִּיב
(במדבר ו ח) כָּל יְמֵי הַזִּירוּ לַה' קָדוֹשׁ יִהְיֶה.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, לִית לָךְ חֲמַר דְּאַתְקִרִי חֲמַר
טוֹב, כְּחֲמָרָא דְאַרְעָא דִישְׂרָאֵל. וַיִּתִּיר
עַל כָּלֵהוּן, חֲמָרָא דְגַלְיָלָא עֵילְאָה, דְּלֹא יָכִיל
אֵינֶשׁ לְמִשְׁתֵּי פְּלַגּוֹת לּוּגָא מִיַּנְיָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר ר' שְׁמַעוֹן, אָזַל לְמַחְמֵי לְר' יוֹסִי
בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקוֹנִיָּא חֲמוּי. יְהִי לִיה
לִיה לְמִיכַל עֶגְלָא תְּלִיתָאָה רְכִיכָא, פִּתַּח לִיה
חַד פּוּבָא דְחֲמָרָא. חֲמוּי מְזִיג, וְהוּא שְׁתִּי,
מְזִיג וְהוּא שְׁתִּי. אָמַר לִיה אֵיפְשֵׁר דְשְׁמַעְתָּ
מְאָבִיךָ, כְּמָה הוּא שִׁיעוּרוֹ שֶׁל כּוֹס. אָמַר לִיה
כְּמוֹת שְׁהוּא, אַחַת בְּחַמִּין וְאַחַת בְּצוּגָן, אָבַל
לֹא שִׁיעוּרוֹ רַבָּנָן כְּכוֹסָךְ דִּהוּא זְעִירָא. וּבְחֲמָרְךָ
דִּהוּא טָבָא. וּבְמַעוּדֵי דִּהוּא רַחֲבָה.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מְבַלְבֵּל בְּדַעְתּוֹ הָיָה נַח
כְּשִׁיצָא מִן הַתִּיבָה, בְּדִירְתּוֹ עִם הַחִיּוֹת
וְהִרְמָשִׁים וְהַשְּׂרָצִים, וּמִפְּנֵי שֶׁשְׁתָּה מְעַט יֵינ, נִשְׁכַּר
וְנִתְגַּל.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה בָּא כְּנַעַן וְסָרְסוּ, הִקִּיץ מִיַּינו,
וּמִצָּא עֲצָמוֹ מְסוּרָס. דְּכִתִּיב וַיִּקֶץ נַח

אָמַר רַבִּי, שְׁנֵי עֲנִינִים הֵם שְׁאִין
מִתְּיַשְׁבִּים יַחַד - יֵינ, וְעֲבוּדַת
הַשָּׁמַיִם. שְׁשִׁנִּינוּ שָׁם, שְׁתוּי אַל
יִתְפַּלֵּל, וְכֵן שְׁפוּר אַל יִתְפַּלֵּל. וְאַם
הַתְּפַלֵּל - תְּפַלְתּוּ תוֹעֵבָה.

וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, שְׁפוּר הַמִּתְּפַלֵּל
כְּאִלוּ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה. וּמִנָּן
לָנוּ? מִחֲנָה, שְׁכֵתוּב (שמואל א)
וַיִּחַשְׁבֶּהָ עָלַי לְשִׁכְרָה. וְהַשִּׁיבָה
וְאָמְרָה, אַל תִּתֵּן אֶת אֲמַתְךָ לְפָנַי
בַּת בְּלִיעֵל. וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּתוּב
כָּאֵן בַּת בְּלִיעֵל, וְכִתוּב שָׁם (דברים
א) יִצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיעֵל. מַה
לְהֵלֵן עֲבוּדָה זָרָה - אַף כָּאֵן
עֲבוּדָה זָרָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין לָךְ אֲנָשִׁים
שְׁנַקְרָאִים קְדוּשִׁים פֶּרֶט לְאוֹתָם
פְּרוּשֵׁי יֵינ, שְׁכֵתוּב (במדבר ו) כָּל יְמֵי
הַזִּירוּ לַה' קָדוֹשׁ יִהְיֶה.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵיף לָךְ יֵינ
שְׁנַקְרָא יֵינ טוֹב כְּיַנְיָה שֶׁל אֲרִין
יִשְׂרָאֵל, וְיוֹתֵר עַל כָּלֵם הַיֵּינ שֶׁל
הַגַּלְיָל הַעֲלִיּוֹן, שְׁאִין אִישׁ יָכוֹל
לְשַׁתּוֹת מִמֶּנּוּ חֲצִי לּוּג.

רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי שְׁמַעוֹן הִלֵּךְ
לְרֵאוֹת אֶת רַבִּי יוֹסִי בֶּן רַבִּי
לְקוֹנִיָּא חֲמוּי. נִתְּנוּ לוֹ לְאַכֵּל
עֶגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת רַכָּה. פִּתַּח לוֹ
חֲבִית יֵינ אַחַת, חֲמוּי מוּזַג - וְהוּא
שׁוֹתָה, מוּזַג - וְהוּא שׁוֹתָה. אָמַר
לוֹ, אֵפְשֵׁר שְׁשַׁמְעַת מְאָבִיךָ כְּמָה
הוּא שִׁיעוּרוֹ שֶׁל כּוֹס? אָמַר לוֹ,
כְּמוֹת שְׁהוּא, אַחַת בְּחַמִּין וְאַחַת
בְּצוּגָן, אָבַל לֹא שִׁיעוּרוֹ רַבָּנָן
כְּכוֹסָךְ שְׁהִיא קִטְנָה, וּבְיַיִנְךָ
שְׁהוּא טוֹב, וּבְמַעֲוֵי שְׁהֵם רַחֲבוֹת.
וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מְבַלְבֵּל בְּדַעְתּוֹ
הָיָה נַח כְּשִׁיצָא מִן הַתִּבָּה בְּדִירוֹ
עִם הַחִיּוֹת וְהִרְמָשִׁים וְהַשְּׂרָצִים,
וּמִפְּנֵי שֶׁשְׁתָּה מְעַט יֵינ, נִשְׁכַּר
וְנִתְגַּל.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בָּא כְּנַעַן
וְסָרְסוּ. הִקִּיץ מִיַּינו, וּמִצָּא עֲצָמוֹ
מְסוּרָס, שְׁכֵתוּב (בראשית ט, כב) וַיִּקֶץ

נח מיינו, ויִדַע אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן. אֲשֶׁר רָאָה לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ, שְׁפָרְסוּ. וּלְפִיכָף קָלְלוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) אַרְוֹר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו.

רַבִּי פֶתַח, (שם ת, כא) וַיֵּרַח ה' אֶת רִיחַ הַנְּיָחֹחַ וַיֹּאמֶר לֹא אֶסְף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאָדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם. כְּשִׁיצָא נֹחַ מִן הַתִּיבָה, פֶּתַח עֵינָיו, וַרְאָה אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ חֲרֹב. הַתְּחִיל בּוֹכָה עַל הָעוֹלָם. אָמַר, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אִם בְּשִׁבִיל חַטָּאת הָאָדָם אוֹ בְּשִׁבִיל הַשּׁוֹטִים תֵּאבֹד עוֹלָמְךָ, לָמָּה בְּרָאתוֹ, אוֹ הָאֵי. אִתְּ לָךְ לְמַעַבְד אוֹ דִלָּא תִּבְיָד עֲלֵמָא. הֵעֵלָה עוֹלוֹת, וְקָם וְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו, וְאוֹתוֹ הָרִיחַ עָלָה לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְעָרַב לוֹ. אָמַר רַבִּי, שְׁלֹשָׁה רֵיחוֹת עָלוּ לְפָנָיו: רִיחַ עוֹלָתוֹ, וְרִיחַ תְּפִלָּתוֹ, וְרִיחַ מַעֲשָׂיו. וְלֹא הָיָה רִיחַ בְּעוֹלָם שְׁנוֹחַ לְפָנָיו כְּאוֹתוֹ הָרִיחַ. וּלְפִיכָף צָוָה וַאֲמַר (במדבר כח, א) רִיחַ נִיחֹחַי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ. כְּלוֹמַר, רִיחַ שֶׁהַקְּרִיב נֹחַ לְפָנָיו, תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי, רִיחַ עוֹלָה וְתִפְלָה, וְכִשְׁרוֹן מַעֲשָׂים.

אָמַר רַבִּי, שְׁלֹשָׁה רֵיחוֹת עָלוּ לְפָנָיו, רִיחַ עוֹלָתוֹ, וְרִיחַ תְּפִלָּתוֹ, וְרִיחַ מַעֲשָׂיו. וְלֹא הָיָה רִיחַ בְּעוֹלָם דְּנִיחָא קַמִּיהּ, כְּאוֹתוֹ הָרִיחַ. וּלְפִיכָף צָוָה וַאֲמַר, (במדבר כח ב) רִיחַ נִיחֹחַי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ. כְּלוֹמַר, רִיחַ שֶׁהַקְּרִיב נֹחַ לְפָנָיו, תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי, רִיחַ עוֹלָה וְתִפְלָה, וְכִשְׁרוֹן מַעֲשָׂים. רַבִּי אִיבּוֹ אָמַר, נֹחַ חָכֵם הָיָה, וְהָיָה מִבֵּין לְחִישָׁת וְצַפְצוּף כָּל הַנְּבִרָאִים וְרַמְיָתָם, וְכִשְׁהָיָה בַּתִּבָּה, אָמַר: יוֹדַע אֲנִי שְׂאִין פִּקְחַ בְּעוֹפוֹת כְּמוֹ הָעוֹרֵב לְדַעַת מִמֶּנּוּ סִימָן בְּעוֹלָם, מִיָּד (בראשית ת, ז) וַיִּשְׁלַח אֶת הָעוֹרֵב.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, וְאִיךְ עוֹשָׂה כֵּךְ? וְהָרִי אָמַר רַבִּי בּוֹ, אָסוּר לְהַסְתַּפֵּל בְּאוֹתָם הַמְּנַחְשִׁים בְּעוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם, וְהָרִי הוּא בְּכֻלָּל (ויקרא יט) לֹא תִנְחָשׁוּ וְלֹא תַעֲוֹנְנוּ, אֶפְלוּ כָּל נַחוּשׁ בְּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, לָמָּה שָׁלַח אֶת הָעוֹרֵב? שְׂאֵמַר רַבִּי חֲזִיָּא, מִצְטַעַר הָיָה נֹחַ יוֹתֵר עַל אֲבָדָן

מִיָּינוּ, וַיִּדַע אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן. אֲשֶׁר רָאָה לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ, שְׁפָרְסוּ. וּלְפִיכָף קָלְלוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר אַרְוֹר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו.

רַבִּי פֶתַח, וַיֵּרַח ה' אֶת רִיחַ הַנְּיָחֹחַ וַיֹּאמֶר לֹא אֶסְף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאָדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם. כְּשִׁיצָא נֹחַ מִן הַתִּיבָה, פֶּתַח עֵינָיו, וַרְאָה אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ חֲרֹב, הַתְּחִיל בּוֹכָה עַל הָעוֹלָם. אָמַר, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אִם בְּשִׁבִיל חַטָּאת הָאָדָם, אוֹ בְּשִׁבִיל הַשּׁוֹטִים תֵּאבֹד עוֹלָמְךָ, לָמָּה בְּרָאתוֹ, אוֹ הָאֵי, אוֹ הָאֵי. אִתְּ לָךְ לְמַעַבְד אוֹ דִלָּא תִּבְיָד עֲלֵמָא. הֵעֵלָה עוֹלוֹת, וְקָם וְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו, וְאוֹתוֹ הָרִיחַ עָלָה לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְעָרַב לוֹ.

אָמַר רַבִּי, שְׁלֹשָׁה רֵיחוֹת עָלוּ לְפָנָיו, רִיחַ עוֹלָתוֹ, וְרִיחַ תְּפִלָּתוֹ, וְרִיחַ מַעֲשָׂיו. וְלֹא הָיָה רִיחַ בְּעוֹלָם דְּנִיחָא קַמִּיהּ, כְּאוֹתוֹ הָרִיחַ. וּלְפִיכָף צָוָה וַאֲמַר, (במדבר כח ב) רִיחַ נִיחֹחַי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ. כְּלוֹמַר, רִיחַ שֶׁהַקְּרִיב נֹחַ לְפָנָיו, תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי, רִיחַ עוֹלָה וְתִפְלָה, וְכִשְׁרוֹן מַעֲשָׂים.

רַבִּי אִיבּוֹ אָמַר, נֹחַ חָכֵם הָיָה, וְהָיָה מִבֵּין לְחִישָׁת וְצַפְצוּף כָּל הַנְּבִרָאִים וְרַמְיָתָם, וְכִשְׁהָיָה בַּתִּיבָּה, אָמַר יוֹדַע אֲנִי שְׂאִין פִּקְחַ בְּעוֹפוֹת כְּמוֹ הָעוֹרֵב, לְמִידַע מַנִּיהּ סִימָנָא בְּעֲלֵמָא, מִיָּד וַיִּשְׁלַח אֶת הָעוֹרֵב.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, (דף כט ע"א) וְהָאִיךְ עֶבֶד הָכֵי, וְהָאֵמַר רַבִּי בּוֹ, אָסוּר לְאֶסְתַּפֵּל בְּאֵלִין מְנַחְשֵׁי בְּעוֹפֵי דְשָׁמַיָא, וְהָרִי הוּא בְּכֻלָּל (ויקרא יט כו) לֹא תִנְחָשׁוּ וְלֹא תַעֲוֹנְנוּ, אֶפְלוּ כָּל נִיחֹשׁ בְּעֲלֵמָא.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, לָמָּה שָׁלַח אֶת הָעוֹרֵב.

העולם. אמר: רבוננו של עולם, ידעתי כי אתה רחום, ואתה לא רחמת על עולמך, ונהפך רחמנותך לאכזרות. אתה לא רחמת על בניך, יצא זה שאינו מרחם על בניו, ונהפך להם לאכזרי. ולפיכך שלח את העורב, רמז רמז הוא שרמז.

אמר רבי יוסי, וכי לא כתוב בו איש צדיק תמים היה, והאיך הטיח דברים כלפי מעלה? אמר רבי חייא, מרב צערו הוא שאמר, ששרי שנינו, מנין שאין דנין את האדם לפי צערו? שנאמר (איוב לד) איוב לא בדעת ידבר ודבריו לא בהשפל. אף על פי שהטיח דברים כלפי מעלה, אין דינו כמזיד, אלא כאדם בלא דעת, לפי צערו.

ורא רצה העורב להלך בשליחותו, מפני שמתקן הוא לשליחות אחרת - לפרנס אליהו, שנאמר (מלכים א יז) והעורבים מביאים לו לחם ובשר, ולא רצה לעשות שליחותו, (בראשית ח) עד יבשת המים מעל הארץ, שהיה על ידי שבועת אליהו. פיון שראה נח שלא עשה כהגון, שלח את היונה.

ואמר רבי בון, שני עניני רמז בה, אחד - שכתוב (הושע ז) פיונה פותה אין לב. כלומר, מרב צערי אין לבי עמי ונפתה. אחרת - אמר נח, אין בכל העופות דיסבול מיתתה בלא סרבנות פיונה, ולפיכך נמשלו ישראל פיונה. אמר נח, כך נאה לנו לסבל הכל בלי סרבנות, ולפיכך וישלח את היונה.

שנו רבותינו, מה השיב הקדוש ברוך הוא לנח, פשיצא מן התבה וראה כל העולם חרב והתחיל לבכות עליו, ואמר: רבוננו של עולם, נקראת רחום,

דאמר רבי חייא, מצטער היה נח טפי על אוכדא דעלמא. אמר רבוננו של עולם, ידעתי כי אתה רחום, ואתה לא רחמת על עולמך, ונהפך רחמנותך לאכזרות, אתה לא רחמת על בניך, יצא זה שאינו מרחם על בניו, ונהפך להם לאכזרי, ולפיכך שלח את העורב, רמז הוא דקא רמז.

אמר רבי יוסי, וכי לא כתוב ביה איש צדיק תמים היה, והאיך הטיח דברים כלפי מעלה. אמר רבי חייא, מרוב צערו הוא דאמר, דהא תנן, מנין שאין דנין את האדם לפי צערו, שנאמר (איוב לד לה) איוב לא בדעת ידבר ודבריו לא בהשפל. אף על פי שהטיח דברים כלפי מעלה, אין דינו כמזיד, אלא כאדם בלא דעת, לפי צערו.

ורא רצה העורב להלוך בשליחותו, מפני שמתקן הוא לשליחות אחרת, לפרנס אליהו, שנאמר (מ"א יז ו) והעורבים מביאים לו לחם ובשר, ולא רצה לעשות שליחותו, עד יבשת המים מעל הארץ, שהיה על ידי שבועת אליהו. פיון שראה נח שלא עשה כהגון, שלח את היונה.

ואמר רבי בון, תרי ענייני רמז בה, חדא, דכתיב (הושע ז יא) פיונה פותה אין לב, כלומר מרב צערי, אין לבי עמי ונפתה. אחרת, אמר נח, אין בכל העופות דיסבול מיתתה בלא סרבנות, פיונה. ולפיכך נמשלו ישראל פיונה. אמר נח, כך יאות לנא למסבל בלא, בלא סרבנותא, ולפיכך וישלח את היונה.

תנו רבנן, מה השיב הקדוש ברוך הוא לנח, פשיצא מן התבה וראה כל העולם חרב, והתחיל לבכות עליו, ואמר, רבוננו של עולם,

נְקִרְאֵת רַחוּם, הִיָּה לָךְ לְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתֶיךָ. הַשִּׁיבּוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַעֲיָא שְׂטִיָּא, פְּעֵן אַמְרֵת דָּא, וְלֹא בְּזַמְנָא דְאַמְרִית לָךְ בְּלִישְׁנָא רְכִיכָא, פִּי אַתְּךָ רְאִיתִי צְדִיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה, וְאֲנִי הֲנֵנִי מְבִיא אֶת הַמַּבּוּל וְכוּ', לְשַׁחַת כָּל בְּשָׂר וְכוּ', עֲשֵׂה לָךְ תַּבַּת עֲצֵי גֹפֶר. כּוּלֵי הַאי אֲתַעֲפֹכִית עִמָּךְ, וְאַמְרִית לָךְ, בְּדִיל דְתַבְעֵי רַחֲמִין עַל עַלְמָא. וּמְפָרִין דְשִׁמְעַת דְתִשְׁתִּיזִיב אֶת בְּתִיבוּתָא, לֹא עָאֵל בְּלַבָּךְ בִּישׁוּתָא דְעַלְמָא, וְעַבְדַּת תִּיבוּתָא וְאַשְׁתַּזְבַּתָּא. וְכַעַן דְאַתְאַבִּיד עַלְמָא, פְּתַחִית פּוּמָךְ לְמַלְלָא קְדָמִי בְּעֵינֵין וְתַחְנוּנִין.

בֵּינן דִּחְזָא נח כֶּף, הַקְּרִיב עֲלוּוֹן וְקָרְבָּנִין, דְכַתִּיב וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בֹּא וּרְאֵה מַה בֵּין הַצְּדִיקִים שֶׁהָיוּ לְיִשְׂרָאֵל אַחַר כֶּף, וּבֵין נח. נח לֹא הִגִּין עַל דִּירוֹ וְלֹא הִתְפַּלֵּל עֲלָיו כְּאַבְרָהָם. דְכִיּוֹן דְאַמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם, (בראשית י"ב) זַעֲקַת סְדוּם וְעַמּוּרָה פִּי רַבָּה, מִיָּד וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר. וְהִרְבָּה דְבָרִים כְּנֶגֶד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁשָּׂאֵל שָׂאֵם יִמְצָא שֵׁם עֲשֵׂרָה צְדִיקִים, שְׂיִכְפֹּר לְכָל הַדּוֹר בְּשִׁבְלֵם, וְחָשַׁב אַבְרָהָם שֶׁהָיוּ עֲשֵׂרָה בְּעִיר, עִם לוֹט וְאַשְׁתּוֹ וּבְנָיו וּבְנוֹתָיו, וְחַתָּנָיו, וְלִכְּן לֹא הִתְפַּלֵּל יוֹתֵר. בֹּא מֹשֶׁה וְהִגִּין עַל כָּל הַדּוֹר, בֵּינן שְׂאֵמֶר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, יִשְׂרָאֵל חָטְאוּ, (שמות לב ח) סְרוּ מֵהָר מִן הַדֶּרֶךְ. מַה כְּתִיב בֵּיהּ, (שם לב יא) וַיַּחַל מֹשֶׁה. מַהוּ וַיַּחַל. מְלַמֵּד שֶׁהִתְפַּלֵּל עַד שֶׁאַחֲזָתוּ חִלְחָלָה. רַבָּנן אָמְרִי, לֹא הִנִּיחַ מֹשֶׁה לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁנָּתַן נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא. דְכַתִּיב, (שם לב לב) וַעֲתָה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם

הִיָּה לָךְ לְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתֶיךָ? הַשִּׁיבּוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רוּעָה שׁוֹטָה, כְּעַת אַמְרַת אֵת זֶה, וְלֹא בְּזַמֵּן שְׂאֵמֶרְתִּי לָךְ בְּלִישׁוֹן רַבָּה, פִּי אַתְּךָ רְאִיתִי צְדִיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה, וְאֲנִי הֲנֵנִי מְבִיא אֶת הַמַּבּוּל כּוּ' לְשַׁחַת כָּל בְּשָׂר כּוּ', עֲשֵׂה לָךְ תַּבַּת עֲצֵי גֹפֶר. כָּל זֶה הִתְעַפְּכִיתִי עִמָּךְ, וְאַמְרִיתִי לָךְ כְּדִי שְׂתַבְקֶשׁ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם, וּמֵאֵז שִׁשְׁמַעְתָּ שְׂאֵתָה תִּנְצַל בְּתַבָּה, לֹא נִכְנַסָה בְּלַבָּךְ רַעַת הָעוֹלָם, וְעֲשִׂיתָ תַבָּה וְנִצַּלְתָּ. וְכַעַת שְׂנֵאָבִיד הָעוֹלָם, פְּתַחֵת פִּיךָ לְדַבֵּר לְפָנַי בְּקִשּׁוֹת וְתַחְנוּנִים?!

בֵּינן שְׂרָאָה כֶּף נח, הַקְּרִיב עֹלֹת וְקָרְבָּנוֹת, שְׂפָתוֹב (שם ח) וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בֹּא וּרְאֵה מַה בֵּין הַצְּדִיקִים שֶׁהָיוּ לְיִשְׂרָאֵל אַחַר כֶּף וּבֵין נח. נח לֹא הִגִּין עַל דִּירוֹ וְלֹא הִתְפַּלֵּל עֲלָיו כְּאַבְרָהָם. שְׂפִינן שְׂאֵמֶר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם (שם י"ב) זַעֲקַת סְדוּם וְעַמּוּרָה פִּי רַבָּה, מִיָּד - וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר, וְהִרְבָּה דְבָרִים כְּנֶגֶד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁשָּׂאֵל שָׂאֵם יִמְצָא שֵׁם עֲשֵׂרָה צְדִיקִים שְׂיִכְפֹּר לְכָל הַדּוֹר בְּשִׁבְלֵם, וְחָשַׁב אַבְרָהָם שֶׁהָיוּ עֲשֵׂרָה בְּעִיר, עִם לוֹט וְאַשְׁתּוֹ וּבְנָיו וּבְנוֹתָיו וְחַתָּנָיו, וְלִכְּן לֹא הִתְפַּלֵּל יוֹתֵר.

בֹּא מֹשֶׁה וְהִגִּין עַל כָּל הַדּוֹר. בֵּינן שְׂאֵמֶר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, יִשְׂרָאֵל חָטְאוּ, סְרוּ מֵהָר מִן הַדֶּרֶךְ - מַה כְּתוּב בּוֹ? (שמות לב) וַיַּחַל מֹשֶׁה. מַהוּ וַיַּחַל? מְלַמֵּד שֶׁהִתְפַּלֵּל עַד שֶׁאַחֲזָתוּ חִלְחָלָה. חֲכָמִים אוֹמְרִים, לֹא הִנִּיחַ מֹשֶׁה לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַד שֶׁנָּתַן נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא, שְׂפָתוֹב (שם) וַעֲתָה

אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת.

אמר רבי יוסי מפאן, (תהלים קו) ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בצדקם על דורם, ולא הניחו מדת הדין לשלוט בהם. ונח התעכב עמו הקדוש ברוך הוא, ואמר לו רבוי דברים שמא יבקש עליהם רחמים, ולא השגיח ולא בקש עליהם רחמים, ועשה התבה ונאבד כל העולם. רבי אליעזר ורבי יהושע היו יושבים בפלכי טבריה. אמר רבי יהושע, רבי, מה ראה נח שלא בקש רחמים על דורו? אמר לו, אפלו הוא לא חשב בלבו שימלט. משל למוצא אשכול ענבים שאינם מבשלים בין הבוסרים, שאלו היה בין ענבים מבשלים, לא היו כלום.

משמע שכתוב (בראשית 1) כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. שהיה לו לומר צדיק לפני, מהו בדור הזה? כלומר, לפי הדור. ולפיכך לא בקש רחמים. אמר בלבו: ולואי שאבקש רחמים עלי ואמלט, וכל שכן שאתפלל על אחרים.

אחר כך אמר רבי אליעזר, על כל זה היה לו לבקש רחמים על העולם מלפני הקדוש ברוך הוא, שנוח לו מי שאומר טוב על בניו. מנן לנו? מגדעון בן יואש, שלא היה צדיק ולא בן צדיק, ומשום שאמר טוב על ישראל, מה כתוב בו? (שופטים 1) ויאמר לו ה' לך בכחך זה והושעת את ישראל מיד מדין. מהו בכחך זה? הטובה הזו שאמרת על בני, יהיה לך כח גדול להצילם מיד מדין.

לשיזבותהון מן ידא דמדין.

אין מחני נא מספרך אשר כתבת. אמר רבי יוסי מהכא, (תהלים קו כג) ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפריץ לפניו. וכן כל הצדיקים הגינו על דורם, ולא הניחו מדת הדין לשלוט בהם.

ונח התעכב עמו הקדוש ברוך הוא, ואמר לו רבוי דברים, שמא יבקש עליהם רחמים, ולא השגיח, ולא ביקש עליהם רחמים, ועשה התיבה ונאבד כל העולם.

רבי אליעזר ורבי יהושע היו יתבי בפלכי טבריה, אמר רבי יהושע, רבי, מה ראה נח שלא בקש רחמים על דורו. אמר לו, אפילו הוא לא חשב בלבו שימלט. משל למוצא אשכול ענבים שאינם מבשלים, בין הבוסרים, דאלו היה בין ענבים מבשלים, לא היו כלום.

משמע, דכתיב פי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. דהוה ליה למימר צדיק לפני, מהו בדור הזה. כלומר, לפי הדור. ולפיכך לא בקש רחמים, אמר בלבו ולואי שאבקש רחמים עלי ואמלט, וכל שכן שאתפלל על אחרים.

לבתר אמר רבי אליעזר, עם כל דא, הוה ליה למתבע רחמין על עלמא קמי קודשא בריה דניחא ליה, מאן דאמר טבא על בנוהי.

מנא לן, מגדעון בר יואש, דלא הוה זפאי, ולא בר זפאי, ומשום דאמר טיבותא על ישראל, מה פתיב ביה. (שופטים 1 יד) ויאמר לו ה' לך בכחך זה והושעת את ישראל מיד מדין. מהו בכחך זה. טיבותא דא דאמרת על בני, יהא לך חילא סגיא, לשיזבותהון מן ידא דמדין.

ועוד אמר רבי אליעזר, אף על פי שיהיה צדיק גדול מפל העולם, ויאמר רע לפני הקדוש ברוך הוא או מלשינות על ישראל - ענשו גדול מכלם, ולא מצאנו צדיק טוב כאלהו בכל דור, ומשום שאמר מלשינות על ישראל, שפתיב פי עזבו ברייתך בני ישראל את מזבחותרך הרסו ואת נביאתך הרגו בחרב, באותה שעה הרע הרבה לפניו.

בא וראה מה כתוב בו, ויבט והנה מראשתיו עגת רצפים. מהו רצפים? אמר הקדוש ברוך הוא, פעת ראוי לאכל מי שאמר מלשינות על בני.

אמר רבי אליעזר, מה שפתיב וילך בכח האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלהים חרבה, וכי בכח אכילת עוגת רצפים הלך את כל זה?

א"א, אמר רבי אליעזר, השליך הקדוש ברוך הוא תרדמה על אליהו, והראהו ענינו של משה שישב לפניו ארבעים ימים וארבעים לילות, ומאז שהיה שם, עשו ישראל את העגל. ומשום שהיה ארבעים ימים וארבעים לילות שלחם לא אכל ומים לא שתה, לא זו משם עד שמחל להם הקדוש ברוך הוא.

אמר לו לאליהו, כף הנה לך לעשות, ועוד הנה לך להראות שהם בני, בני אהובי, שקבלו את תורתך בחר חורב! וזהו שפתיב וילך בכח האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה, שראה את ענינו של משה שהשתהה לפניו ארבעים ימים וארבעים לילות. והענין של ישראל - שקבלו התורה בחר חורב, וזהו שפתיב עד הר האלהים חרב.

ועוד אמר רבי אליעזר, אף על פי דיהוי צדיקא רבה מפל עלמא, וימר בישא קמי קודשא בריך הוא, אי דלטורין על ישראל, עונשיה סגיא מן כלהון. ולא אשפחנא צדיקא טבא כאליהו בכל דרא, ומשום דאמר דלטורין על ישראל, דכתיב (מ"א יט יד) פי עזבו ברייתך בני ישראל את מזבחותרך הרסו ואת נביאתך הרגו בחרב, ביה שעתא אבאיש סגיא קמיה.

הא חזי מה פתיב ביה. (שם יט ה) ויבט והנה מראשתיו עגת רצפים. מהו רצפים. אמר קודשא בריך הוא, פדין יאות למיכל, מאן דאמר דלטורין על בני.

אמר רבי אליעזר, מאי דכתיב, (שם יט ח) וילך בכח האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלהים חרבה. וכי בכח אכילת עוגת רצפים אזל כולי האי.

א"א אמר רבי אליעזר, השליך הקדוש ברוך הוא דורמיטה על אליהו, והראהו ענינא דמשה, דיתבי קמיה ארבעין יממין וארבעין לילון, ומפדין דהוה תמן, עבדו ישראל ית עגלא. ובגין דהוה ארבעין יממין וארבעין לילון דלחם לא אכל, ומיא לא שתי, לא אעדי מתמן עד דמחל להון קודשא בריך הוא.

אמר ליה לאליהו, כף הוה לך למעבד, ועוד הוה לך למחזי, דאינון בני בני רחיקאי, דקבילו אורייתא בטורא דחורב, ודא הוא דכתיב, וילך בכח האכילה (דף כט ע"ב) ההיא ארבעים יום וארבעים לילה. דחזא ענינא דמשה, דאישתהי קמיה ארבעין יממין וארבעין לילון. וענינא דישראל, דקבילו אורייתא בטורא דחורב. ודא הוא דכתיב, עד הר האלהים חרב.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא זָז אֱלֹהֵינוּ מִמָּשָׁם, עַד שֶׁנִּשְׁבַּע לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לְהוֹרוֹת זְכוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל תָּמִיד. וְכָל מִי שֶׁעוֹשֶׂה זְכוּת, הוּא מְקַדֵּים וְאוֹמֵר לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּן וְכִן עֲשֵׂה עִכְשָׁיו פְּלוֹנִי. וְאִינוּ זֶז מִמָּשָׁם, עַד שֶׁיִּכְתְּבוּ זְכוּתוֹ דִּהְיָהוּא גִבְרָא. דְּכַתִּיב, (מלאכי ג טז) וַיִּכְתֹּב סֵפֶר זִכְרוֹן לְפָנָיו.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן פִּזִּי, מָה הָיָה עוֹנְשׁוֹ שֶׁל נֹחַ, שֶׁיִּצְא חֲגַר בְּרַגְלָיו מִן הַתִּיבָה, וְשָׁכַב וּנְתַבְּזָה, וְהִתְלוּצֵץ עָלָיו בְּנוֹ, וְעֲשֵׂה לוֹ מָה שֶׁעֲשֵׂה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֵּא וּרְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לְאָדָם לְלַכֵּת בְּדַרְךְ יִשְׂרָאֵל. בֵּא וּרְאֵה מִפְּנֵי שֶׁנִּשְׁטַל יַעֲקֹב הַבְּרִכּוֹת מֵעֲשׂוֹ בְּרַמָּאוֹת. הֲרִי לָךְ, שֶׁלֹּא נִיטַן רְשׁוּת לְשׁוּם אוֹמֵה בְּעוֹלָם לְהִשְׁתַּעֲבֵד בְּיִשְׂרָאֵל, זוּלָתִי אוֹמֵה שֶׁל עֲשׂוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, נִטַּל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת שֵׁם בֶּן נֹחַ, וְהִפְרִישׁוֹ לְכַהֵן עֲלִיּוֹן, וּלְשֵׁרְתּוֹ. וְהִשְׁרָה שְׂכִינָתוֹ עִמּוֹ, וְקָרָא שְׁמוֹ מִלְּפִי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם. וְהָיָה יַפֶּת אַחִיו לְוָמֵד תּוֹרָה מִמֶּנּוּ בְּמִדְרָשׁוֹ, עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם, וְלָמַד תּוֹרָה בְּמִדְרָשׁוֹ שֶׁל שָׁם. וּנְתַעֲסַק הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאַבְרָהָם, וּנִשְׁתַּפְּחוּ כָּל הָאֲחֵרִים. בֵּא אַבְרָהָם וְהִתְפַּלֵּל לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁיִּשְׁרָה שְׂכִינָתוֹ תָּמִיד בְּבֵיתוֹ שֶׁל שָׁם, וְהוֹדָה לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קי ד) אַתָּה כַּהֵן לְעוֹלָם עַל דְּבַרְתִּי מִלְּפִי צֶדֶק.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְהִלָּא יַפֶּת הוּא הַגְּדוֹל, לָמָּה שֵׁם נִטַּל הַכְּהוּנָה. בְּשִׁבִיל שֶׁהָיָה תָּמִיד עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וּפִירֵשׁ מִדְרָכֵי הָעוֹלָם. וּמֵאֵין הָיָה לוֹ תּוֹרָה. אֵלָּא אָדָם הָרָאשׁוֹן יָדַע הַתּוֹרָה, וְהִנִּיחָהּ בְּקַבְּלָהּ לְשֵׁת בְּנוֹ, וְאַחַר כֵּן בָּאָה לְיַד

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא זָז אֱלֹהֵינוּ מִמָּשָׁם, עַד שֶׁנִּשְׁבַּע לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהוֹרוֹת זְכוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל תָּמִיד. וְכָל מִי שֶׁעוֹשֶׂה זְכוּת, הוּא מְקַדֵּים וְאוֹמֵר לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: כִּן וְכִן עֲשֵׂה עִכְשָׁיו פְּלוֹנִי. וְאִינוּ זֶז מִמָּשָׁם, עַד שֶׁיִּכְתְּבוּ זְכוּתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם, שֶׁכַּתוּב (מלאכי ג טז) וַיִּכְתֹּב סֵפֶר זִכְרוֹן לְפָנָיו.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן פִּזִּי, מָה הָיָה עוֹנְשׁוֹ שֶׁל נֹחַ? שֶׁיִּצְא חֲגַר בְּרַגְלָיו מִן הַתִּיבָה, וְשָׁכַב וּנְתַבְּזָה, וְהִתְלוּצֵץ עָלָיו בְּנוֹ, וְעֲשֵׂה לוֹ מָה שֶׁעֲשֵׂה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֵּא וּרְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לְאָדָם לְלַכֵּת בְּדַרְךְ יִשְׂרָאֵל. בֵּא וּרְאֵה מִפְּנֵי שֶׁנִּשְׁטַל יַעֲקֹב הַבְּרִכּוֹת מֵעֲשׂוֹ בְּרַמָּאוֹת, הֲרִי לָךְ שֶׁלֹּא נִיטַן רְשׁוּת לְשׁוּם אוֹמֵה בְּעוֹלָם לְהִשְׁתַּעֲבֵד בְּיִשְׂרָאֵל זוּלָתִי אוֹמֵה שֶׁל עֲשׂוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, נִטַּל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת שֵׁם בֶּן נֹחַ, וְהִפְרִישׁוֹ לְכַהֵן עֲלִיּוֹן וּלְשֵׁרְתּוֹ, וְהִשְׁרָה שְׂכִינָתוֹ עִמּוֹ, וְקָרָא שְׁמוֹ מִלְּפִי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם. וְהָיָה יַפֶּת אַחִיו לְוָמֵד תּוֹרָה מִמֶּנּוּ בְּמִדְרָשׁוֹ, עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם וְלָמַד תּוֹרָה בְּמִדְרָשׁוֹ שֶׁל שָׁם, וּנְתַעֲסַק הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאַבְרָהָם, וּנִשְׁתַּפְּחוּ כָּל הָאֲחֵרִים. בֵּא אַבְרָהָם וְהִתְפַּלֵּל לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁיִּשְׁרָה שְׂכִינָתוֹ תָּמִיד בְּבֵיתוֹ שֶׁל שָׁם, וְהוֹדָה לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קי) אַתָּה כַּהֵן לְעוֹלָם עַל דְּבַרְתִּי מִלְּפִי צֶדֶק.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְהִלָּא יַפֶּת הוּא הַגְּדוֹל, לָמָּה שֵׁם נִטַּל הַכְּהוּנָה? בְּשִׁבִיל שֶׁהָיָה תָּמִיד עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּפִירֵשׁ מִדְרָכֵי הָעוֹלָם. וּמֵאֵין הָיָה לוֹ תּוֹרָה? אֵלָּא אָדָם הָרָאשׁוֹן יָדַע הַתּוֹרָה, וְהִנִּיחָהּ בְּקַבְּלָהּ לְשֵׁת בְּנוֹ, וְאַחַר כֵּן בָּאָה לְשֵׁת

בנו, ואחר כך באה ליד חנוך, עד שָבָא לָשֵׁם, וְהָיָה מִתְעַסֵּק תָּמִיד בָּהּ.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, אִם הַתּוֹרָה הֵיטָה בְּמִדְרָשׁוֹ שֶׁל שָׁם, לָמָּה הֵצִיף הַצִּדִּיק הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבִנְיָן נַח אוֹתָן שְׁבַע מִצְוֹת שְׁנֵצִטוּ, וְנִכְתְּבוּ קֹדֶם לָכֵן? אֵלֵּא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשַׁעֲהַ שְׁהַמְּבֹוּל בָּא לְעוֹלָם וְנִכְנְסוּ לַתִּיבָה, מְרֹוּב צַעֲרָם נִשְׁתַּפְּכָה מֵהֶם, עַד שֶׁבָּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וַחֲדָשׁ לָהֶם אוֹתָם שְׁבַע מִצְוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, חֵס וְשְׁלוֹם, לֹא נִשְׁתַּפְּכָה הַתּוֹרָה מִמֶּנּוּ. אֵלֵּא אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִם אָמַר לָהֶם שִׁישְׁמְרוּ כָּל תּוֹרָתִי, יִפְרְקוּ כָּל הָעַל מֵהֶם, כְּאַחֲרִים שֶׁאָמְרוּ (איוב כא יד) וְדַעַת דְּרָכֶיךָ לֹא חִפְצָנוּ. אֵלֵּא אָמַר רַבִּי יוֹסִי, חֵס וְשְׁלוֹם, לֹא חִפְצָנוּ, אֵלֵּא אֲתָן לָהֶם דְּבָרִים מוֹעֲטִים וַיִּשְׁמְרוּ אוֹתָם.

עַד שֶׁיָּבֵא מִי שִׁישְׁמַר כְּלָהּ, וְהוּא אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כו) עָקַב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקִלְי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתֵי חֻקֹּתַי וְתוֹרָתִי. שְׁפִינֵן שֶׁלָּמַד מִשֵּׁם הַתּוֹרָה, קָבַל עַל עֲצֻמוֹ שִׁישְׁמַר הַתּוֹרָה כְּלָהּ, וְלִפְיֶכָּךְ בָּרַר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁבַע מִצְוֹת מִן הַתּוֹרָה כְּדִי שִׁישְׁמְרוּ אוֹתָם.

רַבִּי פִּתַּח, בְּכִנְסַת יִשְׂרָאֵל פִּגְגָּד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וַיִּשְׁלַח אֶת הָעֵרֶב. שֶׁאָמַר רַבִּי פִּנְחָס, כְּתוּב וַיֹּאמֶר דָּוִד כּוֹי קוֹמוּ וּנְבָרְחָה כִּי לֹא תִהְיֶה לָנוּ פְּלִיטָה מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם. וְאֵף עַל פִּי שְׁבַרְחָה, מִה כְּתוּב בּוֹ? (תהלים ג) מִזְמוֹר לְדָוִד בְּכַרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ. וְאֵף עַל פִּי שְׁבַרְחָה בּוֹרַח וְנִגְרַשׁ מִמְּלַכּוּתוֹ, לֹא מֵנַע עֲצֻמוֹ מִלּוֹמַר שִׁירָה לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלִשְׁבוֹב וְלִהְתַּחַנֵּן לְפָנָיו. וַיִּשְׁלַח שְׁבַרְחָה קוֹרָא עִמָּהֶן תָּמִיד כְּעוֹרֵב, אֶת הָעֵרֶב, זֶהוּ דָוִד, שֶׁהָיָה קוֹרָא עִמָּהֶן תָּמִיד כְּעוֹרֵב.

חָנוּךְ, עַד שֶׁבָּא לָשֵׁם וְהָיָה מִתְעַסֵּק תָּמִיד בָּהּ. אָמַר לוֹ רַ' יוֹסִי, אִם הַתּוֹרָה הֵיטָה בְּמִדְרָשׁוֹ שֶׁל שָׁם, לָמָּה הוֹצִיף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְצִוּוֹת לְבִנְיָן נַח אוֹתָן שְׁבַע מִצְוֹת שְׁנֵצִטוּ, שְׁהָרִי בַתּוֹרָה נִכְתְּבוּ קוֹדֶם לָכֵן, אֵלֵּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשַׁעֲהַ שְׁהַמְּבֹוּל בָּא לְעוֹלָם, וְנִכְנְסוּ לַתִּיבָה, מְרֹוּב צַעֲרָם נִשְׁתַּפְּכָה מֵהֶם, עַד שֶׁבָּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וַחֲדָשׁ לָהֶם אוֹתָם שְׁבַע מִצְוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, חֵס וְשְׁלוֹם לֹא נִשְׁתַּפְּכָה הַתּוֹרָה מִמֶּנּוּ, אֵלֵּא אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִם אָמַר לָהֶם שִׁישְׁמְרוּ כָּל תּוֹרָתִי, יִפְרְקוּ כָּל הָעוֹל מֵהֶם, כְּאַחֲרִים שֶׁאָמְרוּ (איוב כא יד) וְדַעַת דְּרָכֶיךָ לֹא חִפְצָנוּ. אֵלֵּא אָמַר רַבִּי יוֹסִי, חֵס וְשְׁלוֹם, לֹא חִפְצָנוּ, אֵלֵּא אֲתָן לָהֶם דְּבָרִים מוֹעֲטִים, וַיִּשְׁמְרוּ אוֹתָם.

עַד שֶׁיָּבֵא מִי שִׁישְׁמַר כְּלָהּ, וְהוּא אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כו ה) עָקַב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקִלְי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתֵי חֻקֹּתַי וְתוֹרָתִי. דְּכִיּוֹן שֶׁלָּמַד מִשֵּׁם הַתּוֹרָה, קָבַל עַל עֲצֻמוֹ שִׁישְׁמַר הַתּוֹרָה כְּלָהּ, וְלִפְיֶכָּךְ בָּרַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁבַע מִצְוֹת מִן הַתּוֹרָה כְּדִי שִׁישְׁמְרוּ אוֹתָם.

רַבִּי פִּתַּח בְּכִנְסַת יִשְׂרָאֵל פִּגְגָּד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וַיִּשְׁלַח אֶת הָעֵרֶב, דָּאָמַר רַבִּי פִּנְחָס, כְּתוּב וַיֹּאמֶר דָּוִד וְכוּ', קוֹמוּ וּנְבָרְחָה כִּי לֹא תִהְיֶה לָנוּ פְּלִיטָה מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם. וְאֵף עַל פִּי שְׁבַרְחָה, מֵאִי פְּתִיב בֵּיהּ, (תהלים ג א) מִזְמוֹר לְדָוִד בְּכַרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ. וְאֵף עַל פִּי שְׁבַרְחָה בּוֹרַח וְנִגְרַשׁ מִמְּלַכּוּתוֹ, לֹא מֵנַע עֲצֻמוֹ מִלּוֹמַר שִׁירָה לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלִשְׁבוֹב וְלִהְתַּחַנֵּן לְפָנָיו. וַיִּשְׁלַח אֶת הָעוֹרֵב, זֶהוּ דָוִד, שֶׁהָיָה קוֹרָא עִמָּהֶן תָּמִיד כְּעוֹרֵב.

אֶת הָעֵרֶב, זֶהוּ דָוִד, שֶׁהָיָה קוֹרָא עִמָּהֶן תָּמִיד כְּעוֹרֵב.

דְּבַר אַחַר, הָעוֹרֵב שֶׁבָּא מִיְהוּדָה, שֶׁנִּקְרָא עוֹרֵב, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מג ט) אֲנֹכִי אֶעֱרֹבְנֹו. הָעוֹרֵב כְּתִיב, בְּלֹא וָא"ו. אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ עוֹרֵב? שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בְּהָרִים כְּעוֹרֵב. וְהֵינּוּ דְאָמַר לְשָׂאוּל כְּאִשֶּׁר יִרְדֹּף הַקָּרָא בְּהָרִים. אָמַר לוֹ, שְׂמַתְנִי לְהֵיחֹת כְּקוֹרָא בְּהָרִים. כְּתוּב כַּאֲן קָרָא, וְכְתוּב שֵׁם (תהלים קמז) לְבָנֵי עוֹרֵב אֲשֶׁר יִקְרָאוּ.

וְאָמַר רַבִּי פִּנְחָס, בֵּא וּרְאֵה מָה בֵּין מַלְכֵי יְהוּדָה לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל. שְׁלַח הַקְּדוֹשׁ הוּא לְדוֹד וְגִרְשָׁהּ מִמְּלָכוֹתוֹ, וּמִיָּד שָׁב בְּתִשׁוּבָה לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְאֵל תִּתְמָה עַל זֶה, וְאֶפְלוּ מִנְּשָׂה מְלָךְ יְהוּדָה, שֶׁהָיָה רָשָׁע, מִיָּד שָׁב בְּתִשׁוּבָה לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלָקַח אֲמֻנּוֹת אֲבוֹתָיו, וְשָׁב לְמַלְכוּתוֹ.

וְזֶהוּ שֶׁבָּא הַכְּתוּב לְהוֹרוֹת. וַיִּשְׁלַח אֶת הָעֹרֵב - זֶה דָּוִד, שֶׁהָיָה קוֹרָא תָּמִיד כְּעוֹרֵב, וְשִׁלְחָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִמְּלָכוֹתוֹ וְהוֹצִיאוֹ מִבֵּיתוֹ, וּמָה כְּתוּב בּוֹ? וַיֵּצֵא יֵצוּא וְשׁו"ב, שֶׁכְּתוּב (שמואל ב טו) וְדָוִד עָלָה בְּמַעְלָה הַיְזִיתִים עָלָה וּבֹכָה וְרָאשׁ לוֹ חֲפוּי. הָיָה יוֹצֵא וְשָׁב בְּתִשׁוּבָה, וּמִתּוֹדָה עַל חַטָּאתָיו וּמִבְּקָשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם, וַיִּדַּע כִּי חַטָּאתָיו עָשׂוּ לוֹ שְׁנִשְׁלַח מִמְּלָכוֹתוֹ וְנִגְרַשׁ.

וּבְכָל דְּבַר וְדָבָר דִּחְטָאָה גָּרִים בְּמַלְכוּתוֹ, אוֹ בְּיִשְׂרָאֵל, הָיָה תּוֹלָה הַדְּבָר בּוֹ, וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא הָיָה גוֹרֵם. עַד יִבְשֶׁת הַמַּיִם, שֶׁהִשְׁכִּיחוּהוּ: לֹא עָלִיף הַדְּבָר, אֶלָּא אֵל שָׂאוּל וְאֵל בֵּית הַדְּמִים. בֵּא וּרְאֵה, שֶׁכְּתוּב (שם כא) וַיְהִי רָעַב בַּיָּמֵי דָּוִד שְׁלֹשׁ שָׁנִים שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה וַיִּבְקַשׁ דָּוִד אֶת פָּנָי ה', שֶׁסָּבַר שֶׁהוּא הָיָה גוֹרֵם. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: לֹא עָלִיף זֶה, אֶלָּא עַל שָׂאוּל. עַד יִבְשֶׁת

דְּבַר אַחַר, הָעוֹרֵב שֶׁבָּא מִיְהוּדָה, שֶׁנִּקְרָא עוֹרֵב, שֶׁנֶּאֱמַר, (בראשית מג ט) אֲנֹכִי אֶעֱרֹבְנֹו. הָעוֹרֵב כְּתִיב, בְּלֹא וָא"ו. אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ עוֹרֵב, שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בְּהָרִים כְּעוֹרֵב. וְהֵינּוּ דְאָמַר לְשָׂאוּל, (ש"א כו ט) כְּאִשֶּׁר יִרְדֹּף הַקָּרָא בְּהָרִים. אָמַר לוֹ, שְׂמַתְנִי לְהֵיחֹת כְּקוֹרָא בְּהָרִים, כְּתִיב הַכָּא קוֹרָא, וְכְתִיב הַתָּם, (תהלים קמ"ז ט) לְבָנֵי עוֹרֵב אֲשֶׁר יִקְרָאוּ.

וְאָמַר רַבִּי פִּנְחָס, בֵּא וּרְאֵה מָה בֵּין מַלְכֵי יְהוּדָה לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל. שְׁלַח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְדוֹד, וְגִרְשָׁהּ מִמְּלָכוֹתוֹ, וּמִיָּד שָׁב בְּתִשׁוּבָה לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְאֵל תִּתְמָה עַל זֶה, וְאֶפְלוּ מִנְּשָׂה מְלָךְ יְהוּדָה, שֶׁהָיָה רָשָׁע, מִיָּד שָׁב בְּתִשׁוּבָה לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלָקַח אֲמֻנּוֹת אֲבוֹתָיו, וְשָׁב לְמַלְכוּתוֹ. וְזֶהוּ שֶׁבָּא הַכְּתוּב לְהוֹרוֹת, וַיִּשְׁלַח אֶת הָעוֹרֵב, זֶה דָּוִד, שֶׁהָיָה קוֹרָא תָּמִיד כְּעוֹרֵב, וְשִׁלְחָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִמְּלָכוֹתוֹ, וְהוֹצִיאוֹ מִבֵּיתוֹ, וּמָה כְּתִיב בּוֹ? וַיֵּצֵא יֵצוּא וְשׁוּב. דְּכְתִיב, (ש"ב טו ל) וְדָוִד עָלָה בְּמַעְלָה הַיְזִיתִים עָלָה וּבֹכָה וְרָאשׁ לוֹ חֲפוּי. הָיָה יוֹצֵא וְשָׁב בְּתִשׁוּבָה, וּמִתּוֹדָה עַל חַטָּאתָיו, וּמִבְּקָשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם, וַיִּדַּע כִּי חַטָּאתָיו עָשׂוּ לוֹ שְׁנִשְׁלַח מִמְּלָכוֹתוֹ וְנִגְרַשׁ.

וּבְכָל דְּבַר וְדָבָר דִּחְטָאָה גָּרִים בְּמַלְכוּתוֹ, אוֹ בְּיִשְׂרָאֵל, הָיָה תּוֹלָה הַדְּבָר בּוֹ, וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא הָיָה גוֹרֵם. עַד יִבְשֶׁת הַמַּיִם, שֶׁהִשְׁכִּיחוּהוּ לֹא עָלִיף הַדְּבָר, אֶלָּא (שם כא א) אֵל שָׂאוּל וְאֵל בֵּית הַדְּמִים.

הָא חֲזִי, דְּכְתִיב (שם) וַיְהִי רָעַב בַּיָּמֵי דָּוִד שְׁלֹשׁ שָׁנִים שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה וַיִּבְקַשׁ דָּוִד אֶת פָּנָי ה', דְּסָבַר דִּהוּא הָיָה גָּרִים, אָמַר לִיהַּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא עָלִיף זֶה אֶלָּא עַל שָׂאוּל. עַד

המים, הִיָּה תוֹלָה הַכֹּל בְּעֶצְמוֹ, ומִיָּד הִיָּה שָׁב בְּתִשׁוּבָה, וְאִזּוֹ לֹא הִצְרִיךְ לַחְזֹר בְּתִשׁוּבָה, שֶׁהִדְבָּר לֹא בָּא בְּשִׁבְלֹו. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (בראשית ח) וַיֵּצֵא יְצוּא וְשׁוֹב עַד יִבְשֹׁת הַמַּיִם. שָׁאֵז לֹא הִיָּה הַדְּבָר תְּלוּי בּוֹ.

אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, רָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְנַסּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, וּשְׁלַחֵם לְכַבֵּל, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֲתוֹ, זֹו כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל. רָאָה מָה כְּתוּב בּוֹ - וְלֹא מִצָּאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף רַגְלָהּ. שֶׁהַכְּפִיד עָלָה מְלֶךְ בְּכָל בְּרָעַב וּבְרָעַמָּא וּבְהַרְיַגַת צְדִיקִים הַרְבֵּה, וּמִשׁוּם כְּבֹד עָלָה - וּתְשֹׁב אֵלָיו אֶל הַתֵּבָה, וְחִזְרָה בְּתִשׁוּבָה וְקִבְּלָהּ.

הַטָּאָה כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל כְּמַתְחִלָּה - וַיּוֹסֶף לְהַגְלוֹתֵם, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וַיּוֹסֶף שְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֲתוֹ, בְּגִלוֹת אַחֲרַת שָׁל יוֹן. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, גְּלוֹת יוֹן הִחְשִׁיכָה אֶת פְּנֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּשׁוֹלֵי קִדְרָה. וְיַרְבֵּב צַעֲרָם וְדוּחָקָם מִהַ כְּתוּב בּוֹ? וַתֵּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעַת עָרֵב. מָה זֶה לְעַת עָרֵב? שְׁלֹא הִיָּתָה מְאִירָה לָהֶם שְׁעַת הַרוּחָה כְּמוֹ שֶׁהִיָּה הַמַּעֲשֶׂה בְּרֵאשׁוֹנָה, וְנִהְרָגוּ צְדִיקִים וְנִחַשְׁף הַיּוֹם, וְהָעָרִיב לָהֶם הַשֶּׁמֶשׁ וְלֹא יָכְלוּ לָקוּם מִפְּנֵי הַדַּחַק הַרֵב שֶׁהִיָּה עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ג ד) אוֹי לָנוּ כִּי פָּנָה הַיּוֹם כִּי יִנְטוּ צִלְלֵי עָרֵב. כִּי פָּנָה הַיּוֹם - אֵלּוּ הֵם הַצְּדִיקִים הַמְּאִירִים בְּשֶׁמֶשׁ. כִּי יִנְטוּ צִלְלֵי עָרֵב - שֶׁנִּשְׁאָרוּ כְּעוֹלָלוֹת בְּצִיר, וְזֶהוּ לְעַת עָרֵב, וְלֹא בְּזִמְן שֶׁמְאִירִים לָהֶם הַצְּדִיקִים בְּשֶׁמֶשׁ.

וְהִנֵּה עָלָה זַיִת טָרֶף בְּפִיָּה. (בראשית ח) לְוִלֵּי שֶׁהַעִיר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּחַ הַכְּהֻנִּים שֶׁהִיוּ מְדַלְקִין גְּרוֹת בְּשֶׁמֶן זַיִת, אִזִּי אֲבָדָה פְּלִיטַת בֵּית יְהוּדָה מִן הָעוֹלָם, וּבְכָל פַּעַם שָׁבָה

יִבְשֹׁת הַמַּיִם, הִיָּה תוֹלָה הַכֹּל בְּעֶצְמוֹ, ומִיָּד הִיָּה שָׁב בְּתִשׁוּבָה. וְאִזּוֹ לֹא הוֹצִרָךְ לַחְזֹר בְּתִשׁוּבָה, שֶׁהִדְבָּר לֹא בָּא בְּשִׁבְלֹו. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, וַיֵּצֵא יְצוּא וְשׁוֹב עַד יִבְשֹׁת הַמַּיִם, דְּאִזִּי לֹא הִיָּה הַדְּבָר תְּלוּי בּוֹ.

אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, רָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְנַסּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, וּשְׁלַחֵם לְכַבֵּל. שֶׁנֶּאֱמַר, וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֲתוֹ, זֹו כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל. רָאָה מָה כְּתִיב בָּהּ, וְלֹא מִצָּאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף רַגְלָהּ. שֶׁהַכְּפִיד עוֹלָה מְלֶךְ בְּכָל, בְּרָעַב וּבְרָעַמָּא וּבְהַרְיַגַת צְדִיקִים הַרְבֵּה. וּמִשׁוּם כּוֹבֵד עוֹלָה, וּתְשֹׁב אֵלָיו אֶל הַתֵּיבָה, וְחִזְרָה בְּתִשׁוּבָה וְקִבְּלָהּ.

הַטָּאָה כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל כְּמַתְחִלָּה, וַיּוֹסֶף לְהַגְלוֹתֵם, שֶׁנֶּאֱמַר וַיּוֹסֶף שְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֲתוֹ, בְּגִלוֹת אַחֲרַת שָׁל יוֹן. דָּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, גְּלוֹת יוֹן אַחֲשִׁיף פְּנֵיהוֹן דִּישְׂרָאֵל כְּשׁוֹלֵי קִדְרָה.

וְיַרְבֵּב צַעֲרָם וְדוּחָקָם מִהַ כְּתִיב בֵּיהּ. וַתֵּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעַת עָרֵב. מָה לְעַת עָרֵב, דְּלֹא הָיָה נִהְיָא לְהוֹן שְׁעַתָּא דְּרוּחָא, כְּמָה דְּהוֹת עֲבִידָא בְּקַדְמִיתָא, וְאַתְקַטְלוּ צְדִיקָא, וְאַתְחַשְׁף יְמָמָא, וְאַעֲרִיב לְהוֹ שְׁמֶשׁא וְלֹא יָכְלִין לְמִיקָם מִן קַדָּם דּוּחָקָא סְגִיָּא דְּהוּי עֲלֵיהוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ד י) אוֹי לָנוּ כִּי פָּנָה הַיּוֹם כִּי יִנְטוּ צִלְלֵי עָרֵב. כִּי פָּנָה הַיּוֹם, אֵלּוּ הֵן צְדִיקָא הַמְּאִירִים בְּשֶׁמֶשׁ. כִּי יִנְטוּ צִלְלֵי עָרֵב, שֶׁנִּשְׁאָרוּ כְּעוֹלָלוֹת בְּצִיר וְזֶהוּ לְעַת עָרֵב וְלֹא בְּזִמְן דְּנִהְיָרִין לְהוֹן צְדִיקָא בְּשֶׁמֶשׁא.

וְהִנֵּה עָלָה זַיִת טָרֶף בְּפִיָּה. לְוִלֵּי שֶׁהַעִיר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּחַ הַכְּהֻנִּים, שֶׁהִיוּ מְדַלְקִין גְּרוֹת בְּשֶׁמֶן זַיִת, אִזִּי אֲבָדָה (דף ל ע"א) פְּלִיטַת יְהוּדָה מִן הָעוֹלָם. וּבְכָל פַּעַם וּפַעַם שָׁבָה

ופעם שבה בתשובה ונתקבלה. אמר רבי פנחס, חוץ מן הגלות הרביעית שעדיין לא שבה, והכל תלוי בתשובה.

ואמר רבי פנחס, אין לך בכל פעם ופעם שלא עכב הקדוש ברוך הוא את גזר דינה של כנסת ישראל, שבע שמשות, ושבעה יובלות, שמא תחזור בתשובה. זהו שכתוב (שם) ויחל עוד שבעת ימים אחרים, חוץ מהראשונים. וישלח את היונה - בגלות אדום.

ולא יספה שוב אליו עוד - שעד היום לא חזרה בתשובה ולא העירה רוחה. שאמר רבי פנחס, אלמלי חזרה בתשובה, לא נשארה בגלות יום אחד. רבי אליעזר אומר, כל הגליות שגלתה כנסת ישראל, נתן לה הקדוש ברוך הוא זמן וקץ ונתעוררה תמיד בתשובה, וגלות האחרון אין לו קץ וזמן, אלא הכל תלוי בתשובה, שנאמר (דברים ל) ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקלו. וכתוב (שם) אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלהיך ומשם יקחך. אמר לו רבי עקיבא, אם כן, איך יהיה זה לעורר את כלם כאחד בתשובה? מי שהוא בסופי השמים ומי שהוא בסופי הארץ, איך יתחברו כאחד לעשות תשובה?

אמר לו רבי אליעזר: חייך, שאם יחזרו בתשובה ראשי בית הכנסת, או בית כנסת אחד, בזכותם תתכנס כל הגלות, שהקדוש ברוך הוא מסתפל תמיד מתי יחזרו ויעשה להם טוב, שכתוב (ישעיה ל) ולכן יחפה ה' לחננכם, מחפה תמיד אימתי יחזרו בתשובה.

אמר רבי יוסי, יבא זה כזה שאמר רבי פנחס, שכתוב ולא יספה

בתשובה ונתקבלה. אמר רבי פנחס, חוץ מן גלותא רביעאה, דעדיין לא שבה, והכל תלוי בתשובה.

ואמר רבי פנחס, אין לך בכל פעם ופעם, שלא התעכב הקדוש ברוך הוא גזר דינא של כנסת ישראל, שבע שמיטין, ושבע יובלות, שמא תחזור בתשובה. הדא הוא דכתיב, ויחל עוד שבעת ימים אחרים, בר מן קדמאי.

וישלח את היונה, בגלות אדום. ולא יספה שוב אליו עוד, דעד היום לא חזרה בתשובה, ולא העירה רוחה. דאמר רבי פנחס, אלמלי חזרה בתשובה לא נשתיירה בגלות יומא חד. רבי אליעזר אומר, כל הגליות שגלתה כנסת ישראל, נתן לה הקדוש ברוך הוא זמן וקץ, ונתעוררה תמיד בתשובה, וגלות האחרון אין לו קץ וזמן, אלא הכל תלוי בתשובה. שנאמר, (דברים לב) ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו. וכתיב, (שם לד) אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלהיך ומשם יקחך.

אמר ליה רבי עקיבא, אם כן, היאך יהא דא להתעוררא פולהון פחדא בתשובה, מאן דהוי בסייפי שמיא, ומאן דהוא בסייפי ארעא, היך יתחברון פחדא למעבד תשובה.

אמר לו רבי אליעזר, חייך, דאי יחזרון בתשובה רישי פנישתא, או חדא פנישתא, בזכותם יתכגש כל גלותא, דקודשא בריך הוא איסתכי תדירא, אימתי יחזרון, ויעבד להון טבא, דכתיב (ישעיה לב) ולכן יחפה ה' לחננכם. מחפה תמיד אימתי יעשו תשובה. אמר רבי יוסי, אתנא הא, פהא דאמר רבי פנחס, דכתיב ולא יספה שוב אליו עוד.

שוב אליו עוד. לא נאמר ולא יסף שוב אליה, אלא היא לא יספה שוב אלי. מפלל שהוא מזמן ומחכה אימתי תשוב.

רבי יהודה אמר, בא וראה, זה שפנתוב ביצקב (בראשית לב, כה) ויותר יצקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר. באותו זמן נתנה רשות לכל צבאות השמים לאותם השרים שהתמנו על המלכות, ונפרדו לשלט אלה על אלה, ונתנה רשות ושלטון לשר הגדול של אדם לשלט על האמות.

באותה שעה מה פתוב? ויותר יצקב לבדו, שעד כעת לא היו לו בגימין ולא אפוטרופוס בשמים. ויאבק איש עמו, זהו הוא סמאל, האדון של אדם, ורצה שינתן יצקב תחת שעבודו של אדם, ומשום הזכות הגדולה שהיתה ליצקב לא נתן בידו.

אמר רבי יהודה, באותה שעה התפנסו כל צבאות השמים, ורצו לטען עם סמאל בשביל יצקב. אמר הקדוש ברוך הוא: יצקב אינו צריך לשום אחד מפם, הרי זכותו שישטען עמו. מיד ויאבק איש עמו, טען עמו.

אמר רבי יודא, בא וראה מה פתוב בו, (בראשית כו) וירא פי לא יכול לו, שהיתה זכותו רבה, ולא יכל בטענתו לשעבד את יצקב תחת יד אדם. מיד ויגע בכף ירכו. אלו הם בני יוצאי ירכו.

באותה שעה נחלש יצקב ולא יכל לטען עמו, שפנתוב ותקע כף ירף יצקב בהאבקו עמו, בטענתו עמו. ונתנה רשות לסמאל, בני יצקב תחת יד אדם, כל זמן שיעברו על התורה.

בנהי יצקב תחת יד אדם, כל זמן שיעברו על התורה.

לא נאמר ולא יסף שוב אליה, אלא היא לא יספה שוב אליו, מפלל שהוא מזומן ומחכה אימתי תשוב.

רבי יהודה אמר, תא חזי, האי דכתיב ביצקב (בראשית לב כה) ויותר יצקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר. ביה זימנא אתיהבת רשותא לכל חילי דשמיא, לאינון רברבין דאתמנון על מלכותא, ואתפרשו אלין לשלטאה על אלין, ואתיהבת רשותא ושולטנא לרברבא דאדם, לשלטאה על אומיאי.

ביה שעתא מה פתיב. ויותר יצקב לבדו, דעד כען לא הוו ליה בגימין ולא אפוטרופוס בשמיא.

ויאבק איש עמו, דין הוא סמאל, רבא דאדם. ובכא דיתייהב יצקב תחות שעבודא דאדם, ומשום זכותא רברבא דהוה ביצקב, לא אתיהיב בידיה.

אמר רבי יהודה, ביה שעתא אתפנשו כל חילא דשמיא, ובעו למיטען עם סמאל, בגיגיה דיצקב. אמר קודשא בריך הוא, לא איצטרין יצקב לשום חד מנכון, הא זכותיה דיטעון עמיה. מיד ויאבק איש עמו, טעין עמיה.

אמר רבי יודא, תא חזי, מה פתיב ביה. וירא פי לא יכול לו, דהוה סגיאה זכותיה, ולא יכיל בטענתיה לאשתעבדא יצקב תחות ידא דאדם. מיד ויגע בכף ירכו. אלין אינון בנהי נפקי ירכיה.

ביה שעתא אתחלש יצקב, ולא יכיל למטען עמיה, דכתיב ותקע כף ירף יצקב בהאבקו עמו, באטענותיה עמיה. ואתיהבת רשותא לסמאל, בנהי יצקב תחת ידא דאדם, כל זמן שיעברו על התורה.

רבי היה יושב יום אחד, והיה מסתכל בדבר הזה, שפתיב (דברים ל.ד) בצור לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אליהך ושמעת בקלו. אמר, מה שאמר משה שיהיה בסוף הימים, כל אותם הצרות הרי באו, ותשובה עד עתה טרם נעשתה.

בעוד שהיה יושב, בא אליהו, זכור לטוב. אמר לו: רבי, במה התעסקת? אמר לו: בזה שאמרה התורה, שפשיבאו צרות לישראל בסוף הימים, שיעשו תשובה לאלתר, שפתיב באחרית הימים ושבת, ועד עתה לא שבו בתשובה.

אמר לו: חייך רבי, בדבר הזה מתעסק הקדוש ברוך הוא ביום הזה, ובא מיכאל, האפטרופוס הגדול שלהם, ומבקש מתי יצאו בניו אהוביו מתחת לגלות אדום. ואמר: אתה פתכת בתורתך, שפשיבלו אותם הענשים על מה שעשו, מה כתוב? (שם) כי אל רחום ה' אליהך.

אמר לו: יבוא סמאל, האפטרופוס של אדום, ויטען עמו לפני. בא סמאל, וטען מיכאל דבר זה פכראשונה. אמר סמאל: רבון העולם, אתה הוא שאמרת שתהיה כנסת ישראל פחת שלטון אדום, עד שיהיו צדיקים לפניך, והרי כלם רשעים עד היום הזה.

באותה שעה נזף בו הקדוש ברוך הוא על שאמר הלשנה על בניו, וברח שלשת אלפי מילין, ואמר למיכאל: מיכאל, הנה לך להיות יורד לראש הפתיב, שפתיב ושבת עד ה' אליהך ושמעת בקלו, ואחר כך כתוב כי אל רחום ה' אליהך.

אמר מיכאל: רבון העולם, הנה

רבי הוה יתיב יומא חד, והוה מסתפל בהא מילתא, דכתיב (דברים ה.ל) בצור לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אליהך ושמעת בקלו. אמר, מה דאמר משה דיהוי בסוף יומיא, כל אינון עקתינ הא אתו, ותשובה עד כען לא אתעבידא.

עד דהוה יתיב, אתא אליהו זכור לטוב, אמר ליה, רבי במאי אתעסקת. אמר ליה בהאי דאמרה תורה, דכד ייתון עקתינ לישראל בסוף יומיא, דיעבדון תשובה לאלתר, דכתיב באחרית הימים ושבת, ועד כען לא תבו בתויבתא.

אמר ליה חייך רבי, בהאי מילתא אתעסק קודשא בריך הוא יומא דין, ואתא מיכאל אפטרופסא רבה דילהון, ובעי דאימתי יפקון בנוהי רחימוהי מתחות גלותא דאדום. ואמר, את פתכת באורייתך, דכד יסבלון אינון עונשייא על מה דעבדו, מאי כתיב. (שם ה.לא) כי אל רחום ה' אליהך.

אמר ליה, ייתי סמאל אפטרופסא דאדום ויטעין עמיה קמאי. אתא סמאל. וטעין מיכאל מלתא דא, פדבקדמייתא. אמר סמאל, מארי דעלמא, אתה הוא דאמרת דתהוי פנישתא דישראל תחות שולטנא דאדום, עד דיהון זפאין קמך, והא פלהון חייבין עד יומא דין.

ביה שעתא אנזיפיה קודשא בריך הוא, על דאמר דלטורא על בנוהי, וערק תלת אלפי מילין. ואמר למיכאל, מיכאל הוה לך למהוי שפיל לרישיה דקרא, דכתיב (שם) ושבת עד ה' אליהך ושמעת בקולו, ואחר כך כתיב (שם) כי אל רחום ה' אליהך.

אמר מיכאל, מארי דעלמא, הוה לך לרחמא

לך לרחם עליהם, אתה רחום, וכך נקראת. אמר לו: שבועה נשבעתי ביום שנגזר הדין לפני עד שישובו, ואם פגסת ישראל פותחת בתשובה כמו עין של מחט, אני אפתח לה שערים גדולים.

פְּרַשְׁתָּ לָךְ רֵד רֵד

בא וראה, הקדוש ברוך הוא מגן לצדיקים שלא ישלטו בהם בני אדם, והקדוש ברוך הוא הגן על אברהם שלא ישלטו בו ובאשתו. בא וראה, השכינה לא יזה מעם שרה. באותו הלילה בא פרעה לקרב אליה. בא המלאך והלקה אותו. וכל פעם שהיתה שרה אומרת הלקה - היתה מלקה. ואברהם הוא התחזק ברבונו, שהרי שרה לא יכלו לשלט עליה. זהו שכתוב (משלי כח) וצדיקים ככפיר יבטח. וכאן הוא נסיון, שלא הרהר אברהם אחרי הקדוש ברוך הוא.

אמר רבי, בא וראה שמשום כך לא צנה אותו הקדוש ברוך הוא לרדת למצרים, אלא הוא מעצמו ירד, כדי שלא יהיה פתחון פה לבני העולם, שאמר לו כך, ואחר כך הצטער על אשתו. עד כאן.

מְדַרְשׁ הַנְּעֻלָּם

רַדְךָ לָךְ. רבי יהודה פתח, (שיר ו) הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו. אמר רבי יהודה, בא וראה כמה יש לו לאדם להכשיר מעשיו לפני בוראו ולהתעסק בתורתו יומם ולילה, שמעלת התורה למעלה מן כל המעלות.

שאמר רבי יהודה, שתי טובות גדולות יש בתורה - חיים ועשר,

עליהו, את רחום, וכך אתקריאת. אמר ליה אומאה אומיתי ביומא דאתגזרא דינא קדמאי, עד די יתובון. ואי פנישתא דישראל, אפתחת תשובה פנינא דמחטא, אנא אפתח לה תרעין רברבין.

פְּרַשְׁתָּ לָךְ רֵד

תא חזי, קודשא בריך הוא מגן לצדיקא, דלא ישלטון בהון בני אנשא, וקודשא בריך הוא אגין על אברהם, דלא ישלטון ביה ובאנתתיה.

תא חזי, שכינתא לא אתעדי מעם שרה. בההוא ליליא, אתא פרעה למיקרב בהדה. אתא מלאכא, ואלקי ליה. כל אימת דהוה שרה אמרה אלקי, הוה מלקי.

ואברהם הוא אתקיף במאריה, דהא שרה לא יהון יכלי לשלטאה עליה. הדא הוא דכתיב, (משלי כח) וצדיקים ככפיר יבטח. והכא נסיונא הוא, דלא הרהר אברהם אבתריה דקודשא בריך הוא.

אמר רבי, תא חזי דבגין כך, לא פקיד ליה קודשא בריך הוא לנחתא למצרים, אלא הוא מגרמיה נחת, בגין דלא יהא פתחון פה לבני עלמא, דאמר ליה כך, ולבתר אצטער על אנתתיה. עד כאן.

מְדַרְשׁ הַנְּעֻלָּם

רַדְךָ לָךְ. רבי יהודה פתח, (שה"ש ב"ב) הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו. אמר רבי יהודה, בא וראה כמה יש לו לאדם להכשיר מעשיו לפני בוראו, ולהתעסק בתורתו יומם ולילה. שמעלת התורה למעלה מן כל המעלות.

דאמר רבי יהודה, תרין טבין רברבין אית באורייתא, חיים, ועותרא.

שְׁכַתוּב (משלי ג, טז) אַרְךָ יָמִים
בַּיְמִינָה בְּשִׂמְלֵה עֶשֶׂר וְכָבוֹד.
אָמַר רַב פֶּפֶא, אֵלּוּ שְׁלֹשֶׁה הֵם.
אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, הַכָּבוֹד הוּא
בְּכָלֵל הָעֶשֶׂר, שְׁמִי שָׁיֵשׁ לוֹ עֶשֶׂר,
יֵשׁ לוֹ כָּבוֹד, וּבִמְהָ יִזְכֶּה הָאָדָם
לְכָל? בְּשִׁבִיל הַתּוֹרָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֵּא וּרְאֵה, אֵינְךָ
בְּכָל לִילָה וְלִילָה שְׂאִינוֹ אוֹחִז
מִטְטְרוּ"ן שֶׁר הַפְּנִים כֹּל נִשְׁמָתָם
שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הָעוֹסְקִים
בַּתּוֹרָה לְשִׁמְהָ, וּמְרָאָה אוֹתָן לְפָנֵי
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמִמְתִּינִים
מִלְּאֲכֵי הַשֶּׁרֶת וְדוֹמְמִים מִלּוֹמַר
שִׁירָה, עַד שִׁיתְּכַנְסוּ נַפְשוֹת
הַצְּדִיקִים עִמָּהֶם, וַיִּזְמְרוּ בִּיחַד
לְאֵל עֲלִיוֹן.

שְׁנֵאמַר הַנִּצְנָנִים נִרְאוּ בְּאַרְצָן -
אֵלּוּ הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לְשִׁמְהָ. עַתָּה
הַזְּמִיר הַגִּיעַ - אִזּוֹ הוּא עַת לְזַמֵּר
לְבוֹרְאֵם בִּיחַד. וְקוֹל הַתּוֹרָה נִשְׁמַע
בְּאַרְצָנוּ - זֶה מִטְטְרוּ"ן, הַבֵּא
לְאִסְףָּ נִשְׁמָתָם שֶׁל צְדִיקִים לְזַמֵּר
לְיִצְרָם בְּכָל לִילָה וְלִילָה, שְׁנֵאמַר
(תהלים קמט) יַעֲלִזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד
יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם. מֵהוּ
בְּכָבוֹד? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֶה
מִטְטְרוּ"ן.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, כֹּל
נִשְׁמוֹתָם שֶׁל צְדִיקִים נִגְזְרוּ מִתַּחַת
כֶּסֶף הַכָּבוֹד, לְנַהֵג אֶת הַגּוֹף כְּאֵב
הַמְּנַהֵג אֶת הַבֶּן, כִּי בִלְתִּי
הַנִּשְׁמָה לֹא יוֹכֵל הַגּוֹף לְהַתְּנַהֵג
וְלֹא לְדַעַת וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאוֹ.
שְׁהָרִי אָמַר רַבִּי אֶבְהוּ, הַנִּשְׁמָה
הִיא מוֹרָה וּמְלַמֶּדֶה לְאָדָם,
וּמִחֲנֻכָתוֹ בְּכָל דֶּרֶךְ יֵשֶׁר.

וּבִשְׁעָה שֶׁשׁוֹלַח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא אוֹתָהּ לַגּוֹף מִמְּקוֹם הַקֶּדֶשׁ,
מְבָרֵךְ אוֹתָהּ בְּשִׁבְעַת בְּרָכוֹת. זֶהוּ
שְׁכַתוּב (בראשית יב) וַיֹּאמֶר ה' אֶל
אַבְרָם, זֹאת הִיא הַנִּשְׁמָה, שֶׁהִיא
א"ב, לְלַמֵּד אֶת הַגּוֹף, וְר"ם עֲלִיוֹת,
שִׁמְמָקוֹם רָם וְנִשְׂא בָּאָה. וְמֵה

דְּכַתִּיב, (משלי ג טז) אַרְךָ יָמִים בַּיְמִינָה בְּשִׂמְלֵה
עֶשֶׂר וְכָבוֹד. אָמַר רַב פֶּפֶא, אֵלּוּן תִּלְתָּהּ הוּוּ.
אָמַר לִיה רַבִּי יְהוּדָה, כָּבוֹד בְּכָלֵל הָעוֹשֶׂר הוּא.
דְּמֵאֵן דְּאִית לִיה עוֹתָרָא, אִית לִיה יְקָרָא, וּבִמְהָ
יִזְכֶּה הָאָדָם לְכָל, בְּשִׁבִיל הַתּוֹרָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תָּא חֲזִי, אֵינְךָ בְּכָל לִילָה
וְלִילָה, שְׂאִינוֹ אוֹחִז מִטְטְרוּ"ן שֶׁר
הַפְּנִים, כֹּל נִשְׁמָתָן שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים,
הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לְשִׁמְהָ, וּמְרָאָה אוֹתָן לְפָנֵי
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמִמְתִּינִים מִלְּאֲכֵי הַשֶּׁרֶת
וְדוֹמְמִים מִלּוֹמַר שִׁירָה, עַד שִׁיתְּכַנְסוּ נַפְשוֹת
הַצְּדִיקִים עִמָּהֶם, וַיִּזְמְרוּ בִּיחַד לְאֵל עֲלִיוֹן.

שְׁנֵאמַר הַנִּצְנָנִים נִרְאוּ בְּאַרְצָן, אֵלּוּ הָעוֹסְקִים
בַּתּוֹרָה לְשִׁמְהָ. עַתָּה הַזְּמִיר הַגִּיעַ, אִזּוֹ
הוּא עַת לְזַמֵּר לְבוֹרְאֵם בִּיחַד. וְקוֹל הַתּוֹרָה
נִשְׁמַע בְּאַרְצָנוּ, זֶה מִטְטְרוּ"ן, הַבֵּא
נִשְׁמָתָן שֶׁל צְדִיקִים, לְזַמֵּר לְיִצְרָם בְּכָל לִילָה
וְלִילָה, שְׁנֵאמַר (תהלים קמט ה) יַעֲלִזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד
יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם. מֵהוּ בְּכָבוֹד. אָמַר רַבִּי
יְהוּדָה זֶה מִטְטְרוּ"ן.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, כֹּל נִשְׁמוֹתָן שֶׁל
צְדִיקִים, נִגְזְרוּ מִתַּחַת כֶּסֶף הַכָּבוֹד, לְנַהֵג
אֶת הַגּוֹף, כְּאֵב הַמְּנַהֵג אֶת הַבֶּן. כִּי בִלְתִּי
הַנִּשְׁמָה, לֹא יוֹכֵל הַגּוֹף לְהַתְּנַהֵג, וְלֹא לְדַעַת
וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאוֹ. דְּהָא אָמַר רַבִּי אֶבְהוּ,
הַנִּשְׁמָה הִיא מוֹרָה וּמְלַמֶּדֶה לְאָדָם, וּמִחֲנֻכָתוֹ
בְּכָל דֶּרֶךְ יֵשֶׁר.

וּבִשְׁעָה שֶׁשׁוֹלַח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתָהּ לַגּוֹף
מִמְּקוֹם הַקֶּדֶשׁ, מְבָרֵךְ אוֹתָהּ בְּשִׁבְעַת
בְּרָכוֹת, הֵדָא הוּא דְכַתִּיב, וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם,
זֹאת הִיא הַנִּשְׁמָה, שֶׁהִיא א"ב, לְלַמֵּד אֶת הַגּוֹף,
וְר"ם עֲלִיוֹת, שִׁמְמָקוֹם רָם וְנִשְׂא בָּאָה. וְמֵה
אָמַר לִיה, לֵךְ לֵךְ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ, מִדִּירְתְּךָ,

אומר לה? לך לך מארצך וממולדתך - מדידתך, וממקומך, ומנהגותך. ומבית אביך - אמר רבי יעקב, זו היא אספקלריה המאירה. אל הארץ אשר ארצך - כלומר לגוף פלוני, לגוף קדוש, לגוף ישר.

ועם כל זה - ואברכה מברכך, אותם הנוהגים עמך מדות טובות, מדות ישרות. אותם המברכים אותי בשבילך, ואומרים כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלהי. ומקללך אאר - אותם המקללים אותך ומקללים מעשיהם ודרכיהם.

ויילך אברם כאשר דבר אליו ה' (שם). פיון שנתברכה בשבע ברכות הללו, מה פתוב? וילך אברם. זו היא הנשמה, שהיא אב לגוף ורם ממקום הרמים. פאשר דבר אליו ה' - להפנס באותו הגוף שנצטוו להנהיגו וילמדו. אמר רבי יעקב, ראה מה פתוב בו פיון שבאה לפנס בגוף - וילך אתו לוט. זהו יצר הרע המזמן לפנס עם הנשמה ביחד, פיון שנוולד אדם. ומנין שנקרא יצר הרע כך? שנאמר (בראשית ח) כי יצר לב האדם רע מנעריו, וזהו לוט שנתארר בעולם.

והוילך זה כמו שאמר רבי יצחק, הנפש שהשיא לחנה הוא יצר הרע. וראינו שנתקלל, שנאמר (שם א) ארוור אתה מפל הבהמה, ולפיכך נקרא לוט. שבשעה שהנשמה בא לפנס בגוף, מיד וילך אתו לוט, שהוא מזמן לפנס עמו ולהשטין לאדם ולהיות מקטרג להנשמה.

אמר רבי יעקב בר רבי אידי, מנין מה שאמרנו שהוא משל על הנשמה? ממה שכתוב אחר כך (שם יב) ויקח אברם את שרי אשתו

וממקומך, ומנהגותך. ומבית אביך, אמר רבי יעקב זו היא אספקלריה המאירה. אל הארץ אשר ארצך, כלומר לגוף פלוני, לגוף קדוש. לגוף ישר.

ועם כל דא, ואברכה מברכך, אותם הנוהגים עמך מדות טובות, מדות ישרות. אותם המברכים אותי בשבילך, ואומרים כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלהי. ומקללך אאר, אותם המקללים אותך, ומקללים מעשיהם ודרכיהם.

ויילך אברם כאשר דבר אליו ה'. פיון שנתברכה בשבע ברכות הללו, מה פתיב, וילך אברם, זו היא הנשמה, שהיא אב לגוף. ורם ממקום הרמים. פאשר דבר אליו ה', להפנס באותו הגוף שנצטוו להנהיגו וילמדו.

אמר רבי יעקב, ראה מה פתיב ביה, פיון שבאה ליפנס בגוף, וילך אתו לוט, זהו יצר הרע, המזומן ליפנס עם הנשמה ביחד פיון שנוולד אדם, ומנין שנקרא יצר הרע כך, שנאמר (בראשית ח כא) כי יצר לב האדם רע מנעריו, וזהו לוט שנתארר בעולם.

ואזלא הא פי הא דאמר רבי יצחק, הנפש שהשיא לחנה, הוא יצר הרע. וראינו שנתקלל, שנאמר (שם ג יד) ארוור אתה מפל הבהמה, ולפיכך נקרא לוט. שבשעה שהנשמה בא ליפנס בגוף, מיד וילך אתו לוט, שהוא מזומן ליפנס עמו, ולהשטין לאדם, ולהיות מקטרג להנשמה.

אמר רבי יעקב בר רב אידי, מנין מה שאמרנו שהוא משל על הנשמה. ממה דכתיב אחר כך, ויקח אברם את שרי אשתו, זהו הגוף. ואת לוט בן אחיו, זהו יצר הרע, שהוא

- זהו הגוף. ואת לוט בן אחיו - זהו יצר הרע, שהוא בן אחיו, משתף ונדבק עם הגוף. ואת כל רכושם אשר רכשו - אלו מעשיהם. ויצאו ללכת ארצה כנען - כלם מדבקים ללכת בהבלי העולם, הולכים אחרי בצעם ויהרהרם.

ויעבר אברם בארץ עד אלוך מורה, בכל מקום שזה מתאנה, הנשמה עמו. והכנעני אז בארץ, זו הפאנה, שהיא דבקה בגוף.

בין שפוקד הקדוש ברופ הוא מעשיהם ומוציא הנשמה מהגוף, הנשמה רוצה לעלות למעלה. ראה מה כתוב בה, (שם א) וילך למסעיו מנגב ועד בית אל, וירצונה לחזור אל המקום אשר היה שם אהלה בתחלה. אמר רבי יעקב, אהלה כתוב, בה"א, ואזי היא עומדת בין בית אל ובין העי, בין לעלות למעלה ובין לירד למטה.

זכתה - עולה אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשנה, מקום אשר מיכאל השר הגדול מקריב נשמתן של צדיקים. ויקרא שם אברם בשם ה', הנשמה נותנת שבת והודאה בירושלים של מעלה, שזכתה לאותה המעלה. ואם לא זכתה - מה כתוב? (שם ב) ויסע אברם הלך ונסוע הנגבה, דוחין אותה והולכת עד שפוכבת כל העולם עד שתקבל ענשה.

אמר רבי יהודה, הצדיקים מה הם עושים? אם בא לטהר - אפלו יצר הרע הבא לקטרגו, נשמתו מסייעת אותו, שנאמר (שם א) ויאמר אברם אל לוט. הנשמה אומרת ליצר הרע: אל נא תהי מריבה ביני ובינך.

ומקטרג ליצר הרע ואומר לו: הלא

בן אחיו, משותף ונדבק עם הגוף. ואת כל רכושם אשר רכשו, אלו מעשיהם. ויצאו ללכת ארצה כנען, כולם מדבקים ללכת בהבלי העולם, הולכים אחרי בצעם ויהרהרם.

ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלוך מורה, בכל מקום שזה מתאנה, הנשמה עמו. והכנעני אז בארץ, זו הפאנה, שהיא דבקה בגוף.

בין שפוקד הקדוש ברופ הוא מעשיהם, ומוציא הנשמה מן הגוף, הנשמה רוצה לעלות למעלה, ראה מה פתיב בה. וילך למסעיו מנגב ועד בית אל, ורוצה לחזור אל המקום אשר היה שם אהלה בתחלה. אמר רבי יעקב, אהלה פתיב בה"א, ואזי היא עומדת בין בית אל ובין העי, בין לעלות למעלה ובין לירד למטה.

זכתה עולה אל מקום המזבח, אשר עשה שם בראשונה, מקום אשר מיכאל השר הגדול מקריב נשמתן של צדיקים. ויקרא שם אברם בשם ה', הנשמה נותנת שבת והודאה בירושלים של מעלה, שזכתה לאותה המעלה. ואם לא זכתה, מה פתיב. ויסע אברם הלך ונסוע הנגבה, דוחין אותה והולכת עד שפוכבת כל העולם עד שתקבל עונשה.

אמר רבי יהודה, הצדיקים מה הם עושים אם בא ליטהר, אפלו יצר הרע הבא לקטרגו, נשמתו מסייעת אותו, שנאמר ויאמר אברם אל לוט, הנשמה אומרת ליצר הרע, אל נא תהי מריבה ביני ובינך.

מה עושה הצדיק הזה. הולך לבית המדרש, קורא ושונה, ומקטרג ליצר הרע, ואומר

מה עושה הצדיק הזה? הולך לבית המדרש, קורא ושונה, ומקטרג ליצר הרע ואומר לו: הלא

כל הארץ לפניך, הפרד נא מעלי.
רבים יש בעולם שאתה יכול להם
בגלל שהרעו מעשיהם. אם
השמאל ואימנה - אם אתה רוצה
להשמאל אותי, אני אימין, אלף
לצד ימין, שלא אטה אשורי ימין
ושמאל. ואם הימין ואשמאלה
- אף על פי שאראה שהיא טובה
עצתך, אעשה הפך וצונך
ותאותרך.

ואמר רבי בן, יצר הרע מהו
עושה באותה שעה שהוא רואה
שלא נעשתה עצתו, מה כתוב
בו? ויבחר לו לוט את כל כפר
הירדן, לאותם הרשעים שלא
יקטרגו עמו, ובשביל זה הדרך
ויפרדו איש מעל אחיו. ואז
הנשמה, מה כתוב בה? ואברם
כבד מאד, בכל מעשים טובים
וישרים בתורה ומצוות.

וישמע אברם כי נשבה אחיו
(בראשית יד.) רבי תנחום פתח, קמתי
אני לפתח לדודי כו', ודודי חמק
עבר נפשי יצאה בדברו (שיר ח).
אמר רבי תנחום, בא וראה כמה
יש לו לאדם לטהר מעונותיו
בעוד דרכי התשובה פתוחין
לפניו, בטרם יסתם הדרך,
שנאמר (ישעיה נה) דרשו ה'
בהמצאו וגו'. יש עתים שהוא
קרוב, ויש עתים שהוא רחוק.

והאם אמר רבי תנחום כך, והרי
כתוב (תהלים קמ) קרוב ה' לכל
קראיו לכל אשר יקראהו באמת?
אמר, הפסוק הזה מסייע לו,
ממשמע שכתוב לכל אשר
יקראהו באמת, ועם כל זה מה
כתוב? רצון יראיו יעשה.

משל למלך שהיה יושב, ובא
אדם וצוץ לפניו. הקשיב המלך
לכל מה שאמר ולא השיב לו.
הוא צונח, והמלך מקשיב
ושותק. הלך אותו האיש:
אמרו משמשוהי קמי מלפא, מרנא, למא לא

לו הלא כל הארץ לפניך, הפרד נא מעלי.
סגיאיך אית בעלמא, דאת יכיל לון, מן קדם
דאבאישו עובדיהון. אם השמאל ואימנה, אם
אתה רוצה להשמאל אותי, אני אימין, אלף
לצד ימין, (דף לא ע"א) שלא אטה אשורי ימין
ושמאל. ואם הימין ואשמאלה, אף על פי
שאראה שהיא טובה עצתך, אעשה הפך
רצונך ותאותרך.

ואמר רבי בן, יצר הרע מהו עושה באותה
שעה, שהוא רואה שלא נעשתה עצתו,
מה פתיב ביה, ויבחר לו לוט את כל כפר
הירדן, לאותם הרשעים שלא יקטרגו עמו,
ובשביל זה ויפרדו איש מעל אחיו. ואז
הנשמה מה פתיב בה. ואברם כבד מאד, בכל
מעשים טובים וישרים בתורה ומצוות.

וישמע אברם כי נשבה אחיו, ר' תנחום פתח,
(שה"ש ה ה) קמתי אני לפתח לדודי וגו'
ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו. אמר רבי
תנחום, בא וראה כמה יש לו לאדם ליטהר
מעונותיו, בעוד דרכי התשובה פתוחין לפניו,
בטרם יסתם הדרך. שנאמר (ישעיה נה ו) דרשו ה'
בהמצאו וגו'. יש עתים שהוא קרוב, ויש
עתים שהוא רחוק.

ומי אמר רבי תנחום הכי, והא כתיב (תהלים קמב)
(ח) קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראהו
באמת. אמר, האי קרא מסייע ליה. משמע
דכתיב לכל אשר יקראהו באמת, ועם כל זה
מה פתיב, (שם קמב ט) רצון יראיו יעשה.

משל למלך, דהוה יתיב, ואתא בר נש וצונח
קמיה, אצית מלפא כל מה דאמר, ולא
אתיב ליה, הוא צונח ומלפא אצית ושתיק.
אזל ההוא גברא.

אמרו משמשוהי קמי מלפא, מרנא, למא לא

מורנו, למה לא השבת לעני הזה דבר? אמר להם: שמעתי כל מה שאמר והקשבתי לו, אבל הוא רשע לפני, ואינו כדאי לעשות רצונו, שהרי אמרו לו ולחבריו פעמים רבות משמי שלא יהיה רעים, ויבאו לפני ואעשה עמהם טוב, ולא השגיחו בי. כעת איני משגיח בהם.

כך הקדוש ברוך הוא - קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראהו באמת, ושומע להם, אבל למי שהוא עושה רצונו, לזה כתוב (ס) רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם.

אמר רבי חלבו אמר רב הונא, ממי אתה למד? ממשנה רבנו עליו השלום, שכתוב (שמות א) ובמה יודע אפוא פי מצאתי חן בעיניך אני ועמך. אמר משה: רבנו של עולם, אין אנו צריכים למלאך, ולא לשרף, ולא לשר. שאיזה שנוי יהיה לנו מן האמות? להם שר - ולנו שר, אבל ונפלינו אני ועמך וגו'. ובמה יודע אפוא פי מצאתי חן בעיניך הלוא בלכתך עמנו, אתה ולא שר.

אמר רבי יהודה, מה היתה דעתו של משה שלא קבל את המלאך? אלא, אמר משה, אני יודע על ישראל שהם רשעים וקשי ערף, אלמלא הם יתמסרו למלאך, וכל שכן מי שהוא מדת הדין, לא ישאר משונאי ישראל שריד ופליט.

שאמר רבי יהודה, בכל מקום ה' מדת הרחמים. אמר משה: רבנו של עולם, אתה אמרת שמצאתי חן בעיניך, ועתה, (שם לד) אם נא מצאתי חן בעיניך ילך נא אדני בקרבנו בקרבנו, שהוא מדת הרחמים.

אתיבת להאי מספינא מדעם, אמר להו, שמעית כל מה דאמר, ואציתית ליה, אבל הוא חייבא קמאי, וליתוהי כדאי למעבד רעותיה, דהא אמרו ליה ולחברוהי זמנין סגיאיין מן שמי, דלא יהוון בישין, וייתון קמאי ואעביד עמהון טבא, ולא אשגחו בי, כען לית אנא משגח בהון.

כך הוא הקדוש ברוך הוא, (ס) קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראהו באמת, ושומע להם. אבל למי שהוא עושה רצונו, להאי כתיב, רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם.

אמר רבי חלבו אמר רב הונא, ממי אתה למד, ממשנה רבנו עליו השלום. דכתיב (שמות

לג טז) ובמה יודע אפוא פי מצאתי חן בעיניך אני ועמך. אמר משה, רבנו של עולם לית אנן צריכין למלאך, ולא לשרף, ולא לשר, דמאי שינויא יהא לנא מן האומות, להם שר, ולנו שר, אבל ונפלינו אני ועמך וגו', ובמה יודע אפוא פי מצאתי חן בעיניך הלא בלכתך עמנו, אתה ולא שר.

אמר רבי יהודה, מאי הוה דעתיה דמשה דלא קביל ליה למלאכא. אלא, אמר משה ידענא בהון בישראל, דאינון חייבייא וקשי קדל, אלמלי יתמסרון למלאכא, וכל שכן למי שהוא מדת הדין, לא ישתייר משנאיהון דישראל שריד ופליט.

דאמר רבי יהודה, בכל מקום ה' מדת רחמים. אמר משה, רבנו של עולם, אתה אמרת שמצאתי חן בעיניך. (שמות לד ט) ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך ילך נא אדני בקרבנו דהוא מדת רחמים.

אָמַר לוֹ, לָמָּה? אָמַר לוֹ, כִּי עִם קָשָׁה עָרַף הוּא וְסִלְחָתָּהּ. יִשְׂרָאֵל סָרְבָנִים טָרְחָנִים הֵם, פִּינּוֹן שְׁחוּטָאִים, יֵשׁ בְּיַד הַמְּלָאָךְ לַעֲשׂוֹת דִּין וְלֹא לַעֲשׂוֹת סְלִיחָה וּמְחִילָה, אָבֵל אֶתְּהָ רַחוּם וְחַנוּן, הֵיכֵלֶת וְהַפְּחָ בָּךְ, וְרַחֲמֶיךָ רַבִּים, וְסִלְחָתָּהּ לַעֲוֹנָנוּ וְלַחַטָּאתָנוּ וְנִחַלְתָּנוּ. מַה שְּׂאִין רְשׁוּת לְשׁוּם מְלָאָךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, רַחֲמֵנוּתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶצֶל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, זֶהוּ שְׁפָתוֹב (שִׁיר הַ) פֶּתַחִי לִי - פֶּתַח שֶׁל תְּשׁוּבָה, לְמַעַן תִּזְכְּרֵי לְכָל טוֹב שֶׁבַעוֹלָם. שְׂרָאֲשֵׁי נְמִלָּא טַל - זֶהוּ רֹאשׁ הָעוֹלָם. קְנוּצוֹתֵי רְסִיִּסֵי לִילָה - זֶהוּ קֶצֶה הָעוֹלָם. כְּלוּמַר, רֹאשׁ הָעוֹלָם וְקֶצֶהוּ מְלֵאֲתֵי כָּל טוֹב בְּשִׁבְלֶיךָ, וְלֹא פֶתַחֲתָ לִי בְּאוֹתוֹ זְמַן. וְלֹאֲחֵר מִכֵּן, כְּשֶׁהֲצִיק לָהּ, מַה כְּתוּב? (סו) קִמְתִּי אֲנִי לְפִתַּח לְדוּדֵי וְדוּדֵי חֲמַק עֶבֶר נִפְשֵׁי יִצְאָה בְּדַבְּרוֹ.

דָּבָר אַחֵר, קִמְתִּי אֲנִי לְפִתַּח לְדוּדֵי - זֶה הִיא הַנְּשֻׁמָּה אֶצֶל הַגּוֹף, בְּעוֹד שֶׁהַנְּשֻׁמָּה בַּגּוֹף, אֵינָם רוֹצִים לְהַעִיר דְּרָכֵי הַתְּשׁוּבָה. אָמַר רַבִּי פְּנִיחָס, בְּשַׁעֲהַ שֶׁהַנְּשֻׁמָּה רוֹצֶה לְצִאת מִן הַגּוֹף, מִתְחַרְטֶת לָמָּה לֹא שָׁבָה בְּתְשׁוּבָה עַד שֶׁיִּצְאָה מִן הַגּוֹף, וְנִשְׁאַר הַגּוֹף כְּכֹלֵי אֵין חֲפֵץ בּוֹ.

וְאָמַר רַבִּי פְּנִיחָס, כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים נִפְשׁוּ מִתְּאַבְּלַת עָלָיו וְאוֹמְרֶת, קִמְתִּי אֲנִי לְפִתַּח לְדוּדֵי. תִּדַע לָךְ, בְּעוֹד שֶׁהַנְּשֻׁמָּה בַּגּוֹף וְהַגּוֹף עוֹמֵד בְּכַח, הִיא תְּשׁוּבָה מְעֻלָּה, וְלֹא בְּשַׁעֲהַ שְׂאִינוּ יְכוּלִּים כִּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי פְּנִיחָס, מִשָּׁל לָמָּה הַדָּבָר דּוֹמָה? לְאָדָם הַעוֹמֵד עַל שְׁלֻחָנוּ וְהִזֵּה רַעֲב וְתֵאֵב לְאָכֵל, וּבְעוֹד שֶׁהִזֵּה אוֹכֵל, עֲמַד עָנִי עַל הַפֶּתַח. שָׁאֵל מִמֶּנּוּ לְהֵאֲכִילוֹ, וְלֹא

אָמַר לִיהִ לָמָּה. אָמַר לִיהִ כִּי עִם קָשָׁה עָרַף הוּא וְסִלְחָתָּהּ. יִשְׂרָאֵל סָרְבָנִים טָרְחָנִים הֵם, פִּינּוֹן שְׁחוּטָאִים יֵשׁ בְּיַד הַמְּלָאָךְ לַעֲשׂוֹת דִּין, וְלֹא לַעֲשׂוֹת סְלִיחָה וּמְחִילָה. אָבֵל אֶתְּהָ רַחוּם וְחַנוּן, הֵיכֵלֶת וְהַפְּחָ בָּךְ, וְרַחֲמֶיךָ רַבִּים, וְסִלְחָתָּהּ לַעֲוֹנָנוּ וְלַחַטָּאתָנוּ וְנִחַלְתָּנוּ. מַה שְּׂאִין רְשׁוּת לְשׁוּם מְלָאָךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, רַחֲמֵנוּתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶצֶל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, (שׁה"ש ה ב) פֶּתַחִי לִי, פֶּתַח שֶׁל תְּשׁוּבָה, לְמַעַן תִּזְכְּרֵי לְכָל טוֹב שֶׁבַעוֹלָם. שְׂרָאֲשֵׁי נְמִלָּא טַל, זֶהוּ רֹאשׁ הָעוֹלָם. קְנוּצוֹתֵי רְסִיִּסֵי לִילָה, זֶהוּ קֶצֶה הָעוֹלָם. כְּלוּמַר, רֹאשׁ הָעוֹלָם וְקֶצֶהוּ מְלֵאֲתֵי כָּל טוֹב בְּשִׁבְלֶיךָ, וְלֹא פֶתַחֲתָ לִי בְּאוֹתוֹ זְמַן. וְלֹאֲחֵר מִכֵּן פְּשֵׁהֲצִיק לָהּ מַה כְּתִיב, (שׁס ה) קִמְתִּי אֲנִי לְפִתַּח לְדוּדֵי וְדוּדֵי חֲמַק עֶבֶר נִפְשֵׁי יִצְאָה בְּדַבְּרוֹ.

דָּבָר אַחֵר, קִמְתִּי אֲנִי לְפִתַּח לְדוּדֵי, זֶה הִיא הַנְּשֻׁמָּה אֶצֶל הַגּוֹף, בְּעוֹד שֶׁהַנְּשֻׁמָּה בַּגּוֹף, אֵינָם רוֹצִים לְהַעִיר דְּרָכֵי הַתְּשׁוּבָה. אָמַר רַבִּי פְּנִיחָס, בְּשַׁעֲהַ שֶׁהַנְּשֻׁמָּה רוֹצֶה לְצִאת מִן הַגּוֹף, מִתְחַרְטֶת לָמָּה לֹא שָׁבָה בְּתְשׁוּבָה עַד שֶׁיִּצְאָה מִן הַגּוֹף, וְנִשְׁאַר הַגּוֹף כְּכֹלֵי אֵין חֲפֵץ בּוֹ.

וְאָמַר רַבִּי פְּנִיחָס, כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים נִפְשׁוּ מִתְּאַבְּלַת עָלָיו וְאוֹמְרֶת, קִמְתִּי אֲנִי לְפִתַּח לְדוּדֵי. תִּדַע לָךְ, בְּעוֹד שֶׁהַנְּשֻׁמָּה בַּגּוֹף, וְהַגּוֹף עוֹמֵד בְּכַח, הִיא תְּשׁוּבָה מְעֻלָּיִיתָא, וְלֹא בְּשַׁעֲתָא דְּלֹא יְכוּלִּים.

כְּדָאֵמַר רַבִּי פְּנִיחָס, מִשָּׁל לָמָּה הַדָּבָר דּוֹמָה, לְאָדָם הַעוֹמֵד עַל שְׁוִלְחָנוּ, וְהִזֵּה רַעֲב וְתֵאֵב לְאָכֵל, וּבְעוֹד שֶׁהִזֵּה אוֹכֵל, עֲמַד עָנִי

החזיר לו פנים. הִלֵךְ אוֹתוֹ הָעֲנִי
בפּחֵי נֶפֶשׁ.

רֵאֲחֹר שָׁעָה הִגִּישׁוּ עוֹד לְפָנָיו
לֶאֱכֹל, הִיָּה בִטְנוֹ מֵלֵא מִכֹּל. כִּיּוֹן
שָׂרָאָה שְׂאִינֵו יְכוּל לֶאֱכֹל עוֹד,
אָמַר: תָּנוּ לוֹ לְזֶה הָעֲנִי. הִיָּה חֲכָם
אֶחָד עוֹמֵד עָלָיו, אָמַר לוֹ: שׁוּטָה,
אֵלֶּו יְכִילֵת לֶאֱכֹל לֹא נִתְתָּ לוֹ, עֲתָה
שְׂאִין בְּךָ כַח לֶאֱכֹל יוֹתֵר, אֲתָה
נוֹתְנוּ לְעֲנִי?!

כִּךָ הוּא הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה -
הוֹלֵךְ בַּהֲבִלָיו רָעֵב לֶאֱכֹל
וּלְהַרְוִיחַ מְמוֹן. בָּא הָעֲנִי, שֶׁהוּא
הַיֵּצֵר הַטּוֹב, וְשָׂאֵל מִמֶּנּוּ בְּבִקְשָׁה
שִׁיחֲזוֹר בַּתְּשׁוּבָה וְלַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה,
וְאֵינֵו רוֹצֵה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָעֵב
יוֹתֵר לְהַרְוִיחַ מְמוֹן.

רֵאֲחֹר זְמַן תּוֹפְסִים אוֹתוֹ בַּקּוֹלֵר.
כְּשֶׁרוֹאֶה שְׂאִינֵו יְכוּל לְהַרְוִיחַ
יוֹתֵר, אוֹמֵר אַחֲזוֹר בַּתְּשׁוּבָה, שְׂמָא
יִתְנוּ לוֹ שְׁעָה לְכַף אוֹ שְׂמָא לֹא
יִתְנוּ לוֹ. אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא: שׁוּטָה, עֲכָשׁוּ שְׂאִינְךָ יְכוּל
עוֹד לְהַרְוִיחַ יוֹתֵר אֲתָה אוֹמֵר
אַחֲזוֹר בַּתְּשׁוּבָה?! שְׂאֵלֵו הֵייתָ
יְכוּל לְהַרְוִיחַ עוֹד, לֹא הֵייתָ חוֹזֵר
בַּתְּשׁוּבָה. בְּעוֹדוֹ כִּךָ יִצְאָת
נִשְׁמָתוֹ.

וְאָמַר רַבִּי זְרִיקָא, הַגְדוֹל שְׂמֵן
הַחֲבָרִים הִיָּה אֱלִישֶׁע בֶּן אֲבוּיָה,
וְלֹא נִתְנוּ לוֹ רְשׁוֹת לְחֲזוֹר
בַּתְּשׁוּבָה. שִׁיִּצְאָ הַקּוֹל הַהוּא
וְאָמַר: בְּשָׁעָה שֶׁהֵייתָ מֵת, כָּל
הַדְּרָכִים וְהַשְּׂבִילִים מְלֻמְעָלָה
וּמְלֻמְטָה יִסְתַּתְמוּן מֵאוֹתוֹ הָאִישׁ
שֶׁלֹּא יָבֵא לְעוֹלָם הַבָּא. אָמַר רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי, לְמָה לָנוּ כָּל זֶה?
(קהלת יב, א) וְזָכַר אֶת בּוֹרְאֵיךָ כּוֹי
עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֵאוּ יְמֵי הַרְעָה.

וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבְּה אַחִיו.
(בראשית יד.) רַבִּי אַבְרָם פָּתַח, כִּנְגֵד
יֵצֵר הָרַע כִּמוֹ שֶׁנִּזְכָּר לְמַעְלָה. הָרִי
שְׂנִינֵו, כִּיּוֹן שֶׁנִּפְרַד יֵצֵר הָרַע מִן
הַגּוֹף שֶׁל הַצְּדִיק, לֹאִיזָה מְקוֹם

עַל הַפֶּתַח, שָׂאֵל מִמֶּנּוּ לְהֶאֱכִילוֹ, וְלֹא הִחֲזִיר
לוֹ פָּנִים, הִלֵךְ אוֹתוֹ הָעֲנִי בְּפִחֵי נֶפֶשׁ.

רֵאֲחֹר שָׁעָה, הִגִּישׁוּ עוֹד לְפָנָיו לֶאֱכֹל, הִיָּה
בִטְנוֹ מֵלֵא מִכֹּל, כִּיּוֹן שָׂרָאָה שְׂאִינֵו
יְכוּל לֶאֱכֹל עוֹד, אָמַר תָּנוּ לוֹ לְזֶה הָעֲנִי. הִיָּה
חֲכָם אֶחָד עוֹמֵד עָלָיו, אָמַר לִיָּה, שׁוּטָה, אֵלֶּו
יְכִילֵת לֶאֱכֹל לֹא נִתְתָּ לוֹ, עֲתָה שְׂאִין בְּךָ כַח
לֶאֱכֹל יוֹתֵר אֲתָה נוֹתְנוּ לְעֲנִי.

כִּךָ הוּא הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, הוֹלֵךְ בַּהֲבִלָיו
רָעֵב לֶאֱכֹל וּלְהַרְוִיחַ מְמוֹן, בָּא הָעֲנִי
שֶׁהוּא הַיֵּצֵר הַטּוֹב, וְשָׂאֵל מִמֶּנּוּ בְּבִקְשָׁה
שִׁיחֲזוֹר בַּתְּשׁוּבָה וְלַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה, וְאֵינֵו מִחֲזִיר
לוֹ פָּנִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָעֵב יוֹתֵר לְהַרְוִיחַ מְמוֹן.

רֵאֲחֹר זְמַן תּוֹפְסִין אוֹתוֹ בַּקּוֹלֵר, כְּשֶׁרוֹאֶה
שְׂאִינֵו יְכוּל לְהַרְוִיחַ יוֹתֵר, אוֹמֵר
אַחֲזוֹר בַּתְּשׁוּבָה. שְׂמָא יִתְנוּ לוֹ שְׁעָה לְכַף, אוֹ
שְׂמָא לֹא יִתְנוּ לוֹ. אָמַר לִיָּה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
שׁוּטָה עֲכָשׁוּ שְׂאִינְךָ יְכוּל עוֹד לְהַרְוִיחַ יוֹתֵר
אֲתָ אוֹמֵר אַחֲזוֹר בַּתְּשׁוּבָה, דְּאֵלֶּו הֵייתָ יְכוּל
לְהַרְוִיחַ עוֹד לֹא הֵייתָ חוֹזֵר בַּתְּשׁוּבָה, בְּעוֹדוֹ
כִּךָ יִצְאָת נִשְׁמָתוֹ.

וְאָמַר רַבִּי זְרִיקָא, רַב דְּמֵן חֲבַרְיָא אֱלִישֶׁע בֶּן
אֲבוּיָה הוּא, וְלֹא יָהִבוּ לִיָּה רְשׁוֹתָא
לְמַהְדַּר בַּתְּשׁוּבָה, דְּנִפְקָא הַהוּא קָלָא, וְאָמַר
בְּשַׁעְתָּא דְהוּא מֵת, כָּל אוֹרְחִין וְשְׂבִילִין
מְלַעֲיִלָא וּמְלַרַע יִסְתַּתְמוּן מֵהַהוּא גְבַרָא, דְּלֹא
יִיתִי לְעֶלְמָא דְאַתִּי. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי,
לְמָה לָן פּוֹלֵי הָאִי, (קהלת יב א) וְזָכַר אֶת בּוֹרְאֵיךָ
וּגוֹ' עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֵאוּ יְמֵי הַרְעָה.

וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבְּה אַחִיו. רַבִּי אַבְרָם
פָּתַח, כִּנְגֵד יֵצֵר הָרַע כְּדֹאִיתָא לְעִיל.
הָא תְּנִינָן, כִּיּוֹן שֶׁנִּפְרַד יֵצֵר (דף לא ע"ב)
הָרַע מִן הַגּוֹף שֶׁל צְדִיק, לֹאִיזָה מְקוֹם

הולך, למקום הרשעים, שלא יקטרגו עמו. קטרגו עמו?

מה משמיע? שפתוב (שם יג) ולוט ישב בערי הפקר ויאהל עד סדם ואנשי סדם רעים וחסאים וגו'. למקום רשעים וחסאים, שם שם אהלה לשבת. יצר הרע שם מהו עושה? חוטא עמם ומחטיא, עד שנשבה בעונותיו ונלכד.

ונשמת הצדיק מה היא עושה? וישמע אברם - זו היא הנשמה. פי נשבה אחיו - זה יצר הרע. וירק את חניכיו ילידי ביתו - אלו הם הצדיקים המחנכים במצוות ובדרך הטוב. כמו שאמר רבי אבהו, פיון שרואה הצדיק שגרשע נעזב ונלכד בעונותיו, הולך לאחזו בו, ויחזר בתשובה, ומקרבו ומלמדו תורה. זהו שפתוב וירדה עד דן, עד עקר דינו ורדה להצילו מדינה של גיהנם.

וכן הוא דרוף הצדיקים, לרדה אחרי הרשעים כדי להחזירם למוטב. מה פתוב בהם? (שם יד) ויחלק עליהם לילה וגו'. וזהו נשמת הצדיקים, שמייסרים ומבקשים להם, כדי שלא ילכו בדרך רשעתם. הוא ועבדיו ויכם - הנשמה והצדיקים רודפים אחריהם, ומוכיחים להם, ומייסרים להם.

וירדפם עד חובה - מודיעים להם רעתם, ורודפים אחריהם, עד שמגלים להם רעתם ורשעתם, למען יבושו ממעשיהם. וזהו וירדפם עד חובה. הנשמה עושה כף, ומודיעה להם דרכם הרעה, וזהו עד חובה. והאיה הם הולכים? לשמאל ולא לימין.

מה פתוב אחרי כן? (שם) וישב את כל הרכש וגם את לוט. אמר רבי אבהו, בעל כרחם הם חוזרים בתשובה, שפתוב וגם את לוט

מאי משמע. דכתיב ולוט ישב בערי הפקר ויאהל עד סדם ואנשי סדם רעים וחסאים וגו', למקום רשעים וחסאים, שם שם אהלה לשבת. יצר הרע שם מהו עושה, חוטא עמם, ומחטיא, עד שנשבה בעונותיו ונלכד.

ונשמת הצדיק מה הוא עושה. וישמע אברם זו היא הנשמה, פי נשבה אחיו, זה יצר הרע. וירק את חניכיו ילידי ביתו, אלו הם הצדיקים המחונכים במצוות, ובדרך הטוב, כדקאמר רבי אבהו, פיון שרואה הצדיק דהגרשע נעזב ונלכד בעונותיו, הולך לאחזו בו, ויחזר בתשובה, ומקרבו ומלמדו תורה. הדא הוא דכתיב, וירדה עד דן, עד עיקר דינו ורדה להצילו מדינה של גיהנם.

וכן הוא דרוף הצדיקים, לרדה אחרי הרשעים כדי להחזירם למוטב. מה פתיב בהו. ויחלק עליהם לילה וגו'. וזהו נשמת הצדיקים, שמייסרים ומבקשים להם, כדי שלא ילכו בדרך רשעתם. הוא ועבדיו ויכם, הנשמה והצדיקים רודפים אחריהם, ומוכיחין להם, ומייסרים להם.

וירדפם עד חובה, מודיעים להם רעתם, ורודפים אחריהם, עד שמגלים להם רעתם ורשעתם, למען יבושו ממעשיהם. וזהו וירדפם עד חובה. הנשמה עושה כף, ומודיעה להם דרכם הרעה, וזהו עד חובה. והאיה הם הולכים, לשמאל ולא לימין.

מה פתיב אחרי כן. וישב את כל הרכש וגם את לוט. אמר רבי אבהו, בעל כרחם הם חוזרים בתשובה. דכתיב וגם את לוט אחיו ורכושו השיב. ואפילו יצר הרע, בעל כרחו

אָחיו וּרְכוּשׁוֹ הַשִּׁיב. וְאֶפְלוּ יַצֵּר הָרַע בְּעַל כְּרַחוּ שֵׁב בְּתִשׁוּבָה. וְאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, בֵּא וּרְאֵה כִּמָּה שִׁכְרוּ שֶׁל אָדָם הָעוֹשֶׂה לְאַחֲרִים לְחִזּוֹר בְּתִשׁוּבָה. מָנָא לָן, מִמָּה דְכִתִּיב אַחֲרָיו, וּמִלְפִי צֶדֶק מְלֶךְ שָׁלֵם.

הַתַּאֲנִי רַבִּי חֲיִיא רַבְּה, בְּשַׁעָה שֶׁנִּשְׁמַת הַצְּדִיק, הַמְּחִזֵּיר בְּתִשׁוּבָה לְאַחֲרִים, יוֹצֵא מִן הַגּוֹף, מִיכָאֵל הַשֵּׁר הַגָּדוֹל הַמְּקַרֵּב נַפְשׁוֹת הַצְּדִיקִים לְפָנֵי בּוֹרְאֵו, הוּא יוֹצֵא וּמְקַדֵּם שְׁלוֹם לְנַשְׁמָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צְדִיק, שֶׁנֶּאֱמַר וּמִלְפִי צֶדֶק. זֶהוּ מִיכָאֵל רֹאשׁ שׁוּמְרֵי שַׁעְרֵי צֶדֶק. מְלֶךְ שָׁלֵם - זו יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה. הוֹצִיא לְחַם וַיֵּין - שְׁמֵקָדִים וְיוֹצֵא לְקִרְיָתוֹ, וְאוֹמֵר לוֹ שְׁלוֹם בּוֹאֵךְ. אָמַר רַבִּי חֲיִיא, מִכָּאֵן לְמַדְנּוּ, כָּל הַמְּקַדֵּם וְיוֹצֵא לְקִרְיָתוֹ הַבָּא מִן הַדֶּרֶךְ וְנוֹתֵן לוֹ הַפְּתוּב כְּאֵלוֹ אֲכִילָה וּשְׂתִיָּה הוּא נוֹתֵן לוֹ. מִנֵּיִן לָנוּ? מִהַפְּסוּק הַזֶּה, שֶׁכְּתוּב (דְּבָרִים כו) עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְמוּ אֶתְכֶם בְּלַחֵם וּבַמַּיִם, וְכִי צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְלַחֵם וּלְמַיִם, וְהֵלֵא הֵמֶן יוֹרֵד לָהֶם, שֶׁהִיָּה טוֹב וְשֶׁפִּיר מִכָּל אֲכִילָה שֶׁבַעוּלֵם.

אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא בָּאוּ לְהַקְדִּים לָהֶם שְׁלוֹם, הָעֵלָה עֲלֵיהֶם הַפְּתוּב כְּאֵילוֹ חֲסָרוּ מַחֲיָתָם. וְכָל הַמְּקַדֵּם שְׁלוֹם לְחַבְרֵוֹ, וְיוֹצֵא לוֹ לְדֶרֶךְ, מַעְלָה עֲלֵיו הַפְּתוּב, כְּאֵלוֹ נוֹתֵן לוֹ לְאֶכּוֹל וּלְשִׁתּוֹת. וְכֵן אָמַר רַבִּי חֲיִיא רַבְּה, מִיכָאֵל וּגְבַרְיָאֵל וּמִלְאֲכֵי הַשֵּׁר הַשׁוּמְרֵם שַׁעְרֵי צֶדֶק, יוֹצֵאִים לְקִרְיָתוֹ וּמְקַדִּימִים לוֹ שְׁלוֹם.

וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֲלִיוֹן - שֶׁשְּׁנֵה רַב יוֹסֵף, כֶּשֶׁם שֶׁכֵּהֵן גָּדוֹל לְמַטָּה, כֶּף מִיכָאֵל הַשֵּׁר הַגָּדוֹל הוּא כֹהֵן לְמַעְלָה, וְהוּא מְקַדֵּם וּמְבַרֵךְ לְנַשְׁמָה קוֹדֵם, וְאַחַר כֶּף מְבַרֵךְ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ

שֵׁב בְּתִשׁוּבָה. וְאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, בֵּא וּרְאֵה כִּמָּה שִׁכְרוּ שֶׁל אָדָם הָעוֹשֶׂה לְאַחֲרִים לְחִזּוֹר בְּתִשׁוּבָה. מָנָא לָן, מִמָּה דְכִתִּיב אַחֲרָיו, וּמִלְפִי צֶדֶק מְלֶךְ שָׁלֵם.

הַתַּאֲנִי רַבִּי חֲיִיא רַבְּה, בְּשַׁעָה שֶׁנִּשְׁמַת הַצְּדִיק, הַמְּחִזֵּיר בְּתִשׁוּבָה לְאַחֲרִים, יוֹצֵא מִן הַגּוֹף, מִיכָאֵל הַשֵּׁר הַגָּדוֹל הַמְּקַרֵּב נַפְשׁוֹת הַצְּדִיקִים לְפָנֵי בּוֹרְאֵו, הוּא יוֹצֵא וּמְקַדֵּם שְׁלוֹם לְנַשְׁמָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צְדִיק, שֶׁנֶּאֱמַר וּמִלְפִי צֶדֶק, זֶהוּ מִיכָאֵל רֹאשׁ שׁוּמְרֵי שַׁעְרֵי צֶדֶק. מְלֶךְ שָׁלֵם, זו יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה. הוֹצִיא לְחַם וַיֵּין, שְׁמֵקָדִים וְיוֹצֵא לְקִרְיָתוֹ, וְאוֹמֵר לוֹ שְׁלוֹם בּוֹאֵךְ.

אָמַר רַבִּי חֲיִיא, מִכָּאֵן לְמַדְנּוּ, כָּל הַמְּקַדֵּם וְיוֹצֵא לְקִרְיָתוֹ הַבָּא מִן הַדֶּרֶךְ, וְנוֹתֵן לוֹ שְׁלוֹם, מַעְלָה עֲלֵיו הַפְּתוּב כְּאֵלוֹ אֲכִילָה וּשְׂתִיָּה הוּא נוֹתֵן לוֹ. מִנֵּיִן לָנוּ, מִמָּה דְכִתִּיב (דְּבָרִים כג ה) עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְמוּ אֶתְכֶם בְּלַחֵם וּבַמַּיִם, וְכִי צְרִיכִין יִשְׂרָאֵל לְלַחֵם וּלְמַיִם, וְהֵלֵא הֵמֶן יוֹרֵד לָהֶם, שֶׁהִיָּה טוֹב וְשֶׁפִּיר מִכָּל אֲכִילָה שֶׁבַעוּלֵם.

אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא בָּאוּ לְהַקְדִּים לָהֶם שְׁלוֹם, הָעֵלָה עֲלֵיהֶם הַפְּתוּב כְּאֵילוֹ חֲסָרוּ מַחֲיָתָם. וְכָל הַמְּקַדֵּם שְׁלוֹם לְחַבְרֵוֹ, וְיוֹצֵא לוֹ לְדֶרֶךְ, מַעְלָה עֲלֵיו הַפְּתוּב, כְּאֵלוֹ נוֹתֵן לוֹ לְאֶכּוֹל וּלְשִׁתּוֹת. וְכֵן אָמַר רַבִּי חֲיִיא רַבְּה, מִיכָאֵל וּגְבַרְיָאֵל וּמִלְאֲכֵי הַשֵּׁר הַשׁוּמְרֵם שַׁעְרֵי צֶדֶק, יוֹצֵאִין לְקִרְיָתוֹ וּמְקַדִּימִין לוֹ שְׁלוֹם.

וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֲלִיוֹן, דְּתַאֲנִי רַב יוֹסֵף, כֶּשֶׁם שֶׁכֵּהֵן גָּדוֹל לְמַטָּה, כֶּף מִיכָאֵל הַשֵּׁר הַגָּדוֹל הוּא כֹהֵן לְמַעְלָה, וְהוּא מְקַדֵּם וּמְבַרֵךְ לְנַשְׁמָה קוֹדֵם, וְאַחַר כֶּף מְבַרֵךְ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ

לְקַדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְאֵלְמָלָא מְקַרָּא כְּתוּב, אִי אֶפְשָׁר לְאָמְרוּ, שְׁנֵאמַר (בראשית ד') וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֲלִיּוֹן קִנְיָ שָׁמַיִם וְאֶרֶץ. אֲשֶׁרִיךְ שְׂזִכִיתָ לְכֹךְ, וְאַחַר כֵּךְ וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיּוֹן אֲשֶׁר מִגֵּן צָרִיךְ בִּיָּדְךָ, אֵלּוּ הִרְשָׁעִים שְׂזִכִיתָם בְּתִשׁוּבָה, וְעֲשִׂיתָ אֶת נִשְׁמָתָם.

וַיִּתֵּן לוֹ מַעֲשֵׂר מִכָּל (שם), אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַפְּסוּק הַזֶּה לֹא יִדְעֵנוּ מִי נָתַן מַעֲשֵׂר לְמִי. אֵלּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נֹתֵן לוֹ מַעֲשֵׂר. נוֹטֵל אוֹת אַחַת מִתַּחַת כֶּסֶף הַכְּבוֹד, וְנוֹתֵן אוֹתָהּ עֲטָרָה עַל הַנִּשְׁמָה, שֶׁהוּא אַבְרָם. וְאִיזוֹ הִיא אוֹת אַחַת? אוֹת ה', כֹּאֲשֶׁר נִבְרָא הָעוֹלָם בֵּה, לְהִיּוֹת צְרוּרָה בְּצִוּוֹר הַחַיִּים, וְנִשְׁלַמְתָּ בְּהִשְׁלַמְתּוֹ. זֶהוּ שְׂכָתוֹב (שם י') וְלֹא יִקְרָא עוֹד אֶת שְׂמֵךְ אַבְרָם וְהָיָה שְׂמֵךְ אַבְרָהָם, וְזֶהוּ הַמַּעֲשֵׂר שֶׁנָּתַן לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מֵהוּ מְכַל? הוּא שְׂכִינְתּוֹ שֶׁל מְקוֹם, שֶׁהָרִי שְׁנִינּוּ, אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, מֵהוּ שְׂכִינְתּוֹ (בראשית כד') וְה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם כִּכֹּל? שֶׁהָשָׂרָה שְׂכִינְתּוֹ עִמּוֹ.

אָמַר רַב חֲסֵדָא, אֵינן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה מַשְׁפָּט בְּרִשְׁעִים בְּעוֹלָם הַבָּא, עַד שֶׁנִּמְלָךְ בְּנִשְׁמָתָן שֶׁל צְדִיקִים, שְׁנֵאמַר (איוב ד') מִנְשַׁמַּת אֱלוֹהִי יֵאבְדוּ. וּכְשֶׁהֵם אוֹבְדִים, אֵינן אוֹבְדִים אֵלּא מֵאוֹתוֹ הַדִּין, שֶׁהַנִּשְׁמָה דְנָה לְרִשְׁעִים.

וְשְׁנִינּוּ, עַרְסִיא"ל שָׂרוּ שֶׁל גִּיהֵנָם, עוֹמֵד לִפְנֵי נִשְׁמַת הַצְּדִיקִים שֶׁלֹּא יִתְפַּלְלוּ עַל הַרְשָׁעִים לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְשִׁיתָנָם בְּרִשְׁוֹתוֹ לְהוֹרִידָם לְבָאָר שַׁחַת, זֶהוּ שְׂכָתוֹב (בראשית יד') וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ סָדָם אֶל אַבְרָם תֵּן לִי הַנֶּפֶשׁ. מֶלֶךְ סָדָם זֶהוּ שָׂרוּ שֶׁל גִּיהֵנָם, הָעוֹמֵד עַל הַרְשָׁעִים, וְהוּא מֶלֶךְ סָדָם.

הוּא. וְאֵלְמָלָא מְקַרָּא כְּתוּב אִי אֶפְשָׁר לְאָמְרוּ, שְׁנֵאמַר וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֲלִיּוֹן קִנְיָ שָׁמַיִם וְאֶרֶץ. אֲשֶׁרִיךְ שְׂזִכִיתָ לְכֹךְ, וְאַחַר כֵּךְ וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיּוֹן אֲשֶׁר מִגֵּן צָרִיךְ בִּיָּדְךָ, אֵלּוּ הִרְשָׁעִים שְׂזִכִיתָם בְּתִשׁוּבָה, וְעֲשִׂיתָ אֶת נִשְׁמָתָם.

וַיִּתֵּן לוֹ מַעֲשֵׂר מִכָּל, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הִיא קְרָא לֹא יִדְעֵנוּ, מִי נָתַן מַעֲשֵׂר לְמִי. אֵלּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נֹתֵן לוֹ מַעֲשֵׂר. נוֹטֵל אוֹת א' מִתַּחַת כֶּסֶף הַכְּבוֹד, וְנוֹתֵן אוֹתָהּ עֲטָרָה עַל הַנִּשְׁמָה, שֶׁהוּא אַבְרָם. וְאִיזוֹ הִיא אוֹת אַחַת. אוֹת ה'. כֹּאֲשֶׁר נִבְרָא הָעוֹלָם בֵּה, לְהִיּוֹת צְרוּרָה בְּצִוּוֹר הַחַיִּים, וְנִשְׁלַמְתָּ בְּהִשְׁלַמְתּוֹ. הִדָּא הוּא דְכָתִיב, (בראשית יז') וְלֹא יִקְרָא עוֹד אֶת שְׂמֵךְ אַבְרָם וְהָיָה שְׂמֵךְ אַבְרָהָם, וְזֶהוּ הַמַּעֲשֵׂר שֶׁנָּתַן לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מֵהוּ מְכַל, הוּא שְׂכִינְתּוֹ שֶׁל מְקוֹם, דְּהָא תְּנִינָן, אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, מֵאִי דְכָתִיב וְה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם כִּכֹּל, שֶׁהָשָׂרָה שְׂכִינְתּוֹ עִמּוֹ.

אָמַר רַב חֲסֵדָא, אֵינן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה מַשְׁפָּט בְּרִשְׁעִים בְּעוֹלָם הַבָּא, עַד שֶׁנִּמְלָךְ בְּנִשְׁמָתָן שֶׁל צְדִיקִים, שְׁנֵאמַר (איוב ד ט') מִנְשַׁמַּת אֱלוֹהִי יֵאבְדוּ. וּכְשֶׁהֵם אוֹבְדִין, אֵינן אוֹבְדִין אֵלּא מֵאוֹתוֹ הַדִּין, שֶׁהַנִּשְׁמָה דְנָה לְרִשְׁעִים.

וְתֵאנָא, עַרְסִיא"ל שָׂרוּ שֶׁל גִּיהֵנָם, עוֹמֵד לִפְנֵי נִשְׁמַת הַצְּדִיקִים שֶׁלֹּא יִתְפַּלְלוּ עַל הַרְשָׁעִים לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְשִׁיתָנָם בְּרִשְׁוֹתוֹ לְהוֹרִידָם לְבָאָר שַׁחַת, הִדָּא הוּא דְכָתִיב, וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ סָדָם אֶל אַבְרָם תֵּן לִי הַנֶּפֶשׁ. מֶלֶךְ סָדָם זֶהוּ שָׂרוּ שֶׁל גִּיהֵנָם, הָעוֹמֵד עַל הַרְשָׁעִים, וְהוּא מֶלֶךְ סָדָם.

וְמָה אֹמֵר לְנִשְׁמָה שְׁהוּא אַבְרָם, תַּן לִי הַנֶּפֶשׁ, שְׁהוּא הַחוּטָא, כְּמֹה שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל יח) הַנֶּפֶשׁ הַחוּטָא הִיא תָמוּת. כְּלוֹמַר תַּן לִי אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ שְׁהוּא מִתְאַוָּה בַּחֲטָאוֹת, כְּדִי שְׁתֵּהָא נְדוּגִית כְּפִי רִשְׁעָתָהּ, וְלֹא תִקְחֶנָּה בְּתַחֲנוּנֶיהָ. וְהִרְכּוּשׁ קַח לָךְ, אוֹתָם אֲשֶׁר שָׁבוּ בְּתִשׁוּבָה בְּנִפְשׁוֹתָם מִדְּרָכָם הָרָעָה, קַח לָךְ, וְהִצִּילֶם מִדִּינָהּ שֶׁל גִּיהֵנָם.

וְמָה אֹמֵר לְנִשְׁמָה, שְׁהוּא אַבְרָם? תַּן לִי הַנֶּפֶשׁ, שְׁהוּא הַחוּטָא, כְּמֹה שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל יח) הַנֶּפֶשׁ הַחוּטָא הִיא תָמוּת. כְּלוֹמַר, תַּן לִי אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ שְׁהוּא מִתְאַוָּה בַּחֲטָאוֹת, כְּדִי שְׁתֵּהָא נְדוּגִית כְּפִי רִשְׁעָתָהּ, וְלֹא תִקְחֶנָּה בְּתַחֲנוּנֶיהָ. וְהִרְכּוּשׁ קַח לָךְ - אוֹתָם אֲשֶׁר שָׁבוּ בְּתִשׁוּבָה בְּנִפְשׁוֹתָם מִדְּרָכָם הָרָעָה, קַח לָךְ, וְהִצִּילֶם מִדִּינָהּ שֶׁל גִּיהֵנָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הַנִּשְׁמָה מָה הִיא אוֹמֶרֶת, וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל מֶלֶךְ סֹדֶם הִרְמַתִּי יָדַי אֶל ה' אֶל עֵלְיוֹן, בְּשִׁבּוּעָה, שְׁלֹא אֶתְפַּלֵּל וְלֹא אֶקַּח לְאוֹתָם הָרִשְׁעִים, שְׁהִיִּיתִי מִכְרִיז לִפְנֵיהֶם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וְהוֹכַחְתִּים לַחֲזוֹר בְּתִשׁוּבָה, וּפְרַשְׁתִּי לָהֶם כָּל מִשְׁפָּטֵי גִיְהֵנָם, וְלֹא שָׁמְעוּ לִי. אִם אֶקַּח מִכָּל אֲשֶׁר לָךְ, שְׁלָךְ הֵם, וּבְרִשׁוּתְךָ הֵם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הַנִּשְׁמָה מָה הִיא אוֹמֶרֶת? וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל מֶלֶךְ סֹדֶם הִרְמַתִּי יָדַי אֶל ה' אֶל עֵלְיוֹן, בְּשִׁבּוּעָה, שְׁלֹא אֶתְפַּלֵּל וְלֹא אֶקַּח לְאוֹתָם הָרִשְׁעִים, שְׁהִיִּיתִי מִכְרִיז לִפְנֵיהֶם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וְהוֹכַחְתִּים לַחֲזוֹר בְּתִשׁוּבָה, וּפְרַשְׁתִּי לָהֶם כָּל מִשְׁפָּטֵי גִיְהֵנָם, וְלֹא שָׁמְעוּ לִי. אִם אֶקַּח מִכָּל אֲשֶׁר לָךְ - שְׁלָךְ הֵם, וּבְרִשׁוּתְךָ הֵם.

דָּאִמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי, זִמְנָא חָדָא חֲזִי הוּיִת וְעֲרַעִית סְמוּךְ לְתַרְעָא דְגִיְהֵנָם, וּשְׁמַעִית קַל חֲתִיבָא, דְהוּוּ טְרִידִין בְּגִיְהֵנָם בְּדִינָא רַבָּא, דְדִינִין לְחֲתִיבָא בְּעֵלְמָא דְאַתִּי, וְהוּוּ אֶמְרִין, פּוֹתְקָנָא סִיפְנָא, שְׁמַעְנָא, וְלֹא אֶרִיכְנָא אוּדִינָא, וּוִי לָן, מִיִּלְתָּא דְצַדִּיקָא לָא עֲבַדְנָא. בְּכִינָא, שְׁמַעִית הֵוּוּ קָלָא דְאָמַר, בַּר לִיּוֹאֵי בַר לִיּוֹאֵי, סַק סִיקְתָךְ וּסְתוּם פּוּמְךָ, לִית לָךְ רִשׁוּתָא לְצַלָּאָה עֲלוּהִי, וְאַתָּה וְחִבְרִיָא פְתִיב בְּכוֹ (מלכים ג כא) וְעִסוּתָם רִשְׁעִים פִּי יְהִי אֶפְרַת תַּחַת פְּפוֹת רַגְלֵיכֶם.

שָׂאִמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי, פַּעַם אַחַת הִיִּיתִי רוּאָה וְנִקְלַעְתִּי סְמוּךְ לְשַׁעַר הַגִּיְהֵנָם, וְשְׁמַעְתִּי קוֹל הָרִשְׁעִים, שְׁהִיוּ נִטְרָדִים בְּגִיְהֵנָם בְּדִין הַגְּדוֹל שְׁדָנִים אֶת הָרִשְׁעִים לְעוֹלָם הַבָּא, וְהָיוּ אוֹמְרִים: הַפְּתַק שֶׁל הַפֶּסֶק שֶׁלָּנוּ שְׁמַעְנוּ, וְלֹא הִרְפַּנוּ אֲזַנֵּינוּ. אוּי לָנוּ שְׁדַבֵּר הַצַּדִּיקִים לֹא עֲשִׂינוּ.

וַאֲמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי, שְׁבַעָה מְדוּרוֹת יֵשׁ בְּגִיְהֵנָם, בְּאֲשֶׁר נְדוּגִין הָרִשְׁעִים לְעֵתִיד לְבָא. וְשְׁבַעָה פְתָחִים יֵשׁ בְּגִיְהֵנָם, כְּנֶגֶד שְׁבַעָה פְתָחִים שְׁיֵשׁ לְנִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים לְהַכְּנֵס בָּהֶם. מְכַנְגְּדִין, יֵשׁ לְנֶפֶשׁ הָרִשָּׁע שְׁבַעָה פְתָחִים (דף לב ע"א) לְהַכְּנֵס בָּהֶם בְּגִיְהֵנָם, וְאֵלוֹ הֵן: אוֹפֵל,

בְּבִיתִי, שְׁמַעְתִּי הַקּוֹל הַהוּא שָׂאוֹמֵר: בֶּן לִוִּי, בֶּן לִוִּי, עֲלֵה עֲלֵיתְךָ וּסְתָם פִּיךָ, אִין לָךְ רִשׁוּת לְהַתְּפַלֵּל עֲלֵיהֶם, וְאַתָּה וְהַחֲבָרִים כְּתוּב בְּכֶם (מלאכי א) וְעִסוּתָם רִשְׁעִים כִּי יְהִי אֶפְרַת תַּחַת פְּפוֹת רַגְלֵיכֶם.

וַאֲמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי, שְׁבַעָה מְדוּרוֹת יֵשׁ בְּגִיְהֵנָם בְּאֲשֶׁר נְדוּגִין הָרִשְׁעִים לְעֵתִיד לְבָא. וְשְׁבַעָה פְתָחִים יֵשׁ בְּגִיְהֵנָם כְּנֶגֶד שְׁבַעָה פְתָחִים שְׁיֵשׁ לְנִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים לְהַכְּנֵס בָּהֶם. כְּנֶגֶד הֵן יֵשׁ לְנֶפֶשׁ

צְלָמוֹת, שְׁעָרֵי מוֹת, בְּאֵר שַׁחַת, טִיט הַיּוֹן,
שְׂאוֹל וְאַבְדוֹן. וְשֵׁם נִידוּנִים שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ.
דְּאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מִשְׁפֵּט רְשָׁעִים בְּגִיהֵנָם,
שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ, וְשֵׁם יִצְפָּצְפוּ
בְּתִשׁוּבָה. וְנִשְׁמָתָם שֶׁל צְדִיקִים פּוֹגְעִין לְפָנָי
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמַעְלִין אוֹתָן מִשְׂאוֹל,
שֶׁהוּא הַמְדוּר הַשְּׁשִׁי, שֶׁנֶּאֱמַר (ש"א ב' 1) מוֹרִיד
שְׂאוֹל וַיַּעַל.

וְכוּי שְׁנַכְנַס בְּמְדוּר הַתַּחְתּוֹן שֶׁהוּא אַבְדוֹן, שׁוֹב
אֵינוֹ עוֹלָה. דְּתַאנָּא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אָף
עַל פִּי שְׁנַכְנַס בְּשְׂאוֹל, עוֹלָה בְּתִשׁוּבָה, שֶׁנֶּאֱמַר
(יונה ב' ג) מִבְּטֶן שְׂאוֹל שְׁוַעַתִּי שְׁמַעַתָּ קוֹלִי.

דְּבַר אַחַר הִרְמַתִּי יְדֵי אֵל ה' אֵל עֲלִיּוֹן וְגו'
אִם מַחוּט וְגו' אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר הֶרְאוּיִם
לָךְ, שֶׁהֵם רְשָׁעִים גְּמוּרִים, שֶׁלֹּא שָׁבוּ בְּתִשׁוּבָה
מֵעוֹלָם, בְּשִׁבוּעָה שֶׁלֹּא אָקַחְם לְעוֹלָם.

בְּלַעְדֵי רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים. אָמַר רַבִּי
תַּנְחוּם, בֵּא וּרְאֵה כַּמָּה חֲבִיבָה הַתּוֹרָה
לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁבִשְׂבִילָהּ זוֹכָה
הָאָדָם לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבֵּא, וְכָל הַמְּלַמֵּד תּוֹרָה
לְאַחֵרִים, יוֹתֵר מִכָּל. בֵּא וּרְאֵה מַה פְּתִיב
בְּכָאן, אִם אָקַח מִכָּל אֲשֶׁר לָךְ, אוֹתָם הִרְשָׁעִים
הֶרְאוּיִם לָךְ. בְּלַעְדֵי רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים,
חוּץ מֵאוֹתָם הַמּוֹרִים תּוֹרָה לְאַחֵרִים
וּלְתִינוּקוֹת, שֶׁשְׂכָרָם כְּפוּל.

דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַמְּלַמֵּד תּוֹרָה לְתִינוּקוֹת,
דִּירְתוּ עִם הַשְּׂכִינָה. וְהֵינּוּ דְאָמַר רַבִּי
שְׁמַעוֹן, כִּד הָיָה אֲתִי לְמַחְמֵי עוֹלִימִיָּא בְּבִי
רַב, הָיָה אָמַר, אֲזַלְנָא לְמַחְמֵי אִפִּי שְׂכִינְתָּא.

וְאוֹמַר רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים, חוּץ מֵאוֹתָם
אֲשֶׁר לְמַדּוּ לְנְעָרִים תּוֹרָה, וְחֵלֶק
הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הִלְכוּ אֲתִי בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, תְּדַע
חוּץ מֵאוֹתָם אֲשֶׁר לְמַדּוּ לְנְעָרִים תּוֹרָה, וְחֵלֶק הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר

הִרְשָׁע שְׂבָעָה פְּתָחִים לְהַפְּסֵם
בְּהֵם בְּגִיהֵנָם, וְאֵלוֹ הֵם: אֶפֶל,
צְלָמוֹת, שְׁעָרֵי מוֹת, בְּאֵר שַׁחַת,
טִיט הַיּוֹן, שְׂאוֹל וְאַבְדוֹן. וְשֵׁם
נִידוּנִים שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ.

שֶׁאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מִשְׁפֵּט
רְשָׁעִים בְּגִיהֵנָם שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ,
וְשֵׁם יִצְפָּצְפוּ בְּתִשׁוּבָה. וְנִשְׁמָתָם
שֶׁל צְדִיקִים פּוֹגְעִים לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא וּמַעְלִים אוֹתָם מִשְׂאוֹל,
שֶׁהוּא הַמְדוּר הַשְּׁשִׁי, שֶׁנֶּאֱמַר
(שמואל א-ב' 1) מוֹרִיד שְׂאוֹל וַיַּעַל.

וְכוּי שְׁנַכְנַס בְּמְדוּר הַתַּחְתּוֹן,
שֶׁהוּא אַבְדוֹן, שׁוֹב אֵינוֹ עוֹלָה,
שֶׁשְׁנַיִנו, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אָף עַל
פִּי שְׁנַכְנַס בְּשְׂאוֹל, עוֹלָה
בְּתִשׁוּבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (חנה ב' 1) מִבְּטֶן
שְׂאוֹל שְׁוַעַתִּי שְׁמַעַתִּי קוֹלִי.

דְּבַר אַחַר, (בראשית יד) הִרְמַתִּי יְדֵי
אֵל ה' אֵל עֲלִיּוֹן וְגו' אִם מַחוּט
וְגו'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֶרְאוּיִים
לָךְ, שֶׁהֵם רְשָׁעִים גְּמוּרִים, שֶׁלֹּא
שָׁבוּ בְּתִשׁוּבָה מֵעוֹלָם, בְּשִׁבוּעָה
שֶׁלֹּא אָקַחְם לְעוֹלָם.

בְּלַעְדֵי רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים
(שם). אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, בֵּא וּרְאֵה
כַּמָּה חֲבִיבָה הַתּוֹרָה לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, שֶׁבִשְׂבִילָהּ זוֹכָה
הָאָדָם לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבֵּא, וְכָל
הַמְּלַמֵּד תּוֹרָה לְאַחֵרִים - יוֹתֵר
מִכָּל. בֵּא וּרְאֵה מַה פְּתוּב בְּכָאן,
אִם אָקַח מִכָּל אֲשֶׁר לָךְ - אוֹתָם
הִרְשָׁעִים הֶרְאוּיִים לָךְ. בְּלַעְדֵי רַק
אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים - חוּץ מֵאוֹתָם
הַמּוֹרִים תּוֹרָה לְאַחֵרִים
וּלְתִינוּקוֹת, שֶׁשְׂכָרָם כְּפוּל.

שֶׁאָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַמְּלַמֵּד תּוֹרָה
לְתִינוּקוֹת, דִּירְתוּ עִם הַשְּׂכִינָה.
וְהֵינּוּ שֶׁאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּשֶׁהָיָה
בֵּא לְרְאוֹת אֶת הָעֲלָמִים בְּבֵית
הַרַב, הָיָה אוֹמֵר: הִלְכְּתִי לְרְאוֹת
פְּנֵי הַשְּׂכִינָה.

וְאוֹמַר, רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים -
וְחֵלֶק אֲתִי בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, תְּדַע

שְׁאַחֲזִיק בָּהֶם וְלֹא אֶתְנֶם לָךְ, אֵף
עַל פִּי שְׂרָאוּיִים לְעֵנֶשׁ.

בְּמוֹ כֵן יֵשׁ לְנִשְׁמַת הַצְּדִיק עִם מְלֶךְ
סְדוּם, שֶׁהוּא שָׂרוּ שֶׁל גִּיהֵנָם,
הַמּוֹשֵׁל עַל הַרְשָׁעִים. וְעוֹד אוֹמֵר
לוֹ, לֹא אֲנִי לְבִדֵי אַחֲזִיק בָּאֵלֹהִים,
אֲלֵא עֲנֵר אֶשְׁפּוֹל וּמִמָּרָא, שֶׁהֵם
הָאֲבוֹת, הֵם יִקְחוּ חֵלְקָם.

רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי שְׁמַעוֹן פִּגְשׁ
בּוֹ אֵלֵיהֶוּ בְּדַמּוֹת זֶקֶן אֶחָד, וְעֵלָם
קָטָן עִמּוֹ, וְהָיָה מַעֲבָר שֶׁל מַיִם
רַבִּים לְעֵבֶר לְצַד הַזֶּה. אָמַר לוֹ:
זֶקֶן זֶקֶן, אָרִים עַל כַּתְּפֵי אֶת הַיָּלֵד
הַזֶּה, וְאַתָּה בְּצַד הַשָּׁנִי, וְאֶעֱבִיר
אֶתְכֶם אֶת מַעֲבַר הַמַּיִם.

אָמַר: וְלֹא מוֹרָה הַדּוֹר אֶתָּה, וְלֹא
תּוֹכַל לְהַעֲבִירֵנוּ. אָמַר לוֹ: זֶקֶן
זֶקֶן, אִם אֶתְפֹּס בְּיַדִּי הָאֶחָת אוֹתָךְ
וְאוֹתוֹ, אֲשַׁלִּיךְ אֶתְכֶם לְצַד אַחֵר
בַּחֲצֵי מִיל.

אָמַר: לוֹ, וְעִסְקָת בַּתּוֹרָה? אָמַר
לוֹ, כֵּן. אָמַר לוֹ: וְלֹא נִקְרָאת
תּוֹשֵׁיָה, שְׂמַתְשֵׁת כַּחוֹ שֶׁל אָדָם?
אָמַר לוֹ: וְלֹא נִקְרָאת רְפוּאָה
וְשִׁקּוּי, שְׁנֵאֲמַר (משלי א) רְפָאוֹת תְּהִי
לְשִׁרְךָ וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ? אֵף אֲנִי
שׁוֹתֶה מִהַתּוֹרָה הַרְבֵּה כְּמִי
שְׁשׁוֹתֶה כְּלִי שֶׁל רְפוּאָה, וְהַתְחַזֵּק
כַּחֲצֵי הָעֶבְרָתִי אוֹתָם.

אָמַר לוֹ: זֶקֶן זֶקֶן, מִי הַיָּלֵד הַזֶּה
עִמָּךְ? אָמַר לִי: אֲנִי מְלַמְדוֹ תּוֹרָה.
אָמַרְתִּי לוֹ: זֶקֶן זֶקֶן, כַּחֲצֵי רַב
בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא,
וּבְשִׁבִיל הַיָּלֵד הַזֶּה לֹא אֲשָׂאִיר
אֶת מְלֶאךָ הַגִּיהֵנָם לְגַעַת בְּךָ, וְאֲנִי
אֲכַנְיֶסְךָ לְעוֹלָם הַבָּא בְּרַב כַּחֲצֵי
שֵׁשׁ לֵי שָׁם.

אָמַר לִי: רַבִּי רַבִּי, כַּתְּךָ רַב לְעוֹלָם
הַבָּא כְּאֶחָד מִשְׁמֹשֵׁי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא שְׂמֹשֵׁשׁ לְפָנָיו. עַד
שֶׁהֲשִׁיחַ בּוֹ, לֹא רָאָה אוֹתוֹ.

דָּאֲתִי, כַּחַד מִן שְׂמֹשׁוֹי דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא דְמִשְׁמֹשִׁין קְדָמוּהִי. עַד

שְׁאַחֲזִיק בָּהֶם, וְלֹא אֶתְנֶם לָךְ, אֵף עַל פִּי
שְׂרָאוּיִים לְעֵנֶשׁ.

בְּמוֹ כֵן יֵשׁ לְנִשְׁמַת הַצְּדִיק עִם מְלֶךְ סְדוּם,
שֶׁהוּא שָׂרוּ שֶׁל גִּיהֵנָם, הַמּוֹשֵׁל עַל
הַרְשָׁעִים. וְעוֹד אוֹמֵר לוֹ, לֹא אֲנִי לְבִדֵי אַחֲזִיק
בָּאֵלֹהִים, אֲלֵא עֲנֵר אֶשְׁפּוֹל וּמִמָּרָא, שֶׁהֵם הָאֲבוֹת,
הֵם יִקְחוּ חֵלְקָם.

רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי שְׁמַעוֹן פִּגְעַת בִּיה בְּאֵלֵיהֶוּ,
בְּדִיוֹקְנָא דְסַבְּא חֲדָא, וְעֵלָם זְעִיר עַמִּיָּה,
וְהוּא מַעֲבַר נַהֲרָא דְמִיָּא רַבָּא, לְאֶעֱבִירָא לְהַךְ
גִּיסָא, אָמַר לִיה סַבְּא סַבְּא, אֲרַמִּי אַכְתָּפָאִי
רַבִּיָּא דִין, וְאַתָּ בְּאִידָךְ גִּיסָא, וְאֶעֱבַר לְכוּן
מַעֲבִירָא דְמִיָּא.

אָמַר, וְלֹאֹו מְאָרִי דְדָרָא אֶתָּה, וְלֹא תִיכּוֹל
לְאֶעֱבִירֵנָא. אָמַר לִיה סַבְּא סַבְּא, אִי
אֶתְפֹּסְךָ בַּחַד יְדֵי, לָךְ וְלִיָּה, אֲרַמִּי יִתְכוּן לְאִידָךְ
גִּיסָא בְּפִלְגוֹת מִיָּלָא.

אָמַר לִיָּה, וְלַעֲיַת בְּאוֹרֵיָתָא. אָמַר לִיָּה אִין.
אָמַר לִיָּה וְלֹא נִקְרָאת תּוֹשֵׁיָה, שְׂמַתְשֵׁת
כַּחוֹ שֶׁל אָדָם. אָמַר לִיָּה וְלֹא נִקְרָאת אַסּוּוֹתָא,
וְשִׁקּוּיָא, שְׁנֵאֲמַר (משלי ג ח) רְפָאוֹת תְּהִי לְשִׁרְךָ
וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ. אֵף אֲנָא שְׂתִי מְאוֹרֵיָתָא
סְגִיָּאָה, כְּמֵאן דְשְׂתִי מְאָנָא דְאַסּוּוֹתָא וְאַתִּיָּשֵׁר
חִילִי. אֶעֱבִירֵנוּן.

אָמַר לִיָּה סַבְּא סַבְּא, מְאָן רַבִּיָּא דִין גַּבְךָ. אָמַר
לִיָּה אֲנָא מְלִיף לִיָּה בְּאוֹרֵיָתָא. אָמַר לִיָּה,
סַבְּא סַבְּא, חִילִי סְגִיָּא בְּעֵלְמָא דִין וּבְעֵלְמָא
דְאֶתִי, וּבְגִינִיָּה דְרַבִּיָּא דִין, לֹא אֶשְׁבּוֹק
לְמֶלְאָכָא דְגִיָּהנָם, לְמִינְגַע בְּךָ, וְאֲנָא עֵיָלְנָא
לָךְ לְעֵלְמָא דְאֶתִי, בְּתַקִּיף חִילִי דְאִית לִי תַמָּן.
אָמַר לִיָּה, רַבִּי רַבִּי, חִילָךְ סְגִיָּאָה לְעֵלְמָא

דָּאֲתִי, כַּחַד מִן שְׂמֹשׁוֹי דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא דְמִשְׁמֹשִׁין קְדָמוּהִי. עַד

אמר: מזה נשמע שנה הנה אליהו. והנה שמח במעשה שעשה לו.

ומאותו היום, כשהיה רואה דמות אביו, הנה אומר לו: אבא אבא, אמר לאותו הזקן, בטולים רבים הנה מהתורה. אמר לו: אמר לו שזקן הקדמונים, זקן של הכתובים, ומיד תישר כחך.

אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם וגו' (בראשית טו). רבי עזריה פתח, (שירא) משכני אחריך נרוצה. אמר רבי יצחק, כל הקורא קריאת שמע כתקונה על מטתו, עולה נשמתו לשובט בארץ החיים.

אמר רבי בן, מהו כתקונה? בא תשמע, ששים אותיות ידועות יש בקריאת שמע של לילה שיהא מכוין בהם לדעת הסוכבים את פסא הכבוד, שהם ששים. זהו שכתוב (שם ג) ששים גבורים סביב לה מגברי ישראל. (והרי הם שבעים? אלא עשרה ממנים לעשות דין, שנאמר אלהים נצב בעדת פב) אלהים נצב בעדת אל.

שנו רבותינו, פעם אחת הלך רבי דוסתאי לראות את רבי אלעזר בן ערוך. הזדמן לו רבי חגי. אמר לו: יאמר לנו מורנו דרף תקינה לפניו, למי הלך? אמר לו: לראות את סבר פני הימים. אמר לו: מי הוא? אמר לו: מי שיורדים לפניו גדולים עליונים של המלך ברוך הוא.

אמר לו: נוח לו למר שאלך עמו לדרך? אמר לו: אם תוכל לסבר סברא למה שתשמע - לך, ואם לא - סטה לאחריך, כך שלא תעגש. אמר לו: לא יחשש מר לזה, שהרי שמעתי דבר של סוד עליון, והסתפלתי בו, וסברתי סברא.

אמר לו: ומה היא? אמר לו: שמעתי את סוד הפסוק הנה (שיר

דאשגח ביה, לא חזייה. אמר שמע מינה דאליהו הנה, והנה חדי בעובדוי דעבד ליה. ומן יומא ההוא פד הנה חמי דיוקנא דאבוי, הנה אמר ליה אבא אבא, אימא לההוא סבא, שפמין סגיאין מאורייתא הנה. אמר ליה אימא ליה סבא דקדמאי, סבא דפותקא. ומיד יתישר חילך.

אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם וגו', ר' עזריה פתח, (שה"ש א ד) משכני אחריך נרוצה. אמר רבי יצחק, כל הקורא קריאת שמע כתקונה על מטתו, עולה נשמתו לשובט בארץ החיים.

אמר רבי בן, מאי כתקונה, תא שמע, ששים אותיות ידועות יש בקריאת שמע של לילה, שיהא מכוין בהם לדעת, הסוכבים את פסא הכבוד, שהם ששים. הךא הוא דכתיב, ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל. (והא ע' אינון. אלא עשר ממונים למיעבד דינא, שנאמר אלהים נצב בעדת אל).

הנו רבנן, זמנא חדא, אזל רבי דוסתאי למחמי לר' אלעזר בן ערוך, אזדמן ליה רבי חגי, אמר ליה לימא לן מר אורחא דתקנא קמיה, למאן אזל. אמר ליה למחמי סבר אפי יומין. אמר ליה מאן הוא. אמר ליה, מאן דנחתין קמיה רברבי עילאי דמלכא בריך הוא.

אמר ליה, ניחא ליה למר דאיזיל עמיה לאורחיה. אמר ליה, אי תיכול למספר סברא למאי דתשמע, זיל. ואי לא, סטי אבתרן, פי היכי דלא תעגש. אמר ליה לא ליחוש מר להאי, דהא שמעית מילתא דרזא עילאה, ואסתפלית ביה, וסברית סברא.

אמר ליה ומאי היא, אמר ליה שמעית האי רזא דהאי פסוקא, הנה הנה מטתו

שְׁלֹשְׁמָה, היא פּוֹרְסֵיּא יְקָרָא דְמִלְכָּא
 דְשִׁלְמָא פּוֹלָא דִילִיה. שְׁשִׁים גְבוּרִים סָבִיב
 לָהּ, אֵלִין שְׁתִּין רַבְרַבֵּיא מְשַׁמְשִׁין עֵילְאִין
 קְדִישִׁין, דְּאִינוּן מְשַׁמְשִׁין גְּבִי פּוֹרְסָא יְקָרָא
 דְּמִלְכָּא עֵילְאָה. מְגַבּוּרֵי יִשְׂרָאֵל, דְּאִנוּן מִמְּנִן
 תַּחֲוֹת שׁוּלְטָנָא רַבְרַבָּא קְדִישָׁא, מִיכָאֵל
 אֲפוּטְרוּפְסָא דִישְׂרָאֵל. בְּגִין דְּאִינוּן תַּחֲוֹת
 יְדִיה, כְּלָהוּ רַבְרַבִּין אֲפוּטְרוּפִין דִישְׂרָאֵל, הָדָא
 הוּא דְכְּתִיב מְגַבּוּרֵי יִשְׂרָאֵל.

אָמַר לִיה ר' דּוּסְתָאִי, יָאוּת אַנְתָּ יִתִּיר מְנִי,
 לְמִיזֵל לְמַחְמֵי סִבְר אַפִּי יוֹמִין. אַזְלוּ,
 פַּד מְטוּ לְגַבְיָהּ וְחָמָא לֹון, אָמַר לְשַׁמְשִׁיה זִיל
 וְאִימָא לֹון, דְּכוּרְסֵיּא דְתִלְת קְיִימָא מְאִי היא
 בְּלָא חָד.

שָׁמַע רַבִּי דּוּסְתָאִי, אֶסְתַּכַּל בְּנַפְשִׁיה מִיִּלְתָּא,
 וְאָמַר לְשַׁמְשָׁא זִיל וְאִימָא לִיה לְמַר,
 דְּלָאוּ לְמַגְנָא אָמַר דְּוֹד, (תהלים קיח כב) אָבְן מְאָסוּ
 הַבּוֹנִים הִיתָה לְרֹאשׁ פְּנֵה, דָּא דְּוֹד מִלְכָּא
 דְּאִיהוּ רַבִּיעָאָה.

אֲוֹרְ שַׁמְשִׁיה וְאָמַר לִיה הָאִי מִיִּלְתָּא. אָמַר לִיה
 מִימַר שְׁפִיר קְאָמַרְתָּ, אֶלָּא זִיל וְאִימָא
 לִיה, אֵן גַּעְלוּ בִּיה בְּדוּד, דְּאָמַר אָבְן מְאָסוּ
 הַבּוֹנִים.

אָמַר לִיה לְר' חַגִּי, שְׁמַעְתָּ בְּהָאִי מִיִּלְתָּא פְתָגָם,
 אָמַר לִיה תְּלַת עַנְיִינֵי שְׁמַעִית, חָד הוּא
 דְרִשָׁא, אָמַר לִיה לָאו לְדְרִשָׁא קָא אַתִּינָא הָבָא.
 דְּעוּבְדָּא דִישִׁי וּבְנוֹי שְׁמַעְנָא, אָבְל עֵיקְרָא
 דְּמִלְתָּא אִי שְׁמַעְתָּ, אִימָא.

אָמַר, עֵיקְרָא דְּמִלְתָּא אִינוּן תְּרֵי עַנְיִינֵי
 דְּשְׁמַעִית, חָדָא הוּא דְּאָמַר אָבָא,
 בְּיוֹמָא דְּאֶתְבְּנֵי בִי מִקְדָּשָׁא עַבְד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
 הוּא טִיבוּ סִגֵּי לְדוּד מִלְכָּא.

דְּבַתֵּר דְּאֶזְדַּמְן לִיה הֵוּא חוּבָא, וְאָף עַל גַּב

א) הִנֵּה מִטְתּוֹ שְׁלֹשְׁמָה - היא
 כְּסָא הַכְּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשְּׁלוֹם
 כָּלוּ שְׁלוֹ. שְׁשִׁים גְבוּרִים סָבִיב לָהּ
 - אֵלוּ שְׁשִׁים גְּדוּלִים מְשַׁמְשִׁים
 עֲלִיוֹנִים קְדוּשִׁים, שֶׁהֵם מְשַׁמְשִׁים
 לְכַסֵּא הַכְּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיוֹן.
 מְגַבְרֵי יִשְׂרָאֵל - שֶׁהֵם מְמַנִּים
 תַּחַת שְׁלִיט גְּדוֹל קְדוֹשׁ, מִיכָאֵל
 הָאֲפוּטְרוּפּוֹס שֶׁל יִשְׂרָאֵל. מְשֻׁם
 שֶׁהֵם תַּחַת יְדוּ, כְּלָם גְּדוּלִים
 שָׂרִים אֲפוּטְרוּפּוֹסִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל.
 זֶהוּ שְׁפָתוֹב מְגַבְרֵי יִשְׂרָאֵל.

אָמַר לוֹ רַבִּי דּוּסְתָאִי: רְאוּי אַתָּה
 יוֹתֵר מִמֶּנִּי לְלַכֵּת לְרֹאוֹת אֶת סִבְר
 פְּנֵי הַיָּמִים. הִלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ אֵלָיו
 וְרָאָה אוֹתָם, אָמַר לְשַׁמְשׁוֹ: לָךְ
 וְאָמַר לָהֶם, שְׁכַסָּא שֶׁל שְׁלֶשָׁה
 עַמּוּדִים מָה הוּא בְּלֵי אַחַד?

שָׁמַע רַבִּי דּוּסְתָאִי, הִסְתַּכַּל
 בְּנַפְשׁוֹ עַל הַדְּבַר וְאָמַר לְשַׁמְשׁוֹ:
 לָךְ וְאָמַר לְמַר, שְׁלָא לְחַנְסֵם אָמַר
 דְּוֹד (תהלים קיח) אָבְן מְאָסוּ הַבּוֹנִים
 הִיתָה לְרֹאשׁ פְּנֵה, זֶה דְּוֹד הַמֶּלֶךְ
 שֶׁהוּא הַרְבִּיעִי.

הִלְךְ שַׁמְשׁוֹ וְאָמַר לוֹ הַדְּבַר הַזֶּה.
 אָמַר לוֹ: מִאָמַר יָפָה אָמַרְתָּ, אֶלָּא
 לָךְ וְאָמַר לוֹ, אִיפָּה בְּחִלּוֹ בְּדוּד
 שְׁאָמַר אָבְן מְאָסוּ הַבּוֹנִים?

אָמַר לוֹ לְרַבִּי חַגִּי: שְׁמַעְתָּ בְּדְבַר
 הַזֶּה אִיזְשָׁהוּ פְתָגָם? אָמַר לוֹ:
 שְׁלֶשָׁה עַנְיִינִים שְׁמַעְתִּי, אַחַד הוּא
 דְרִשָׁ. אָמַר לוֹ: לֹא לְדְרִשָׁ בְּאֶתִי
 לְכָאן, שְׁמַעְשָׂה יְשִׁי וּבְנוֹי
 שְׁמַעְתִּי, אָבְל עַקֵּר הַדְּבַר, אִם
 שְׁמַעְתָּ - אָמַר.

אָמַר, עַקֵּר הַדְּבַר הֵם שְׁנֵי עַנְיִינִים
 שְׁשְׁמַעְתִּי, אַחַד הוּא שְׁאָמַר אָבָא,
 בְּיוֹם שֶׁנִּבְנְהָ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, עָשָׂה
 הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חֶסֶד רַב לְדוּד
 הַמֶּלֶךְ.

שְׁאָחַר שֶׁהִזְדַּמְן לוֹ אוֹתוֹ הַחֶטָּא,
 וְאָף עַל גַּב שְׁמַחַל לוֹ הַקְדוֹשׁ

דְּמַחַל לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ

הוא, כד נפק מהאי עלמא, לא שבקיהו מלאכי
עילאי למעבר תרעי ירושלים דלעילא, והוה
יתיב אבראי.

וביזמא (דף לב ע"ב) דאתבני בי מקדשא, קרא
קודשא בריה הוא למיכאל רברבא
קדישא, ומני ליה למהוי הוא, ושתינ קדישין
עילאין, אפוטרופסים דישראל, אינון
דאסחרו פורסי קדישא דיקריה.

ומני ליה למיכאל, למיעל לדוד משיחא
בתרעי ירושלים דלעילא, ולא תקנא ליה
עם אבהתנא, רתיכא קדישא עילאה, הדא
הוא דכתיב, (מ"א ח טו) על כל הטובה אשר עשה
ה' לדוד עבדו ולישראל עמו.

ואידך, ענינא הוא, דכתיב ביהודה סבוי,
דגעלו ביה אחוי. הדא הוא דכתיב,
(בראשית לא א) וירד יהודה מאת אחיו, דסרו ליה
מגאותיה. וקודשא בריה הוא לא ניחא קמיה
מפל בנוי דיעקב למהוי שולטנא דמלכותא
דעלמין, אלא ליהודה. הדא הוא דכתיב, (שם
מט י) לא יסור שבט מיהודה וכו' ולו יקתה
עמים, הוא בלחודוי, ולא לשאר בנוי דיעקב,
והיינו מלתא דהוה אמר אבוי.

ותו שמענא, מאי חמא קודשא בריה הוא
למיהב שולטנותא ליהודה מפל שאר
אחוי. אלא, אסתפל קודשא בריה הוא בשמיה
הגדול דהוה רשים בשמיה דיהודה, ובגניגיה
אשליטיה על כלא, ושולטניה לא תעדי. אתא
ר' דוסתאי ונשקיה ברישיה.

שמע רבי אלעזר, ונפק לגביהון, אמר אתון
מאריהון דמתיתבתא עילאה, פלגותא
ושלימתא אייתו גבאי, ותחמוז ותיחון. מה
דלא הוה גלי לעלמין, דכתיב (שמות לג כ) כי לא
יראני האדם וחי. ואתון תחזון ותיחון.

ברוך הוא, כשיצא מן העולם הזה
לא השאירו אותו המלאכים
העליונים לעבר בשערי ירושלים
שלמעלה, והיה יושב בחוץ.

וביום שנבנה בית המקדש, קרא
הקדוש ברוך הוא למיכאל השר
הקדוש, ומנה אותו להיות הוא
וששים קדושים עליונים
אפוטרופוסים של ישראל, אותם
שהקיפו את פסא כבודו הקדוש.
ובנה את מיכאל להכניס את דוד
המשיח לשערי ירושלים של
מעלה, ולהתקינו עם האבות
במרפבה קדושה עליונה. זהו
שכתוב (מלכים א-ח) על כל הטובה
אשר עשה ה' לדוד עבדו
ולישראל עמו.

והיתר - ענין הוא, שכתוב
ביהודה סבו שבחלו בו אחיו.
זהו שכתוב (בראשית לח) וירד יהודה
מאת אחיו, שהסירוהו מגאנתו.
והקדוש ברוך הוא אין נוח לפניו
מפל בני יעקב להיות שליט של
מלכות של עולמים, אלא רק
ליהודה. זהו שכתוב (שם מט) לא
יסור שבט מיהודה וכו' ולו יקתה
עמים. הוא לבדו, ולא לשאר בני
יעקב, והיינו הדבר שהיה אומר
אביו.

ועוד שמעתי, מה ראה הקדוש
ברוך הוא לתת שלטון ליהודה
מפל שאר אחיו? אלא הסתפל
הקדוש ברוך הוא בשמו הגדול
שהיה רשום בשמו של יהודה,
ובגללו השליטו על הפל
ושלטונו לא יסור. בא רבי
דוסתאי ונשקו בראשו.

שמע רבי אלעזר, ויצא אליהם.
אמר, אתם בעלי הישיבה
העליונה, חצי ושלם תבאו אלי,
ותראו ותחיו מה שלא היה גלוי
לעולמים, שכתוב (שמות לג) כי לא
יראני האדם וחי, ואתם תראו
ותחיו.

יָשְׁבוּ לַפְּנִיּוֹ. הוּא שְׂתַק וְהֵם שְׂתַקוּ. נִכְנַס לַחֲדָר, וְשָׁמַע אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁהִיָּה אוֹמֵר: אָמַר לָהֶם מַה שֶׁהֵם רוֹצִים, שְׁצַדִּיקִים הֵם. עַד שִׁירָד, הָעָרִיב הַלַּיְלָה. אָכְלוּ. בְּעוֹדָם אוֹכְלִים, שְׂתַק, וְהֵם שְׂתַקוּ. כִּשְׂאָכְלוּ, קָמוּ לִשְׁכַּב. אָמַר לָהֶם: אִם יֵשׁ מִכֶּם שֶׁשָּׁמַע דָּבָר, שִׁיאֲמַר לִי.

פָּתַח רַבֵּי דוֹסְתָאֵי וְאָמַר, אָנוּ סְבָרָא נִסְבֹּר, וְטוֹב לְדַעַת, אֵתָּה אָמַר לָנוּ. אָמַר לָהֶם, הַשְּׁמַעְתֶּם הַדָּבָר הַזֶּה שֶׁאָמַר רַבֵּי יִצְחָק? כָּל הַקּוֹרָא קְרִיאַת שְׁמַע כְּתוּבָה עַל מִטְתּוֹ, נִשְׁמַתוּ עוֹלָה לְשׁוֹט בְּאַרְצֵי הַחַיִּים. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (שיר א) שְׁשִׁים גְּבוּרִים סָבִיב לָהּ מִגְּבוּרֵי יִשְׂרָאֵל. אָמְרוּ לוֹ, יֹאמֵר רַבְּנֵנוּ!

אָמַר לָהֶם, בְּקְרִיאַת שְׁמַע יֵשׁ שְׁשִׁים אוֹתוֹת יְדוּעוֹת עַד וּבְשַׁעְרֶיהָ, וְעַל כָּל אוֹת וְאוֹת יֵשׁ סוּד כְּבוֹד הַמַּלְכוּת הַקְּדוּשָׁה שֶׁל הַשְּׁלִיט הָעֲלִיּוֹן, וְעַבּוּדַת הָאָדָם לַפְּנִיּוֹ, עַד שִׁיקָרֵב דַּעַתוֹ לְכֹסֵא הַכְּבוֹד שֶׁל הַמַּלְכוּת הַקְּדוּשָׁה. וּבְאוֹתָהּ שַׁעַת לֹקַח אוֹתָם מִפְּנֵי בַּעַל הַפְּנִים, שֶׁשְּׂמוֹ כֶּשֶׁם אָדוֹנוֹ, וְהוּא מַעֲלָה אוֹתָם לְמַעְלָה עִם נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים לַפְּנֵי מִזְבַּח הַכְּבוֹד שֶׁלְמַעְלָה.

וְנוֹטְרִים אוֹתָם שְׁשִׁים מְלָאכִים שְׁמֻקִּיפִים אֵת כֹּסֵא הַכְּבוֹד, כָּל אֶחָד וְאֶחָד אוֹת אַחַת, וּמְזַמְרִים בָּהֶם בְּכָל לַיְלָה. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (דברים כו) וְלִקַּח הַכֹּהֵן הַטָּהוֹר הַטָּהוֹר מִיָּדָּה וְהִנִּיחוֹ לַפְּנֵי מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ. וְלִקַּח הַכֹּהֵן - זֶהוּ מִטְטְרוֹן, הַטָּהוֹר - אֵלּוֹ שְׁשִׁים אוֹתוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל הַלַּיְלָה.

לְמַד אוֹתָם, יִצְאָה מֵהֶם נִשְׁמַתָּם וְרָאוּ מַה שָּׂרְאוּ, וְהִתְעוֹרְרוּ. אָמַר אֶחָד לְאֶחָד: לֹא נִשְׁבַּ פֶּאֶן, אֵינְנוּ רְאוּיִים לָזֶה. מִי שֶׁהוּא מְלֹאֵף עֲלִיּוֹן, יִהְיֶה בְּכָבוֹד הַזֶּה. מַה

יִתְבוֹן קַמִּיָּה, אֲשֶׁתִּיק, וְאֵינּוֹן אֲשֶׁתִּיקוּ. עָאֵל לְאֶדְרוֹנָא, שְׁמַע הֵהוּא קָלָא דִּהָהּ אָמַר, אֵימָא לֹוֹן מָה דְאֵינּוֹן בְּעָאן, דְזַפְאִין אֵינּוֹן. עַד דְנַחִית, רַמַּשׁ לַיְלִיא. אָכְלוּ. עַד דִּהוּוּ אָכְלִי, אֲשֶׁתִּיק, וְאֵינּוֹן אֲשֶׁתִּיקוּ. כַּד אָכְלוּ, קָמוּ לְמִשְׁכַּב, אָמַר לֹוֹן אֵי אֵית מַנְכוּן, דְשָׁמַע מִיִּלְתָּא לֵימָא לִי.

פָּתַח רַבֵּי דוֹסְתָאֵי וְאָמַר, אָנִן סְבָרָא נִסְבֹּר, וְטִיבוֹ לְמִינְדַע, אֵת אֵימָא לָן. אָמַר לֹוֹן, שְׁמַעְתוֹן הָאֵי מִיִּלְתָּא דְאָמַר רַבֵּי יִצְחָק, כָּל הַקּוֹרָא קְרִיַת שְׁמַע כְּתוּבָה עַל מִטְתּוֹ, נִשְׁמַתוּ עוֹלָה לְשׁוֹט בְּאַרְצֵי הַחַיִּים. הַדָּא הוּא דְכְּתִיב, (שה"ש ג ז) שְׁשִׁים גְּבוּרִים סָבִיב לָהּ מִגְּבוּרֵי יִשְׂרָאֵל. אָמְרוּ לִיהָ לֵימָא מַר.

אָמַר לֹוֹן, בְּקְרִיַת שְׁמַע אֵית שְׁתִּין אַתְוֹתָא יְדִיעָאן, עַד וּבְשַׁעְרֶיהָ. וְעַל כָּל אֵת וְאֵת אֵית סוּד יִקְרָא דְמַלְכוּתָא קְדִישָׁא, דְשְׁלִיטָא עֵילָאָה. וּפּוֹלְחָנִיה דְבַר נֵשׁ קַמִּיָּה, עַד דִּיקָרֵב דַּעַתִּיהָ, לְכוֹרְסֵי יִקְרָא דְמַלְכוּתָא קְדִישָׁא.

וּבְהַהוּא שַׁעַתָּא, נָסִיב לֹוֹן מִן פּוּמִיָּה מְאָרִיָּה דְאַפְיָא, דֵּי שְׁמִיָּה כְּשָׁמָא דְמְרִיָּה, וְהוּא אֲסִיק לְהוֹן לְעֵילָא עִם נִשְׁמוֹתֵיהוֹן דְצַדִּיקֵיָּא, קַמִּי מְדַבְּחָא יִקְרָא דְלְעֵילָא.

וְנִסְבִּין לֹוֹן, שְׁתִּין מְלָאכִין, דְסַחְרִין פּוּרְסֵי יִקְרָא, כָּל חַד וְחַד אֵת חַד, וּמְזַמְרִין בְּהוֹן כָּל לַיְלִיא. הַדָּא הוּא דְכְּתִיב, (דברים כו ד)

וְלִקַּח הַכֹּהֵן הַטָּהוֹר הַטָּהוֹר מִיָּדָּה וְהִנִּיחוֹ לַפְּנֵי מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ. וְלִקַּח הַכֹּהֵן, דָּא הוּא מִטְטְרוֹן, הַטָּהוֹר, אֵלּוֹן שְׁתִּין אַתְוֹתָא דְקְרִיַת שְׁמַע דְלַיְלִיא.

אוֹרְיָה לְהוֹ, נָפַק נִשְׁמַתְהוֹן מִנִּיָּהוּ, וְחָמוּ מַה דְחָמוּ, וְאֵיתְעָרוּ. אָמַר חַד לְחַד, לֹא נִיִּתִיב פֶּאֶן, לֵית אָנִן חֲזִיִּין לְהָאֵי. מֵאֵן דְאֵיָּהוּ

היתה דעתם? ראו שמלאכים דוחים אותם החוצה, והצטערו. עד שראו מה שראו, ונשמתו של רבי אלעזר העבירה אותם, ונצלו.

ראו את אותו הפהן הגדול שבא לקבל את למודו של רבי אלעזר, ואמר: גדול קדוש, עלה עלה. אמר לו: משכני אחריו נרוצה. אמר לו: מי אלה אצלך? אמר לו: גדולי הדור הם. אמר לו: אין לי רשות, שחרי הקדוש ברוך הוא אמר לי לקבל פניך, ואני נכנסתי לפניו. זהו שכתוב (שיר א) הביאני המלך חדריו. ובחייך קדוש, כל צבאות השמים, נגילה ונשמחה בך.

אמר רבי יצחק, בך, לכל הצדיקים, עושה הקדוש ברוך הוא, למטרו"ן שר הפנים, שיעלה נשמותיהם מעלה. הוא אומר עלה עלה - ונשמתו משיבה לו ואומרת משכני אחריו נרוצה הביאני המלך חדריו. הואיל ויצונו שאני אכנס לחדרים העליונים, נגילה ונשמחה בך. זהו שכתוב (תהלים קמט) יעלו חסידים בכבוד, זה מטרו"ן.

אמר רבי יצחק, באותה שעה שנשמתו של אותו צדיק עולה לפני הקדוש ברוך הוא, עושה לו הבטחה ומברך לו. זהו שכתוב (בראשית טו) אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברהם במחזה לאמר אל תירא אברהם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד. אל אברהם - זו היא הנשמה. במחזה - פשה הוא שוכב על מטתו. ומה אומר לו? אל תירא אברהם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד.

דבר אחר, במחזה - זהו שנאמר (שמות כד) ומראה כבוד ה' פאש אכלת בראש ההר. וזהו מטרו"ן, המוליכו לפני בוראו.

מלאכא עילאה, להוי בהאי יקר. מאי הוה דעתייהו. חזו דמלאכיא דחזין להו לבר, ואצטערו, עד דחמו מאי דחמו, ונשמתיה דרבי אלעזר אעבר להו, ואשתזיבו.

חמו להווא פהנא רבא, דאתא לקבלא אולפניה דרבי אלעזר, ואמר, רבה קדישא, סק סק, אמר ליה, (שה"ש א ד) משכני אחריו נרוצה. אמר ליה, מאן אלין גבך. אמר ליה רבבי דרא אינון. אמר ליה לית לי רשותא, דהא קודשא בריך הוא אמר לי לקבלא אפך, ואנא עיילנא קמיה, הדא הוא דכתיב, (שם) הביאני המלך חדריו. ובחייך קדישא כל חילי דשמייא, נגילה ונשמחה בך.

אמר רבי יצחק, בך, לכל צדיקייא, עביד קודשא בריך הוא, למטרו"ן שר הפנים, דיסלק נשמתיהו לעילא. הוא אומר סק סק, ונשמתיה אתיב ליה ואומר, משכני אחריו נרוצה הביאני המלך חדריו. הואיל ורעותיה דאנא עייל לאידרין עילאין נגילה ונשמחה בך. הדא הוא דכתיב, (תהלים קמט) יעלו חסידים בכבוד, דא מטטרו"ן.

אמר רבי יצחק, באותה שעה שנשמתו של אותו צדיק עולה לפני הקדוש ברוך הוא, עושה לו הבטחה, ומברך לו. הדא הוא דכתיב, אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברהם במחזה לאמר אל תירא אברהם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד. אל אברהם, זו היא הנשמה. פשה הוא שוכב על מטתו. ומה אומר לו, אל תירא אברהם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד.

דבר אחר במחזה, זהו שנאמר (שמות כד) ומראה כבוד ה' פאש אוכלת בראש ההר. וזהו מטטרו"ן, המוליכו לפני בוראו.

דְּבַר אַחַר אָמַר רַבֵּי תַנְחוּם, מַה כְּתִיב לְמַעַלָּה מִן הָעֲנָנִין, רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים, וּכְתִיב אַחֲרָיו אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְבַר ה' אֶל אַבְרָם. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהִנְשָׂמָה יוֹשְׁבֵי וְנוֹזְנֵי מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל מַעַלָּה, וּמִתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ. שָׁאֵמַר רַבֵּי תַנְחוּם, לְבוּשׁ הַנְּשָׂמָה לְעוֹלָם הֵבֵא הוּא אֹר זוֹהָר שֶׁלְמַעַלָּה מִכֶּסֶּא הַכְּבוֹד הוּא, שְׁנֵאֲמַר (תהלים צו יא) אֹר זְרוּעַ לְצַדִּיק וּלְיִשְׂרָאֵל לֵב שְׂמֻחָה. וּכְתִיב (ישעיה ס יט) וְהָיָה לָךְ ה' לְאוֹר עוֹלָם. וְלֹא מִלְאָךְ וְלֹא כֶּסֶף הַכְּבוֹד. וְדוֹד אָמַר (תהלים כד א) ה' אוֹרִי וְיִשְׁעֵי מִמִּי אֵירָא.

וְהוֹרֶךְ זֶה כְּמוֹ שָׁאֵמַר רַבֵּי יְהוּדָה, נִשְׁמְתוּ שֶׁל צַדִּיק נִטְלָה מֵאוֹר כֶּסֶף הַכְּבוֹד, וְנִכְנָסֶת בְּעוֹלָם הַזֶּה. אִם זָכְתָה וְעוֹלָה לְמַעַלָּה - אֵינּוּ דִין שְׂתִיתוּסָף לָהּ יוֹתֵר אוֹר מִמָּה שֶׁקִּבְּלָה בְּרֵאשׁוֹנָה לִכְנֶס בְּעוֹלָם הַזֶּה. וּמִמִּי מִקְבֶּלֶת אוֹתוֹ הָאוֹר? אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה, אֶלְמֵלֵא מִקְרָא כְּתוּב, אֵי אֶפְשֶׁר לְאֹמְרוֹ, שְׂכַתוּב (בראשית טו) אֶל תִּירָא אַבְרָם אֲנֹכִי מִגֵּן לָךְ, אֲנֹכִי וְלֹא אַחֵר, וְלָמָּה? בְּשִׁבִיל שְׂשֻׁכְרָךְ הַרְבֵּה מְאֹד.

דְּבַר אַחֵר, שְׂכַרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד - יֵשׁ לָךְ שְׂכָר הַרְבֵּה מְאֹד, עַל שֶׁהָיָה לָךְ בְּרֵאשׁוֹנָה וּמִתְלַבֶּשֶׁת מֵאוֹתוֹ הָאוֹר, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אוֹת אַחַת מִשְׁמוֹ, וְנוֹתְנָה בְּרֵאשׁוֹה. כִּי הָרִי שְׁנִינּוּ, עֲתִיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִיּוֹת עֲטָרָה בְּרֵאשׁ כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק לְעוֹלָם הַבָּא. וְאֵיזְהוּ? זֶה אוֹת ה"א, כְּאֲשֶׁר בְּרָא שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שְׂכַתוּב (בראשית ב) בְּהִבְרָאֵם, בְּה"א בְּרָאֵם. זְהוּ שְׂכַתוּב (שם יז) וְלֹא יִקְרָא עוֹד אֶת שְׁמֶךָ אַבְרָם וְהָיָה שְׁמֶךָ אַבְרָהָם, לְהִיּוֹת הַנְּשָׂמָה שְׁלֵמָה בְּתַכְלִית הַשְּׁלִימוֹת וְהַטּוֹב. זְהוּ שְׂכַתוּב (ישעיה סב) עֵינַי לֹא רָאִיתָ אֱלֹהִים זוֹלָתְךָ יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לוֹ.

דְּבַר אַחֵר אָמַר רַבֵּי תַנְחוּם, מַה כְּתִיב לְמַעַלָּה מִן הָעֲנָנִין, רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים, וּכְתִיב בְּתַרְיָה אַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְבַר ה' אֶל אַבְרָם. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהִנְשָׂמָה יוֹשְׁבֵי וְנוֹזְנֵי מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל מַעַלָּה, וּמִתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ. דָּאֵמַר רַבֵּי תַנְחוּם, לְבוּשׁ הַנְּשָׂמָה לְעוֹלָם הֵבֵא, הוּא אֹר זוֹהָר שֶׁלְמַעַלָּה מִכֶּסֶּא הַכְּבוֹד הוּא, שְׁנֵאֲמַר (תהלים צו יא) אֹר זְרוּעַ לְצַדִּיק וּלְיִשְׂרָאֵל לֵב שְׂמֻחָה. וּכְתִיב (ישעיה ס יט) וְהָיָה לָךְ ה' לְאוֹר עוֹלָם. וְלֹא מִלְאָךְ וְלֹא כֶּסֶף הַכְּבוֹד. וְדוֹד אָמַר (תהלים כד א) ה' אוֹרִי וְיִשְׁעֵי מִמִּי אֵירָא.

וְאִזְרָא הָא, כִּי הָא דָּאֵמַר רַבֵּי יְהוּדָה, נִשְׁמְתוּ שֶׁל צַדִּיק נִיטְלָה מֵאוֹר כֶּסֶף הַכְּבוֹד, וְנִכְנָסֶת בְּעוֹלָם הַזֶּה. אִי זָכְתָה וְעוֹלָה לְמַעַלָּה, אֵינּוּ דִין שְׂתִיתוּסָף לָהּ יוֹתֵר אוֹר מִמָּה שֶׁקִּבְּלָה בְּרֵאשׁוֹנָה לִכְנֶס בְּעוֹלָם הַזֶּה. וּמִמִּי מִקְבֶּלֶת אוֹתוֹ הָאוֹר, אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה, אֶלְמֵלֵא מִקְרָא כְּתוּב אֵי אֶפְשֶׁר לְאֹמְרוֹ, דְּכְתִיב אֶל תִּירָא אַבְרָם אֲנֹכִי מִגֵּן לָךְ, אֲנֹכִי וְלֹא אַחֵר, וְלָמָּה, בְּשִׁבִיל שְׂשֻׁכְרָךְ הַרְבֵּה מְאֹד.

דְּבַר אַחֵר שְׂכַרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד, יֵשׁ לָךְ שְׂכָר הַרְבֵּה מְאֹד, עַל שֶׁהָיָה לָךְ בְּרֵאשׁוֹנָה וּמִתְלַבֶּשֶׁת מֵאוֹתוֹ הָאוֹר, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אוֹת א' מִשְׁמוֹ, וְנוֹתְנָה בְּרֵאשׁוֹה. כִּי הָא דְתַנּוּן, עֲתִיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִיּוֹת עֲטָרָה בְּרֵאשׁ כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק לְעוֹלָם הַבָּא. וְאֵיזְהוּ, זֶה אוֹת ה"א, כְּאֲשֶׁר בְּרָא שָׁמַיִם וָאָרֶץ, דְּכְתִיב בְּהִבְרָאֵם, בְּה"א בְּרָאֵם.

הָדָא הוּא דְכְתִיב, וְלֹא יִקְרָא עוֹד אֶת שְׁמֶךָ אַבְרָם וְהָיָה שְׁמֶךָ אַבְרָהָם. לְהִיּוֹת הַנְּשָׂמָה שְׁלֵימָה בְּתַכְלִית הַשְּׁלִימוֹת וְהַטּוֹב, הָדָא הוּא דְכְתִיב, (ישעיה סד ג) עֵינַי לֹא רָאִיתָ אֱלֹהִים זוֹלָתְךָ יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לוֹ (דף ג' ע"א).

רבי יהודה בן פזי היה לו האריס
ההוא, והיה מצער אותו. באו
לפניו רבי זירא ורבי אבא. אמרו
לו: מה עושה מר עם אריסו?
אמר להם: פשהאיש גונב, בעל
השמש זזהר עליו זהרו. אמרו
לו: לא מעין אדוני בדבריו? אמר
להם: ומה אעשה, והוא מצער
אותי. אמרו לו: יפרד אדוני ממנו
וירוח לך.

בעודם יושבים, אמרו לו: לא
לזה באנו אליך, אלא יאמר לנו
מורנו, השבטים בני יעקב מה
הם לעולם הבא? אמר להם
הקדוש ברוך הוא: העלה אותם
לישיבת הרקיע, וכל נשמת צדיק
שעולה, הם מעידים על מעשיה.
זהו שכתוב (תהלים קכב) ירושלים
הבנויה, זו ירושלים של מעלה.
ששם עלו שבטים שבטי יה עדות
לישראל, כדי להעיד על כל צדיק
וצדיק מישראל. ולמה? להיות
כלם מודים ומברכים לשמו. זהו
שכתוב, עדות לישראל להדות
לשם ה'. וכל אחד ואחד מפיר
את שלו ומשתבח ואומר: רבוננו
של עולם, ראה מה הנחתי בארץ,
וזהו להדות לשם ה'.

והינו ששנינו, כל צדיק וצדיק יש
לו מדור לפי כבודו ולפי הראוי
לו. מי שבא מראובן, שם מדורו
עם הצדיקים מן ראובן, וכן כל
שבט ושבט. ומי שהוא גר
מאמות העולם ונתגיר, מדורו
במדור של גרים. והשבטים
עומדים לעדים לכל צדיק וצדיק.
זהו שכתוב ששם עלו שבטים
שבטי יה עדות לישראל להדות
לשם ה'.

אמר רבי יהודה, נשמתו של
צדיק יודעת ומפרת לעולם הבא
מה שאינו יודע ומפיר מלאך
המשרת. זהו שכתוב (ישעיה א)
אמרו צדיק פי טוב, פי טוב

רבי יהודה בן פזי, הנה ליה ההוא אריסא,
והנה קא מצער ליה, אתו לקמיה ר' זירא
ור' אבא, אמרו ליה מאי עביד מר באריסיה.
אמר להון גברא פי גניב, מאריה דשמשא
זזהר עליה זיהרא. אמרו ליה, לא לעיין מר
במליה. אמר להו, ומה אעביד והוא מצער
לי. אמרו ליה, יתפרש מר מיניה, ויתנהי לך.
עד דהוו יתבי, אמרו ליה לאו להאי אתינא
גבך, אלא לימא לן מר, השבטים בני
יעקב, מה אינון לעלמא דאתי. אמר להו,
קודשא בריך הוא סליק להו למתיבתא
דרקיעא, וכל נשמתא דצדיק דסליק, אינון
סהדין על עובדוי.

הדא הוא דכתיב, (תהלים קכב ג) ירושלים הבנויה,
זו ירושלים של מעלה. ששם עלו
שבטים שבטי יה עדות לישראל, כדי להעיד
על כל צדיק וצדיק מישראל. ולמה, להיות
כלם מודים ומברכים לשמו. הדא הוא דכתיב,
עדות לישראל להדות לשם ה'. וכל אחד
ואחד מפיר את שלו ומשתבח ואומר, רבוננו
של עולם ראה מה הנחתי בארץ, וזהו להודות
לשם ה'.

והינו דתנן, כל צדיק וצדיק יש לו מדור לפי
כבודו, ולפי הראוי לו. מאן דאתי
מראובן, שם מדורו עם הצדיקים מן ראובן,
וכן כל שבט ושבט. ומאן דהוא גר מאומות
העולם ונתגיר, מדורו במדור של גרים.
והשבטים, עומדים לעדים לכל צדיק וצדיק.
הדא הוא דכתיב, ששם עלו שבטים שבטי
יה עדות לישראל להדות לשם ה'.

אמר רבי יהודה, נשמתו של צדיק, יודעת
ומפרת לעולם הבא, מה שאינו יודע
ומפיר מלאך המשרת. הדא הוא דכתיב, (ישעיה

ממלאכי השרת. וכתוב (תהלים צו) אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה.

רבי אבא פתח ואמר, (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות גאלה לבניו פאותם הימים ששלח הקדוש ברוך הוא להוציא את ישראל, והלקה פאותם המכות את המצרים בגלל ישראל.

בא וראה מה בין הגאלה הזו לגאלת מצרים. גאלת מצרים היתה במלך אחד ובמלכות אחת, וכאן בכל מלכי העולם ובכל מלכות שבעולם, ואז יתפבד הקדוש ברוך הוא בכל העולם ובכל הארץ, וידעו כלם את שלטונו של הקדוש ברוך הוא בכל העולם, וכלם ילקו במפות עליונות על כל אחת שמים, משום שסרבו בישראל.

ובשידעו את שלטונו של הקדוש ברוך הוא, ככתוב (זכריה יד, ב) והיה ה' למלך על כל הארץ, אז כלם יתנדבו עם ישראל לקדוש ברוך הוא. זהו שכתוב (ישעיה טו) והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה'. ואז יזדמנו האבות בשמחה לראות את גאלת בניהם כמו מקדם. זהו שכתוב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

פְּרַשְׁת וַיִּרְא

ואברהם היה יהיה (בראשית יח) - יהיה בגימטריא שלשים. יום אחד יצא רבי שמעון וראה עולם חשוב ואפל, ונסתתם אורו. אמר לו רבי אלעזר בנו, בא ונראה מה רוצה הקדוש ברוך הוא. הלכו ומצאו מלאך אחד שדומה להר גדול, ומוציא שלהבות אש מפיו.

ואברהם היה יהיה: יהיה בגימטריא שלשים. זמנא חד נפיק ר' שמעון, וחקא עלמא דחשיף ואפיל, ואסתתם נהוריה. אמר ליה לרבי אלעזר בריה, תא ונחזי מה בעא קודשא בריה הוא. אזלו, ואשפחו חד מלאכא, דדמי לטורא רברבא, ואפיק תלתין שלהובין דנורא מפומיה.

אמרו צדיק פי טוב, פי טוב ממלאכי השרת. וכתוב (תהלים צו יא) אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה.

רבי אבא פתח ואמר, (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, זמין קודשא בריה הוא למעבד פורקנא לבנוי, פאינון יומין דשלח קודשא בריה הוא לאפקא לישראל, ואלקי באינון מכתשין למצרים, בגיניהון דישראל.

תא חזי, מה בין פורקנא דא, לפורקנא דמצרים. פורקנא דמצרים הוה, בחד מלפא ובמלכו חד. הקא, בכל מלכין דעלמא, ובכל מלכותא דעלמא. וכדין אתייקר קודשא בריה הוא בכל עלמא, ובכל ארעא, וינדעון פלא שולטנותיה דקודשא בריה הוא בכל עלמא, וכלהו ילקון במכתשין עילאין על חד תרין, בגין די סרבון בהון בישראל.

וכד ינדעון שולטנותיה דקודשא בריה הוא, פמא דכתיב, (זכריה יא ט) והיה ה' למלך על כל הארץ. פדין פלהו יתנדבון בהו בישראל לקודשא בריה הוא, הדא הוא דכתיב, (ישעיה טו ב) והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה'. פדין יזדמנון אבהן בחדוה, למחמי פורקנא דבנייהו פמלקדמין. הדא הוא דכתיב, (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

פְּרַשְׁת וַיִּרְא

ואברהם היה יהיה: יהיה בגימטריא שלשים. זמנא חד נפיק ר' שמעון, וחקא עלמא דחשיף ואפיל, ואסתתם נהוריה. אמר ליה לרבי אלעזר בריה, תא ונחזי מה בעא קודשא בריה הוא. אזלו, ואשפחו חד מלאכא, דדמי לטורא רברבא, ואפיק תלתין שלהובין דנורא מפומיה.

אמר לו רבי שמעון, מה אתה רוצה לעשות? אמר לו: אני רוצה להחריב את העולם משום שלא מצויים שלשים צדיקים בדור, שפך אמר הקדוש ברוך הוא על אברהם, ואברהם היה יחיד, והיה בגימטריא שלשים הם. אמר לו רבי שמעון: בבקשה ממך, לך לפני הקדוש ברוך הוא ואמר לו: בר יוחאי מצוי בעולם.

ה"ך המלאך ההוא לפני הקדוש ברוך הוא. אמר לו: רבון העולם, גלוי לפניך מה שאמר לי בר יוחאי? אמר לו הקדוש ברוך הוא: לך תחריב את העולם ואל תשגיח בכר יוחאי.

בשבא, ראה רבי שמעון את המלאך. אמר לו: אם לא תלך, גזרני עליך שלא תפגס לשמים, ותהיה במקום של עזא ועזאל. וכשתפגס לפני הקדוש ברוך הוא, אמר לו, ואם אין שלשים צדיקים בעולם, אז שיהיו עשרים, שהרי פתוב לא אעשה בעבור העשרים. ואם אין עשרים, שיהיו עשרה, ואחר כך פתוב לא אשחית בעבור העשרה. אם אין עשרה - שיהיו שנים, שהם אני ובני. שפך פתוב (דברים ט) על פי שנים עדים יקום דבר, ואין דבר אלא עולם, שפתוב (תהלים לג) בדבר ה' שמים נעשו וכו'. ואם אין שנים - הרי יש אחד, ואני הוא, שפתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם. באותה שעה יצא קול מן השמים ואמר: אשרי חלקך, רבי שמעון, שהקדוש ברוך הוא גזור למעלה, ואתה מבטל למטה. בודאי עליך פתוב (תהלים קמה ט) רצון יראיו יעשה.

פרשת תולדות

ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדם האדם הזה. אמאי פתיב תרי זמני האדום. אלא, בגין דכל מה דאית ליה אדום,

אמר ליה רבי שמעון, מה את בעי למיעבד, אמר ליה בעינא למחרביה לעלמא, בגין דלא שכיחי תלתין זפאין בדרא. דהכי גזר קודשא בריך הוא על אברהם, ואברהם היה יחיד, והיה בגימטריה תלתין הו. אמר ליה רבי שמעון, במטו מינך זיל קמי קודשא בריך הוא ואימא ליה, בר יוחאי שכיח בעלמא.

אזר ההוא מלאכא קמי קודשא בריך הוא, אמר ליה, מארי עלמא גלי קמך מה דאמר לי בר יוחאי, אמר ליה קודשא בריך הוא, זיל אחריביה לעלמא, ולא תשגיח ביה בכר יוחאי.

בר אתא, חזייה רבי שמעון למלאכא, אמר ליה אי לא תיזיל, גזרנא עלך דלא תיעול לשמיא, ותהוי באתר דעז"א ועזאל. וכד תיעול קמי קודשא בריך הוא אימא ליה, ואי לית תלתין זפאין בעלמא, ליהוון עשרים. דהכי פתיב לא אעשה בעבור העשרים. ואי לית עשרים, להוון עשרה, ואחר כך פתיב, לא אשחית בעבור העשרה. אי לית עשרה להוון תרין, דאינון אנא וברי. דהכי פתיב, (דברים יט טו) על פי שנים עדים יקום דבר, ואין דבר אלא עולם, דכתיב (תהלים לג ו) בדבר ה' שמים נעשו וכו'. ואי לית תרין, הא אית חד, ואנא הוא. דכתיב (משלי י כח) וצדיק יסוד עולם. ביה שענתא נפק קלא מן שמיא ואמר, זפאה חולקך רבי שמעון, דקודשא בריך הוא גזר לעילא, ואת מבטל לתתא, בודאי עלך אתמר (תהלים קמה ט) רצון יראיו יעשה.

פרשת תולדות

ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדם האדם הזה. אמאי פתיב תרי זמני האדום. אלא, בגין דכל מה דאית ליה אדום,

הוא אָדוּם, כְּמָה דָּאֵת אָמַר וַיֵּצֵא הָרֵאשׁוֹן
אֲדַמוּנִי. וְתַבְשִׁילָא דִּילִיָּה אָדוּם, דְּכַתִּיב
הַלְעִיטְנִי נָא מִן הָאָדָם הַזֶּה. וְאַרְעָא
דִּילִיָּה אָדוּמָה, דְּכַתִּיב אַרְצָה שְׁעִיר שְׂדֵה
אָדוּם. וְגוֹבְרִין דִּילִיָּה אָדוּמִין, דְּכַתִּיב (בראשית לו
מג) הוּא עֲשׂוּ אָבִי אָדוּם. וּמֵאֵן דְּזַמִּין לְאַתְפְּרָעָא
מִנִּיהּ אָדוּם, דְּכַתִּיב (שה"ש ה' י') דוּדֵי צַח וְאָדוּם.
וּלְבוּשֵׁיהּ אָדָם, דְּכַתִּיב (ישעיה סג ב) מְדוּעֵ אָדָם
לְלְבוּשָׁךְ, וְכַתִּיב (שם סג א) מִי זֶה בָּא מֵאָדוּם.

סתרי תורה

הָא חֲזִי, שְׁבַעָה יוֹמִין עֲלָאִין, בְּרָא קוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא בְּעֲלָמָא. וְעֲלִיִּיהוּ שְׁתִּיל וּבְנֵי
עֲלָמִין. הֲדָא הוּא דְכַתִּיב, (שמות לא יז) כִּי שֵׁשֶׁת
יָמִים עָשָׂה ה', וְלֹא כָתִיב בְּשֵׁשֶׁת.

וְלִקְבִירֵי אֵינּוֹן שְׁבַעָה יוֹמִין עֲלִיאִין, בְּרָא
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּאַרְעָא שְׁבַעָה
זַפְּאֵי קְשׁוּט, לְקִיּוּמָא לוֹן, וְלֶאֱנָהֲרָא לוֹן, כֹּל
חַד וְחַד לְקַבִּיל יוֹמִיָּה. וְשְׁתִּיל לְהוּ, כֹּל חַד
וְחַד בְּדָרָא דְאַתְחֲזִי לִיָּה. וְאֵינּוֹן אַבְהֶן דְּעֲלָמָא,
אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְיוֹסֵף וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְדוֹד.
וְאֵינּוֹן אֵיקְרוּן הָרִים, הַרְרֵי קָדָם, דְּאֵינּוֹן תְּלִיִין
מֵאֵינּוֹן שְׁבַעָה יוֹמִין עֲלִיאִין דְּאַמְרָן.
שִׁיתָא יוֹמֵי בְּרֵאשִׁית, וְשְׁבִיעָא דְקִיּוּמָא וְאַזִּיל
קַמִּיָּהוּ, הֲדָא הוּא דְכַתִּיב, (זכריה יב ח) וּבֵית דָּוִד
כְּאַלְהִים כְּמִלְאָךְ ה' לִפְנֵיהֶם.

וְאַף עַל גַּב דְּאִיהוּ שְׁבִיעָאָה, רְבִיעָאָה אִיהוּ
בְּיוֹמִין. וְיוֹסֵף אִיהוּ שְׁבִיעָאָה. אָבֵל כַּד
אַתְפְּלִילַת בֵּיהּ בְּיוֹסֵף, וְיִהִיב לִיָּה תּוֹסַפַּת
תְּפִנוּקָא מִבֵּי מִלְפָּא, אֲקָרִי אוּף אִיָּהי שְׁבִיעָאָה.
וּכְרָהוּ אַחֲדִידוּ בַּהּ בְּשִׁכְנִיתָא, בְּרִזָּא דְשְׁבַעָה.
בְּגִין דְשְׁכִינְתָא אֵיקְרִי בַת שְׁבַע. בַּת

כח). לְמָה כְּתוּב פְּעַמִּים הָאָדָם?
אַלָּא מִשּׁוּם שְׁכַל מַה שֵׁיִשׁ לוֹ
אָדוּם, הוּא אָדָם, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (שם)
וַיֵּצֵא הָרֵאשׁוֹן אֲדַמוּנִי. וְתַבְשִׁילוֹ
אָדָם, שְׁכַתוּב הַלְעִיטְנִי נָא מִן
הָאָדָם הַזֶּה, וְאַרְצוֹ אֲדַמָּה,
שְׁכַתוּב (שם לב) אַרְצָה שְׁעִיר שְׂדֵה
אָדוּם. וְאַנְשֵׁי אֲדָמִים, שְׁכַתוּב
(שם לו) הוּא עֲשׂוּ אָבִי אָדוּם. מִי
שְׁעִתִּיד לְהַפְרַע מִמֶּנּוּ אָדוּם,
שְׁכַתוּב דוּדֵי צַח וְאָדָם. וּלְבוּשׁוֹ
אָדָם, שְׁכַתוּב (ישעיה סג) מְדוּעֵ אָדָם
לְלְבוּשָׁךְ, וְכַתוּב (שם) מִי זֶה בָּא
מֵאָדוּם.

סתרי תורה

בָּא וְרָאָה, שְׁבַעָה יָמִים עֲלִינִים
בְּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָם,
וְעֲלֵיהֶם שְׁתַּל וּבְנָה עוֹלָמוֹת. זֶהוּ
שְׁכַתוּב (שמות ב) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים
עָשָׂה ה', וְלֹא כְתוּב בְּשֵׁשֶׁת.
וּבְנִגְדֵי אוֹתָם שְׁבַעָה יָמִים
עֲלִינִים, בְּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּאַרְצֵי שְׁבַעָה צְדִיקֵי אֱמֶת, לְקַיִם
אוֹתָם וּלְהֵאִיר לָהֶם, כֹּל אֶחָד
וְאֶחָד כְּנֶגֶד יוֹמוֹ. וְשְׁתַּל אוֹתָם כֹּל
אֶחָד בְּדוֹר הָרֵאשִׁי לוֹ, וְהֵם אָבוֹת
הָעוֹלָם, אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב
וְיוֹסֵף וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְדוֹד.

וְהֵם נִקְרְאִים הָרִים, הַרְרֵי קָדָם,
שֵׁהֶם תְּלוּיִים מֵאוֹתָם שְׁבַעָה
הַיָּמִים הָעֲלִינִים שְׁאַמְרָנוּ. שֵׁשֶׁת
יָמֵי בְּרֵאשִׁית, וְשְׁבַעָה שְׁעוּמַדַּת
וְהוֹלְכַת לִפְנֵיהֶם. זֶהוּ שְׁכַתוּב
(זכריה יב) וּבֵית דָּוִד כְּאַלְהִים כְּמִלְאָךְ
ה' לִפְנֵיהֶם.

וְאַף עַל גַּב שְׁהוּא שְׁבִיעֵי, רְבִיעֵי
הוּא בְּיָמִים. וְיוֹסֵף הוּא הַשְּׁבִיעֵי.
אָבֵל כְּאִשֶׁר הִיא נִכְלַלַת בְּיוֹסֵף,
וְנוֹתְנַת לוֹ תּוֹסַפַּת תְּפִנוּק מִבֵּית
הַמֶּלֶךְ, אִף הִיא נִקְרְאת שְׁבִיעֵית.
וְכַתְּבִים אַחֲזִיזִים בְּשִׁכְנֵיהּ כְּסוּד שֶׁל
שְׁבַעָה, מִשּׁוּם שְׁהַשְׁכִּינָה נִקְרְאת

בַּת שְׁבַע, בַּת מִן הָאֵם הָעֲלִינָה, שֶׁהִיא הַפְּלֵל שֶׁל שְׁבַע הַדְּרָגוֹת שְׁעָמָה, וְהִיא הַדְּרָגָה שֶׁל צְדָק,

הַעֲשִׂירִית שֶׁל אוֹתָן הַסְּפִירוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְנִקְרָאת שְׁבִיעִית בְּכַתוּב, (ד"ה-א כט) לֵךְ ה' הַגְּדֵלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנְּצִחַ וְהַהוֹדוּ כִּי כָל וְכוּ', עַד הַמַּמְלָכָה. וְמָה הַטַּעַם, וְהָרִי רְבִיעִית הִיא לְיָמִים? אֵלָּא מִשּׁוּם שֶׁהִיא הַנְּטִיעָה הָאַחֲרוֹנָה וְנִכְלָלֶת בְּשְׁבִיעִית, מִשּׁוּם כִּף נִטְלָה אֶת שְׁמוֹ, וְהִפְלֵ אָחַד.

וְכֵן אָחַד וְאָחַד מִן הָאֲבוֹת הַפִּיר אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתּוֹךְ הָאֲסִפְקָלְרִיָּה שְׁלוֹ. אֲבָרְהָם הַפִּיר אוֹתוֹ מִתּוֹךְ חֶסֶד, שֶׁהִיא מִדַּת הַגְּדֵלָה, מִדַּת הַחֶסֶד, יְמִינוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְעַל כֵּן אָחַז בָּהּ וְלֹא הִשְׁאִירָה לְעוֹלָמִים, וְעָשָׂה טוֹב עִם בְּנֵי אָדָם, וּפְרָשׁוּהָ, שֶׁהָרִי מַעֲשֵׂיו הֶעֱלֵו אוֹתוֹ לְדַרְגָּה הַזֹּה. יִצְחָק הַפִּירוֹ בְּדַרְגַת הַגְּבוּרָה, שֶׁנִּקְרָאת פַּחַד יִצְחָק, וּפַחַד מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים. יַעֲקֹב הַפִּיר אוֹתוֹ מִתּוֹךְ דַּרְגַת הַתְּפָאֶרֶת, שֶׁהוּא כְּלוּל מִחֶסֶד וּמִפַּחַד, וְנִקְרָא אֱמֶת, וְאֲחוּז בָּהּ. זֶהוּ שְׁכָתוּב (מִיכָה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב.

יוֹסֵף הַפִּיר אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתּוֹךְ הָאֲסִפְקָלְרִיָּה הַהִיא שֶׁנִּקְרָאת כָּל, וְעַל כֵּן נִקְרָא יוֹסֵף כִּלְכָל, שְׁכָתוּב (בְּרַאשִׁית מז) וַיְכַלְכֵל יוֹסֵף, וְנִקְרָא יְסוּד עוֹלָם.

מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הֵם שְׁנֵי כְּרוּבִים, שֶׁנֶּשְׁמַע הַקּוֹל שֶׁלְמַעֲלָה מִבִּינֵיהֶם, וְעַל כֵּן נִתְּנָה תּוֹרָה עַל יְדֵיהֶם. זֶהוּ שְׁכָתוּב (שְׁמוֹת כה) וְנוֹעַדְתִּי לָךְ שֵׁם וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ וְגוֹמֵר. וְהֵם שְׁנֵי הַכְּרוּבִים שֶׁלְמַעֲלָה, הֵם נִצַּח וְהוֹד, וְהֵם שְׁנֵי תוֹמְכֵי הַגּוֹף.

כְּמוֹ כֵּן יֵשׁ לָהּ לַגְּבִירָה לְמִטָּה שְׁנֵי כְּרוּבִים תַּחְתֵּיהָ, שְׁיוֹנָקִים

מֵאֵימָא עֵילְאָה, דְּאִיהִי כְּלָלָא דְשִׁבְעֵי דְרַגִּין דְעַמָּה. וְאִיהִי דְרַגְאָ דְצִדְקָ, עֲשִׂירָאָה דְאִינוּן סְפִירָן, דְאִיקְרִי בְהוּ קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא.

וְאִיקְרִי שְׁבִיעָאָה בְקִרָא, (דְּבָרֵי הַיָּמִים א כט יא) לֵךְ ה' הַגְּדֵלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנְּצִחַ וְהַהוֹדוּ כִּי כָל וְכוּ', עַד הַמַּמְלָכָה. וּמֵאֵי טַעְמָא, וְהָא רְבִיעָאָה הִיא לְיָוִם. אֵלָּא בְּגִין דְאִיהִי נְטִיעָה בְּתַרְאָה, וְאִתְּפָלִילֶת בְּשְׁבִיעָאָה, בְּגִין כִּף נִטְלָה שְׁמִיהָ, וְכוּלָּא חַד.

וְכֵן חַד וְחַד מֵאֲבָהֶן, יָדַע לִיהָ לְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, מִגּוֹ אֲסִפְקָלְרִיָּא דִּילִיהָ. אֲבָרְהָם יָדַע לִיהָ, מִגּוֹ חֶסֶד, דְּאִיהוּ מִדַּת הַגְּדוּלָּה, מִדַּת הַחֶסֶד, יְמִינָא דְמַלְכָּא. וְעַל דָּא אָחִיד בָּהּ, וְלֹא שְׁבִיק לָהּ לְעֵלְמִין, וְעָבִיד טִיבוֹ עִם בְּנֵי נְשָׂא, וְאוּקְמוּהָ. דְּהָא עוֹבְדוּי סְלִיקוּ לִיהָ בְּהָאֵי דְרַגְאָ.

יִצְחָק יָדַע לִיהָ בְּדַרְגָּא דְגְבוּרָה, דְאִיקְרִי פַּחַד יִצְחָק, וְדַחִיל לִיהָ לְעֵלְמִין. יַעֲקֹב יָדַע לִיהָ מִגּוֹ דְרַגְאָ דְתְּפָאֶרֶת. דְּאִיהוּ כְּלוּל מִחֶסֶד וּמִפַּחַד, וְאִיקְרִי אֱמֶת, וְאָחִיד בָּהּ. הַדָּא הוּא דְכָתִיב, (מִיכָה ז כ) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב.

יוֹסֵף יָדַע לִיהָ לְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא מִגּוֹ הַהִיא אֲסִפְקָלְרִיָּא, דְאִיקְרִי כָל. וְעַל דָּא אִיקְרִי יוֹסֵף כְּלָל, דְכָתִיב (בְּרַאשִׁית מז יג) וַיְכַלְכֵל יוֹסֵף. וְאִיקְרִי (מְשָׁלֵי י כה) צִדִּיק יְסוּד עוֹלָם.

מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אִינוּן תְּרִין כְּרוּבִין, דְאִשְׁתַּמַּע קָלָא דְלַעֲיָלָא מִבִּינֵיהוּ, וְעַל דָּא אִתְּיַהֲיֵב אֹרִייתָא עַל יְדֵיהוּ. הַדָּא הוּא דְכָתִיב, (שְׁמוֹת כה כב) וְנוֹעַדְתִּי לָךְ שֵׁם וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ וְגוֹמֵר. וְאִינוּן תְּרִין כְּרוּבִין לְעֵילָא, אִינוּן נִצַּח וְהוֹד, וְאִינוּן תְּרִין סְמִכִין דְגּוּפָא.

בְּגוּזָא דָּא, אִית לָהּ לְמִטְרוֹנִיתָא לְתַתָּא, תְּרִין כְּרוּבִין תַּחוּתָהּ, דְיִנְקִין

ממנה, והם עליונים ודאי, על ארון העדות, שנקרא צדק ארון העדות. ומי העדות? זה יוסף, זהו שכתוב (תהלים פא) עדות ביהוסף שמו. ונקרא תורה שכתב, והארון הזה תורה שבעל פה.

בא וראה, כל אותם אבות עליונים שאחוזים למעלה, כלם רמוזים בתורה שכתב, תורת ה', ודוד שהוא אחוז בברייתא, שהיא תורה שבעל פה, רמוז בדברי קבלה, ומשום כך נקראת קבלה, שמקבלת אור מתורה שכתב, שנקרא צדיק, ונקרא יוסף, ונקראת כל.

ואותם שני הפרוכים העליונים עומדים על אותו ארון העדות. זהו שכתוב והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ, וזהו סיום של השמים, ומזוג לארץ הזו.

וכך הוא, שכל מה שברא הקדוש ברוך הוא - ברא כנגדו למטה. ויוסף נקרא עדות, זהו שכתוב עדות ביהוסף שמו, ועל כן שמו של יוסף שלם בכל, למעלה ולמטה.

ועל זה שנינו, ארון של יוסף וארון השכינה היו הולכים יחד במדבר, וכל העולם היו אמרים: מה טיבם של שני ארונות האלו? ומשיבים להם: קיים זה מה שכתוב בזה. קיים ודאי, זהו שכתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם, הוא הקיום של העולם.

בא דוד, שהוא השביעי, שהאבות אחוזים בו, בכת שבע הזו, שהיא ממלכה, ולא עזב אותה לעולמים. זהו שכתוב (יחזקאל לו) ודוד עבדי נשיא להם לעולם, וכתוב (תהלים פט) כסאו כשמש נגדי. וכל זה למדה אותנו התורה, שכלם אחוזים בשכינה בסוד של שבע.

מינה. ואינון עילאין ודאי, על ארון העדות, דאיקרי צדק, ארונא דסהדותא. ומאן עדות, דא יוסף, הדא הוא דכתיב, (תהלים פא ו) עדות ביהוסף שמו. ואיקרי תורה שכתב, והאי ארונא תורה שבעל פה.

הא חזי, כל אינון אבהן עילאין דאחידן לעילא, רמיזן פלהו בתורה שכתב, תורת ה'. ודוד דאיהו אחיד בברייתא, דאיהי תורה שבעל פה, רמיזא בדברי קבלה. ובגין כך אקרי קבלה, דמקבלת נהירו מתורה שכתב, דאיקרי צדיק, ואיקרי יוסף, ואיקרי כל.

ואינון תרין פרוכין עילאין, קיימין על ההוא סהדותא דארונא, הדא הוא דכתיב, (דברי

הימים א כטי יא) והנצח וההוד, כי כל בשמים ובארץ, ודא איהו סיומא דשמיא ומזוג להאי ארץ, והכי הוא, דכל מה שברא קודשא בריך הוא, ברא לקבליה לתתא. ויוסף אקרי עדות, הדא הוא דכתיב, (תהלים פא ו) עדות ביהוסף שמו. ועל דא שמיא דיוסף שלים בכלא לעילא ותתא. ועל דא תנינן, ארון דיוסף וארון דשכינתא, בהדי הדדי הוו אזלין במדברא, והוו כולי עלמא אמרי מה טיבן של שני ארונות אלו. ומתיבין לון, קיים זה מה שכתוב בזה. קיים ודאי, הדא הוא דכתיב, (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם, איהו קיומא דעלמא.

אתא דוד דאיהו שביעאה, דאבהן אחיד בה, בהאי פת שבע, דאיהי ממלכה, ולא שביק לה לעלמין. הדא הוא דכתיב, (יחזקאל לו כה) ודוד עבדי נשיא להם לעולם. וכתיב, (תהלים פט לו) כסאו כשמש נגדי. וכל דא אוליה לן אורייתא, דכלהו אחידן בה בשכינתא ברזא דשבע.

בא וראה, אברהם המאור הראשון הקדוש של העולם, פשרצה לעלות לדרגתו, לא יכל, עד שעלה ונודע באותן שלש הדרגות העליונות שעליה, של אותו החלק שלו.

בין שעלה והפיר את הקדוש ברוך הוא מתוך אותן שלש הדרגות שעם אותם השבעה, שהם פתח עליון חכמה בינה, והם השלמות של עשר הספירות שנקרא בהם הקדוש ברוך הוא, וכיון שעלה אחר כך באותם השלשה, שהם העתיק ואבא ואמא, ששופע מהם אור למטה, אז אחז לחלקו את אותה דרגה שפתחיהם של אותם השלשה, שנקראת חסד.

ואת כלם השיג מתוך האספקלריה ששולטת בכללה, שבהם ודאי לא היה אדם שיודע כלום. ועל זה שנינו, בן שלש שנים הפיר אברהם את בוראו. בן שלש דוקא.

ובא ראה סוד של שלש השנים הללו, ולא פחות, משום שהשכינה נקראת בת שבע, ולא יכול לקרב אליה עד שיעלה באותן שלש דרגות עליונות שעם אותן השבע, להודע מתוכן, ולהאיר בכל מה שהוא למטה, שלש ושבע. הרי עשר דרגות עליונות הסוד של השם של הקדוש ברוך הוא.

וכיון שהיה מואר באותן השלש, רצה לעלות באותן השבע, בסוד הכתוב (בראשית כא) ויצב אברהם את שבע כבשת הצאן. וסוד זה רמז לאבימלך, שלא ישלטו על בניו עד שישתלמו אותם שבעת צדיקי האמת בישראל, כנגד שבע הדרגות של מעלה.

בין שישתלמו, ישב העולם שביעי, ויעורר את אותה בת שבע

תא חזי, אברהם בוצינא קדמא קדישא דעלמא, פד בעא לסלקא לדרגיה, לא יכיל, עד דסליק ואשתמודע באינון תלת דרגין עילאין דעליה, דההוא חולקא דיליה.

בין דסליק ואשתמודע ליה לקודשא בריך הוא, מגו אינון תלת דרגין, דעם אינון שבעה, דאינון פתח עליון חכמה בינה, ואינון שלימו דעשר ספירן, דאיקרי בהו קודשא בריך הוא. וכיון דסליק באינון תלתא, דאינון עתיקא ואבא ואמא, דנגיד מנהון נהירו לתתא, פדין אחיד לחולקיה, ההוא דרגא דתחותיהו דאינון תלתא, דאיקרי חסד.

וכרהו אדביק לון, מגו אספקלריא דשלטא בליליא, דבהו ודאי לא הוה בר נש דידע כלום. ועל דא תנינו, בן שלשה שנים, הפיר אברהם את בוראו, בן שלשה דייקא.

ותא חזי, רזא דהני שלשה שנין, ולא פחות, בגין דשכינתא אקרי בת שבע, ולא יכיל לאתקרבא בהדה, עד דסליק באינון תלת דרגין עילאין, דעם אינון שבע, לאשתמודעא מגוון, ולאנתהרא בכל מאי דאיהו לתתא, ותלת ושבע, הא עשר דרגין עלאין, רזא דשמא דקודשא בריך הוא.

וכיון דהוה מתנהיר באינון תלתא, בעא לסלקא באינון שבע, פרזא דכתיב, (בראשית כא כח)

ויצב אברהם את שבע כבשת הצאן. ורזא דא רמזו לאבימלך, דלא ישלטון עליהון בנוי, עד דישתלמו אינון שבעה זכאי קשוט בישראל, לקביל אינון שבעה דרגין דלעילא.

בין דישתלמו, יתיב עלמא תתאה פגוונא דעלמא עילאה. בקיומא שלים. וייתי דוד, דאיהו שביעאה, ויתער לההיא בת שבע התחתון כמו העולם העליון, בקיום שלם. ויבא דוד, שהוא

שְׁלֹמֶעֱלָה, שְׁהִיא נֹקְמַת אֶת
נְקָמוֹת יִשְׂרָאֵל, וַיִּפְרַע מֵהֶם.

וְהוּוּ שְׁפָתוֹב (שְׁמוּאֵל-ב ח) וַיְהִי אַחֲרֵי
כֵן וַיִּפֶּד דָּוִד אֶת פְּלִשְׁתִּים וַיִּכְנַעֲם,
וַיִּקַּח דָּוִד אֶת מִתְגַּ הָאֵמָה מִיַּד
פְּלִשְׁתִּים. וַיִּמָּה זֶה וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן?
אַחַר שְׁנִשְׁלֹמוֹ יִשְׂרָאֵל וְהָיָה כְּמוֹ
שְׁלֹמֶעֱלָה, אֲזִי - וַיִּפֶּד דָּוִד אֶת
פְּלִשְׁתִּים וַיִּכְנַעֲם. שְׁהָרִי עַד עֲתָה
לֹא יָכִלוּ יִשְׂרָאֵל לְשַׁבֵּר אֶת כַּחֲסִים,
וְהָרִי הַתְּעוֹרָרוּ הַחֲבָרִים בְּאוֹתוֹ
מִתְגַּ הָאֵמָה, וַיִּפְרְשֻׁהָ.

וּבֹא רֵאָה, זֶה שְׁרָמְזוּ לוֹ אַבְרָהָם
בְּכַבְּשׁוֹת הַצֶּאֱזָן, וְלֹא בְעֵזִים וְלֹא
בְדַבְּרִים אַחֲרִים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם
מִצַּד הַחֶסֶד. מֵאוֹתָם הַמִּמְנִים
שִׁיּוֹנָקִים מִצַּד הַחֶסֶד, יוֹנָקִים
לְמִטָּה אוֹתָם כְּבָשִׁים, תַּחַת
שְׁלֹטוֹנָם. וְאַבְרָהָם אֶחָז לְחַלְקוֹ
אֶת מִדַּת הַחֶסֶד, וְהַפֵּל בְּסוּד
הַחֲכָמָה.

וְעַל כֵּן שְׁנִינוּ, מִי שְׁשָׁרוּי בְּתוֹךְ
הַצֶּאֱזָן, לֹא מִסְתַּכֵּן לְעוֹלָמִים, וְאִם
הוּא שְׁרוּי בְּתוֹךְ הַעֲזִים וְרוֹעֵה
אוֹתָם, כְּמָה שׁוֹמְרֵי הַחֲקִים
יוֹשְׁבִים כְּנִגְדוֹ לְהַסְטוֹת אוֹתוֹ,
מִשּׁוּם שֶׁהֵם מִצַּד הַדִּין הַקָּשָׁה.
אַבְרָם כְּשֶׁבֵּא יִצְחָק לְכָרוֹת עִמּוֹ
בְּרִית, כִּרְת עִמּוֹ בְּשַׁבְּעָה, בְּשִׁכְנִיהַ
שֶׁהִתְגַּלְתָּה מִתּוֹךְ אוֹתָהּ הַבָּאָר,
שְׁפָתוֹב (בְּרֵאשִׁית כו) וַיִּקְרָא אוֹתָהּ
שַׁבְּעָה.

בֹּא וְרֵאָה, אַבְרָהָם קָרָא לְאוֹתָהּ
בָּאָר הַמַּיִם הַנּוֹבְעִים, בָּאָר שַׁבְּעָה.
יִצְחָק קָרָא לָהּ שַׁבְּעָה. מַה בֵּין זֶה
לְזֶה? אֵלֵא מִשּׁוּם שֶׁיִּצְחָק אֶחָז
לְחַלְקוֹ אֶת דְּרֵגַת הַפַּחַד, שֶׁהוּא
דִּין, וְעַל כֵּן הוֹסִיף בָּהּ ה', וְהָיָה בְּכָל
מְקוֹם מִדַּת הַדִּין, וְסִימְנָף (יִחְזַקָּאֵל
טו) הָא דְרַכְּף בְּרֵאשׁ נְתַתִּי. זֶהוּ
שְׁפָתוֹב וַיִּקְרָא אוֹתָהּ שַׁבְּעָה, שְׁלֹא
עָשָׂה בְּכַבְּשִׁים כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה אֲבִיו,
וְהַפֵּל בְּסוּד הַחֲכָמָה, וְהוֹסִיף בָּהּ
ה', לְהַרְאוֹת שֶׁהִיא חֲלֹקָה.

דְּלַעֲלֵא, דְּאִיהִי נְקָמָא נְקָמַתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל,
וַיִּתְּפָרַע מִנְהוֹן.

הָדָא הוּא דְכָתִיב, (ש"ב ח א) וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן וַיִּפֶּד
דָּוִד אֶת פְּלִשְׁתִּים וַיִּכְנַעֲם וַיִּקַּח דָּוִד אֶת
מִתְגַּ הָאֵמָה מִיַּד פְּלִשְׁתִּים. מֵאִי וַיְהִי (דף לד ע"א)
אַחֲרֵי כֵן. בְּתַר דְּאִשְׁתְּלִימוֹ יִשְׂרָאֵל, וְהוּוּ
כְּגוֹנָא דְלַעֲלֵא, כְּדִין וַיִּפֶּד דָּוִד אֶת פְּלִשְׁתִּים
וַיִּכְנַעֲם. דְּהָא עַד הַשְּׁתָא לֹא יָכִילוּ יִשְׂרָאֵל
לְמִיתְּבַר תּוֹקְפִיהוֹן, וְהָא אִיתְּעָרוּ חֲבָרִיָּא
בְּהָהוּא מִתְגַּ הָאֵמָה, וְאוֹקְמוּהָ.

וְתָא חֲזִי, הָאִי דְרָמְזוּ לִיה אַבְרָהָם בְּכַבְּשׁוֹת
הַצֶּאֱזָן, וְלֹא בְעֵזִים, וְלֹא בְמִילֵי אַחֲרֵינִי,
בְּגִין דְּאִינוֹן מְסִטְרָא דְחֶסֶד, מֵאִינוֹן מְמַנָּן
דְּיִנְקִין מְסִטְרָא דְחֶסֶד, יִנְקִין לְתַתָּא אִינוֹן
כְּבָשִׁים, תַּחַת שׁוֹלְטָנְיָהוֹן. וְאַבְרָהָם אֶחָד
לְחוֹלְקִיהַ מִדַּת הַחֶסֶד, וְכוּלָא בְרִזָּא דְחֶכְמַתָּא.
וְעַל דָּא תְנִינוּן, מֵאֵן דְּשָׁרִי גּוֹ עָאנָא, לֹא מְסַתְּכֵן
לְעַלְמִין. וְאִי אִיהוּ שָׁרִי גּוֹ עֲזִיָּא, וְרַעֲי
לוֹן, כְּמָה גְרַדִּינִי נִימוֹסִין, יְתַבִּין לְקַבְּלִיהַ
לְאַסְטָאָה, בְּגִין דְּאִינוֹן מְסִטְרָא דְדִינָא קְשִׁיא.
אַבְרָם כִּד אֶתָּא יִצְחָק לְמַגְזֵר עֲמִיָּה קִיִּים, גְּזֵר
עֲמִיָּה בְּשַׁבְּעָה, בְּשִׁכְנִיתָא דְאַתְגְּלִיָּא מְגוֹ
הָהִיא בִּירָא, דְכָתִיב וַיִּקְרָא אוֹתָהּ שַׁבְּעָה.

הָא חֲזִי, אַבְרָהָם קָרָא לְהָהִיא בִּירָא דְמִיִּין
נְבָעִין, בָּאָר שַׁבְּעָה. יִצְחָק קָרָא לָהּ, שַׁבְּעָה.
מַה בֵּין הָאִי לְהָאִי. אֵלֵא בְּגִין דְּיִצְחָק אֶחָד
לְחוֹלְקִיהַ דְרַגָּא דְפַחַד, דְּאִיהוּ דִינָא, וְעַל דָּא
אוֹסִיף בָּהּ ה'. וְהָיָה בְּכָל אֶתְרַ מִדַּת הַדִּין. וְסִימְנָף
(יִחְזַקָּאֵל טו מג) הָא דְרַכְּף בְּרֵאשׁ נְתַתִּי. הָדָא הוּא
דְכָתִיב, וַיִּקְרָא אוֹתָהּ שַׁבְּעָה. דְּלֹא עֲבַד
בְּחוֹרְפָן, כְּמָה דְעֲבַד אַבְרָהָם, וְכוּלָא בְרִזָּא
דְחֶכְמַתָּא, וְאוֹסִיף בָּהּ ה', לְאַחְזָאָה דְאִיהִי
חוֹלְקִיהַ.

בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ברא אותו בדין. כיון שראה שאינו מתקיים, שתף בו חסד. זהו שכתוב (בראשית ב) בהבראם, ביום עשות ה' אלהים, ופרשה שבאברהם התקיים העולם. משום כך הבאר הזו, ביתו של העולם, על שמו נקראת. זהו שכתוב (שם כא) על פן קרא למקום ההוא באר שבע. אף על גב שהבאר הזו נדבקה ביצחק, שכתוב (שם כו) ויקרא אותה שבעה. שמה באר שבע, צדו של אברהם, ולא באר שבעה. זהו שכתוב (שיר ב) וימינו תחבקני.

ובא ראה, ארבעה מאותם שבעה צדיקי אמת, כשרצו להתקרב לשכינה בסוד של שבע, כלם פגשו את הבאר הזו, שאין פוסקים מימיה לעולמים.

אברהם כרה את הבאר הזו, משום שהוא למד את כל בני העולם שיעבדו את הקדוש ברוך הוא, וכיון שפרה אותה, הוציא מים נובעים שלא פוסקים לעולמים.

וכיון שמת אברהם, מה כתוב? (בראשית כו) וכל הבארת אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם. בארת כתוב, ואחת היתה, שכתוב באר שבע, וקראו לה בארת, שמשמע שרבות היו? משום שהבאר הזו נראתה לאבות בכל מקום שהיו הולכים, והיתה נראית להם כבורות רבים.

כיון שמלאוה הפלשתים עפר, הסוד שחזרו בני העולם לעבודה זרה, הנה העולם שמם, שאין מי שמפיר את הקדוש ברוך הוא. כיון שבא יצחק, מה כתוב? (שם) וישב יצחק ויחפר את בארת המים אשר חפרו בימי אברהם אביו. מהו וישב? אלא שהשיב

הוא חזי, כד ברא קודשא בריך הוא עלמא, ברא ליה בדינא. כיון דחזא דלא מתקיים, שתף ביה חסד. הדיא הוא דכתיב, (בראשית ב ד) בהבראם, ביום עשות ה' אלהים, ואוקמוה באברהם איתקיים עלמא. בגיני כך האי ברא, ביתא דעלמא, על שמיה איתקרי. הדיא הוא דכתיב, (שם כא לא) על פן קרא שם העיר באר שבע. אף על גב דהאי ברא אתדבק ביצחק, דכתיב ויקרא אתה שבעה. שמה באר שבע, סטרא דאברהם, ולא באר שבעה, הדיא הוא דכתיב, (שה"ש ב ו) וימינו תחבקני.

והא חזי, ארבע מאינון שבעה זכאי קשוט, כד בעו לאתקרבא בשכינתא, ברזא דשבע, פלהו איערעו בהאי באר, דלא פסקו מימיו לעלמין.

אברהם פרי לה להאי ברא, בגין דאיהו אוליה לכל בני עלמא, דיפלחון לקודשא בריך הוא. וכיון דכרי לה, אפיק מיין נבעין דלא פסקין לעלמין.

וכיון דמת אברהם, מה כתיב וכל הבארת אשר חפרו עבדי [אברהם] אביו בימי אברהם. בארת כתיב, וחד הוה, דכתיב באר שבע, וקרינן בארות, דמשמע דסגיאיין הוו. בגין דהאי ברא, מתחזי לון לאבהן בכל דוכתא דהו אולין, והוה מתחזי לון פבירין סגיאיין. כיון דמיליוהא פלשתים עפרא, רזא דאהדרו בני עלמא לעבודה זרה, הוה עלמא שמם, דלית דידע לקודשא בריך הוא. כיון דאתא יצחק, מה כתיב, וישב יצחק ויחפר את בארת המים אשר חפרו בימי אברהם אביו. מאי וישב, אלא דאתיב עלמא לתיקוניה, ואוליה לון לבני עלמא דינדעון לקודשא בריך הוא. הדיא הוא דכתיב, (בראשית

כה יא) וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ.

את העולם לתקונו, ולמד את בני העולם שיכירו את הקדוש ברוך הוא. זהו שפתיב (שם כה) ויהי אחרי מות אברהם וברך אלהים את יצחק בנו.

האי בירא ממאן הוה. ממאן דכל חיין עילאין ותתאין וקיומיהון תליין ביה. וחזי כלא. הדא הוא דכתיב, (דניאל ב כב) ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא.

הבאר הזו מאיפה היא? ממי שפל החיים העליונים והתחתונים וקיומם תלויים בו ורואה הכל. זהו שפתיב (דניאל ב) ידע מה בחשכה והאור עמו שורה.

ותא חזי, אינון עבדי יצחק בגין דאינון מסטרא דדינא קשייא, פד חפרו לה, מה פתיב, שטנה, והא אוקמוה, עד דאתא איהו ויחפור באר אחרת, ויקרא שמה רחובות ודאי. אבל עבדי אביו, בגין דכלהו אתיין מסטרא דימינא, לא הוה שטנא בעלמא, ולא נפיק דינא בהאי בירא, לא שטנא לון, פד לא מכשרי עובדיהון.

ובא ראה, אותם עבדי יצחק, משום שהם מצד הדין הקשה, כשחפרו אותה, מה פתיב? שטנה, והרי פשוה, עד שהוא בא, ויחפור באר אחרת וגו', ויקרא שמה רחובות ודאי. אבל עבדי אביו, משום שכלם באים מצד הימין, לא הייתה שטנה בעולם, ולא יצא הדין בבאר הזו להשטין להם, כשאין מעשיהם כשרים.

ומהאי בירא, איהו פתחא למינדע ליה לקודשא בריך הוא. הדא הוא דכתיב, (תהלים קיח יט) פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה. ועד דלא סליק יצחק מעלמא, בריך ליה ליעקב, ושלחיה לתרן, לאודוגא. וכד אזיל לתרן מה פתיב (בראשית כט א) וירא והנה באר בשדה, פיון דחזא יעקב יקרא דקודשא בריך הוא, מגו ההוא בירא, דאקרי באר שבע. פדין אמר ליה ללבן, אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה דייקא.

ומהבאר הזו הוא הפתח להכיר את הקדוש ברוך הוא. זהו שפתיב (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה. וטרם שיעלה יצחק מן העולם, ברך את יעקב, ושלחו לתרן להודוגא, וכשהלך לתרן, מה פתיב? (בראשית כט א) וירא והנה באר בשדה. פיון שראה יעקב את כבודו של הקדוש ברוך הוא מתוך אותה הבאר, שנקראת באר שבע, אז אמר ללבן אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה, דוקא.

הא חזי, לקבל אינון שבעה זפאין, פקיד קודשא בריך הוא באורייתא, לקרבא קרבן מוסף, בשבע זמנין בשתא. בגין לאוספא להו תפנוקין ועדוניהן מפי מלפא, דישבועון אבהן בקדמיתא, ובתר פן בנין. והם שבעה זמנין ולא יתיר.

בא וראה, כנגד אותם שבעה צדיקים צוה הקדוש ברוך הוא בתורה להקריב קרבן מוסף בשבע פעמים בשנה, כדי להוסיף להם תפנוקים ועדוניהם מבית המלך, שישבעו אבות בראשונה - ואחר כך בנים. והם שבע פעמים ולא יותר.

בשבתא לקבל צדיק יסוד עולם, דאקרי כ"ל, ואקרי שבת, לאוספא ליה עידוניהן בשבת - כנגד צדיק יסוד עולם, שנקרא כל, ונקרא שבת, להוסיף לו עדוניה מן המזח הנסתר.

וּבְרֹאשׁ חֹדֶשׁ - כְּנֶגֶד כְּנֶסֶת
יִשְׂרָאֵל, שְׁנִקְרָאת לְבִנְהָ.

וביום ט"ו לחדש הראשון - כנגד
אברהם אביהם, שאחוז במדת
החסד ונקרא ראשון. ובעצרת
שבחדש השלישי, שנתנה בו
תורה בשבעה קולות - כנגד
יעקב, שהוא שלישי לאבות,
ואחוז בקל קול יעקב. ובראש
השנה - כנגד יצחק שגולד בו,
ואנו מזכירים בו את עקדת יצחק,
והוא יום הדין, כנגד מדת הדין
שאחוז בה.

ביום הכפורים - כנגד משה,
שהקדוש ברוך הוא קבל בו את
תפלתו, וחס על ישראל, והחזיר
לו את לוחות התורה. בחג
הסוכות - כנגד אהרן, שבזכותו
היו הולכים שבעה עננים שפסו
על ישראל כמו סכות, ומשום כך
הם עושים סבה. וכל התורה,
כמה סודות עליונים נסתרים בה,
וכשהשבעה הללו מתוספים
בברכות, כל העולם בשלמות
רבה.

פְּרֻשַׁת וַיְצַא

פְּתַח הַיְהוּדִי הָהוּא וְאָמַר, וַיִּקַּח
לוֹ יַעֲקֹב מִקַּל לְבִנְהָ לַח וְלוֹז
וְעֶרְמוֹן. וַיִּקַּח לוֹ - לְעַצְמוֹ
וּלְתַקְוָנָו. מִקַּל לְבִנְהָ - זֶה סוּד שֶׁל
וַאֲ"ו שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שְׁנִקְרָא
תְּפָאֲרֵת, שֶׁהוּא אַחוֹז בּוֹ, וְהוּא
כְּמוֹ הַמִּקַּל. לְבִנְהָ - בֶּן לַה"א
הַעֲלִיּוֹן הַנִּסְתָּר. לַח - מִצַּד הַמַּיִם
שְׁנִקְרָאִים חֶסֶד. וְלוֹז - מִצַּד הָאֵשׁ
שְׁנִקְרָאת גְּבוּרָה. וְעֶרְמוֹן - מִצַּד
שֶׁל עַצְמוֹ וְחִלְקוֹ. הַכֹּלל שֶׁל כָּל
הַגּוֹנִים. שְׁהָרִי יַעֲקֹב חָכֵם הָיָה
בְּעֶרְמוּמִיּוֹת.

וַיִּפְצַץ בָּהֶם פְּעֻלוֹת לְבָנוֹת. בָּהֶם?
בוֹ הָיָה לוֹ לומר, שְׁהָרִי מִקַּל אֶחָד
הָיָה! מַה זֶה בָּהֶם? בְּכָל אוֹתָם
שֶׁבַע דְּרָגוֹת שְׁרָמוּזוֹת בְּפָתוּב שֶׁל

מְמוּחָא סְתִימָאָה, וּבְרִישׁ יַרְחָא, לְקַבֵּל כְּנֶסֶת
יִשְׂרָאֵל, דְּאֵתְקַרִיאת סִיְהָרָא.

ובחמיסר יומא לירחא קדמאָה, לקביל
אברהם אבוהון, דאחיד במדת
החסד, ואקרי ראשון. ובעצרת דבחדש
השלישי, דאתייחיבת ביה אורייתא בשבעה
קולות, לקביל יעקב, דאיהו תליתאי לאבהון,
ואחיד בקל קל יעקב. ובריש שתא, לקביל
יצחק, דאתיליד ביה, ואנן מדפרינן ביה עקדת
יצחק, ואיהו יומא דדינא, לקבל מדת הדין
דאחיד בה.

ביום הכפורים, לקביל משה, דקביל קודשא
ברוך הוא ביה צלותיה, וחס על ישראל,
ואהדר ליה לוחי אורייתא. בחג הסכות,
לקביל אהרן, דבזכותיה הוּו אַזְלִין שְׁבַעַה
עֲנָנִין, דחפן על ישראל פסופות, ובגין כך
אינון עבדין סופה. וכל אורייתא, כמה רזין
עילאין סתימין בה, וכד אלין שבעה מתוספין
בברכאן, כל עלמא בשלימו סגיאה.

פְּרֻשַׁת וַיְצַא

פְּתַח הָהוּא יוֹדְאִי וְאָמַר, וַיִּקַּח לוֹ יַעֲקֹב מִקַּל
לְבִנְהָ לַח וְלוֹז וְעֶרְמוֹן. וַיִּקַּח לוֹ לְגֶרְמִיָּה,
וּלְתַקְוָנִיָּה. מִקַּל לְבִנְהָ, דָּא רְזָא דוַאֲ"ו דְּשִׁמְא
קְדִישָׁא, דְּאֵקְרִי תְּפָאֲרֵת. דְּאִיהוּ אַחִיד בְּהָ.
וְאִיהוּ כְּגוֹוְנָא דְּמִקַּל. לְבִנְהָ, בֶּן (ד' לד ע"ב) לַה"א
עִילָאָה סְתִימָאָה. לַח, מִסְטָרָא דְּמִיָּא דְּאֵקְרוּן
חֶסֶד. וְלוֹז, מִסְטָרָא דְּאֵשׁ דְּאֵיקְרִי גְּבוּרָה.
וְעֶרְמוֹן, מִסְטָרָא דְּגֶרְמִיָּה וְחוּלְקִיָּה. כְּלָלָא דְּכָל
גּוֹוְנִין. דְּהָא יַעֲקֹב חִפְיָמָא הָוָה בְּעֶרְמִימוֹתָא.
וַיִּפְצַץ בָּהֶם פְּעֻלוֹת לְבָנוֹת. בָּהֶם, בּוֹ הָוָה לִיָּה
לְמִיָּמָר, דְּהָא מִקַּל חַד הָוָה. מַאי בָּהֶם,
בְּכָל אִינוּן שְׁבַע דְּרָגִין, דְּרַמִּיזִין בְּקָרָא, (ד'ה"א
כ"ט א) דְּלָף ה' הַגְּדֵלָה וְהַגְּבוּרָה. אֲשָׁלִים לוֹן

לך ה' הגדלה והגבורה. השלים אותם באותן פצלות לבנות שפצל בהן הצד של האש, וסובב אותן לצד המים. זהו שכתוב מחשף הלכן אשר על המקלות. בא וראה, שבע מעלות ממקלות רמוזות בפסוקים הללו. ויקח לו יעקב מקל - אחת. אשר על המקלות - שתיים. הרי שלש. ויצג את המקלות - שתיים. הרי חמש. יחמו הצאן אל המקלות - הרי שבע.

והם הסוד של שבעה קולות, והם סוד הכתוב (משלי ט) חצבה עמודיה שבעה. והם שבעה ימי בראשית שמאירים מראשית, שנקראת חכמה. והם שבעה עמודים שעליהם הקים הקדוש ברוך הוא את העולם, והכל בסוד השם הקדוש.

בא וראה, כשהיה המקל הזה בידי יעקב השלם, קראה לו התורה מקל. וכאשר היה בידי משה ואהרן, קראה לו מטה. זהו שכתוב (שמות ד) ויקח משה את מטה האלהים בידו. וגם אהרן אחז בו. מה בין זה לזה?

אלא סוד עליון הוא. כשהיה בידי יעקב, קראה לו התורה מקל, מהצד של קל, שהרי יעקב נקרא קול, שכתוב (בראשית כז) הקל קול יעקב, ובקול הוא אחוז, שהרי זו דרגתו.

ובשהיה בידי משה ואהרן, שהם אחוזים בנצ"ח והו"ד, שהם שני עמודים, נקרא מטה, לשון של תמיכה, שהרי על ידו נסמך העולם בתורה, שיוצאת מבין שני המודי ה' ונתנה על ידם, ועל שהם תומכים את העולם בתורה, שיצאה מבין נצ"ח והו"ד שחוזים בהם, קראה לו מטה. ומי שאוחז בתורה, תומכת אותו, ומחזיקתו על ירכיו שלא יסטה

באינון קילופין חוורין, דקליף בהו סטרא דאש, ואסחר לון לסטרא דמים. הדא הוא דכתיב, מחשף הלכן אשר על המקלות.

הא חזי, שבע מעלות ממקלות, רמיזין בהני קראי. ויקח לו יעקב מקל, חד. אשר על המקלות, תרין. הא תלת. ויצג את המקלות, תרין, הא חמשה. יחמו הצאן אל המקלות, הא שבעה.

ואינון רזא דשבע קולות, ואינון רזא דכתיב, (משלי ט א) חצבה עמודיה שבעה. ואינון שבע יומי בראשית, דנהרין מראשית, דאיקרי חכמה. ואינון שבע סמכין, דאקים קודשא בריך הוא עליהו עלמא, וכולא ברזא דשמא קדישא.

הא חזי, פד הוה האי מקל בידו דיעקב שלימא, קרי ליה אורייתא מקל. וכד הוה בידיהו דמשה ואהרן, קרי ליה מטה. הדא הוא דכתיב, (שמות ד כ) ויקח משה את מטה האלהים בידו. ואהרן נמי אחיד ביה. מה בין האי להאי.

אלא רזא עילאה הוא, פד הוה בידוי דיעקב, קרי ליה אורייתא מקל, מסטרא דקל, דהא יעקב קול איקרי, דכתיב (בראשית כז כב) הקל קול יעקב. ובקול אחיד, דהא דרגיה הוא.

וכד הוה בידיהו דמשה ואהרן, דאינון אחידין בנצ"ח והו"ד, דאינון תרין סמכין, איקרי מטה, לישנא דסמכא. דהא על ידיהו אסתמיה עלמא באורייתא, דנפיק מבין תרין למודי ה' ואתייהבא על ידיהו. ועל דאינון סמכין לעלמא באורייתא, דנפיק מבין נצ"ח והו"ד, דאחידן בהו. קרא ליה מטה. ומאן דאחיד באורייתא, סמכא ליה, ומחזקא ליה על ירכוי, דלא יסטי לימינא ושמאלא.

וּבְאֵין אֵינוֹן יִשְׂרָאֵל דְּקוֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִיב
לְהוֹן אֹרִייתָא, לְגַלְאָה לֹון רְזִין עֵילְאִין.
עֲלִייהוּ פְתִיב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּה'
אֲלֵהֵיכֶם חַיִּים פְּלִכֶם הַיּוֹם.

יְמִין וְשִׂמְאל.
אֲשֶׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא נִתֵן לָהֶם תּוֹרָה לְגַלוּת לָהֶם
סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים, עֲלֵיהֶם כְּתוּב
(דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּה'
אֲלֵהֵיכֶם חַיִּים פְּלִכֶם הַיּוֹם.

מְדַרְשׁ הַנְּעֻלָּם

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב. (דניאל ב כב) יָדַע מַה בַּחֲשׂוֹכָא וְנַהוּרָא
עַמִּיּה שְׂרָא, אָף עַל גַּב דְּנַהוּרָא עַמִּיּה
שְׂרִי, יָדַע מַה בַּחֲשׂוֹכָא. וְהֵינּוּ דְכִתְיב, (ירמיה כג
כד) אִם יִסְתֵּר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ
נְאֻם ה'. וּמִי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה הַכִּי, וְהָא אֲמַרְן
דְּהָא חֲכַמְתָּא הוּהּ בְּסַמִּיכוּתָא דְקַרְאִי, בְּכָל מַה
דְּאִיתְמַר, וְהָאִידְנָא פְּשִׁיטוּתָא דְקַרְא צְרִיכְנָא,
דְּאֲבַרְהֶם הוּהּ, וַיִּצְחַק הוּהּ, וַיַּעֲקֹב הוּהּ. אָמַר
לִיה אָף עַל גַּב דְּהוּו, חֲכַמְתָּא דְקַרְאִי אֶסְתַּפְּלִנָּא
לְמַנְדַּע.

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב. (דניאל ב) יוֹדַע מַה
בַּחֲשׂוֹכָא וְהָאוּר עִמּוֹ שׁוֹרָה. אָף
עַל גַּב שֶׁהָאוּר עִמּוֹ שׁוֹרָה, יוֹדַע
מַה בַּחֲשׂוֹכָא, וְהֵינּוּ מַה שֶׁכְּתוּב
(ירמיה כג) אִם יִסְתֵּר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים
וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה'. וְהָאֵם
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה כֵּן, וְהָרִי אֲמַרְנוּ
שֶׁהָרִי חֲכָמָה הִיְתָה בְּסַמִּיכוּת
הַפְּסוּקִים בְּכָל מַה שֶׁנֶּאֱמַר? וְכַעַת
פְּשִׁט הַכְּתוּב אָנוּ צְרִיכִים,
שֶׁאֲבַרְהֶם הִיְתָה, וַיִּצְחַק הִיְתָה,
וַיַּעֲקֹב הִיְתָה. אָמַר לוֹ: אָף עַל גַּב
שֶׁהִיוּ, אֵת הַחֲכָמָה שֶׁל הַפְּסוּקִים
הַסְּתַכְּלִיתִי לְדַעַת.

רַבִּי יִצְחָק פִּתַּח, (תהלים טו א) מִזְמוֹר לְדוֹד ה' מִי
יִגוּר בְּאַהֲלָךְ מִי יִשְׁכֵּן בְּהַר קְדוֹשׁ הוֹלֵךְ
תָּמִים וּפְעֵל צֶדֶק וְדַבֵּר אֱמֶת בְּלִבּוֹ וְגו'. מֵאִי
מִשְׁמַע, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר רַבִּי יוֹסִי, אֲלִין
עֲשָׂרָה, אֵינוֹן כְּנַגְדַּ עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת, שְׁעֵתִידִין
כְּנִיו שֶׁל יַעֲקֹב, לְקַיִּים בַּמָּקוֹם הַהוּא.

רַבִּי יִצְחָק פִּתַּח, (תהלים טו) מִזְמוֹר
לְדוֹד ה' מִי יִגוּר בְּאַהֲלָךְ מִי יִשְׁכֵּן
בְּהַר קְדוֹשׁ הוֹלֵךְ תָּמִים וּפְעֵל
צֶדֶק וְדַבֵּר אֱמֶת בְּלִבּוֹ וְגו'. מַה
מִשְׁמִיעַ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר רַבִּי
יוֹסִי, אֵלוּ הַעֲשָׂרָה הֵם כְּנַגְדַּ
עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת שְׁעֵתִידִים כְּנִיו
שֶׁל יַעֲקֹב לְקַיִּים בַּמָּקוֹם הַהוּא.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְהָא חַד סַר אֵינוֹן. אָמַר לִיה
לֹא רָגַל עַל לְשׁוֹנוֹ, לֹא עֲשָׂה לְרַעְהוּ
רְעָה, חַד מְלָה אֵינוֹן. דְּכָל הַמְּרַגֵּל בַּחֲבֵרוֹ,
מִיָּד עֲשָׂה עִמּוֹ רְעָה. לֹא רָגַל בְּלְשׁוֹנוֹ לֹא עֲשָׂה
עִמּוֹ רְעָה. וְכִי מֵאֵן שׁוּיָא לְאֵלִין, כְּנַגְדַּ עֲשֶׂרֶת
הַדְּבָרוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְהָרִי אֶחָד עֲשָׂר
הֵם? אָמַר לוֹ, לֹא רָגַל עַל לְשׁוֹנוֹ
לֹא עֲשָׂה לְרַעְהוּ רְעָה - דְּבַר אֶחָד
הֵם, שֶׁכָּל הַמְּרַגֵּל בַּחֲבֵרוֹ, מִיָּד
עֲשָׂה עִמּוֹ רְעָה. לֹא רָגַל בְּלְשׁוֹנוֹ
- לֹא עֲשָׂה עִמּוֹ רְעָה. וְכִי מִי שֵׁם
אֵת אֵלֶּה כְּנַגְדַּ עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת?
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל עֲשֶׂרֶת
הַדְּבָרוֹת מִשְׁתַּמְעִים מֵהֶם. הוֹלֵךְ
תָּמִים - כְּנַגְדַּ אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ.
מְלַמֵּד שְׁצַרִיף אָדָם לְקַבֵּל עֲלֵיו
אֵימַת עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם, וְאִין לוֹ
רְשׁוּת לְהַרְהֵר בְּמַה שְׁאִינוּ יְכוּל
לְהַשִּׁיג, מִשְׁמַע שֶׁכְּתוּב אֲנֹכִי ה'

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, פְּלֵהוּ עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת,
מִשְׁתַּמְעִי מִיְנִייהוּ. הוֹלֵךְ תָּמִים, כְּנַגְדַּ
(שמות כ ב) אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ. מְלַמֵּד שְׁצַרִיף אָדָם
לְקַבֵּל עֲלֵיו אֵימַת עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם, וְאִין לוֹ
רְשׁוּת לְהַרְהֵר בְּמַה שְׁאִינוּ יְכוּל לְהַשִּׁיג, מִשְׁמַע

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְהָרִי אֶחָד עֲשָׂר
הֵם? אָמַר לוֹ, לֹא רָגַל עַל לְשׁוֹנוֹ
לֹא עֲשָׂה לְרַעְהוּ רְעָה - דְּבַר אֶחָד
הֵם, שֶׁכָּל הַמְּרַגֵּל בַּחֲבֵרוֹ, מִיָּד
עֲשָׂה עִמּוֹ רְעָה. לֹא רָגַל בְּלְשׁוֹנוֹ
- לֹא עֲשָׂה עִמּוֹ רְעָה. וְכִי מִי שֵׁם
אֵת אֵלֶּה כְּנַגְדַּ עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת?
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל עֲשֶׂרֶת
הַדְּבָרוֹת מִשְׁתַּמְעִים מֵהֶם. הוֹלֵךְ
תָּמִים - כְּנַגְדַּ אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ.
מְלַמֵּד שְׁצַרִיף אָדָם לְקַבֵּל עֲלֵיו
אֵימַת עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם, וְאִין לוֹ
רְשׁוּת לְהַרְהֵר בְּמַה שְׁאִינוּ יְכוּל
לְהַשִּׁיג, מִשְׁמַע שֶׁכְּתוּב אֲנֹכִי ה'

עֲזְרֵי מַעַם הַשָּׁמַיִם עוֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ

סֵפֶר

הַתְּגִלוֹת

הַזִּהָר

בּוֹ יִבְאָר סֵדֶר הַתְּגִלוֹת

סֵפֶר הַזִּהָר

וְהַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת הַקְּבָלָה

יוֹצֵא לְאוֹר עַל יְדֵי "מַפְעֵל הַזִּהָר הָעוֹלָמִי"

בְּעִידָה"ק בֵּית שְׁמֵשׁ תּוֹבֵב"א

ל"ג בְּעוֹמֶר שְׁנַת תש"ע לפ"ק

סֵפֶר הַתְּגִלוֹת הַזֹּהַר

– פָּרָק א –

לְקוּט מֵאֲמֵרֵי חֲזו"ל אֹדוֹת לְמוֹד
סִתְרֵי תוֹרָה לְפָנֵי הַתְּגִלוֹת הַזֹּהַר

א) לְקוּט מֵאֲמֵרֵי חֲזו"ל, רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים אֹדוֹת לְמוֹד סִתְרֵי–
תוֹרָה עַד לְהַתְּגִלוֹת סֵפֶר הַזֹּהַר

א. אֵין דּוֹרְשִׁין ... וְלֹא בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית בְּשָׁנִים, וְלֹא בְּמִרְכָּבָה בְּיַחֲדָה,
אֶלֶּא אִם כֵּן הִיָּה חֶכֶם וּמַבִּין מִדַּעְתּוֹ. כָּל הַמְּסַתְּפֵל בְּאַרְבַּעַה דְּבָרִים רְתוּי
[רְאוּי] לוֹ כָּאֵלוֹ לֹא בָּא לְעוֹלָם: מֵה לְמַעְלָה, מֵה לְמַטָּה, מֵה לְפָנִים וּמֵה
לְאַחֹר.

(מִשְׁנֵה חֲגִיגָה דִּף י"א ע"ב)

ב. מַעֲשֵׂה מִרְכָּבָה הוּא, שְׁעַל יְדֵי הַזְּכָרֹת שְׁמוֹת שֶׁל קִדְשָׁה
מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּכֶתֶר, וְצוֹפִין אֵיךְ מִשְׁמְרוֹת הַמְּלָאכִים בְּמַעֲמָדוֹ, וְאֵיךְ הֵיכַל
לְפָנִים מֵהֵיכַל, כְּעֵין הַסּוֹכִין בְּרוּחַ הַקִּדְשׁ.

(רַבֵּנוּ עוֹבְדֵיָה בְּרִטְנִירָא לְמִשְׁנֵה חֲגִיגָה שָׁם)

ג. אֵין סִפֵּק שֶׁהַמְּכוּן מֵה שְׁאֲסֵרוּ מִלְּמַדּוֹ הוּא עַל כַּח פְּעֻלָּתוֹ
וּמַעֲשֵׂה שְׁעַל יְדוֹ נַעֲשֵׂה, דְּאֵלוֹ יְדִיעַת אוֹתִיּוֹת וּמְלוֹתֵיו בְּלִבְד הָרִי נוֹדַע,

וחלילה למחברים הקדושים שהיו כותבין אותו ומפרסמין אותו אלו הִזָּה בְּכֻלָּל הָאֲסוּר, אֵלֶּא שֶׁהָאֲסוּר הוּא עַל יְדִיעַת הַפְּעָלָה וְהַמַּעֲשֶׂה שֶׁעַל יָדוֹ. וּכְפָרוֹשׁ רַש"י בְּפָרֶק ד' דְּקִדּוּשֵׁין (דף ע"א.): שֵׁם בֶּן י"ב כו' מְשֻׁרְבוּ הַפְּרִיצִים הַמְּשַׁתְּמָשִׁים בּוֹ וְכו'.

(תוספות יום טוב למשנה חגיגה שם)

ד. תנו רבנן, **מעשה בתינוק אחד** שהיה קורא בבית רבו בספר חזקאל, **והיה מבין בחשמל** (לדרש מהו, רש"י), **ויצאה אש מחשמל ושרפתו**.

(חגיגה דף יג.)

ה. תנו רבנן, מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה מהלך בדרך, ורבי אלעזר בן ערוך מחמר אחריו. אמרו לו: רבי, שנה לי פרק אחד במעשה מרובה. אמר לו: לא כף שניתיתי לכם, "ולא במרובה ביחיד, אלא אם כן היה חכם מבין בדעתו". אמר לו: רבי, תרשני לומר לפניך דבר אחד שלמדתיני. אמר לו: אמר. מיד ירד רבן יוחנן בן זכאי מעל החמור, ונתעטף וישב על האבן תחת הזית. אמר לו: רבי, מפני מה ירדת מעל החמור, אמר לו: **אפשר אתה דורש במעשה מרובה, ושכינה עמנו ומלאכי השרת מלוין אותנו, ואני ארכב על החמור? מיד פתח רבי אלעזר בן ערוך במעשה המרובה ודרש, וירדה אש מן השמים וסבבה כל האילות שבשדה, פתחו כלן ואמרו שירה ... נענה מלאך מן האש ואמר: הן הן מעשה המרובה**.

א] עמד רבן יוחנן בן זכאי וינשקו על ראשו, ואמר: **ברוך ה' אלקי ישראל שנתן בן לאברהם אבינו שיודע להבין ולחקר ולדרש במעשה מרובה**.

ב] כשנאמרו הדברים לפני רבי יהושע, היה הוא ורבי יוסי הפהן מהלכים בדרך, אמרו: **אף אנו נדרש במעשה מרובה**. פתח רבי יהושע ודרש. ואותו היום תקופת תמוז היה, נתקשרו שמים בעבים נראה כמין

התגלות הזהר

קכא

קִשְׁת בְּעֵנֶן, וְהָיוּ מִלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מִתְקַבְּצִין וּבָאִין לְשִׁמְעוּ, כִּבְנֵי אָדָם שְׁמֵת־קִבְּצִין וּבָאִין לְרֵאוֹת בְּמִזְמוּטֵי (בְּשִׁמְחַת) חֶתָּן וְכֻלָּהּ.

ג] הֵלֶךְ רַבִּי יוֹסֵי הַכֹּהֵן וְסִפֵּר הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּן יוֹחָנָן בֶּן זַכָּאִי, וְאָמַר: אֲשֶׁרִיכֶם וְאֲשֶׁרִי יוֹלְדֵתְכֶם, אֲשֶׁרִי עֵינֵי שְׂכָף רָאוּ.

(חגיגה דף י"ד ע"ב)

ד] מִהֵנָּה לֵאמֹר אָנוּ לְמַדִּים עַל קִיּוּם סוּדוֹת שְׁנִמְסָרוּ לְהַחֲכָמִים, הַמְּכִילִים רְזִים מִפְּלָאִים.

ו. תָּנוּ רַבָּנָן, אַרְבַּעַה נִכְנְסוּ לַפְרָדֵס (עָלוּ לְרַקִּיעַ עַל יְדֵי שָׁם, רַש"י), וְאָלוּ הֵן: בֶּן עֲזַאִי, וּבֶן זֹמָא, אַחֵר וְרַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר לְהֵם רַבִּי עֲקִיבָא: כְּשֵׁאתֶם מִגִּיעִין אֲצֶל אַבְנֵי שֵׁשׁ טְהוֹר אֵל תֵּאמְרוּ "מִים מִים", מִשׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר דּוֹבֵר שְׂקָרִים לֹא יִכּוֹן לִנְגַד עֵינָי. בֶּן עֲזַאִי הֲצִיץ וַיִּמַּת ... בֶּן זֹמָא הֲצִיץ וְנִפְגַּע ... אַחֵר קֶצֶץ בְּנִטְיַעוֹת. רַבִּי עֲקִיבָא יָצָא בְּשָׁלוֹם.

(חגיגה דף י"ד ע"ב)

וְאָכֵן, רַבִּי עֲקִיבָא שְׁיָצָא בְּשָׁלוֹם הָיָה רַבּוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי (רָאָה מִנְחוֹת דָּף כ"ט ע"ב).

ז. מִדְּבַרֵי חַז"ל שֶׁנֶּעְתְּקוּ בַּפֶּרֶק שֶׁלְפָנֵינוּ מוֹכַח, שֶׁבַתּוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה כְּלוּלִים גַּם סִתְרֵי-תּוֹרָה - "מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית" ו"מַעֲשֵׂה מְרֻכְבָּה", שֶׁהֵם כְּלָלוֹת הַעוֹלָמוֹת וְסוּדוֹת הַהוֹיָה.

– פָּרָק ב –

סֵדֵר הַשְּׁתַּלְשֻׁלוֹת וּמְסִירַת סֵתְרֵי הַתּוֹרָה בְּסִפְרֵי הַקְּדָמוֹנִים

בַּד בְּבַד עִם תּוֹרָה שְׂבֻכְתָּב, שְׁנִתְּנָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, נִמְסְרָה גַם תּוֹרָה שְׂבֻעַל פֹּה, הַכּוֹלֶלֶת גַּם סֵתְרֵי תּוֹרָה, הַנִּקְרָא "מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית" ו"מַעֲשֵׂה מְרֻכָּבָה". וְכֵשֶׁם שֶׁהַתּוֹרָה הַנִּגְלִית טְעוּנָה בְּרוּר בְּקִשְׁר לְפָרְטִיָּה וּכְלֻלֹתִיָּה, כֵּן הוּא, וּבִמְכַל שְׁכֵן וְקַל וְחוֹמֵר, בְּנוֹגֵעַ לְמִסְרַת נִסְתֵּר דַּתּוֹרָה, שְׁנִמְסְרָה תְּנַמִּיד מִפֶּה לְאֵזֶן, וְרַק בְּ"רֵאשִׁי פָּרְקִים" וְרַק לְצִנוּעִין וְרֵאוּיִין בְּלִבָּד.

מִתְאִים עִם הַנִּ"ל, נִבְיָא לְהֵלֵן כְּמָה פְּרָטִים עַל סִפְרֵי הַיְסוּד בְּתוֹרַת הַנִּסְתֵּר שֶׁהִגִּיעוּ לְדִינוֹ.

א) סֵפֶר יְצִירָה

א. סֵפֶר יְצִירָה נִתְיַחַס לְאַבְרָהָם אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם. וְכָתַב הָרַב שְׁל"ה, דְּאַבְרָהָם אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם מְסָרוּ לְיִצְחָק, וְיִצְחָק לְיַעֲקֹב אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, וְהוּא מְסָרוּ לְבְנָיו הַגְּדוֹלִים בְּנֵי לָאָה, וְיוֹסֵף שֶׁהִיָּה קֶטָן לֹא נִמְסָר לוֹ, וְהַשְּׁבָטִים הָיוּ מִתְעַסְקִים וּבוֹרְאִים נַעֲרוֹת וְטֵלָאִים וְהָיוּ מְטִילִים עִם הַנַּעֲרוֹת וְאוֹכְלִים אָבֵר מִן הַחַי מִן הַכְּשָׁבִים, וְיוֹסֵף לֹא יָדַע שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּסִ' יְצִירָה.

(מִדְּבַר קְדָמוֹת לְהַחִיד"א מַעֲרַכַת ח' עַרְךְ חֲקֵמָה אוֹת י"ב)

ב. גַּם בְּכּוּזָרִי (מֵאֲמֹר רַבִּיעִי אוֹת כ"ה) יַחֲסֵ אֶת סֵפֶר יְצִירָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם. וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שֵׁם: אָמַר הַחֲבֵר, סֵפֶר יְצִירָה וְהוּא לְאַבְרָהָם אָבִינוּ כו'.

גַּם הָרַב רַבִּי חֲסֵדָאִי בְּסִפְרוֹ אוֹר ה' הַזְּכִיר סֵפֶר יְצִירָה, וְיַחֲסוּ גַם הוּא לְאַבְרָהָם אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם.

ג. גַּם בְּסִפְרֵי יְצִירָה עֲצֻמוֹ נִזְכָּר שֵׁם אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם. וְזֶה לְשׁוֹנוֹ:

התגלות הזהר

קכג

**כִּי־נִשְׁבַּח אֱבֹתָיִם וְחָקֵר וְהִבִּין וְחָקַק וְחָצַב וְצוּרָה וְיָצַר
וְחָשַׁב וְעִלְתָּה בְּיָדוֹ, וְנִגְלָה עָלָיו אֲדוֹן הַכֹּל יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לְעַד, וְקָרָא אֲבָרָהֶם
אוֹהָבוֹ וְכָרַת בְּרִית לוֹ וּלְזָרְעוֹ עַד עוֹלָם, וְהֶאֱמַן בְּה' וַיַּחֲשֹׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה ...
וְהִקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא גְלָה לוֹ אֶת סוּדוֹ.**

(ספר יצירה פ"ו משנה ח')

ד. אבל הרס"ג כתב, שאברהם אבינו עליו השלום הוציא רק את
העניינים שבספר יצירה בשכלו, אבל לא הוא כתבו בצורתו הנוכחית. וזה
לשונו:

הַקְדָּמוֹנִים מְסֻרוֹ, כִּי סֵפֶר זֶה אֲבָרָהֶם אֲבִינוֹ חִבְרוּ ... וְאֵינָם אוֹמְרִים
שֶׁהוּא קָבַע מִלּוֹת הַסֵּפֶר הַזֶּה כְּפִי הַסֵּדֶר הַזֶּה, אֲלֵא אוֹמְרִים שֶׁהוּא הוֹצִיא
אֶת הָעֵנִינִים הַלְלוּ בְּשִׁכְלוֹ ... וְלִמְדָם לְעַצְמוֹ וְלִמְדָם לְמִיחָדִים שֶׁהֵיוּ עִמּוֹ,
וְלֹא חָדְלוּ לְהִיּוֹת נִמְסָרִים בְּתוֹךְ אֲמַתְנוּ בְּלִתֵּי כְּתוּבִים ... וְכֹאשֶׁר הָיָה הַזְּמַן
אֲשֶׁר נִתְקַבְּצוּ בּוֹ חֲכָמֵי הָאָמָה וְרַכְזוֹ עֵינֵי הַמִּשְׁנָה וְהַלְבִּישׁוּם מַלְּיָם
מִשְׁלָה וְקִבְּעוּם, עָשׂוּ ... עֵינֵי סֵפֶר זֶה בְּדוּמָה לְכַף.

(פרוש הרס"ג לספר יצירה)

ה. יש המיחסים ספר זה לרבי עקיבא ששנה כן מפי הקבלה עד אברהם
אבינו עליו השלום.

(פרוש "קול יהודה" על הפזרי שם)

ו. ספר היצירה הוא מפרסם מאד, ושמו ותכנו נזכר בש"ס, במדרש,
בזהר ובספרי הראשונים והאחרונים. והרבה מגאוני קדמאי חברו עליו
פרושים, כגון רב האי גאון, הרס"ג, הראב"ד, דונש בן תמים, שפתי דונולו,
יהודה בן ברזילי הברצלוני, רבי יצחק סגי נהור, רבי עזריאל מגירונה, רבי
אלעזר מגרמיזא (בעל הרוקח), הרמב"ן, הגאון מוילנא, ועוד רבים.

ב) בכח ספר יצירה אפשר לברא אדם, בהמה חיה ועוף

א. אמר רבא, אי בעו צדיקי ברו עלמא, שניאמר (ישעיה נ"ט) כי עוונותיכם
היו מבדילים (הא אם לא היו בהם עוונות אין פאן הבדלה (בינם לבין ה'),

רש"י). ופרוש רש"י **רְבָא בְרָא גְבַרְא עַל יְדֵי סַפְר יְצִירָה**, שְׁלַמְדוּ צְרוּף שֶׁל שָׁם. (סנהדרין דף ס"ה ע"ב ופרוש רש"י שם). וְעֵין עוֹד שֶׁם בְּחֻדוּשֵׁי אַגְדוֹת מֵהַרְשֵׁ"א, וְבַס' הַבְּהִיר סִימָן קצ"ו.

ב. **רַבִּי חֲנִינָא וְרַב אוֹשְׁעִיא הוּוּ יִתְבִּי כָּל מַעְלֵי שְׁבִתָּא וְעַסְקֵי בְּסַפְר יְצִירָה, וְאִיבְרִי לְהוּ עֵגְלָא תִילְתָּא וְאֶכְלִי לִיה.** ופרוש רש"י: וממילא אברו עגלא תילתא על ידי שהיו מצרפים אותיות השם שבהם נברא העולם, ואין כאן משום מכשפות, דמעשה הקדוש ברוף הוא הן על ידי שם קדשה שלו הוא. (סנהדרין שם ופרוש רש"י). וְעֵין שֶׁם בְּדָף ס"ו ע"ב, וְהִגִּירְסָא שָׁם הִיא: **עַסְקֵי בְּהַלְכוֹת יְצִירָה.**

ג. וְאֲנִי שְׁמַעְתִּי וְלֹא אָבִין כּוֹנְנָתָם ז"ל, דְּאִיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת דְּגַבְרֵי רְבָא כִּי הֵי הוּוּ עַסְקֵי כָּל מַעְלֵי יוֹמֵי דְשְׁבִתָּא בְּמַעֲשֵׂה שְׂדִים, וְהֵי נְהִינִים וְאוֹכְלִין הַדְּבַר הַנַּעֲשֶׂה עַל יְדֵי שְׂדִים. וְתוּ דְבְּסַפְר יְצִירָה הֵי עוֹסְקִין, וּבֵין שְׁיִהֵי פְרוּשׁ "סַפְר יְצִירָה" הַנִּמְצָא אֶצְלָנוּ שֶׁהוּא מִיַּחַס לְאַבְרָהָם אָבִינוּ, אוֹ כְּפְרוּשׁ רִש"י ז"ל שֶׁהֵי מְצַרְפִּים אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם וְכו'.

(שו"ת הרדב"ז ח"ג סימן ת"ב)

ד. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה, יְכִיל אֲנָא נְסִיב קַרְנִין וְאַבְטִיחִין וְעֵבִיד לָן (עַל יְדֵי סַפְר יְצִירָה) אֵיילִין טְבִין [אֵילִים וְצְבִיִּים] וְהִדְנִין [וְגַם הֵם בְּעַצְמָם] עֵבִידִין אֵיילִין טְבִין.

(ירושלמי סנהדרין פ"ק ז' הלכה י"ט)

ה. כְּתַב הַגָּאוֹן מוֹרְנוּ הַרַב רַבִּי צְבִי ז"ל בְּתִשְׁבֻּבָה הַנּוֹכַר [בְּקִנְטָרְס צְוֹאֲרֵי שְׁלָל לְהַחִיד"א בְּהַפְטָרָת וְאַתְחַנֵּן, הַנּוֹכַרְת לְעִיל מִיְנִיָּה] שֶׁזְּקֵנוּ מוֹרְנוּ הַרַב רַבִּי אֵלִיָּהוּ ז"ל בְּרָא גְבַרְא עַל יְדֵי סַפְר יְצִירָה, עֵין שָׁם. וְרִאִיתִי בְּשִׂאלוֹת וּתְשׁוּבוֹת בְּנוּ בְּסַפְר שְׂאֵלַת יַעֲב"ץ (חֶלֶק ב' סִימָן פ"ב), שֶׁשְּׁמַע מֵהַרַב אָבִיו ז"ל מֵה שְׁקָרָה בְּאוֹתוֹ הַנוֹצֵר עַל יְדֵי זְקֵנוּ הַגָּאוֹן רַבִּי אֵלִיָּהוּ בְּעַל שָׁם ז"ל, כִּי אַחַר שֶׁרָאָהוּ הוֹלֵךְ וְגָדַל מְאֹד, נִתְיָרָא שְׁלֵא יַחְרִיב הָעוֹלָם, עַל כֵּן לָקַח וְנָתַק מִמֶּנּוּ הַשֵּׁם שֶׁהֵי דְבוּק עֲדִין בְּמַצְחוֹ וְעַל יְדֵי כֵּן נִתְבַּטַּל וְשָׁב לְעַפְרוֹ, אֲבָל הַזִּיקוֹ וְעָשָׂה בּו שְׂרִיטָה בְּפָנָיו בְּעוֹד שְׁנַתְעַסֵּק בְּנִתְיָקַת הַשֵּׁם מִמֶּנּוּ בְּחֻזְקָה, עֵין שָׁם.

התגלות הזהר

קכה

(מדבר קדמות להחיד"א, מערכת יו"ד, אות כ"ז)

ו. ועין בפתחי תשובה יורה דעה סימן ז', שבהמה שנבראה על ידי ספר יצירה אינה צריכה שחיטה. והשל"ה הביא ראיה על זה ממה שכתוב שאחי יוסף עסקו בספר יצירה ומיברי להו בהמות ואכלו אבר אבר, כנ"ל סעיף א' אות א'. ועין גם כן בדרכי תשובה שם סעיף י"א שהאריך בזה.

ג) ספרי ה"היכלות"

ספרי ההיכלות, הנקראים "היכלות רבתי", "היכלות זוטרתתי", "פרקי היכלות", "פרקי מרכבה", "אגדת רבי ישמעאל", ועוד, מיחסים לתקופת התנאים, ובמיחד לרבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול ולרבי עקיבא.

ספרי ההיכלות כוללים: סודות הרקיע, צבא השמים, כסא הכבוד והיכל ה', ובהם: שעור קומה של יוצר בראשית, שמוותיו של הקדוש ברוך הוא, כיצד דן הקדוש ברוך הוא את עולמו, שמות המלאכים, שירתם ותפלותיהם ועניני משיח וגאולה.

ד) ספר הבהיר

א. ספר הבהיר מיחס להתנא רבי נחוניא בן הקנה, מחבר תפלות "אנא בכח", ונחשב לספר הראשון שבו נכתבו סתרי תורה על מנת לפרסמם בגלוי. ועין בחיד"א (שנסמן להלן בסמוך) שמתאר אותו בשם "ראש המקבלים".

ב. הוא התחיל לחבר ספר בקבלה בפרסום. כי האף אמנם שכל דברי רבותינו זכרונם לברכה הם בנויים על חכמת האמת ... מכל מקום הלבישו הדברים מאד, שאינו נפר כלל כי הם המדברים סודי תורה. אבל רבי נחוניא בן הקנה התחיל לחבר ספר שנפר שהם סודות.

(שם הגדולים להחיד"א מערכת ספרים בערכו)

ג. כל גדולי המקבלים הראשונים שאבו ממעינו והלכו לאורו הבהיר, אשר הבהיק את העולם, טרם הופיע עוד אור הזהר.

(הרב שמואל לוריא בהקדמתו לספר הבהיר, הוצאת וילנא תרמ"א)

גודל השכר והזכות בהוראת אצבע

הגר"א במשלי (יב, יד), מבאר גודל הזכות שיש למזכי הרבים ומוכיח את חבירו, אם שמע, מקבל שכר על כל מה שיעשה לדורות, וגם אם לא שמע, אז מקבל כל חלקו הטוב, וזה שלא שמע לוקח ממנו את חלק הגיהנום שלו.

הידעת? ברגע אחת אתה יכול לזכות לעולמות נצח! "עין לא ראתה.."
 - עתה הכול בידך - אתה יכול לחלק ס' "ערכה של שעה", שמעודד ומעורר ללמוד זה"ק בכל יום. וכל הלומד שעה זה"ק בשבת עולה לו למאה מיליון שנה תורה, ואם תכפיל בכל שבתות השנה ויו"ט, לכל ימי חייו, תגיע ל' 640 מיליארד שנה תורה. ואם בזכותך יתארגן שיעור לעשר יהודים, תגיע ל' 6 טריליון ו' 400 מיליארד שנה תורה. ובזה"ק (פ' ויצא קס"א). כתוב: שכל מה שנותנים משמים הוא באלף, ועוד כידוע כל עשרה ביה שכינה שריה, אתה מכפיל כל מנין יהודים באלף. תגיע ל' 6 זיליון ו' 400 טריליון שנה תורה. - ומי יוכל לחשב את גודל השכר הנצחי שיש לך מכך בוודאות!!!

החפץ חיים והחזון איש זי"ע

במכתבי מרן החפץ חיים זצ"ל (דף יד אות ג'), שספר בנו הר' אריה ליב על אביו, שהחזיק מאד בחכמת הקבלה באמרו כי הוא אחד מחלקי תורה היותר נעלים, ומרגלא בפומיה תמיד כי בלי סתרי תורה מגששים אנו באפלה, ובס' "מאיר עיני ישראל" (כ"ג ע' תקנ"ו), שרבי שלמה ספר לו על רבו החפץ חיים, שכל שבת קודש למד את הזהר של הפרשה, גם היה אומר לאחרים שילמדו הזהר של הפרשה, אפילו בחורים. והיה אומר שרבו כמדרש. (אור הזהר דף 82). ובספר מעשה איש (חלק ג' ע' צ"ח): שמרן החזון איש זצ"ל אמר להג' ר' שמריהו גריינימן זצ"ל, שאין ספר מוסר כל כך טוב כמו ספר הזהר. (מפעל הזהר העולמי - 0548436784)